

**FAKULTA
STAVEBNÍ
ČVUT V PRAZE**

Hlavní veřejná prostranství (lokální centra) malých sídel v okolí Prahy

Disertační práce

Ing. arch. Daniel Stojan

Školitel: Prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Školitel specialista: Ing. Václav Jetel, Ph.D.

Praha 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou disertační práci vypracoval samostatně a použil pouze prameny uvedené v seznamu literatury.

V Praze dne

.....

Ing. arch. Daniel Stojan

Poděkování

Děkuji svému školiteli prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupkovi, Ph.D. za podporu doktorského studia i cenné rady při zpracování disertační práce.

Zvláštní poděkování patří všem, kdo mne ve studiu podporovali, zejména mé rodině, mé manželce, ale i přátelům a lidem, kteří mi dodávali sílu vytrvat v mém snažení.

.

Název disertační práce: **Hlavní veřejná prostranství (lokální centra) malých sídel v okolí Prahy**

Název disertační práce (EN): **Main public spaces (local center) of small villages around Prague**

Doktorand: **Ing. arch. Daniel Stojan**

Školitel: **Prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.**
Školitel specialista: Ing. Václav Jetel, Ph.D.

Škola: České vysoké učení technické
Fakulta: Fakulta stavební
Katedra: Katedra urbanismu a územního plánování
Studijní program: P3502 Architektura a stavitelství
Studijní obor: 3501V011 Architektura a stavitelství

Zahájení studia: 03/2016

ABSTRAKT

Vývoj malých sídleh v okolí velkých měst, a především Prahy byl, v devadesátých letech minulého století poznamenán silným nárůstem rezidenční zástavby. Tento fenomén úzce souvisel se společenskými změnami v tehdejší Československu. Prudký a v zásadě neřízený nárůst intravilánu s sebou nesl řadu negativních dopadů, a to především na vlastní společenský život výše zmíněných sídel. Všeobecně se tento proces nazývá suburbanizace a je jednou z přirozených vývojových fází urbanismu. Jedním z negativních dopadů rychlého rozšiřování zastavěných ploch byla zásadní rezignace na integraci veřejných prostranství v těchto nových částech sídel. Velkým nedostatkem, který s postupem času narůstal bylo u mnoha těchto (původně malých) sídel chybějící hlavní nebo centrální veřejné prostranství – náves, náměstí. Tento typ prostranství má ve veřejném a společenském životě sídla svou nezastupitelnou úlohu, především jí dává osobitý výraz, potřebný k vlastní identifikaci jejích obyvatel. Toto si mnohá sídla dnes již uvědomují a čelí tak nelehkému úkolu tento nedostatek napravit. Jaké jsou ale možnosti implantování takového prostoru do již zastavěného území sídla a jak by měl takový prostor vypadat, je předmětem zájmu této práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

suburbanizace, vesnice, výraz vesnice, náves, náměstí, malé příměstské sídlo, veřejné prostranství, hlavní veřejné prostranství, vybavenost malého sídla, přestavba, konverze, těsná vazba na velké město, veřejný život, zástavba rodinných domů, nízkopodlažní bytová zástavba, venkovský styl bydlení, bydlení blízko přírodě

ABSTRACT

The development of small villages in the close position of large cities and especially of Prague was marked by a strong increase in residential development in the 1990s. This phenomenon was closely related to the social changes in the then Czechoslovakia. The sharp and basically uncontrolled growth of urban areas brought with it a number of negative effects, especially on the social life of the above-mentioned villages. Generally, this process is called suburbanism and is one of the natural developmental stages of urbanism. One of the negative effects of the rapid expansion of built-up areas was the fundamental resignation to the integration of public spaces in these new parts of municipalities. The big shortcoming, which grew over time, was the deficiency of the main or central space - the village green, the square. This type of space has its irreplaceable role in the public and social life of the municipality and often gives it the special image needed to identify its inhabitants. What are the possibilities of implanting such a space into the already built-up area of the village and what such a space should look like is the subject of interest of this work.

KEY WORDS

suburbanization, village, image of a village, village green, square, small suburban mansion, public space, main public space, small village amenities, reconstruction, conversion, close connection to the big city, public life, development of family houses, low-rise housing, country style living, living close to nature

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	Cíl disertační práce	10
3	POUŽITÉ POJMY.....	11
4	METODIKA	17
5	LITERÁRNÍ Rešerše	19
5.1	Suburbanizace.....	19
5.1.1	Suburbanizace v USA	20
5.1.2	Suburbanizace v SRN	21
5.1.3	Suburbanizace na Slovensku	23
5.1.4	Suburbanizace v ČR	23
5.1.5	Porovnání procesů suburbanizace u nás a v zahraničí	25
5.1.6	Důsledky suburbanizace – změna vnímání potřeby veřejného života dříve a dnes	25
5.1.7	Negativa suburbanizace – Problematika absence veřejných prostranství.....	26
5.2	Veřejné prostranství.....	27
5.2.1	Obecně	27
5.2.2	Podmínky fungování hlavního veřejného prostranství malých sídel	28
5.2.2.1	Legislativa	28
5.2.2.2	Parametry (hlavního) veřejného prostranství	32
	FORMA, VELIKOST, MĚŘÍTKO AJ.....	32
	DOPRAVA A JEJÍ VAZBY NA OKOLÍ.....	41
	VYBAVENOST	43
	SOCIÁLNÍ A KULTURNĚ – SPOLEČENSKÝ VÝZNAM	46
	ZELEŇ.....	46
5.2.2.3	Možnosti výběru plochy v rámci stávající struktury obce	48
5.2.3	Typy veřejných prostranství v malých sídlech	49
5.2.4	Hlavní veřejné prostranství HVPR (náměstí) na malém sídle	54
5.3	Tvorba a plánování HVPR.....	55
5.3.1	Základní předpoklady vzniku nových hlavních veřejných prostranství	55
5.3.2	Participace obyvatel obce – komunikace urbanisty s občany.....	56
6	ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL.....	59
	OKOLÍ PRAHY	59
	OKOLÍ BRATISLAVY	59
6.1	Kritéria hodnocení HVPR	61
6.2	Hodnocená HVPR	63
	Statenice	63
	Černošice – Vráž	68
	Dolní Břežany	73
	Roztoky	78
	Zichovec.....	83

	Běchovice.....	88
	Horoměřice	93
	Velké Přílepy	97
	Květnice	101
6.3	Výsledek hodnocení HVPR	107
6.4	Zahraniční příklady	108
	Slovensko.....	108
	Chorvátský Grob - Čierna Voda	108
	Záhorská Bystrica	110
7	ZÁVĚRY	112
8	DISKUSE	115
9	PŘÍPADOVÁ STUDIE DOSTAVBY HLAVNÍHO VEŘEJNÉHO PROSTRANSTVÍ V OBCI HOROMĚŘICE.....	117
10	PŘÍLOHA – ROZHOVOR S OBYVATELI OBCE STATENICE NA TÉMA HVPR a dalšími RESPONDENTY.....	122
10.1	Záznam rozhovorů.....	122
10.2	Závěr z rozhovorů.....	139
11	SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ.....	141
11.1	Literatura	141
11.2	Internetové zdroje.....	144
11.3	Legislativa	146
11.4	Prameny	146
12	Seznam zkratk	148
13	SEZNAM OBRÁZKŮ	149

1 ÚVOD

Veřejný prostor se v posledních letech stává stále častěji skloňovaným termínem. A to jak v zemích bývalého západního bloku¹, tak především v zemích, které prošly koncem 20. století významnou společenskou a politickou změnou². Vývoj plánování a stavby měst prodělal od začátku 20. století převratnou změnu, která jako hlavní těžiště svého významu postavila funkční zónování, tzn. oddělení nebo jednoznačné vymezení jednotlivých funkčních ploch města³. Moderní způsob plánování měst kladl důraz především na koordinaci hlavních funkcí a význam veřejného prostoru bohužel nebyl vnímán na stejné úrovni, což mělo ve výsledku vliv na celou problematiku související s jeho kvalitou. S tím také souvisí masivní nástup stavebních technologií, umožňujících stavby nebývalých rozměrů, a silný nástup automobilové dopravy. Té se prakticky většinu 20. století věnovalo nezměrné množství podpory a prostoru (Gehl 2012). Díky všem těmto vlivům byl veřejný prostor vytlačen na okraj zájmů nejen projektantů⁴, ale i vedení měst samých a veřejné prostory, které byly součástí velkolepých projektů byly spíše neosobní a postrádaly lidské měřítko. Teprve po polovině minulého století, po všech negativních zkušenostech s moderní urbanistickou praxí, se začíná zájem o veřejný prostor opět vracet. To se děje v prvních projektech revitalizací těchto prostor a zároveň postupným utlumováním motorové dopravy v nejcitlivějších centrálních částech měst. Dá se říct, že veřejný prostor od té doby prochází neustálou renesancí. Je studován na historických příkladech, je mu věnována velká pozornost nejen odborníky a laickou veřejností, ale i politickou reprezentací, která chápe význam a potřebu veřejného života svých voličů v těchto prostorech. Dříve nehostinná a zapomenutá místa se tak mění v útulný interiér města. V mnoha evropských městech, kde dříve převažovala rušná motorová doprava, jsou dnes prostory věnovány chodcům a cyklistům. Mnohá veřejná prostranství měst ožívají návštěvníky, kteří s oblibou užívají kvality revitalizovaných prostor. Podobný vývoj probíhá i na venkově, kde veřejné prostranství získává opět silný význam, jaký mívala původní klasická náves. Veřejné prostranství pomáhá i s identifikací obyvatel se sídlem, kde žijí a formuje vztah a náklonost k místu, které je součástí jejich domova. Tam, kde veřejné prostranství chybí, se hledají všechny možné cesty a způsoby, jak tuto situaci změnit. Vzhledem k omezeným možnostem vesnice je tato cesta někdy složitější a zdlouhavější, především pak, je-li chybějícím prostranstvím klíčové prostranství návsi. Potřeba veřejného prostoru na vesnici je dnes umocněna i faktem, že mnoho obyvatel venkova žije spíše městský

¹ Od druhé světové války byly evropské země rozděleny v rámci studené války na západní (svobodný) kapitalistický blok a východní (totalitní) socialistický blok pod politickým vlivem tehdejšího Sovětského svazu. Česká republika, v té době Československo, patřilo do východního bloku.

² Na konci 80. let minulého století proběhla v zemích východního bloku politická změna a tyto země se zbavily totalitního režimu. Následovala i velká společenská změna, která dříve násilně sjednocující společnost opět rozdělila do společenských tříd.

³ 1933 čtvrtý kongres CIAM a podepsání tzv. Athénské charty, tedy souboru zásad moderního (funkcionalistického) urbanismu - forma města je určována jeho základními funkcemi: bydlením, prací, rekreací a svazující dopravou (Hrůza 2014)

⁴ Le Corbusierova představa rozsáhlého spojitého neidentifikovatelného veřejného prostoru zeleně, ze kterého se tyčily výškové kapacitní obytné věže – viz. „Zářící město“

způsobem života⁵, k němuž korzování a využívání veřejného prostranství patří. Život ve veřejném prostranství je dnes absolutně neodmyslitelnou součástí potřeb moderního člověka a je jím i proto vyžadován. Tento trend můžeme považovat za přínosný, neboť vrací sídla lidem k obývání nejen uvnitř svých domovů, ale i společně s ostatními v takzvaném interiéru města.

Příměstská sídla (především u velkých měst) jsou v kontextu chybějících veřejných prostranství velmi specifickými příklady, protože stojí na hranici dvou odlišných sídelních struktur. Svým původem to jsou většinou typická venkovská osídlení s původní převažující zemědělskou funkcí, která postupně s přibývajícím přistěhovalci (rezidenty z města) slábla, a dnes, pokud ještě vůbec existuje, přežívá ve velmi malém rozsahu. Příměstská sídla jsou i specifická strukturou zástavby. Na původní rostlou nepravidelnou strukturu historického jádra sídla navazuje povětšinou přísně racionální struktura městské zástavby⁶, samozřejmě s převažujícím počtem rodinných domů a jejich parcel. Tento rozpor se projevuje i u typů veřejných prostranství. Mají být více venkovské nebo městské? A co hlavní prostranství? Je to náves nebo už náměstí? Příměstská sídla tak stojí před jakýmsi dilematem dvojakosti – vesnice a města. Toto dilema se projevuje i ve ztvárnění architektury jednotlivých domů, kde u původní dochované zástavby je zcela zřejmá její prvotní venkovská a zemědělská forma⁷, zatímco nová zástavba je směsicí často velmi městsky řešených domů s celou škálou možných forem⁸. Tato sídla tak působí velmi chaotickým a nejednotným dojmem, což nijak nepřispívá k harmonickému venkovskému výrazu, pro který jsou právě tyto lokality vyhledávaným cílem budoucích rezidentů. Silný vliv na tyto neutěšené poměry má i nedostatek veřejných prostranství a zvláště toho prostranství, které má za cíl jistou organizaci celého sídla a je vlastně jakousi jeho značkou – hlavní veřejné prostranství návsi nebo náměstí

⁵ K silnému vlivu městského způsobu života může přispět i fakt, že roce 2014 žilo 54 % světové populace ve městech (Kratochvíl 2015)

⁶ Územní plány v těchto sídlech na okraji velkých měst specifikují rodinné domy jako „příměstskou zástavbu“. Tento termín je ve svém výkladu tak nejednotný, že prakticky umožňuje jakékoli formy zástavby, které splňují základní regulativy zastavěné plochy a případně koeficientu zeleně

⁷ Jedná se o původní formy venkovského domu, vyznačující se povětšinou užší protáhlou, půdorysně obdélníkovou, hmotou hlavního stavení, vždy samozřejmě se sedlovou střechou. Hlavní hmota stavení je umístěna v těsné blízkosti uličního okraje parcely nebo stojí přímo na její hranici. Tyto parametry se liší v závislosti na specifickém regionálním tvarosloví (Sýkora 2002)

⁸ Nové zástavby v malých sídlech, v zázemí větších měst, předvádí celé plejády architektonických výrazů a řešení, včetně umístění domu na parcele

2 CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE

Tato disertační práce se snaží o pohled do zatím trochu opomíjené problematiky dotvoření konkrétního typu veřejného prostranství, a to hlavního veřejného prostranství (HVPR) – náměstí do stávající struktury zástavby. Právě tento typ veřejného prostranství v mnoha malých příměstských sídlech, ležících v těsném sousedství hlavního města Prahy (tzv. suburbíích) chybí. Přestože má v obrazu takového sídla zcela nezpochybnitelný význam a je základním kamenem jeho každodenního veřejného života, je pro svou komplexnost velmi nesnadno dodatečně realizovatelný.⁹ V tomto smyslu je cílem této práce stanovit důležitá kritéria pro tvorbu hlavního veřejného prostranství v těchto typech sídel, včetně hledání možností, kde a za jakých podmínek lze hlavní veřejné prostranství realizovat. Součástí výzkumu jsou pak tři hypotézy, které by se daly zobecnit do tří otázek – PROČ? – KDE? – A JAK?

HYPOTÉZA č. 1: Po první fázi živelné suburbánní zástavby, kdy nebyla akcentována, se postupně veřejná prostranství stala důležitým tématem pro další rozvoj jednotlivých malých sídel. Stěžejním tématem se v současné době stává velmi často chybějící hlavní veřejné prostranství (lokální centrum).¹⁰

HYPOTÉZA č. 2: I silně urbanizovaná příměstská venkovská sídla v suburbánní oblasti mají potenciál k doplnění hlavního veřejného prostranství (lokálního centra).¹¹

HYPOTÉZA č. 3: Lze stanovit obecná kritéria, jejichž naplnění dává předpoklady k vytvoření funkčního hlavního veřejného prostranství (lokálního centra).¹²

⁹ Náměstí v sobě zahrnuje mnoho důležitých funkcí a vazeb na své okolí, které není v již zastavěném území sídla zcela jednoduché naplnit.

¹⁰ Tato malá sídla v zázemí větších měst si od devadesátých let byla schopna poradit s dostavbou drobných veřejných prostranství, jako např. prostranství hřišť, předprostorů významných objektů a pomníčků, drobných parkových prostranství, zastávek či obratišť veřejné dopravy (nejčastěji autobusů), prostranství pro posezení, třeba i se zajímavým výhledem apod. Tato prostranství nemají tak silnou vazbu na umístění, velikost, dopravu, občanskou vybavenost atd., jako hlavní veřejné prostranství - náměstí, náves. To je mnohem složitější téma s kontextem na celou škálu podmiňujících aspektů daného sídla.

¹¹ Zásadní otázka je, kde ve stabilizovaném sídle, s mnohdy už finální strukturou zástavby, najít dostatečně veliký prostor s ideální lokací a co nejbližší centru (kvůli docházkové vzdálenosti).

¹² Kritéria, která dávají určitý předpoklad pro očekávané fungování tohoto prostranství, tzn. akceptování místními obyvateli pro uspokojování základních sociálně-kulturních i komerčních potřeb.

3 POUŽITÉ POJMY

V disertační práci je používán význam následně uvedených a vysvětlených pojmů:

- **aglomerace** – urbanizovaná část krajiny tvořená jádrovým městem a zázemím. Zázemí je tvořeno aglomerovanými (propojenými) obcemi s intenzivními obousměrnými vztahy s jádrem. Hranice mezi jádrem a zázemím, i hranice aglomerace samotné, je obtížné vymezit. Aglomerace je jiné označení pro metropolitní region. (URL 9)

„Aglomerací se rozumí urbanizované území městského charakteru s více než 100 000 trvale bydlícími obyvateli, tvořené jednou nebo více obcemi s intenzivními ekonomickými, sociálními a územně technickými vazbami.“ (Zákon č. 258/2000 Sb.)

„Velká města s okolním osídlením. Rozlišujeme monocentrickou (jádrom je jedno velké město) a polycentrickou (konurbace) sídelní soustavu.“ (HRŮZA 1977)

„Urbanizovaná část krajiny tvořená jádrovým městem a zázemím. Zázemí je tvořeno aglomerovanými (propojenými) obcemi s intenzivními obousměrnými vztahy s jádrem.“ (Definice dle Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR)

„...silně organizované území velkého města a jeho okolí, které zahrnují blízká sídla (Doutlík 1989)

- **hybridace** – „strategie tvorby architektury, která slučuje různorodé a často protichůdné požadavky do jednoho celku. Cílem této hybridace je znásobení možností ve využitelnosti místa“ (Hájek, 2009). Sloučí-li se například obecní úřad s knihovnou, může jeden placený zaměstnanec obce fungovat zároveň jako sekretářk(a), knihovník(ice) i příležitostná obsluha v kavárně. Tím je umožněn celodenní provoz objektu za podmínek ekonomicky výhodných pro obec. (Nedvěd, 2016)

- **intravilán** – „Souhrnné označení pro zastavěné území obce a plochy určené k zastavění

(<http://suburbanizace.cz/slovnicek.htm>)

„...se rozumí zastavěným územím území vymezené územním plánem nebo postupem podle tohoto zákona; nemá-li obec takto vymezené zastavěné území, je zastavěným územím zastavěná část obce vymezená k 1. září 1966 a vyznačená v mapách evidence nemovitostí.“ (Zákon č. 183/2006 Sb.)

„Území sídelního útvaru, které je souvisle zastavěno, popřípadě jinak technicky upraveno pro potřeby sídelního útvaru.

Zahrnuje :

- plochy zastavěné budovami a zařízeními, pozemky těchto budov a zařízení
- plochy stavebních mezer a stavebních pozemků
- plochy náměstí a veřejných prostranství
- plochy komunikací a odstavných stání
- plochy hřišť a obytné zeleně.“

„současně zastavěné území obce tvoří je souhrn zastavěných a nezastavěných ploch komunikací, sadů, veřejné a soukromé zeleně, vodních ploch, ležících uvnitř hranice sídla (Sýkora 2002)

- **jádrové město** – „Označení pro jádra aglomerace, ze kterého se při probíhajícím procesu suburbanizace dekoncentrují (vystěhovávají) obyvatelstvo a aktivity do zázemí. Jádrové město je zdrojem suburbanizačních pohybů, zázemí je jejich cílem.“ (URL 7)
- **nadhled** – jedná se o zobrazení dané scény z tzv. ptačí perspektivy neboli z takové výšky, aby byly srozumitelně čitelné všechny hmoty domů a prostorů mezi nimi v daném ohraničeném záběru
- **náměstí** – „Volný nezastavěný prostor ohraničený fyzicky nejčastěji ze všech stran budovami, někdy vymezený částečně vegetací (zpravidla vzrostlými stromy), výjimečně v části obvodu zcela otevřený (např. v případě náměstí na nábřeží) > prostor působící dojmem koncentrovanosti, uzavřenosti po obvodu > zpravidla významově ústřední prostor, středobod, města nebo některé z jeho částí > prostor určený shromažďování, reprezentaci, obchodu, kultuře, rekreaci (parkové náměstí)“ (Šindlerová 2013)

„veřejné, architektonicky utvářené prostranství ve městě, prostorově více nebo méně uzavřené. Je součástí uliční sítě, nejčastěji má čtvercový nebo obdélníkový půdorys, někdy je kruhové, podélné (u měst ulicového typu), popř. trojúhelníkové (při vidlicově se sbíhajících cestách) a podobně. Užívá se jako tržiště, shromažďovací místo, dopravní uzel a podobně. Často bývá prostředkem reprezentace.“ (Dudák 2002)

„(postaru také rynek či rynek) označuje volné veřejné prostranství ve městě, ohraničené zejména přilehlými domy. Často mu dominuje významná stavba (kostel, radnice, divadlo aj.), v jejich centru je většinou fontána či kašna, morový sloup, socha či jiný monument.“ (URL 0)

„veřejná, nezastavěná prostranství ve městech vyhrazená shromažďování, obchodu, dopravě a různým jiným účelům. Ve starověku, kdy bylo zakládáno mnohem více nových měst než později, otázka veřejného prostranství, umělecky vybaveného, byla velmi aktuální. Pausanias a Aristoteles považují veřejná prostranství ve městě za nezbytná pro shromáždění a slavnosti. V antickém Řecku má funkci náměstí agora, v Římě fórum. Ve středověku podle antického vzoru vznikly v Itálii tři druhy náměstí: obchodní, politická a kostelní. Současná doba rozeznává různá náměstí podle určení (dopravní, obchodní, parkově upravovaná), podle tvaru, podle obestavění atd...“ (Syrový 1961)

„architektonicky utvářené prostranství ve městě; původně tržní plocha středověkého města, společenský a reprezentativní prostor městského organismu.“ (Velký naučný slovník 1999)

„.....Většinou je obestavěné nebo vymezené terénem či zelení. Rozlišují se náměstí veřejná, rozptylovací, dopravní, tržní, odpočinková, parkově upravená. Další členění vychází z lokalizace daného prostoru. Náměstí se tak člení na hlavní – velká (centrální), menšího významu (rovněž v centrální poloze města), sektorová a okřsková (čtvrťová). Náměstí zaujímají v urbánní struktuře strategické body, do nichž může člověk vstupovat propojenými liniemi ulic a pěších zón.“ (Šamšulová, Hrubanová 2013)

„náměstí vzniklo jako uskupení objektů kolem centrálního volného prostoru. Tím bylo dosaženo vysokého stupně kontroly nad ním a zároveň i jeho bezpečnosti

POUŽITÉ POJMY

vůči vnější agresi. Tento „nádvorní typ“ se stal modelem pro budování nejrozmanitějších sakrálních okrsků a postupem doby i vzorcem pro vývoj obytnými domy obestavěného prostoru.“ (Hexner 1988)

„Náměstí je jedním ze základních kompozičních prvků města. Je uzlovým bodem osnovy veřejných prostranství a na ní založené struktury města. Je nositelem hierarchického uspořádání městských prostranství a orientačním bodem v mentální mapě města. Pojem náměstí se odvíjí od kompozičního charakteru prostoru, jeho významu ve struktuře města a způsobu jeho užívání.“ (Manuál VP 2014)

„Nejvýznamnější otevřený, neomezeně přístupný a společensky preferovaný veřejný prostor, který vždy sloužil a slouží k setkávání, shromažďování, obchodu, a rekreaci, čemuž odpovídá jeho měřítko, forma i obsah. Je významnou složkou identity místních obyvatel a nevyšším stupněm hierarchické struktury veřejných prostorů města.“ (Ambrožová 2016)

- **náves** - „centrální prostranství sídla venkovského typu, zpravidla obdélníkového nebo oválného tvaru. Toto prostranství je vymezeno vesnickými usedlostmi. Součástí návsi jsou obvykle kostely nebo kaple“ (URL O)

„Ekvivalent náměstí v sídle venkovského typu; ústřední prostor vesnice obestavěný převážně obytnými objekty s vloženými objekty občanského vybavení, zpravidla s vysokým podílem zeleně v prostoru > prostor užívaný převážně k setkávání, rekreaci, konání společenských akcí (posvícení, pouti, jarmarky) obyvatel vesnice > ve městech se může jednat o centrální prostory původních samostatných venkovských obcí integrovaných do struktury města“ (Šindlerová 2013)

- **občanská participace** – „Zapojení občanů do řešení věcí veřejných nezávisle na státu a ekonomické sféře (např. řešení problémů uvnitř obce). Občanská participace může (ale nemusí) být institucionalizována ve formě občanských sdružení či neziskových organizací. Podmnožinou je politická participace.“ (URL 7)

- **občanská vybavenost** – „stavby pro správu, školství, zdravotnictví, obchod, stravování, duchovní sféru, požární bezpečnost, hromadnou dopravu, pohřbívání“ (Sýkora 2002)

- **obec** – „samosprávný celek, prostorově s jedním nebo více katastry, tvořený sídlem obce a případně dalšími sídly, zvanými „místní části“ obce.“ (Baše 2006)

„Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.“ (Zákon č. 128/2000 Sb.)

„Obec je samostatný územní celek sdružující občany, kteří mají na jeho území trvalý pobyt. Obec je právnickou osobou, která z podmínek ustanovených zákonem samostatně hospodaří s vlastním majetkem a se svými finančními zdroji. Obec má svůj název a právo na svůj znak.“ (VÚVA, 1983)

- **pohled z horizontu chodce** – jedná se o zobrazení dané scény z výšky očí běžného člověka – „jak to vidí chodec“

- **příměstské venkovské sílo** – (příměstské vesnice) „*..nacházející se v blízkosti měst, ...mimo přímou suburbánní strukturu měst, jež čelí specifickým problémů.*“ (Ferenc 2016)
- **regulační plán** – „*Dokument územního plánování, ve kterém je závazně stanoveno funkční využití jednotlivých pozemků a prostorové uspořádání zástavby a výstavby na jednotlivých pozemcích.*“ (URL 7)
- **rezidenční suburbanizace** – je dílčí složka suburbanizace vztahující se k obyvatelstvu a lze ji popsat jako migraci obyvatelstva směrem z jádrových měst metropolitních regionů do jejich zázemí. (OUŘEDNÍČEK, 2014) Vedle rezidenční suburbanizace ještě rozlišujeme komerční suburbanizaci, týkající se vymísťování velkých marketů na okraje měst.
- **sídlo** – „*je každý sídelní útvar, který má složky trvalého bydlení s potřebným vybavením a výrobním zařízením, dávající základní předpoklady pro společenský život lidí.*“ (Němec 1983)

„*Místo způsobilé k trvalému přebývání.*“ (Krásný 1976.)

„*Sídlo je jednotka osídlení, kterou tvoří jakékoliv trvale obydlené a prostorově oddělené seskupení bytových i nebytových objektů, případně i jednotlivé prostorově oddělené trvalé obydlí.*“ (VÚVA, 1983)

malé sídlo – pro účely této práce znamená původní sídlo vesnického typu s novodobou zástavbou rodinných domů. Může být i malé město. Počet obyvatel zhruba do 6000 obyvatel. Příhodnou definicí je i popis malého města v metodice od Ambrožové:

„*Malá města představují určitý přechod mezi vesnicí a velkým městem. Co se týče typu komunity, jsou spojením výhod venkova a městského způsobu života s jeho pracovními i společenskými příležitostmi. Nelze u nich hovořit o klasické sociální distanci, neosobnosti či anonymitě, jako je tomu u velkých měst. Malá města jsou specifická patriotismem, společnou ochranou sídla a sousedskými vztahy, což je činí bezpečnější. Základní kritéria, která jsou společná pro popsání malá města:*

- *pěší dostupnost celého městského území*

- *urbanistická struktura, již dominuje jeden centrální prostor (hlavní tržní náměstí)*

- *sousedský způsob života, způsob jednání obyvatel s důrazem na tradice, zvyklosti, znalost místních autorit* (Ambrožová 2016)

sídlo venkovského typu – „*Venkovské sídlo je sídlo, které nemá všechny potřebné znaky městských sídel. To znamená, že hustota je menší než 40 obyvatel na ha a průměrná podlažnost je menší než 1,2. Je zde trvalá vyjížďka za prací do měst a toto sídlo nemá výraznější spád z okolních obcí. Převládá zde zemědělská výroba, s výjimkou obcí ve spádovém území průmyslových měst. Sídlo nemá obvykle více než 2.000 obyvatel.*“ (Marhold 1991)

„*Za venkovská sídla (venkovské sídelní útvary) jsou v tradičním pojetí pokládána sídla, ve kterých se převládá většina obyvatelstva žije zemědělstvím. Nezáleží přitom na tom, jestli obyvatelé venkova produkují zemědělské výrobky pro vlastní potřebu, nebo je dodávají na trh.*“ (URL 8)

POUŽITÉ POJMY

„Venkovské sídlo je charakterizováno úzkou spojitostí s vnějším krajinným prostředím, převahou nízkopodlažní zástavby, bohatstvím půdorysných typů, velkou plochou intravilánu s výrazným zastoupením zahrad i systémem spádovosti z hlediska hospodářské funkce, společenské vybavenosti, veřejného a kulturního života. V minulosti byla podstatným rysem venkovských sídel závislost většiny obyvatel na zemědělství.“ (URL 11)

stabilizované sídlo (území) – autor tím míní sídlo s více méně finální, neměnnou strukturou zástavby ve většině rodinných domů

„území, pro které je ujasněna (a územním plánem určena) představa dlouhodobého využití“ (Sýkora 2002)

- **suburbanizace** – *„proces stěhování rezidenčních, komerčních a dalších funkcí z jádrového města do jeho zázemí; jinak také stěhování obyvatelstva a jeho aktivit z jádra do zázemí. Suburbanizace je součástí (jednou z forem) suburbánního rozvoje.“ (URL 7)*

„Proces rozrůstání stávajících sídel do doposud volné krajiny vyvolaný dostupností ploch a změnami ve společnosti.“ (URL 11)

„Suburbanizace je proces, při kterém se existující aktivity (administrativa, bydlení, logistika, obchod, služby, výroba) přesunují z centrálních částí kompaktně zastavěného území měst na volné plochy mimo kompaktní zástavbu a do lokalit u administrativních hranic měst, resp. za tyto hranice v rámci území metropolitních regionů či aglomerací. Součástí suburbanizačního procesu je rovněž alokace nově vznikajících aktivit do těchto oblastí prostorově výrazně oddělených od kompaktních měst, a přitom s nimi funkčně spjatých silnými vazbami. Suburbanizace je vyvolána neustále rostoucími prostorovými nároky a požadavky na komfort ze strany jednotlivců i organizací.“ (Ústav pro ekopolitiku, o.p.s. 2005)

„Suburbanizace je proces stěhování rezidenčních, komerčních a dalších funkcí z jádrového města do jeho zázemí; jinak také stěhování obyvatelstva a jeho aktivit z jádra do zázemí.“ (URL 7)

- **suburbium** – v současnosti je vnímáno jako samostatné sídlo mimo intravilán (kompaktní zástavbu) jádrového města. Za suburbia jsou někdy považována i izolovaná území sídlišť (např. pražské Jižní Město). Pro výzkum suburbanizace se za suburbium považují sídla uvnitř nebo vně administrativních hranic města s relativně autonomní funkcí a prostorovou identitou. (URL 7)
- **Veřejný prostor (VP)** – V současné době rozlišujeme dva základní typy veřejného prostoru: fyzický a virtuální. Fyzickým veřejným prostorem jsou klasická veřejná prostranství: náměstí, návsí, agory, nábřeží, tržiště, ulice, chodníky, parky, veřejná zeleň a veřejné budovy. Jsou to části zemského povrchu či uměle vytvořeného prostoru budov, které jsou přístupné prakticky komukoli a bez omezení.

„Virtuální veřejný prostor se začal pomalu, nenápadně rodit po vynálezu knihtisku, jeho růst byl spojen s vynálezem novin a později rádia a televize. Opravdová exploze tohoto typu veřejného prostoru však přišla teprve s vynálezem elektronické komunikace a internetu, který, oproti všem starším typům komunikace na dálku, umožnil její výraznou decentralizaci.“ (URL 9)

„Veřejný prostor je místo přístupné každému, na kterém dochází k vzájemnému působení všech aktérů života na zemi.“ (URL 11)

„Veřejný prostor je "fyzické nebo virtuální prostředí, kde spolu vstupují do styku lidé záměrně i náhodně bez vlastní volby a komunikují mezi sebou.“(URL 10)

„Nezastavěné prostory ve městech a obcích, které slouží k různým společenským účelům (např. ulice, náměstí, návěs, park). Veřejné prostory jsou přístupné každému bez omezení a představují důležitá místa setkávání.“ (URL 7)

- **veřejné prostranství (VPR)** – „je podprostorem veřejného prostoru: je jeho fyzickým typem, úzce spojeným s trvalými sídly, zejména s městy. Dochází zde jak ke společenské komunikaci, tak k pohybu lidí, věcí a zboží. Jsou to klasické, obvykle architektonicky ztvárněné prostory mezi budovami: náměstí, návsi, agory, nábřeží, tržiště, ulice, chodníky, parky, veřejná zeleň a veřejné budovy. Veřejná prostranství jsou části zemského povrchu anebo uměle vytvořeného prostoru staveb, které jsou přístupné prakticky komukoli a bez omezení. Zpravidla tímto pojmem myslíme zejména prostory otevřené, nezastřešené.“ (URL 9)

Dle zákona č. 128/2000 Sb. – „Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.“

„Veřejná prostranství jsou fyzickou částí veřejného prostoru. Jedná se o náměstí, nádvoří, ulice, nábřeží, tržiště, pasáže, průchody, pěší a cyklistické cesty, parky, zahrady a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostranství nebo jeho části. Veřejná prostranství tvoří systém, který může být funkčně a významově hierarchizován.“ (URL 11)

hlavní veřejné prostranství obce (HVPR) (tento termín je zaveden pro účely této práce) – prostor, který u obcí v těsném sousedství velkých měst tvoří náměstí či náměstíčko umožňující uspokojit minimální sociálně-kulturní potřeby místních obyvatel. V rozsáhlé a monotónní zástavbě vytváří prostorově i symbolicky dominantní prvek s orientačním významem. Označení *hlavní* je zvoleno v kontextu s ostatními typy veřejných prostranství, kterých může být v obci bezpočet, ale nikoli s tak širokou škálou funkcí jako má náměstí (návěs)

- **Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury** – „Standardy jsou stanoveny pro občanské vybavení (vzdělávání a výchovu, sociální péči a péči o rodinu, zdravotnictví, kulturu, veřejnou správu, ochranu obyvatelstva, hřiště), dopravní infrastrukturu (odstavná stání, krátkodobé a dlouhodobé parkování, P+R, B+R, zastávky hromadné dopravy), technickou infrastrukturu (nakládání s tuhými komunálními odpady, zásobování vodou, nakládání s odpadními vodami, odvodnění) a pro veřejná prostranství (obecně a pro malé parky). Standardy stanovují tři typy dostupnosti – fyzickou, časovou a sídelně strukturální.“ (Standardy 2020)
- **strategický plán** – „Rozvojový dokument, jehož cílem je najít kompromis v názorech na rozvoj v daném území mezi různými aktéry. Definiuje dlouhodobé cíle

POUŽITÉ POJMY

- a priority a v návaznosti na ně navrhuje konkrétní projekty včetně harmonogramu, způsobu jejich realizace a financování.“ (URL 7)*
- **Územní studie veřejného prostranství** – „(dále též „ÚSVP“) je územně plánovací podklad, který je možno, podle konkrétních podmínek a aktuální potřeby, cele či částečně využít například pro následné zpracování dokumentace pro územní řízení. ÚSVP může sloužit i jako podklad pro změnu územně plánovací dokumentace (regulačního plánu nebo územního plánu), na tento typ však nelze využít dotaci popsanou v kapitole A.6. Ve specifických případech se ÚSVP může také stát podkladem pro dohodu o parcelaci. V případě rozlehlejších či komplikovaných zadání je možno předpokládat, že bude využita i jako podklad pro zadání následných podrobnějších projektů, zabývajících se například detailním řešením některé části (nebo součástí) veřejného prostranství.“ (Metodika 2018)
 - **zeleň** – „obecně všechny plochy porostlé vegetací. Zpravidla se dělí na zeleň veřejnou (veřejně přístupné obecní plochy), zeleň soukromou (zahrady u obytné výstavby, přístupné majiteli), zeleň vyhrazenou (plochy zeleně v uzavřených sportovištích, hřbitovech apod.)“ (Sýkora 2002)

4 METODIKA

V úvodu práce byly stanoveny tři hypotézy, které budou ověřovány na území okolí hlavního města Prahy. Metodika zahrnuje nejprve rešerši literatury zabývající se veřejnými prostranstvími, suburbanizačním procesem v ČR i v zahraničí a dalšími prameny, jako například legislativou definující a popisující veřejné prostranství, územně plánovacími podklady, územně plánovací dokumentací. U územně plánovací dokumentace bude cíleno především na strategii, která může prvotně formulovat záměr vybudování hlavního veřejného prostranství. Součástí literární rešerše je i hledání podkladů pro stanovení kritérií pro správné nebo ideální fungování hlavního veřejného prostranství. Na základě dostupných pramenů je pak vybráno a zformulováno několik základních kritérií cílených na tento typ prostranství v malých sídlech. Dále metoda obsahuje analýzu konkrétních vhodných i nevhodných příkladů sídel se zaměřením na okolí hlavního města Prahy a také některé zahraniční příklady v zázemí města Bratislava. Vybrána jsou sídla s již dobudovaným hlavním veřejným prostranstvím, dále sídla, kde se o něm vážně uvažuje. Z první skupiny sídel byla vybrána malá sídla Statenice, Dolní Břežany, Městská část Černošice – Vráž, Roztoky a Zichovec. Tato sídla byla vybrána proto, že zde již proběhl proces dostavby hlavního veřejného prostranství, které již určitou dobu úspěšně plní svou nezastupitelnou funkci. Jako protipól těchto sídel byla vybrána Městská část Praha-Běchovice, která patří do skupiny sídel tzv. vnitřní suburbanizace města Prahy a kde mohlo vzniknout hlavní veřejné prostranství, nicméně vzhledem k nenaplněným základním kritériím pro tvorbu hlavního veřejného prostranství neplní zcela tuto funkci. Z druhé skupiny sídel byla vybrána sídla Květnice, Velké Přílepy a Horoměřice. V těchto sídlech je citelná absence hlavního veřejného prostranství (dále jen HVPR) a snaha o proces doplnění je

v různé fázi vývoje směrem k realizaci. Na základě analýzy budou tato sídla a jejich hlavní veřejná prostranství ohodnocena zvolenými kritérii. Toto hodnocení bude zapsáno do tabulky na konci každé analýzy daného sídla. Na závěr pak bude ze všech hodnocení sestavena porovnávací tabulka. Poznámka: u sídel, která ještě nemají dokončené HVPR bude hodnocen pouze potenciál pro jeho vznik. Ze zahraničních příkladů byla vybrána sídla na Slovensku, a to v zázemí hlavního města Bratislavy, Chorvatsky Grob-Čierna Voda a Záhorská Bystrica. V těchto sídlech bylo také vybudováno hlavní veřejné prostranství.

Další součástí práce bude ukázka aplikace stanovených odvozených kritérií tvorby HVPR doplněním tohoto typu prostranství v rámci případové studie v sídle Horoměřice, která takový prostor postrádá. Jako součást výše popsané metody byl uskutečněn i průzkum na místě u vybraných sídel (mimo zahraničních). Jako poslední byly provedeny řízené rozhovory s obyvateli vybraného sídla Statenice. Tyto rozhovory byly proběhly se zástupci většiny věkových kategorií místních obyvatel a byly vedeny předem určenými okruhy:

1. JAK DLOUHO V OBCI ŽIJETE?

(z hlediska hodnocení centra)

2. CO SE VÁM V CENTRU OBCE LÍBÍ? PROČ?
3. CO SE VÁM V CENTRU OBCE NELÍBÍ NEBO CO POVAŽUJETE ZA PROBLÉM? PROČ?
4. PŘEDSTAVTE SI, ŽE CENTRUM OBCE MÁTE POPSAT CIZÍMU ČLOVĚKU, KTERÝ V OBCI NIKDY NEBYL. JAKÝMI PĚTI SLOVY ČI PŘÍDAVNÝMI JMÉNY BYSTE CENTRUM OBCE POPSAL/A?

(z hlediska užívání centra obce)

5. V JAKÝCH MÍSTECH V CENTRU OBCE RÁD/A TRÁVÍTE SVŮJ VOLNÝ ČAS A JAK?
6. JAKÉ VENKOVNÍ AKCE ČI UDÁLOSTI SE KONAJÍ V CENTRU OBCE A KDE? ÚČASTNÍTE SE JICH? PROČ ANO ČI NE?
7. JAKÉ MÍSTO POVAŽUJETE ZA ÚSTŘEDNÍ BOD ČI JÁDRO OBCE A Z JAKÉHO DŮVODU?

(z hlediska dopravy v centru obce)

8. JAK JE CENTRUM OBCE PŘÍVĚTIVÉ PRO CHODCE?
9. VNÍMÁTE NĚCO V CENTRU OBCE JAKO PROBLEMATICKÉ Z POHLEDU CHODCE?
10. JAK JE CENTRUM OBCE PŘÍVĚTIVÉ PRO CYKLISTY (DOPRAVU NA KOLE)?
11. JAK JE CENTRUM OBCE PŘÍVĚTIVÉ PRO ŘIDIČE OSOBNÍCH AUT?
12. VNÍMÁTE NĚCO V CENTRU OBCE JAKO PROBLEMATICKÉ Z POHLEDU ŘIDIČE?

(z hlediska vize pro centrum obce)

13. JAK BY CENTRUM OBCE MOHLO VYPADAT DO BUDOUCNA? CO BY SE V NĚM MĚLO ZMĚNIT ČI VYLEPŠIT?

(otázky byly převzaty z Metodiky navrhování veřejných prostorů nově zakládaných obytných souborů, Krátká, Adámková, B., Magni, A., 2016)

5 LITERÁRNÍ REŠERŠE

Literární rešerše mapuje všeobecně problematiku veřejných prostranství, z důvodu zaměření této disertační práce na zkoumání jednoho konkrétního typu veřejného prostranství na malých sídlech v těsné blízkosti velkých měst, která podléhají procesu suburbanizace. Rešerše se snaží o vhléd do procesu suburbanizace, a to jak u nás v České republice, tak i v jiných zemích, jako jsou Spojené Státy Americké, Německo a Slovensko. Tento výběr byl proveden proto, že USA byla jedna z prvních zemí, kde začal probíhat proces suburbanizace hned po 2. světové válce, a to velmi živelně¹³. Německo bylo prvním zástupcem západní Evropy, kde suburbanizace začala o něco později než v USA, ale vlivem poválečných poměrů se silnou razancí. Tyto dvě země jsou učebnicovou ukázkou příčin, průběhů a následků suburbanizace na americkém kontinentu a v Evropě. Slovensko bylo vybráno jako zástupce postkomunistických zemí, kde se suburbanizace nastartovala až po změně totalitního režimu, stejně jako u nás v ČR. Její prostředí je našemu velmi blízké, proto umožňuje srovnání s průběhem v naší republice. Na téma suburbanizace rešerše nahlíží především z urbanistického a architektonického hlediska a pouze okrajově z hlediska demografie, sociologie, geografie, ekologie aj. a chce objasnit souvislosti problému, který je tématem této práce. Dále bude pojednáno téma veřejných prostranství v malých příměstských venkovských sídlech z hlediska jeho jednotlivých aspektů, jako je forma, doprava, zeleň atd., včetně legislativního zakončení. Cílem literární rešerše je tak zmapovat stávající dostupné vědecké poznání řešící problematiku chybějících veřejných prostranství, a to prostranství, která mají ve výše zmíněných menších sídlech velmi významnou funkci, tedy náměstí či návsi. - náměstí či návsi. V souvislosti s tím je až překvapující, jak obecně málo zájmu bylo zatím věnováno chybějícím hlavním veřejným prostranstvím v nových suburbii velkých měst. Velký zájem je věnován veřejným prostranstvím v obecném smyslu a v celé jejich škále typů, především pak jejich narůstající potřebě, oblibě, významu ve všech kulturně-sociálních a městotvorných aspektech.

5.1 Suburbanizace

Osídlování krajiny prochází neustálým vývojem a změnami způsobů, jak tento proces probíhá. Města, jako nejintenzivnější projev osídlování (urbanizace) během 19. století, vlivem silného nárůstu industrializace a s tím spojeného přílivu lidí z venkova, dosáhla povážlivé hustoty osídlení. To s sebou následně neslo mnoho komplikací, jako chudoba, kriminalita, nemoci apod., které vedly mnohdy k snížení kvality, do té doby tolik preferovaného, městského způsobu života. To byl impuls pro úvahy, jak stavět město nebo jak by mělo město vypadat, aby umožňovalo příjemný, bezpečný a zdravý život. (Howard 1924). Tyto myšlenky nakonec vyústily v hnutí „zahradních měst“, která chtěla spojit výhody způsobu života ve městě i na venkově. Toto spojení výhod se hluboce zakořenilo do úvah a představ lidí v souvislosti s ideálem bydlení. Naplňování tohoto ideálu se od poloviny 20. století významně projevuje v technologicky vyspělých zemích v různých obměnách a s různým dopadem na samotná města a přilehlou krajinu (Ouředníček 2013). Jedním z

¹³ Suburbanizace probíhala už mnohem dříve, přibližně od 20. let minulého století, i když ne v takovém rozsahu a s takovými následky (Toušek 2008)

důsledků tohoto ideálu je také vznik rezidenční zástavby na předměstích (suburbs) nebo v blízkém okolí měst (příměstská zóna). Silný nárůst tohoto způsobu osídlování okrajů měst má přímou spojitost s komercializací výstavby a s mohovitostí střední třídy (Sýkora 2002). Důležité je také zavedení a umožnění četných podpůrných mechanismů financování (hypotéky, stavební spoření apod.) (Šveda 2011). Tato fáze vývoje měst se všeobecně nazývá suburbanizace. Pro upřesnění je nutno zmínit, že vývoj procesu suburbanizace můžeme sledovat ve dvou hlavních směrech, a to jako suburbanizaci rezidenční (zástavba s převažující obytnou funkcí) a suburbanizaci komerční (zástavba s funkcí obchodu a služeb). Oba tyto směry se v zásadě vyznačují přílišnou monofunkčností (Šilhánková 2007). Tato práce se zaměřuje na suburbanizaci rezidenční, která významně ovlivňuje kvalitu života rezidentů v sídlech, kde tento proces probíhá, a to v suburbánní oblasti Prahy.

Jako úvod a pro ujasnění si problematiky rezidenční suburbanizace a jevů, které jsou jejím důsledkem, mapuje rešerše některé ze zahraničních zemí, kde suburbanizace probíhá déle a její dopad na rozvoj města a jeho okolí je proto znatelnější. Jako první byly vybrány Spojené státy americké, pro už dlouho trvající tento proces se zřetelnými dopady na území, dále pak bylo vybráno Německo, jako evropská země, také s letitou suburbanizační zkušeností, a nakonec je popsán i vývoj suburbanizace u nás a u našich sousedů na Slovensku, které prošlo díky stejnému politickému vývoji skoro totožným procesem.

5.1.1 Suburbanizace v USA

Jackson v *The Suburbanization of the United States* (Jackson 1978) ukazuje přehled procesu suburbanizace v USA, která vedla v rámci velkých developerských souborů stavěných na klíč k naprostému upřednostnění zisku stavebních společností a k opomíjení kvality životního prostředí. Příčinou migrace obyvatel do suburbií bylo také (mimo jiné) po 2. světové válce cenové zpřístupnění automobilu pro střední vrstvu. Stejně tak i poptávka nového bydlení po krizi v třicátých letech, která pozastavila bytovou výstavbu. Problematickým důsledkem pak byl vznik „suburban downtowns“, tedy nových komerčních aglomerací, které způsobují polycentrickou strukturu měst s pouhou hospodářskou funkcí bez vytvořených veřejných prostorů a tím neschopnosti plně nahradit úlohu centrálních měst.

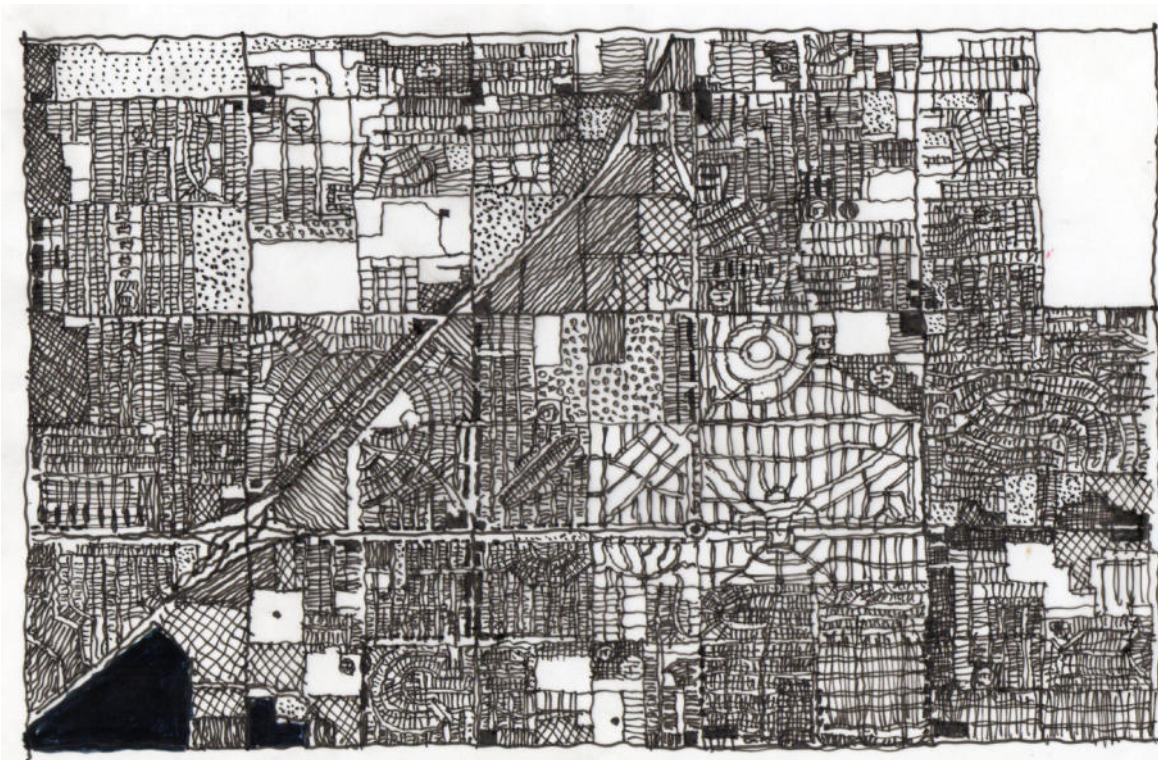
Ptáček (Ptáček 2002) také velmi podrobně popisuje proces suburbanizace v USA. Z jeho přehledu je dobré zmínit především to, že Spojené státy nemají tak bohatou historii osídlení jako západní Evropa, a proto se i liší struktura amerických měst.¹⁴ Píše o nárůstu obyvatel po 2. světové válce na předměstích, který byl čtyřikrát větší než v městských centrech.¹⁵ Významná byla i podpora státu na budování silniční sítě a podpora výstavby garantovanými hypotečními úvěry a daňovými úlevami. Významnými důsledky byly: nárůst rezidenční zástavby (jádro X suburbs, 3 % X 60 %), maximální zmenšení plochy veřejných prostranství v rámci úspory místa,¹⁶ tvrdá segregace ploch bydliště, pracoviště, nákupů a trávení volného času pro různé

¹⁴ Příčinou je silné tržní prostředí, velká rasová i etnická skladba velké prostorové možnosti oproti Evropě

¹⁵ Jedním z důvodů byla migrace nebělošského obyvatelstva do center měst, a naopak odchod obyvatel bílé pleti na předměstí

¹⁶ vše jen v shopping mallech (downtowns)

sociální skupiny, silná zátěž individuální dopravou. S rostoucími cenami pozemků pak pokračuje další rozptýlení města a jeho funkcí do okolí.

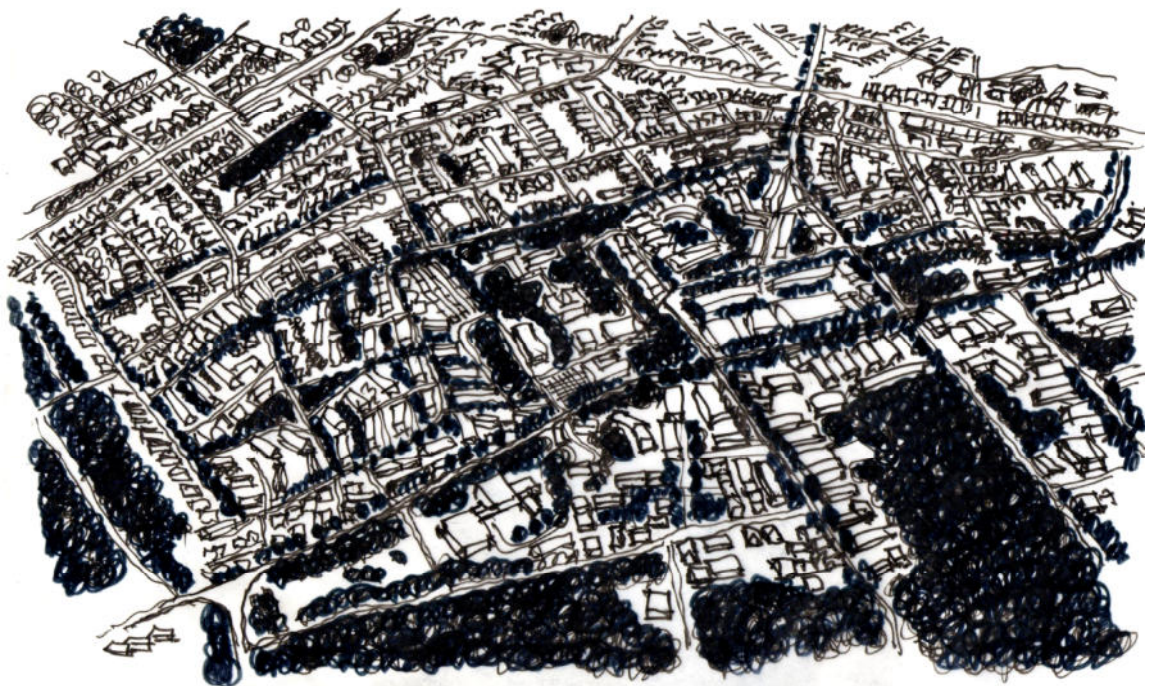
Obr. 1 Suburbanizace v USA 60. až 70. léta: vzorec individuálního bydlení pokrývající krajinu s komerčními pásy podél hlavních komunikací (vlastní archiv)

5.1.2 Suburbanizace v SRN

Ptáček (Ptáček 2002) v „Suburbanizaci v USA a Německu“ srovnává o něco pozdější vývoj suburbanizace v západní Evropě, to především v SRN, kde byl příčinou i značně poškozený stav měst po 2. sv. válce. Jedním z rozdílných znaků oproti USA byl velký vliv územního plánování, a tedy neumožnění výstavby velkoplošných neintegrováných jednotek. Městská centra tak neztratila svoji maloobchodní funkci a jsou stále městskými centry aglomerace (oproti USA).

Příčiny odlišného vývoje suburbanizace v SRN vidí Ptáček v tom, že centra města mají kompaktní nízkou zástavbu o menší ploše oproti městům americkým. Dále „...je zde patrný mnohem větší vliv plánování (lépe rozeznatelná hranice města a venkova) a především výrazný podíl veřejné dopravy, která chrání centra měst přetlaku individuální motorové dopravy nutící k přemístování funkce bydlení a práce na jejich okraj, tak jak to můžeme vidět ve Spojených státech“ (Brunn, Williams 1983). Suburbanizace v Německu startuje po 2. sv. válce, kdy díky poškození většiny měst bylo obyvatelstvo nuceno žít v jejich okolí. K nim přibyla i nemalá část odsunutého obyvatelstva z východních zemí. S postupnou, výrazně se zlepšující ekonomikou, během let ekonomického růstu, především v okolí jižního Porúří, narůstala i touha lidí mít vlastní dům a půdu. K tomu přispěla jako v USA, státní finanční podpora vlastnictví domu nebo bytu v daňových zvýhodněních. Ovšem

důsledky díky dopravní propojenosti, státní finanční podpoře systému veřejné dopravy, a především účinnému územně plánovacímu aparátu (Beck 1972), nedocházelo v SRN k tak robustnímu suburbanizačnímu procesu s takovým dopadem jako v USA nebo u nás. „Po územní reformě v 70. letech byla vytvořena nová „suburbánní města“, z původních rozrostlých vesnic v nichž docházelo k plánovanému zřizování maloobchodních a administrativních center. Cílem bylo vytvoření nových městských center – středisek veřejného života. Ta měla odlehčit přetížení center aglomerací.“ (Ptáček 2002). Přesto však docházelo k srůstání složitých městských struktur, v Německu označovaných jako Siedlingsbrei (sídelní kaše). V souběhu s přestavbami starých zemědělských usedlostí v původních obcích, se uplatňuje masivní výstavba nových domů v navazujícím území. Jsou to většinou uzavřené od původního sídla oddělené soubory rodinných domů s menší mírou i domů bytových. Ovšem oproti USA je zde díky výhodě, již zmíněného, dobře fungujícího územně plánovacího aparátu logicky počítáno i s veřejnými prostranstvími jako neoddělitelnou součástí nových územních projektů. A tak následky suburbanizačního procesu zde nejsou v tomto ohledu tak citelné. Nejsilnější vlnou suburbanizace prošlo Německo koncem 60. let, kdy „....dostatečný komerční zisk stavebních společností umožnil realizovat i jejich obslužná zařízení (obchody, nemocnice, školy).“ (Ptáček 2002)

Obr. 2 Příklad nově vzniklého „suburbánního města“ Sankt Augustin, na základě územní reformy ze sedmdesátých let

5.1.3 Suburbanizace na Slovensku

Proces suburbanizace na Slovensku a změny v zázemí města Bratislavy popisuje ve svém příspěvku ve sborníku konference „Člověk, stavba, územní plánování 11“ dvojice Spirová, Bradová (Spirová, Bradová 2018). Zde líčí v celku velmi podobný průběh jako v České republice i s důsledky absence veřejných prostranství v celé škále typologických možností. I tady převažují pouze veřejná prostranství koridorů ulic.

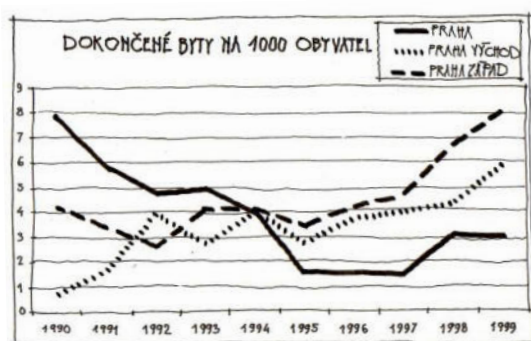
Proces suburbanizace u našich východních sousedů můžeme vnímat stejně jako na našem území postupně až po společné změně politického systému v roce 1989. Nástup suburbanizační výstavby na Slovensku probíhal pomaleji a v několika vlnách. Do roku 1995 (1.vlna) vývoj prakticky stagnoval, protože nebyly vytvořeny podmínky pro prodej pozemků (malá koupěschopnost obyvatelstva, nevyřešené restituční nároky, chybějící ekonomické nástroje (hypotéky, státní dotace apod.) Díky tomuto většina venkovských obcí v okolí Bratislavy stagnovala (zájem se soustředil na modernizaci stávajícího stavebního fondu). Teprve po roce 1996 (2. vlna) dochází k výraznému nástupu suburbanizačních procesů. Mezi první a nejznámější patří Záhorská Bystrica, Strmé vršky, Limbach. Zástavba v těchto obcích se vyznačovala nejvyšší, a tedy nejbohatší sociální vrstvou rezidentů. Po roce 2003 (3. vlna) díky širší možnosti hypotečního financování nastupuje mohutný nárůst suburbanizační zástavby i nižších sociálních vrstev. V této vlně byly nejvíce zástavbou zasaženy obce Chorvátsky Grob a její část Čierna Voda (trojnásobný nárůst obyvatel mezi lety 2006 až 2017) . Typickými znaky těchto suburbíí Bratislavy jsou:

- malé parcely
- vysoká zastavěnost pozemků
- nepropojená uliční síť
- absence základní občanské vybavenosti nutící rezidenty ke každodenní dojíždě do jádrového města
- chybějící veřejná prostranství, prostorová oddělenost nové výstavby znemožňující sociální interakci novousedlíků, čehož výsledkem je napětí mezi novými a původními obyvateli apod. (Šveda 2011).

5.1.4 Suburbanizace v ČR

V naší zemi začíná suburbanizační vývoj s rostoucí kupní silou střední vrstvy v polovině devadesátých let a plně startuje s nástupem fungování státní podpory hypotečního úvěrování a stavebního spoření koncem devadesátých let. Tehdy se také naplno rozjíždí nabídka stavebních firem zasítovaných pozemků nebo staveb rodinných domů tak zvaně „na klíč“ . To vše jde ruku v ruce s nárůstem mobility obyvatel z, v té době mnohdy ještě hůře dostupných, cílových lokalit v okolí Prahy. Jako neméně podstatnou příčinu suburbanizačního procesu můžeme označit i rozsáhlé panelové výstavby v okrajových částech města během sedmdesátých a osmdesátých let. Ty se vyznačovaly silnou devastací a absencí městské zeleně, kterou vnímali nejen obyvatelé těchto sídlišť. (Kupková, Ouředníček 2013). Silný zájem o rodinnou výstavbu v zázemí hlavního města pak podporovala i stagnace činžovní bytové výstavby v průběhu devadesátých let, jak je vidět na grafu obr. 3 . K

tomu se ještě přidal úbytek bytového fondu v centru města přeměnou na komerční plochy nově vznikajících nebo ze zahraničí přicházejících firem (kanceláře, služby) (Ouředníček 2014). Důležitým hráčem pak byl také fenomén restitucí pozemků, kdy se půda navracela potomkům původních majitelů, kteří však už neměli k půdě a hospodaření na ní žádný vztah nebo možnosti ji jakkoli zemědělsky využívat. Ti se pak rádi půdy zbavovali a zvyšovali tím nabídku velkých ploch v okolí původních zástaveb vesnic (Galčanová 2008). Silný suburbanizační boom ještě dovršila, obrazně řečeno, otevřená náruč místních zastupitelství, která v mohutné zástavbě rozvojových ploch viděla rychlý moderní rozvoj (mnohdy trochu zaostalých) vesnic a příliv kapitálu do území. V průběhu tohoto procesu tak vlivem výše zmíněných příčin docházelo k realizacím velkoplošných zástaveb, někdy i několikanásobně převyšujících tehdejší plochu těchto sídel (H-systém s 200 bytovými jednotkami, Velké Přílepy). Vlivem spontánní výstavby se velice záhy začala ukazovat nedostatečná připravenost územních plánů a regulativů vznikajících v devadesátých letech i později, stejně jako nezkušenost aktérů: investorů – stavebníků – sídel (Martinovská 2014).

Obr. 3 Graf vývoje výstavby bytů v 90. letech (vlastní archiv)

Přes naléhavost vybudování chybějící nutné technické infrastruktury a krach některých projektů došlo postupně k vystřízlivění původního nadšení místních zastupitelství, které nakonec vedlo k přehodnocení rozsahu rozvojových ploch, omezování územního rozvoje a podpory menších nebo individuálních projektů (plochy do 20 RD). (Stojan 2016).

Důležité jsou pak dopady tohoto vývoje. Především mnohdy došlo k disproporcii a absenci veřejné i komerční vybavenosti (monofunkční území) a s tím související absenci veřejných prostranství (Baše 2006). Dále pak nerovnoměrný rozvoj zástavby kolem původního jádra obce a závislost lokalit na individuální automobilové dopravě (práce, nákupy, zábava). Velké plochy nových zástaveb s sebou nesl i výrazný kontrast sociálního statusu a životního stylu nově příchozích a původních obyvatel (Ouředníček 2013). Jedním z posledních dopadů pak byly i velké zábory zemědělské půdy a následná změna příměstské krajiny vedoucí k vzdalování přírody městu.

5.1.5 Porovnání procesů suburbanizace u nás a v zahraničí

Z porovnání dopadů suburbanizačních procesů v různých zemích můžeme vysledovat jeden společný jev, kterým je absence nebo malý výskyt veřejných prostranství v nově vznikajících plochách zástavby. Tento jev je mnohdy důsledkem nepřipravenosti územně plánovací dokumentace a účinné legislativy. V USA, kde byl ponechán suburbanizačním procesům volný průběh, byl tento negativní dopad mnohem silnější, což je v jistých ohledech podobné průběhu suburbanizace kolem Prahy. V SRN, kde byl tento proces ovlivňován územně plánovacími nástroji, nejsou následky v rámci veřejných prostranství tak zjevné. Z toho můžeme vyvozovat, že neefektivně řízený proces zastavování těchto území, zvýhodňuje developery a stavebníky, pro které je pochopitelně hlavním zájmem na daném projektu co nejvíce vytěžit a budování veřejných prostranství pouze zvyšuje jejich režijní výdaje, které negenerují přímý zisk. Dnes je už v povědomí investorů – developerů fakt, že cena pozemků je také odvislá od atraktivity území, kterou spoluvytváří i kvalitní veřejná prostranství (Martinovská 2014). Hlavní veřejná prostranství – náměstí či návsi, které dávají lokalitě identitu a nezaměnitelnost, a která většinou přirozeně obsahují i drobnou vybavenost podporující zájem rezidentů k návštěvě a trávení času, jsou pak další neodmyslitelnou hodnotou zvyšující rating každého sídla.

5.1.6 Důsledky suburbanizace – změna vnímání potřeby veřejného života dříve a dnes

Původní obyvatelé vesnic kolem hlavního města neměli, vzhledem ke svému způsobu života, příliš nároků na jejich vybavení. Buď pracovali v zemědělství přímo v dané vesnici (případně dojížděli do vesnice sousední), nebo dojížděli za prací do blízkého velkého města (Galčanová 2008). I v takovém případě měli většinou domácí hospodářství, které zabíralo velkou část jejich volného času. S narůstajícím počtem nových obyvatel, stěhujících se především z blízkého (jádrového) města, se ale mění dosavadní způsob vnímání potřeb vybavení a dalších nabídek sídla. Nově přistěhovalí obyvatelé z města si s sebou přinášejí i městský způsob života¹⁷. Možnost domácího hospodářství není reflektována, stejně jako užitkový způsob využívání zahrady, která se stává převážně jen okrasnou, určenou pro relaxaci a odpočinek. Městský způsob života tak využívá volnočasové aktivity, které noví obyvatelé hledají v nejbližším okolí svého nového domova. Tento rozdíl v životním stylu si můžeme přiblížit na srovnání níže¹⁸:

Původní rezidenti	Noví rezidenti
malý počet obyvatel	enormní nárůst obyvatelstva
pozemek převážně pro hospodaření	pozemek spíše pro relax (okrasný)

¹⁷ Všeobecně vnímaný ideál života na venkově je u nových obyvatel bohužel vnímán městským způsobem, který opomíjí i druhou praktickou stranu venkova – hlasité projevy hospodářské zvěře, zápach a ostatní, ne zcela atraktivní projevy venkova (Baše 2006)

¹⁸ Toto srovnání není možno paušálně uplatnit na obě skupiny pozorovaných obyvatel. Dnes městský způsob života prostupuje i do života starousedlíků, a především jejich potomků. Na druhou stranu je mnoho případů, kdy se nově přichází z města s obrovským nasazením pouštět do hospodaření a chovu drobného zvířectva.

volný čas: práce na hospodářství
malé nároky na veřejný život
(nedostatek času díky hospodaření)
malé nároky na služby a obchod
slabé využívání veřejného prostranství
málo akcí v rámci veřejného života

volný čas: relax na pozemku či mimo
chuť a ochota podílet se a tvořit veřejný
život obce
identita obce – občanská iniciativa
silné využívání veřej. prostranství
obnova starých tradic a spol. akcí
(masopust, pálení čarodějnic, trhy
festivaly, workshopy apod.)

Nárůst zájmu o veřejný život těchto sídel, který nastartoval příliv nových rezidentů, (Klábšťová 2013) logicky zvyšoval důraz na využívání veřejných prostranství, která v důsledku spontánní suburbanizace chyběla nebo byla pro tento způsob využití nevyhovující. Tento deficit je asi nejcitelnější u jednoho typu veřejných prostranství, hlavního, jakým je náměstí – návěs, která jsou většinou středobodem každodenního veřejného života sídla. Podívejme se na problematiku těchto chybějících prostranství, jejich význam a možnosti a také jak tento deficit zvrátit jeho dostavbou.

5.1.7 Negativa suburbanizace – Problematika absence veřejných prostranství

Hnilička v Sídelní kaši (Hnilička 2012) popisuje základní znaky, příčiny, a především dopady suburbanizace v České republice. Jako jeden z důsledků suburbanizace, mimo zábor volné krajiny, poškozování ekosystémů, ekonomických dopadů na dopravu, včetně technické infrastruktury a monotónního způsobu zástavby, uvádí také absenci občanské vybavenosti a s tím související nedostatečně řešená veřejná prostranství. Velmi popisný je dokument z roku 1990 „The Green Paper of the urban environment“¹⁹, kde Komise pro evropskou společnost shrnuje suburbanizaci jako hrozbu fungujících měst a kvalitního života v nich. Dokonce označuje periferii jako neúspěch, v souvislosti s absencí veřejného života, malého počtu kulturních aktivit, vzhledové monotónnosti a velkým časovým ztrátám při dojíždění do jádrového města (Hnilička 2013). Podobně varuje i Evropská agentura pro životní prostředí (EEA)²⁰ v dokumentu z roku 2006, kde specifikuje důvody rozrůstání městských aglomerací, jako důsledek nerovnoměrného tempa změny využití půdy a populačního růstu. Jako výsledek tohoto trendu by mělo dojít, dle agentury, v horizontu necelých sta let, ke zdvojnásobení rozlohy našich měst (EEA 2006). Suburbanizací jako negativním jevem se zabývá i Politika územního rozvoje již v roce 2008: „... které koordinací veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území omezuje negativní důsledky suburbanizace pro udržitelný rozvoj území“ (URL 12). V souvislosti s využíváním veřejných prostranství uvádí Hnilička i nízkou hustotu osídlení, kde hranice 30 obyvatel na hektar snižuje pěší dostupnost a silně zvyšuje volbu přepravy automobilem (Hnilička 2012, Newman, Kenworthy, 1989). Ze sociologického

¹⁹ http://aei.pitt.edu/1205/1/urban_environment_gp_COM_90_218.pdf

²⁰ The European Environment Agency

hlediska se následkům suburbanizačního procesu v zázemí Prahy věnuje dvojice Kupková, Ouředníček v „Hodnocení intenzity, prostorového rozložení a dopadů suburbanizace v zázemí Prahy“ (Kupková, Ouředníček 2013). Zajímavý je i pohled na devastaci krajiny v důsledku suburbanizace, kterému se věnuje Chuman a Romportl v příspěvku „Změny krajinného pokryvu a struktury krajiny v České republice vlivem suburbanizace.“ Alena Mocová (Mocová 2014) ve své disertační práci zamýšlí nad nedostatkem veřejných prostranství dnešních suburbií a srovnává procentuální zastoupení veřejných prostranství u zahradních měst s dnešním dosavadním trendem a dochází k závěru, že optimum je 5 až 8 % prostranství s tzv. přidanou hodnotou z celkové plochy zástavby.

5.2 Veřejné prostranství

5.2.1 Obecně

V obecné rovině se tématu veřejného prostoru věnuje mnoho autorů českých i zahraničních. Příkladem může být Petr Kratochvíl, který v publikaci „Městský veřejný prostor“ vyzdvihuje a popisuje jeho význam a dále i nutnost rekonstruovat a vytvářet nová veřejná prostranství. Zmiňuje se také o „Absenci veřejných prostorů v předměstských satelitech a areálech.“ a jejich „oslabujících faktorech...nízká hustota zástavby...mono funkčnost...“ a také „...chybějící městské funkce (obchody, kultura aj.), i atraktivní **prostorová ohniska**...“.(Kratochvíl 2015) - zvýraznění přidáno autorem práce). Kratochvíl také označuje „nalézání nových míst pro založení veřejného prostoru“ (Kratochvíl 2015) za zajímavější způsob intervence vůči veřejnému prostoru oproti obnově těch stávajících. (Kratochvíl 2013)

Hluběji se problematikou absence a potřeby veřejných prostranství v suburbánních částech českých měst zaobírá Pavel Hnilička v publikaci Sídelní kaše (Hnilička 2012). Hnilička považuje hustotu osídlení za jedno z významných kritérií kvality bydlení v příměstských částech sídel. V kontextu řešeného tématu této práce poukazuje na jeden z velmi citlivých nedostatků bezbřehých předměstských zástaveb, a to je „*pojmem ztráta místa a s ním spojený pojem ztráta identity*...“ (Hnilička 2012). Hnilička tento problém dává do přímé souvislosti se schopností rezidentů vytvořit si vztah k místu, jako základní kámen kvality bydlení. Dále Hnilička spojuje identitu místa s dalším významným kritériem, a tím je schopnost se v daném prostředí orientovat. To úzce souvisí také s jednotvárností veřejných prostranství a jak píše: „*V přehlížení existence rozlišujících kvalit venkovních prostor tkví jeden z hlavních problémů neutěšeného stavu současné periferní zástavby*“ (Hnilička 2012). Hnilička také poukazuje na stávající jádra vesnic, ležících v těsném okolí velkých měst, jako na možnost „*...se stát významnými **lokálními centry** pro blízké okolí*“ (zvýraznění přidáno autorem práce) s narůstající suburbánní výstavbou. Velmi příhodně pak zdůrazňuje vliv umístění náměstí – lokálního centra na směrech „*přirozených každodenních cest*...“ rezidentů, jako podmínku obydlivosti a oblíbenosti takového prostoru. Norbert Schulz (Schulz 2010) přiřazuje veřejnému prostoru dvě psychické funkce - **orientaci a identifikaci** (zvýraznění přidáno autorem práce). Z hlediska orientace se odkazuje na Kevina Lynche s jeho pojmy „*uzlů*“, „*cest*“, „*oblastí*“ a „*významných bodů*“ (Lynch 2004) a jejich vzájemných

vztahů vytvářejících v mysli člověka obraz prostředí²¹. Hlavní důraz ovšem klade Schulz na identifikaci s daným prostředím, jejímž předmětem jsou jeho konkrétní vlastnosti a vztah člověka k nim. Identifikace úzce souvisí s „*identitou místa* (genius loci), která je určena umístěním, celkovou prostorovou konfigurací a artikulací charakteru“ (Schulz 2010). Schulz klade také jako jednu z podmínek identifikace člověka s prostředím jeho stálost v čase. Neustálá změna je vnímána v tomto kontextu negativně, a je v podstatě i symptomem moderní doby. Zajímavý je i ve vztahu k moderní architektuře pojem „*ztráta místa*“ a „*znovuobjevení místa*“. To vše v souvislosti s identitou – geniem loci místa a s tím spojené pojmy „umístění, téma, variace, charakter, význam, struktura a shromažďování významů.“

Michal Šourek (Šourek 2014) vnímá veřejný prostor v kontextu udržitelného rozvoje a v souvislosti s tím zavádí pojem „urbánní komunikace“ jako komunikaci společenských, kulturních a materiálových hodnot. „*Urbánní veřejný prostor (prostranství) je fyzický prostor ve kterém probíhá urbánní komunikace jejíž součástí je konzumování benefitů – doprava, bezpečnost, výdělek, obživa, společenské, kulturní a sociální zážitky*“ (Šourek 2014). Za nutné k udržitelnosti považuje Šourek sledování toků a ohnisek urbánní komunikace. Měřítkem veřejného prostoru je jeho „vitalita“²²

5.2.2 Podmínky fungování hlavního veřejného prostranství malých sídel

Hlavní veřejná prostranství od nejstarších dob sloužila praktickým účelům, jako tržiště, shromažďovací místo nebo dopravní uzel, ale zároveň reprezentovala náboženskou, politickou a hospodářskou moc (Koch 2012). Zaměříme se tedy nyní na zkoumání podstatných okolností týkajících se nejen obecně veřejných prostranství, ale také již s cíleným pohledem na hlavní veřejná prostranství v malých příměstských sídlech.

5.2.2.1 Legislativa

Veřejná prostranství jsou zahrnuta do pojmu veřejné infrastruktury, která je ve stavebním zákonu č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu definována v § 2 – jako „*veřejné prostranství, zřizované nebo užívané ve veřejném zájmu*“

Obecně definuje veřejná prostranství také Zákon o obcích č. 128/2000 Sb. § 34 „*Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.*“

Trochu podrobněji se veřejným prostranstvím věnuje vyhláška č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, v druhém odstavci § 7 říká: (1) *Plochy veřejných prostranství se obvykle samostatně vymezují za účelem zajištění podmínek*

²¹ Mentální mapu

²² Životnost – místo kde se pořád něco děje a přitahuje návštěvníky, takové místo má vitalitu, jak píše Gehl „lidi dělají lidi“ (Gehl 2012)

pro přiměřené umístění, rozsah a dostupnost pozemků veřejných prostranství a k zajištění podmínek pro jejich užívání v souladu s jejich významem a účelem. (2) Plochy veřejných prostranství zahrnují zpravidla stávající a navrhované pozemky jednotlivých druhů veřejných prostranství a další pozemky související dopravní a technické infrastruktury a občanského vybavení, slučitelné s účelem veřejných prostranství. Pro každé dva hektary zastavitelné plochy bydlení, rekreace, občanského vybavení anebo smíšené obytné se vymezuje s touto zastavitelnou plochou související plocha veřejného prostranství o výměře nejméně 1 000 m²; do této výměry se nezapočítávají pozemní komunikace.“

Česká legislativa se veřejnému prostranství příliš nevěnuje, a omezuje se na pouhou obecnou definici, výčet typů a minimální plošnou podmínku u nových výstaveb.

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) vydalo několik metodik v rámci zkvalitnění veřejných prostranství. Tou základní je Metodický návod na pořízení a zpracování Územní studie veřejného prostranství, píše se v ní: „Územní studie je základem pro koncepční úpravy stávajících či návrh nových veřejných prostranství. Slouží pro určení charakteru i náplně jednotlivých veřejných prostranství a může být využita i pro řešení celého systému veřejných prostranství v sídle. V procesu jejího pořizování se nabízí příležitost k zapojení veřejnosti do plánování města v problematice, ke které mají lidé nejbližší.“ (Metodika 2018). Dále pak Standard dostupnosti veřejných prostranství, kde se praví, že: „Metodika je určena pro pořizovatele a projektanty územně plánovacích podkladů a územně plánovací dokumentace. Naplňuje tak úkoly územního plánování stanovené v § 19 odst. 1 zákona číslo 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) v platném znění, zejména odst. a), b), c), e), i), j). Použije se zejména pro analýzy území, a dále při stanovování základních požadavků na účelné a hospodárné uspořádání území krajů (§ 36 odst. 1 stavebního zákona) a při stanovování koncepcí rozvoje území obcí (§ 43 odst. 1 stavebního zákona)“ (Standard 2020).

HVPR A STRATEGICKÝ PLÁN (Zákon o obcích č. 128/2000 Sb.,)

Aby sídlo mohlo vybudovat tolik postrádané hlavní veřejné prostranství nejen v rámci nové zástavby, ale také již v její stávající struktuře, je nutno takový záměr promítnout do svého strategického a územního plánu a ty pak dle dané metodiky postupně naplňovat. Je obvyklé, že sídla ve svých strategiích mají za cíl zvýšení procenta vybavenosti, nicméně mnohdy tento cíl není nijak vázán na veřejné prostranství, které by bylo potřeba v souvislosti s novou vybaveností lokalizovat a vybudovat, viz obr. 4.

13.2 Prioritní problémové okruhy	
1.	Občanská vybavenost
2.	Technická infrastruktura a komunikace
3.	Kulturní dědictví a památky
4.	Životní prostředí

Obr. 4 Výňatek z plánu Strategie rozvoje obce Statenice (www.statenice.cz)

Tak se stává, že se jeho strategie zaměří spíše na hledání a budování objektů vybavenosti a nikoli na cílené vytipování možných lokalit pro budoucí veřejné prostranství, jenž by logicky tyto objekty vybavenosti sdružovalo na jednom místě a přispělo by tak k efektivnějšímu využívání svými rezidenty. Je zřejmé, že finanční síla malých sídel není na takové úrovni, aby tyto záměry realizovala sama, i když by to byla asi nejjednodušší cesta. Proto je důležité mít vizi o územním rozvoji obce a být připraven na další kroky v jejím uskutečňování. Některé obce po provedené SWOT anlyze si tuto konkrétní vizi již do svých strategických plánů zanesly. Příkladem může být obec Velké Přílepy, která si nedostatek chybějícího hlavního veřejného prostranství uvědomuje, viz obr. 5

Specifické cíle:

- Vybudování nového centra obce.
- Stabilizace rezidenčního charakteru obce.
- Vytváření pracovních příležitostí v místě (zejména s rozvojem služeb a občanského vybavení).
- Vytvářet předpoklady pro polyfunkční využívání opuštěných areálů a ploch.

Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Stáletrvající projednávání nového územního plánu • Chybějící centrum obce • Chybějící infrastruktura zejména v nových plánovaných částech obce

Obr. 5 Výňatek ze Strategického plánu obce Velké Přílepy a části SWOT anlyzy (www.velke-prilepy.cz)

Na strategický plán pak musí navazovat další části územně plánovacích podkladů a dokumentace tzn. územně analytické podklady a územní studie, územní plán, nebo posléze nejlépe regulační plán.

Tak obce mohou svému území poskytnout nutnou koordinaci pro zdárné naplňování udržitelného rozvoje a být připraveny na případný větší developerský záměr, nebo jinou příležitost, díky které by vybudování HVPR mohla prosadit.

HVPR A ÚAP

Jako první krok v přípravě na dostavbu hlavního veřejného prostranství je podrobný průzkum a analýza území vycházející v první řadě z dokumentu územně analytických podkladů. Pro optimalizaci umístění a dopravních vazeb veřejných prostranství je pak příhodným využít dokument MMR „*Standard dostupnosti veřejné infrastruktury*“ (Standard 2020).²³

ÚZEMNÍ STUDIE A HVPR

Podkladem pro plánovací smlouvu nebo smlouvu o parcelaci může být územní studie jak revitalizované či přestavbové cílové části území, v již zastavěné struktuře sídla, tak nové rozvojové části s důrazem na vytvoření HVPR. K tomu slouží

²³ Standardy stanovují tři typy dostupnosti: fyzickou, časovou a sídelně strukturální. Pro vybrané druhy veřejné infrastruktury určují i prahy efektivity (populační velikosti sídla a hrubou obytnou hustotu) potřebné pro jejich efektivní provoz.

metodika MMR zpracování „Územní studie veřejných prostranství (USVP)“, jejíž součástí pak bude i námi sledovaný záměr dostavby hlavního veřejného prostranství. Tento typ studie může sloužit i jako podklad pro změnu územně plánovací dokumentace (regulačního plánu, nebo územního plánu). (Metodika 2018).

HVPR A ÚZEMNÍ PLÁN (Stavební zákon č. 183/2006 Sb.,)

Územní plán je nejběžnější formou koncepční dokumentace a je zásadní pro rozvoj obce i z praktického hlediska. Veřejné prostranství může být v rámci územního plánu vymezeno jako samostatná plocha (většinou nad 2 500 m²)²⁴ anebo může být částí ploch bydlení, občanské vybavenosti, rekreace a ploch smíšených. Územní plán, pokud není s prvky regulačního plánu, bohužel nijak velké podrobnosti neobsahuje a jeho možnosti prostorové regulace nejsou velké. Výšková regulace zástavby, určení charakteru a struktury zástavby, stanovení rozpětí výměry stavebních pozemků a intenzity jejich využití. To je ovšem nedostatečné pro vytvoření kvalitního veřejného prostoru. „...bez použití nástrojů jako je uliční čára, stavební čára, stanovení odstupu staveb atd., které územnímu plánu nepřísluší, fakticky nelze zajistit podmínky pro vznik hodnotného veřejného prostoru“ (Saktorová 2015). V prováděcí vyhlášce ke stavebnímu zákonu je uloženo územnímu plánu vyčlenit na každé 2 hektary zastavitelných ploch pro bydlení, rekreaci a občanské vybavení prostranství o minimální výměře 1 000 m², do níž se nezapočítávají plochy pozemních komunikací. Problémem je měřítko územního plánu (1:5 000 pro tento druh sídel), ve kterém je obtížné řešit smysluplně koncepci zastavitelné plochy včetně souvisejícího veřejného prostranství (1 000 m² veřejného prostranství se pro dvouhektarovou zastavitelnou plochu zobrazí v měřítku územního plánu jako čtverec o hraně 6 mm). Územní plán je ovšem nástroj k řešení především větších území, a to vymezení ploch, ve kterých je podmínkou rozhodování o změnách uzavření dohody o parcelaci, vydání regulačního plánu nebo zpracování územní studie. Tato podmínka pořízení výše uvedených dokumentů však může být pro obec zátěží omezeného rozpočtu. Jinak je tomu, pokud je ve hře developer, pro kterého je to přijatelný výdaj. Územní plán tedy není finálním dokumentem pro vytvoření veřejného prostranství – náměstí, ale vytváří podmínky pro využití a předpoklady jeho vzniku.

HVPR A REGULAČNÍ PLÁN

Regulační plán nebo územní studie jsou svou podrobností tedy ideálním nástrojem pro řešení nových centrálních veřejných prostorů. Úskalím se však pro úspěšné řešení mohou stát složité majetkoprávní vztahy. Pokud je řešené území v majetku obce nebo ho koupí developer je situace vymezení plochy hlavního veřejného prostoru ještě řešitelná. Problém nastává, pokud jde o plochu, na které chtějí stavět jednotliví vlastníci pozemků, nebo je prodat jednotlivým zájemcům. Pak je řešení HVPR v rámci regulačního plánu nelehký úkol. Žádný z vlastníků nechce, aby na veřejné prostranství poskytl právě svůj pozemek. Řešením je možnost v územním plánu vymežit takovou plochu a podmínit rozhodování o změnách v území

²⁴ Je to s ohledem na měřítko územního plánu 1:5 000 až 1:10 000, kdy nejmenší zobrazovaná funkční plocha je plocha 2 500 m², čemuž odpovídá také podrobnost zpracování mapového díla. (URL 13)

smlouvou s vlastníky pozemků a staveb jejichž zájmy budou návrhem dotčeny. Tato dohoda o parcelaci znamená souhlas všech vlastníků v lokalitě s přeparcelováním zastavitelné plochy pro její smysluplné využití (zákon požaduje souhlas 100 % vlastníků, což reálně není snadné). Další možností je pak plánovací smlouva mezi stavebníkem (developerem) a obcí. Tento silný nástroj dává možnost obci vtělit do soukromého stavebního záměru realizaci svých požadavků, vyplývajících z aktuálních potřeb obce. (Čablová 2014)

5.2.2.2 Parametry (hlavního) veřejného prostranství

„Pouhý obestavěný volný prostor ve městě však nelze ještě považovat za náměstí. Teprve tehdy, jeli daný prostor podřízen přímo či dostatečně účinně nepřímo jistému kompozičnímu záměru a naplněn určitou funkcí, lze jej nahlížet jako součást obrazu měst“ (Hexner 1988)

Dnešní veřejné prostranství musí o svého návštěvníka svádět nelítostný boj se svým hlavním konkurentem, a to je virtuální veřejný prostor, stejně jako všechny sociální digitální technologie. V současné době už neplatí to, co ve středověku, že za veřejným životem musí člověk do veřejného – fyzického prostoru (Sitte 1995). Dnes můžeme sdílet s mnoha lidmi virtuální veřejný prostor – komunikovat, sledovat, ukazovat a prohlížet, aniž bychom museli opustit svůj byt či dům. Proto současné veřejné prostranství musí nabízet širokou škálu možností a nabídek k různým aktivitám a požitkům,²⁵ zejména těch, které virtuální úroveň nemůže nabídnout, nebo může, ale ne s takovou intenzitou. V případě tak významného prostoru, jakým je náměstí, to platí o to více. Pro naše potřeby se zaměřením na hlavní veřejná prostranství námi sledovaných malých sídel můžeme vytipovat a sledovat parametry, které by mohly být pro tato prostranství nosná a podporující jejich existenci v obraze sídla.²⁶ Po obecném vysvětlení bude vždy zformulován a zvýrazněn daný parametr.

FORMA, VELIKOST, MĚŘÍTKO AJ.

Historicky byla náměstí velmi často obdélná, čtvercová nebo i trojúhelníková²⁷. Do této formy byl pak vsazován kostel a později radnice (Hrůza 1977). Formování veřejného prostoru v podobě náměstí se již v 19. století podrobně věnoval Camillo Sitte (Sitte 1995), jeho úvahy se přímo týkají kompozice prostoru náměstí. Dokonce kritizuje Otto Wágnera kvůli jeho nadměrné utilitárnosti, geometrické suchopárnosti, nadměrné plánovitosti, které nemůžou vytvořit živé kompozice známé z historických měst. Zdůrazňuje zejména umělecké působení městského prostoru, jehož základním předpokladem je uzavřenost. Proto se snaží městský prostor ohraničovat i kvůli lepšímu vnímání prostoru chodcem. Zamýšlí se také nad tím, že *„čím je větší město, tím jsou větší a širší jeho náměstí a ulice, vyšší a*

²⁵ Estetické (kulturní), sociální, materiálové a další, které můžeme smyslově vnímat a přijímat ve fyzickém prostoru (Šourek 2014)

²⁶ Vzhledem k často malým hustotám okolní zástavby HVPR v malých sídlech a omezené vybavenosti, by tato prostranství měly o to víc nabízet i další kvalitativní parametry viz text dále.

²⁷ Patří sem i nepravidelná forma rostlých náměstí

hmotnější jeho budovy, až nakonec nelze vůbec umělecky zvládnout nové dimenze mnohapatrových a do nekonečna ubíhajících řad domů“ (Sitte 1995). Výsledkem je přesvědčení, že v moderním městě s neustále narůstajícími hmotami domů jsou náměstí jakýmisi „oázami“ s lidským měřítkem a uměleckou hodnotou.

Jistým guru moderního veřejného prostranství je nepochybně Jan Gehl (Gehl 2012), který svým dílem zásadně ovlivnil pohled na současné veřejné prostranství, jak v obecné, tak i v aplikované úrovni. Důležitým aspektem ve vnímání veřejného prostoru je dle Gehla rychlost, jakou se člověk tímto prostorem pohybuje (auto, kolo, pěšky). Tomu je nutno pak podřídít náročnost detailů a funkcí parteru. Správně fungující veřejná prostranství podle něho přispívají k živým, zdravým, bezpečným a udržitelným městům. Jako hlavní kritérium udržitelnosti vidí Gehl v zelené mobilitě, tzn. v dopravě pěší, cyklistické a veřejné hromadné. Ve veřejném prostoru rozlišuje aktivity na nezbytné, volitelné a společenské. Pro volitelné aktivity (nejoblíbenější) jsou klíčové nepředvídatelnost a spontaneita. Gehl se zamýšlí i nad velikostí veřejného prostranství vzhledem k vnímání člověka a nabízí praktické postřehy při jeho aplikování.

Úplně z jiného pohledu na formování fyzického vzhledu architektury, ohraničující veřejný prostor a prostor samotný, se na danou problematiku dívá Nikos A. Salingaros (Salingaros 2017) při svém studiu kompozičních principů tvorby architektury a prostoru se zvláštním zaměřením na problematiku fraktálů, tedy forem, které se hojně vyskytují v živých formách a člověk je vnímá velmi přirozeným způsobem, a které ho pozitivně naladují. Salingaros odkazuje na patnáct základních geometrických vlastností, které vykazují všechny živé struktury. Ty odvodil ze svých pozorování jeho kolega architekt Christofer Alexander. Pro zajímavost je uvádím: 1. Odstupňovaná měřítka, 2. Silná centra, 3. Výrazné okraje, 4. Střídaté opakování, 5. Pozitivní prostor, 6. Dobrý tvar, 7. Lokální symetrie, 8. Hluboké propojení a dvojnásobnost, 9. Kontrast, 10. Pozvolné přechody, 11. Tvarová neurčitost, 12. Ozvěny, 13. Prázdnost, 14. Jednoduchost a vnitřní klid, 15. Neizolovanost.

V některých bodech má podobné vnímání prostoru Kevin Lynch (Lynch 2004), jehož postřehy a doporučení se týkají většího měřítka – celého města. Nicméně vnímání člověka je stejné ať se jedná o velké či malé měřítko. Lynch pro vnímání a porozumění městského prostředí poukazuje na schopnost člověka si vytvořit ve své představě tzv. „mentální mapu“, jejímiž hlavními prvky jsou cesty, okraje, oblasti, uzly a orientační body, nebo význačné prvky (Lynch 2004). Podobnou typologii základních prvků jako Lynch popisuje i Rapoport (Rapoport 1977) – 1. oblasti, 2. cesty, 3. překážky. Dále také Trieb (Trieb 1974) – 1. cesty, 2. místa, 3. hranice, 4. oblasti.

Velmi zajímavou prací na téma typologie veřejného prostoru je disertační práce Veroniky Šindlerové (Šindlerová 2013), která velmi podrobně a systematicky rozděluje veřejná prostranství dle daných kritérií. Náměstí dle její obecné typologie patří mezi „prostory uzlového typu“ dále jako „ústřední prostor, středobod města nebo některé z jeho částí.“ Nicméně netřídí náměstí dle významu jako hlavní či vedlejší, ty označuje jako „náměstí a „náměstíčka“ (Šindlerová 2013).

Paul Zucker (Zucker 1944) na základě morfologických analýz dělí náměstí na pět archetypů, a to na uzavřené náměstí se souvisle působícím ohraničením, dále na ovládané náměstí, které tvoří předpolí dominantní stavbě, dále náměstí se silným

jádrem – ohniskem se silným estetickým účinkem, následuje seskupené náměstí, kde je více prostorů spojeno v jeden celek a poslední amorfní náměstí bez jasné prostorové koncepce, která přesto umožňuje vnímat vymezený objem prostoru. V těchto typech Zucker vidí vzory pro současnost.

Konkrétnímu tvarosloví a principům veřejných prostranství se pečlivě věnuje také Gehl v publikaci *Města pro lidi* (Gehl 2012).

- **odpovídající velikost pro shromáždění většího počtu lidí** - HVPR v malých sídlech mají zásadní roli při všech významných kulturních i reprezentativních akcích v nich pořádaných. Jde o pořádání pravidelných akcí (trhy, poutě, oslavy, památeční shromáždění) i akcí nahodilých (koncerty, mítinky, demonstrace, prezentace, osvětové aktivity). Veškeré toto dění generuje shromáždění velkého počtu lidí, mnohdy větší části obyvatel daného sídla. Velikost prostranství by měla reagovat na takovou potřebu kapacity, aby nedošlo k extrémnímu nedostatku místa pro shromáždění a na druhou stranu ke zbytečnému předimenzování.

Obr. 6 Ilustrativní obrázek odpovídající velikosti HVPR (vlastní archiv)

Stanovit ideální velikost HVPR přímo úměrnou k velikosti sídla či počtu obyvatel, je asi nemožné i vzhledem ke stále se rozvíjející velikosti každého z těchto sídel. Můžeme však na základě příkladů podobných sídel naznačit, o jakou velikost by se mohlo jednat, či aspoň řádově určit, v jakém intervalu se velikost pohybuje.²⁸ Jako pomůcka by nám mohla sloužit tabulka níže, kde jsou vypsány velikosti náměstí či návší u příměstských sídel, a to jak s nově vybudovanými HVPR, tak i historicky založených. Dále jsou u sídel uvedeny aktuální počty obyvatel. Účelem toho není najít nějakou exaktní souvislost či metodu, spíše jde o rozvahu na toto téma. Otázka velikosti totiž může být i z pohledu zájmů malého sídla velice diskutabilní. Některá tato malá sídla jsou velmi aktivní a pořádají akce velkého rozsahu, na které se sjíždějí návštěvníci ze širokého okolí a velikost HVPR by tak uvítala co největší plochu. Někde zase jde jen o skromné pořádání oslav a shromáždění a jejich pohled na velikost HVPR by se určitě rapidně lišil.

²⁸ Otázka odpovídající velikosti náměstí vzhledem k danému sídlu by sama vystačila na obsáhlou vědeckou práci

LITERÁRNÍ REŠERŠE

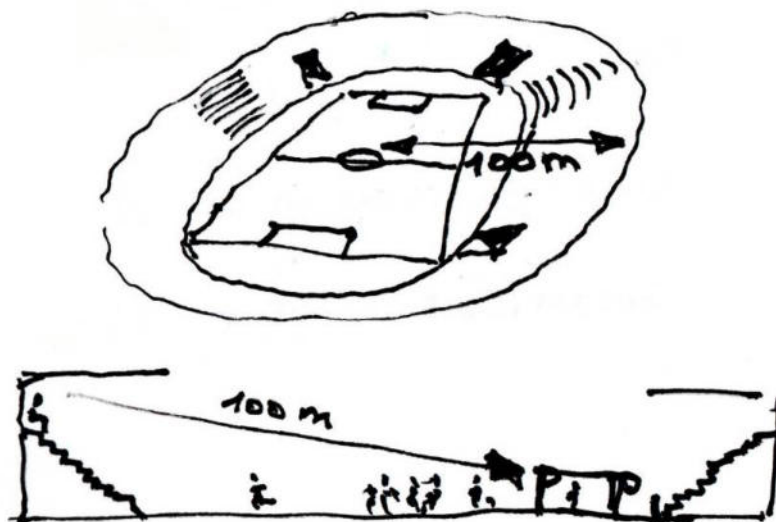
SÍDLO	POČET OBYV. (k 1.1.2023)	VELIKOST HVPR	
Černošice-Vráž ²⁹	7 331 obyv.	1 600 m ²	NOVÉ NÁMĚSTÍ
Dolní Břežany	3 993 obyv.	4 300 m ²	
Statenice	1 536 obyv.	1 100 m ²	
Roztoky	8 479 obyv.	3 200 m ²	
<u>Zichovec</u>	<u>170 obyv.</u>	<u>2 450 m²</u>	
Dobřichovice	3 770 obyv.	2 470 m ²	HISTOR. NÁMĚSTÍ
Hostivice	9 123 obyv.	19 000 m ²	
Řevnice	3 749 obyv.	5 200 m ²	
Úholičky	817 obyv.	1 000 m ²	
Unhošť	5 013 obyv.	4 000 m ²	

Srovnání výše uvedených veřejných prostranství s počtem obyvatel nevyovídá o určitém kritériu. Velikost může být zavádějící. Na příkladu Dolních Břežan je vidět, že vzhledem k počtu obyvatel je dimenze náměstí opravdu velkorysá, a vzhledem ke jejich každodenní vylidněnosti, lehce naddimenzovaná. Nicméně je potřeba si na druhou stranu uvědomit, že Břežany budou dále růst a s tím i počet obyvatel. V této perspektivě už velikost není tak nelogická, a naopak možná velmi adaptivní pro budoucnost. Proto je z hlediska kapacity neboli možného naplnění prostoru obtížné stanovit jasná kritéria. Pro větší přehled je pod čarou uvedeno několik malých sídel v okolí Prahy, která mají svá náměstí a vesměs historicky založená. Jako možné vodítko k určení přibližné plochy nového HVPR se z poměru součtu obyvatel (u sídel s novým HVPR) a součtu ploch nových HVPR, dá vyjádřit poměr přibližně na každých **1 000 obyvatel /800 m²**.³⁰ Je zajímavé že při stejném postupu u sídel s historicky založeným náměstím vyjde velmi podobný poměr, a to na každých **1000 obyvatel/950 m²**.³¹ Možná je tato přibližná shoda jen výsledkem nedostatečného počtu zkoumaných vzorků. Nicméně jako jisté vodítko bychom jej moli použít. Autor si uvědomuje, že tento výpočet je trochu banální a ignoruje řadu dalších vstupních hledisek, a především i již zmíněný obsáhlejší počet zkoumaných sídel, nicméně tento poměr může sloužit jako orientační vstup do problematiky formování nového HVPR.

²⁹ U Černošic je třeba podotknout, že popisované náměstí slouží jako lokální centrum pro území její části Vráž, nikoli pro celé město (jemu takové prostranství chybí)

³⁰ Do tohoto součtu nebyly zahrnuty Černošice, protože nový HVPR je pouze lokálním centrem části Vráž, nikoli celých Černošic

³¹ Zde byly vynechány Hostivice, které se svou plochou náměstí výrazně liší od ostatních příkladů, z důvodu rozsáhlých parkových ploch.

Obr. 7 Vizualní hranice vnímání děje na herní ploše stadiónu (Gehl 2012, vlastní archiv)

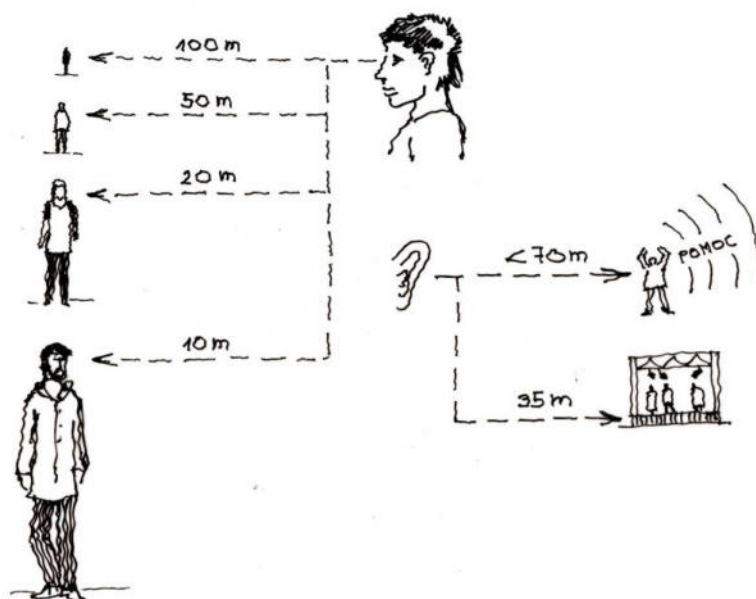
Ke stanovení horní hranice velikosti náměstí je pak možno přihlídnout k možnostem našeho zraku, který na vzdálenost kolem 100 m rozezná přibližně pohyb a řeč těla. Tento fakt je využíván při návrzích sportovních stadiónů, jako mezní hodnota pro nejvzdálenější části tribun. 100 m je vzdálenost, při které je možno ještě čitelně vnímat děj odehrávající se na herní ploše (Gehl 2012).

Na vzdálenost 50 až 70 metrů poznáme známého člověka (barva vlasů, pohlaví apod.) a teprve na vzdálenost kolem 25 m jsme schopni rozeznat výraz tváře a emoce.

Obr. 8 Vizualní i sluchová hranice vnímání děje na herní ploše stadiónu (Gehl 2012, vlastní archiv)

Dá se tedy říci, že pro plné vnímání lidí ve svém nejbližším okolí (řeč těla, výraz tváře) je horní hranice –25 až 35 m, dále už prostor z tohoto hlediska ztrácí určitou intimitu a do 100 m se stává pouhým sociální zorným polem (Gehl 2012). U malých příměstských sídel se jeví hranice 35 m jako maximální šíře prostranství ideální, vzhledem k zachování určité intimity prostoru, která podporuje jeho oblíbenost.

Obr. 9 Oční a sluchové rozeznávání detailů s ohledem na vzdálenost (Gehl 2012, vlastní archiv)

Camillo Sitte (Sitte 1995) uvádí jako „magickou“ velikost náměstí 40 x 80 m, která umožňuje vnímat celou scénu náměstí včetně tváří přítomných lidí.

- **umístění v těžišti struktury zástavby** . „V tzv. sídelní kaši (urban sprawl) řídká zastavěnost kvalitu bydlení výrazně zhoršuje. Brzdí celkovou životaschopnost území a zabraňuje vzniku kvalitních veřejných prostranství.“ (Hnilička 2013)

Obr. 10 Umístění v těžišti struktury zástavby, ilustrativní obrázek (vlastní archiv)

Těžiště struktury zástavby znamená místo s největší hustotou domů, což je vázáno na nejkratší docházkovou vzdálenost³², která umožní co nejvíce lidem pohodlně využívat takový prostor. Za přijatelnou vzdálenost se

³² Jak z hustoty, tak z docházkové vzdálenosti pak logicky plyne i umístění zastávky hromadné dopravy, taktéž důležité součásti oživení veřejného prostoru. Intenzivní život náměstí bohužel nezávisí pouze na hustotě bydlících lidí, ale také na počtu obyvatel, kteří v místě i pracují (Hnilička 2012). To je pro příklad mnohdy úskalí i některých náměstí pražských sídlišť, která jsou hustě obklopena z větší míry obytnou – monofunkční zástavbou, takže by se mohlo zdát, že je její hustota dostatečná. Bohužel je tato hustota pouze tzv. noční (tedy počet lidí, kteří na daném území nocují). A tak většinu dne z většiny týdne jsou tato náměstí prázdná, neboť rezidenti odjedou za prací daleko mimo tuto lokalitu. Tím spíše jsou potom opuštěná náměstí malých obcí na okraji těchto velkých měst, která nemají ani dostatečnou hustotu obyvatel ani dostatek lidí v místě pracujících. Jednou z dalších velmi důležitých okolností, které předurčují efektivní funkci takového prostoru je silná vazba na okolí.

považuje 500 m, to znamená spádový okruh pro chodce 1 km² (Hnilička 2012). Aby „dostupnost hlavního veřejného prostranství pro většinu rezidentů co nejjednodušší, je ideálem umístění uprostřed nejhustší zástavby. Jak píše urbanista Jiří Hruža ve své knize Hledání soudobého města: „*Ukazuje se, že společenské prostory dobře fungují jenom v těch částech města (sídla), kde je skutečně intenzivní zástavba*“ (Hruža 1973). Toto je ale u malých příměstských sídel, s mnohdy rovnoměrnou nízkou hustotou zástavby, poměrně těžko uchopitelné. Proto se spokojme s umístěním co nejbližší středu sídla. Bohužel u dostavby prostranství s takovými plošnými nároky je i toto doporučení závislé na příležitosti v tom kterém sídle. Nicméně potřeba HVPR akceptuje nejen umístění v centru sídla, ale i mimo centrum, případně na jeho vnitřním okraji.

- **čitelnost prostoru HVPR** – vnímání fyzických hranic, jeho srozumitelného ukončení (ohraničení). Dobrá čitelnost prostoru HVPR úzce váže i na identitu³³ místa. Čím je identita výraznější, tím je větší i citová vazba k místu³⁴ a také jeho oblíbenost. Důležitá posloupnost vnímání – moje náměstí (ulice), moje čtvrt, moje město (vesnice), neboli tzv. teritorialita (Gehl 2012). Ta ve výsledku podporuje i pocit bezpečnosti. Teritorialitě pomáhá přehledné oddělování veřejného, poloveřejného, polosoukromého a soukromého prostoru, jako měkké přechodové zóny mezi veřejným a soukromým (Doutlík 1989). Vhodná je také otázka, jaký typ obytné stavby by měl být na ohraničení náměstí použit. Vzhledem k potřebnému umístění služeb a obchodů do parteru prostoru je ideální bytový dům v přízemí s možností komerčního nebo jiného veřejného využití. Umístění přízemního bytu v přímém kontaktu s veřejným prostorem náměstí, by byl přímý střed plně soukromého a plně veřejného prostoru, které by muselo být řešeno alespoň malou předzahrádkou, což by asi v kontextu náměstí působilo rozpačitě. Použití rodinného domu do prostoru náměstí v klasickém pojetí, není úplně možné, vzhledem k zažitému postavení domu přímo na hranici veřejného a soukromého prostoru. Bylo by to vhodnější asi v případě klasické návsi u více venkovského typu sídla.³⁵ Shrnuto, čím je náměstí uzavřenější, tím dává možnost lepší čitelnosti.³⁶ „*Tradiční náměstí historického a kompaktního města vymezené po obvodě hmotou domů zpravidla patří k nejkvalitnějším veřejným prostranstvím*“ (Manuál 2014).
- **tvár prostoru** by měl nabízet (pro větší možnost výběru místa, kde chci setrvat) otevřená místa (střed plochy) a místa uzavřená – intimní (roh, zákoutí, podloubí). S tvarem prostoru, tedy s proporcí úzce souvisí měřítko. U malých sídel, která se zde popisují, je důležitá určitá intimita, zkrátka ekvivalent malé sídlo – malé náměstí. Proto je zapotřebí, aby měl prostor

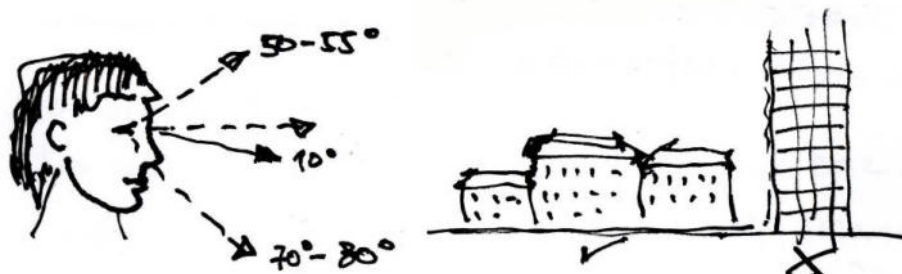
³³ Veřejná prostranství jsou první věci, které si návštěvník obce všimne. Slouží tedy i jako symbol a reprezentace obce (Metodika 2021)

³⁴ To, co dobře pochopím, vnímám, k tomu si mohu vytvořit citovou vazbu

³⁵ Existuje řada příkladů umístěných provozoven do rodinných domů, sloužící veřejnosti (cukrárny, nápoje, obuvník apod.) Problémem je, že umístění takové vybavenosti nelze v rodinných domech predikovat, jako je to možné u pronajimatelného přízemí bytového domu, které může generovat i určitý zisk pro potřeby údržby a rozvoje samotného objektu.

³⁶ Jasně čitelné hranice nemusí být jen domy, ale i vysoká zeleň, zeď, terénní zlom a v méně vhodném případě i motorová komunikace

tzv. lidské měřítko neboli byl přiměřen lidskému tělu i vnímání (viz též předešlý bod odpovídající velikost). Neboť jak popisuje Gehl „*v místech, kde zastavěné plochy mají velké (nepřiměřené) měřítko a jen se rozpínají, v podstatě neexistují žádné zážitky*“. S proporcí prostoru je provázána i výška budov ohraničující daný prostor náměstí. Tady mají malá sídla trochu výhodu, protože převažující okolní nízkopodlažní zástavba znesnadňuje použití vysoko podlažních objektů. Jak prokázali četné studie průčelí budov od pátého podlaží ztrácí aktivní vizuální i sluchový kontakt s městským prostorem a se všemi aktivitami, odehrávající se v parteru veřejného prostranství (Gehl 2012). Pokud tedy předpokládáme výšku rodinné zástavby mezi 8 až 9 m, pak mohou být čtyř až pětipodlažní podlažní domy ohraničující náměstí přiměřenou hmotovou i výškovou dominantou svému okolí a vhodně tak akcentují nejdůležitější veřejné prostranství v obci. Konkrétní měřítko se ve vztahu k HVPR u malých sídel vztahuje na proporcii šířky prostranství a výšky ohraničujících budov, v našem případě tedy většinou nízkopodlažních bytových domů s šikmou střechou, nebo s plochou, ale ustupujícím horním podlažím. Sitte (Sitte 1995) i Zucker (Zucker 1959) považují za harmonický poměr výšky zástavby/šířky náměstí v poměru 1:3 (od 1:6 dom max. 1:2), což u výšky čtyř až pětipodlažního bytového domu dělá jako ideální šířku kolem 20 až 30 metrů. Zajímavý je i názor, který jako ukazatel harmonicky utvářeného prostoru náměstí, srovnává stěny náměstí se stěnami vnitřního pokoje. Čím jsou si více podobné, tím více podtrhují pocit prostoru (Ambrožová 2016)

Obr. 11 Vertikální úhel vnímání ve vztahu k podlažnosti objektů lemujících VP (Gehl 2012, vlastní archiv)

- **prostorová orientace v sídle** – HVPR by měl být orientačním bodem ve struktuře zástavby – prostor náměstí by měl být jasně odlišitelný prostor od prostoru okolních prostranství v zástavbě. Orientace v prostoru v zásadě řeší otázky: kde se nacházím, jak se dostanu tam kam chci a jak poznám, že už tam jsem (Hexner 1996).
- **výšková orientace** – výškový akcent budov lemujících prostor nebo pouze jedné budovy zhlédnutelný i z přilehlého okolí. „*Přítomnost hlavního náměstí v průběhu staletí signalizovaly při příchodu do města daleko viditelné vertikály v centru – věže kostelů, chrámů a radnic*“ (Ambrožová 2016)

- **průhled** – výhodou je oční kontakt s výškovým akcentem – uliční průhled, průhled otvory ve hmotách domů.

Obr. 12 Čitelnost – uzavřenost a polohový akcent HVPR, ilustrativní obrázek (vlastní archiv)

- **polohový akcent (dominanta)** – je výhodou, pokud je možno plochu HVPR rozdělit dle významu (organizování plochy), akcent – předprostor vyšší a významné budovy, prostor kolem sochy, kašny, památník. To vše zvyšuje atraktivitu prostranství. Jak píše Ambrožová ve své metodice „Lidé žádají, kreativitu, jasnou diferenciaci prostoru...“ (Ambrožová 2016)

- **dostatečný mobiliář a příležitost k zastavení**

„Náměstí by mělo nabízet volný prostor pro shromáždění většího počtu lidí, dostatek míst k sezení, stín, prvky obohacující vnímání a užívání prostředí jako vodní prvek či umělecké dílo.“ (Manuál 2014)

K oblíbenosti a tím funkčnosti veřejného prostranství náměstí bezesporu patří i možnost se v prostoru zastavit a posadit se nebo se opřít (Kratochvíl 2015). K sezení můžeme využít jak prvky primární – lavičky, křesla, židle apod., tak i prvky sekundární jako jsou schody, sloupky, rabátka, artefakty aj. O intenzitě jejich využívání rozhoduje:

- 1/ umístění – ideální při ohraničení prostoru domy s tzv. krytými zády
- 2/orientace – nejlépe ke slunci a k otevřenému prostoru
- 3/pohodlnost – na dotek teplé materiály, s opěrkou zad. Na náměstích je ověřena tzv. „kavárenská kultura“ venkovních zahrádek. Ty většinou naplňují všechna výše zmíněná kritéria. Velmi oblíbeným prvkem průčelí domu jsou výklenky nebo loubí, neboť přirozeně chrání před sluncem i deštěm, a přestože mám dobrý výhled, jsem sám vidět jen částečně. Pozorování lidí je totiž univerzální aktivita všech veřejných prostranství. Trendy je dnes přenosná židle, kterou si návštěvník VP umístí dle libosti, jak mu nejlépe vyhovuje. (Gehl 2012)

Přemíra mobiliáře a dalších i pevných prvků HVPR může, ale na druhou stranu snižovat jeho míru variability vůči široké škále možných pořádaných akcí (trh, koncert, politické shromáždění, pouťové atrakce apod.)

DOPRAVA A JEJÍ VAZBY NA OKOLÍ

„Hlavní náměstí malého města není nutné od dopravy zcela odloučit, protože je samozřejmou součástí jeho každodenního života“ (Ambrožová 2016). Dopravní vazby na okolí byly již v historii velmi důležitým rysem náměstí. Především u rostlých měst byla tržiště umístěna na nejdůležitější dálkové cestě, někdy na křížení a někdy tam, kde se hlavní cesty sbíhaly (Hrůza, Zajíc 1995). U malých sídel námi sledovaného příměstského typu, je motorová doprava v jiné pozici než u klasických městských náměstí. Ty se této dopravě spíše brání a vymezují ji do patřičných mezí.³⁷ (Manuál 2014). V našem případě se motorová doprava významně podílí na životnosti HVPR a v případě zastávky hromadné i dálkové autobusové dopravy to platí dvojnásob.³⁸ Zajímavou publikací z tohoto hlediska je „Zóna setkávání“ (Novotný, Hájek 2023), která popisuje nový trend v dopravě veřejných prostranství a to je tzv. sdílený prostor jako „ návrat k přirozenému vnímání ulice či náměstí jako multifunkčního veřejného prostranství, kde společenská, ekonomická, pobytová i dopravní funkce jsou navzájem vyvážené“. Tento záměr ukazuje na řadě realizací ve významných evropských městech. Pozoruhodné je že tento model funguje i u prostorů zatížených hromadnou dopravou. Podstatnou dopravou je ale v první řadě doprava pěší a její propojení s ostatními významnými prostranstvími v sídle. V těsném závěsu jde dnes za dopravou pěší i cyklistická, která sice v našem prostředí nehraje tak silnou každodenní roli jako třeba ve skandinávských zemích (Kratochvíl 2015), ale plně zastupuje složku rekreační, relaxační a je dnes přirozenou součástí nejen víkendových výletů, ale i výrazem zdravé životosprávy.³⁹

- **na trase významných pěších a cyklistických směrů** (Hnilička 2012). - takové směry mohou být třeba k zastávkám hromadné dopravy nebo spojnice jiných atraktivních veřej. prostranství. Trasy chodců jsou přímo odvislé od škály aktivit, za kterými míří jejich kroky. Aktivitu můžeme tak rozdělit na cílevědomé – když chodíme do práce, školy, čekáme na autobus, necháme si donášet zboží. Tyto aktivity probíhají za všech okolností. Dále pak máme aktivity volitelné, které jsou samozřejmě mnohem atraktivnější - procházet se, sedět a diskutovat nebo se kochat. Tyto aktivity naopak musí mít vytvořené dobré podmínky, aby se mohly provádět (příjemné počasí, teplo, slunečno). Zároveň pak s těmito aktivitami probíhají také aktivity společenské, tedy pozorování či poslouchání lidí. (Gehl 2012) Významná pěší, nebo cyklistická trasa (cyklostezka) podporující výše zmíněné aktivity je pak opět významnou výpomocí návštěvnosti HVPR. Ke zvýšení procházkové aktivity je vhodné, aby obchodní parter měl obchody v šíři 5 až 6 m (rychlé střídání podnětů). Stejně tak i členění obchodního parteru by mělo být vertikální, aby se zdál kratší a zajímavější. Pro atraktivní chůzi je dobré, aby v parteru převládaly „měkké hraniční linie“, tedy obchody v souvislé frontě, transparentní průčelí, široká okna, velké výlohy a v nich vystavené zboží.

³⁷ Ustupování motorové dopravy z veřejných prostranství i z profilů městských ulic je již dlouho a především v zahraničí velmi silným a podporovaným trendem (Gehl 2012)

³⁸ Zastávky nebo stanice veřejné hromadné dopravy jsou významným generátorem pěších v území a zároveň jejich každodenním cílem. Proto jsou pro podporu životnosti (návštěvnosti) velmi podstatné

³⁹ V malých sídlech v okolí Prahy lze o víkendech pravidelně sledovat jednotlivce i skupinky cyklistů v cyklistických dresech na silničních i jiných typech kol

Obr. 13 Vertikální členění parteru (vlastní archiv)

Tzv. „tvrdá hraniční linie“ – uzavřený parter, dlouhé monotónní části fasád, tedy naprosto bez podnětů, působí na podvědomé zrychlení chůze (Alexander 1977). Ve výsledku to znamená jasné podřízení parteru snahám o vytvoření zajímavého a poutavého prostředí v úrovni očí. Tento efekt pak může lehce odvést pozornost od méně poutavé zbývající části domů vyšších podlaží. Pro rozhýbání dění na náměstí musí mít alespoň jedna strana aktivní parter (interakce lidí s obchody, službami apod.)(Gehl 2012). Neméně důležitá je i cyklistická doprava, která je v posledních několika letech na vzestupu oblíbenosti a prožívá velkou konjunkturu i vzhledem k novému trendu elektrokol, která rozšířila uživatelskou základnu o dříve skoro vyloučené seniory.

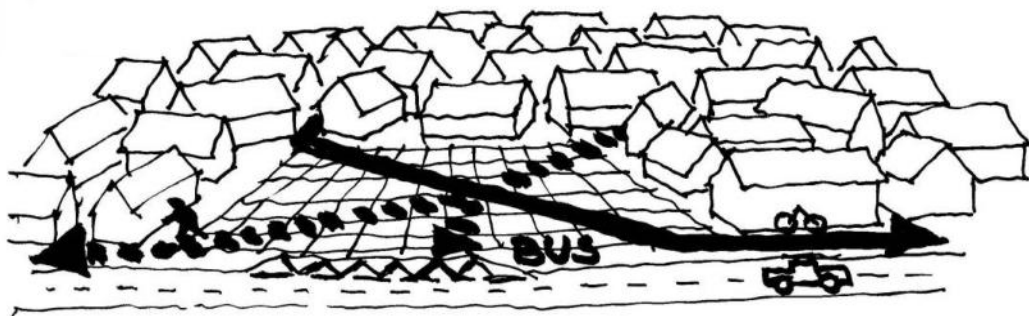

Obr. 14 Cyklostezka na náměstí v Copenhágen v Dánsku (vlastní archiv)

První co je důležité v prostoru náměstí je možnost bezpečně zaparkovat kolo u kavárny, zastávky autobusu, úřadu apod. Ideální je vést přímo prostorem náměstí cyklostezku a tak zaručit návštěvnost této kolové dopravy vyžadující nejmenší množství prostoru na osobu (Gehl 2012). V začleňování cyklistické dopravy do každodenního života je v naší zemi ještě velmi pozvolné, a proto je výhodné se inspirovat třeba ve skandinávských zemích, kde je používání bicyklu na velmi frekventované úrovni.

Pro využívání cyklostezky je důležitý i její komfort. Šířka cyklostezky je 1,7 – 4 m, dle zkušeností z Kodaně je doporučené minimum 2,5 m.

- **dobrá návaznost na místní motorovou dopravu** – fungující hlavní náměstí je tepem života každého sídla, které se neobejde nejen bez automobilové a hromadné, ale i zásobovací dopravy. Těsná vazba městské hromadné nebo i dálkové dopravy, významně přispívá, jak už bylo zmíněno k životnosti hlavního veřejného prostranství a docházka do ní, nebo od ní je každodenní cílenou, nezbytnou aktivitou. Stejně tak i automobilová individuální doprava (AID) patří ke koloritu takového prostoru a pokud je správně omezena dle trendů sdíleného prostoru, nemusí ho jen lemovat, ale i jím projíždět (Novotný, Hájek 2023). Vhodně umístěná vyhrazená parkovací místa mohou prezentovat zaparkovaný automobil jako jistý typ mobiliáře. Jistý druh nepříznivé okolnosti může být blízkost kapacitnější motorové komunikace nebo komunikace s větší zátěží třeba nákladní dopravou. Je potřeba sledovat hladinu hluku, protože pokud se hladina hluku přelije přes hranici 72 až 75 dB může být již konverzace na veřejném prostranství obtížnější. Ta probíhá v normální vzdálenosti na úrovni kolem 60 dB. (Gehl 2012)

Obr. 15 Na významných pěších a cyklistických trasách, ilustrativní obrázek (vlastní archiv)

VYBAVENOST

Občanská vybavenost je obecně slabým místem malých sídel, a to jak příměstských, tak i těch ostatních. U mnohých se od změny politického režimu v roce 1989 tento nedostatek ještě prohloubil. V minulém režimu byl totiž zaveden systém tzv. „střediskových obcí“, který řízeně rozhodoval o umístění občanské vybavenosti ve vytipovaných malých sídlech a u komerční vybavenosti nebyl závislý na tržní soběstačnosti (dotační podpora). Tento systém také cíleně řídil umísťování

potřebných typů veřejné vybavenosti – mateřských a základních škol, pošt, aj.⁴⁰ (Baše 2006). Je zřejmé, že takový systém nebyl dlouhodobě udržitelný, ale vytvářel ve vybraných obcích celkem dostatečnou míru vybavenosti. Novodobý tržní systém ukázal, která vybavenost měla své opodstatnění, a tak se udržela v tvrdých tržních podmínkách, a která byla uměle dotována a následně zanikla.⁴¹ Nicméně bez ohledu na ekonomické hledisko je třeba konstatovat, že vybavenost má silný vliv na komunitní život v malém sídle a opačně. Komunitní život následně pak mnohdy významně podněcuje ekonomickou aktivitu sídla (Madar 2021). O občanské vybavenosti, jako indikátoru kvality života v nových developerských zástavbách, se zmiňuje Martin Maštálka (Maštálka 2016) ve svém příspěvku na konferenci „Člověk, stavba, územní plánování“. Poukazuje na velmi důležitou, nejen občanskou vybavenost, ale i její silnou vazbu na docházkovou vzdálenost. Mezi základní vybavenost⁴² u malých sídel patří samozřejmě obecní úřad, někdy spojený s obecní policií a poštou. U školských zařízení je to pak školka (dnes velmi aktuální návrat k jeslím s tzv. „dětskými skupinami“ s možností péče o kojence⁴³) a výjimečně základní škola⁴⁴. Zdravotní péče může být zajišťována detašovaným pracovištěm soukromého lékaře. Velmi významným místem v malých sídlech *typu vesnice* je hostinec, jak píše Madar (Madar 2021). Představuje silný uzlový bod pro setkávání a možnost organizování veřejného života v obci. Tento typ vybavenosti prožívá, zejména po pandemii koronaviru, těžké období. Je to však často jediný prostor, kde dochází k setkávání, organizování akcí, nebo v případě, že disponuje i sálem, k akcím samotným (taneční zábavy, mikulášská nadílka apod.) Kavárna pak může být adekvátní alternativou pro setkávání maminek s kočárky dalších lidí, pro které je hostinec příliš hlučným místem, navíc postrádajícím určitou míru intimity. Velmi frekventovaný uzel setkávání je i místní „kráček“ potravin, případně smíšeného zboží. Problém je právě u těchto komerčních vybaveností, které jsou závislé na intenzitě návštěvnosti a koupě-schopnosti místních obyvatel⁴⁵, která je zejména u malých příměstských sídel velmi kolísavá a mnohdy nedostatečná. Nejvíce komplikovanou vybaveností z hlediska udržitelnosti⁴⁶ je obchod s potravinami, který čelí vysoké konkurenci blízkých supermarketů (ve spádovém městě). Bývá obvyklé, že značná část obyvatel, pracujících v blízkém městě, nakupuje buď přímo v místě pracoviště, nebo na cestě zpět domů. Malé obchody s potravinami jsou ovšem nenahraditelné pro drobné nákupy, a v případě rychlé potřeby doplnění domácích zásob, kdy se nevyplatí sednout do auta a jet do, byť nedalekého, supermarketu. Navíc tyto malé typy obchodu mohou v souvislosti s dnešním trendem zdravé výživy

⁴⁰ Vybavenost dělíme zhruba na veřejnou (financována veřejným sektorem) a komerční (většinou financována soukromým sektorem)

⁴¹ To se netýká jen komerční vybavenosti. Vývoj v posledních letech ve všech sídlech přinesl redukci veřejné vybavenosti na nezbytné minimum, z důvodu šetření obecních rozpočtů.

⁴² Veřejná i komerční vybavenost

⁴³ Dětské skupiny jsou jednou ze služeb péče o děti předškolního věku v ČR a rozšiřují tak spektrum těchto služeb. Poskytují pravidelnou péči o děti již od 6 měsíců věku.

⁴⁴ U těchto typů základní veřejné vybavenosti je problém s populační křivkou. Která má prakticky sinusový charakter. Je pak důležité, aby toto mělo zastupitelstvo sídla vždy na zřeteli a v dobách razantních poklesů porodnosti a úbytku dětí ve školských zařízeních, se zbrkle nezbavovalo těchto objektů (prodej do soukromých rukou). K tomu došlo v některých obcích i městech v devadesátých letech min. století a při opětovných nástupech silných ročníků pak sídla neměla, jak toto poptávku uspokojit a jsou odsouzeny buď draze tyto objekty znova budovat nebo vystavit své rezidenty dlouhému dojíždění do sídel, které umístění dětí do své školky nebo školy umožní.

⁴⁵ Jde především o obchod s potravinami a smíšeným zbožím, hostinec, restauraci, kavárnu apod.

⁴⁶ rentability

nabízet i lokální potraviny a biopotraviny. Také velikost obchodu a možnost sousedské sociální komunikace s obsluhou může být přidanou hodnotou, se kterou anonymní velké supermarkety těžko mohou soupeřit. Mnohdy také tyto místní malé obchody spadají pod větší řetězce, které dokážou „*efektivní prací se zásobováním a vztahy s dodavateli zajistit, že i obchod na malé vsi se udrží a uživí jednoho až dva zaměstnance*“ (Madar 2021). Jedním z alternativních a podpůrných prostředků k udržení více typů vybavenosti na malém sídle je tzv. „hybridace“ tedy spojení nebo propojování některých typů vybavenosti do jedné. Toto propojení je postaveno na principu jedné obsluhy, která je schopna zastat práci více služeb najednou. Princip je založen právě na malé návštěvnosti jednotlivých typů vybavenosti. Například knihovna – kavárna – obecní úřad, nebo hostinec – knihovna – kavárna, kadeřnictví – kavárna – květiny apod.⁴⁷ S většinou těchto služeb se dnes dá spojit velmi využívaná zásilková služba, která může nezanedbatelně finančně pomoci případnému podnikateli k udržení své činnosti na daném místě (Madar 2021). Z hlediska rentability, tzn. ekonomické udržitelnosti u komerční vybavenosti je velkou výhodou vlastní nemovitost, ve které je provozována, a kde odpadá nepříjemná starost o výdělek na pronájem prostoru nebo nemovitosti. Potom nemusí podnikatele trápit mnohdy velké výkyvy v návštěvnosti, tolik typické pro malé sídlo a určitý typ vybavenosti.⁴⁸ Co se týká problematiky nájemného, mohou obce i motivovat (přilákat) podnikatelské aktivity pro podporu vybavenosti, buď nabídkou finančního přispívání na nájem provozovny, nebo i poskytnutím vlastních prostor či nemovitostí za symbolické nájemné.

- **přiměřená občanská vybavenost** – Bez ní se všeobecně HVPR rozhodně neobejde, protože je jedním z důvodů, proč toto prostranství navštívit a následně i v něm určitou dobu setrvat. Z průzkumu malých sídel se zdá být přiměřeným minimem v prostoru HVPR umístit: obecní úřad (obecní policie, malá knihovna), potraviny, restaurace, nebo kavárna (cukrárna), trafika. To znamená, aby některá vybavenost byla přímo cílem (úřad) a jiná pouze na cestě za cílem (trafika, kavárna aj.).

Obr. 16 Přiměřená občanská vybavenost, ilustrativní obrázek (vlastní archiv)

⁴⁷ V obci Statenice je jistým typem hybridace propojena kavárna s pekárnou, kdy kavárna (naproti pekárně) prodává produkty pekárny, která nemá vlastní prodej, protože by dalšího prodáváče neuživila. Obě služby patří jednomu majiteli.

⁴⁸ Jde především o takové typy, které prodávají zboží s krátkou expirační dobou, nebo vytápějí velký prostor pro nabízenou kapacitu zákazníků tzn. v zásadě gastronomická zařízení.

Co se týká umístění do prostoru HVPR jsou většinou k dispozici partery – přízemní části bytových domů. Zde je možné umístit většinu veřejné i komerční vybavenost, kromě školky a hostince, které mají specifické nároky provozu⁴⁹). Také obecní úřad dle velikosti sídla bude potřebovat více administrativních prostor, které bude možné využít ve vyšších podlažích domu.

SOCIÁLNÍ A KULTURNĚ – SPOLEČENSKÝ VÝZNAM

Funkce společenská se úzce váže na prostorové možnosti HVPR pro setkávání, komunikaci a shromažďování obyvatel při různých společenských akcích.

Kultura by měla být zastoupena jak estetickou stránkou fasád ohraničujících prostranství, tak i estetikou prostranství samého (mobiiliář, zeleň, skladba materiálů, barevnost). HVPR může získat přidaný kulturní význam umístěním artefaktu, památníku či památné desky do plochy prostranství, anebo i jen názvem vztahujícím se k významné události nebo osobnosti.

„Mimořádný význam pro charakter náměstí jsou znamení občanského (kašny, památníky, místa pranýřů) i církevního života (kříže, mariánské sloupy či sochy světců). Jsou důkazem postavení města, jeho svobody i povinností“ (Ambrožová 2016)

ZELEŇ

„V současnosti je zeleň neodmyslitelnou součástí řady veřejných prostorů ve městě, které jsou také skrze množství a kvalitu zeleně veřejností často vnímány a posuzovány. Podíl zeleně se mj. stal aspektem zhodnocujícím kvalitu a cenu bydlení ve městě“ (Kupka, 2015)

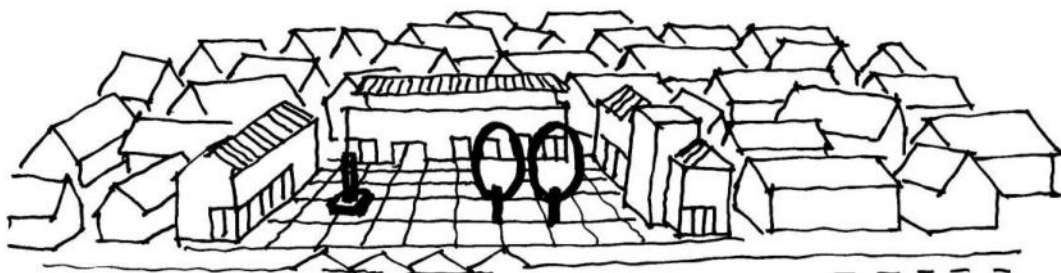
Vysoká zeleň – stromy, střední zeleň – keře, nízká zeleň – trávnik dohromady plní ve veřejném prostranství řadu důležitých funkcí. Vedle přirozené přírodní estetické funkce, je to také funkce kompoziční. Solitérní strom může akcentovat význam určitého místa v ploše prostranství (památník). Řada stromů dle velikosti může rozdělovat prostor podle vzdálenosti výsadby. Stejně tak řada stromů může akcentovat průhled či naznačit hlavní směr významné trasy. Podobné funkce může plnit i keř ve své přirozené formě, nebo ve stříhaném objemu. Umístění stromů i keřů je tedy velmi důležité, aby na druhou stranu naopak nezakrývaly významné fasády domů na prostranství, nezastřely důležité průhledy, osy a prvky VP (Metodika 2021). Mimo kompoziční funkci je (v dnešním oteplujícím se klimatu) velmi významnou a důležitou funkcí chlazení prostoru, a to nejen zastíněním části plochy prostranství, ale současně aktivním chladícím výkonem při odparu vody z listů.⁵⁰ Navíc má zeleň všeobecně (oproti ostatním tvrdým povrchům prostranství)

⁴⁹ Školka by měla mít svoji zahradu. Dnes ovšem připravovaná novelizace zákona č. 247/2014 Sb., která podstatně snižuje nároky na provoz školských zařízení, patrně umožní i tuto možnost umístění do HVPR. Hostinec má většinou dlouhou otevírací dobu, která je málo slučitelná s obytnou funkcí vyšších podlaží daného domu.

⁵⁰ „Strom s průměrem koruny 5 metrů zaujímá plošný průmět přibližně 20 m². Na takovou korunu dopadne v jasném letním dni nejméně 120 kWh sluneční energie. Jaký je její osud? Jedno procento se spotřebuje na fotosyntézu, pět až deset procent je odraženo zpět ve formě světelné energie, pět až deset procent se odrazí ve formě tepla a zhruba stejné procento ohřeje půdu. Největší část dopadající energie (okolo 80 %) je vložena do procesu výparu rostlinou – transpirace. Je-li strom dostatečně zásobený vodou, odpaří za den více než 100 litrů a tím své okolí ochladí o 70 kWh, průměrně v průběhu deseti

výrazně vyšší odrazivost energie. To ve výsledku také snižuje jeho teplotu. Zeleň, na rozdíl od dlažeb a fasád domů, nevyzařuje naakumulované teplo zpět do prostoru. Aktivní chlazení stromů vyvolává i za bezvětří samovolné proudění vzduchu, a naopak snižuje rychlost větru při větrném počasí. Tyto funkce, spolu s estetickou stránkou, mají zásadní vliv na zobytnění veřejného prostranství, které je uživatelsky velmi žádané. Dále má zeleň veřejných prostranství i hygienickou funkci při zachytávání prachu na svých listech, který se při dešti odplaví mimo prostranství. Mnohé další funkce jako je snížení hlučnosti prostředí, retence vody a i to, že slouží jako domov volně žijících živočichů (ekologická funkce) potvrzují význam a prospěšnost použití zeleně ve veřejných prostranstvích (Šindlerová 2013).

- **vhodný poměr mezi zpevněnými a zelenými plochami** – pro HVPR malých příměstských sídel, která nejsou plošně nijak velkorysá je zapotřebí citlivé a uvážlivé použití zeleně. Protože by to mělo být prostranství maximálně variabilní s významným pěším, případně cyklistickým provozem je nutné zvážit rozsah travnatých ploch. Náměstí není park, a proto by měl mít travnatých ploch poskrovnu. Minimalizaci travnaté plochy je však možné nahradit jiným zástupným prvkem ovlivňujícím mikroklima (strom v dlažbě, fontánka, potůček, vodní plocha). Stejně tak množství použití stromů je diskutabilní. Přes všechny výše vyjmenované blahodárné funkce není možné prostor HVPR kompletně zaplnit stromy. Malý vodítkem pro míru vysoké zeleně by mohla být vyvážená osluněná a zastíněná plocha. Nicméně je potřeba si uvědomit, že v našich zeměpisných šířkách je velmi teplých slunečných dnů jen velmi málo v poměru k celému roku. V těch ostatních je pak oslunění příjemným požitkem podporujícím setrvání na ploše HVPR. V otázce stínění je pak třeba doplnit, že různé druhy listnatých⁵¹stromů vrhají různě intenzivní stín (Hendrych 2018) a to může ovlivnit i počet použitých stromů na plochu HVPR. Závěrem můžeme konstatovat proto kritérium, že vhodný poměr je s převažující zpevněnou plochou a stromy nebránící variabilnímu využití plochy HVPR.

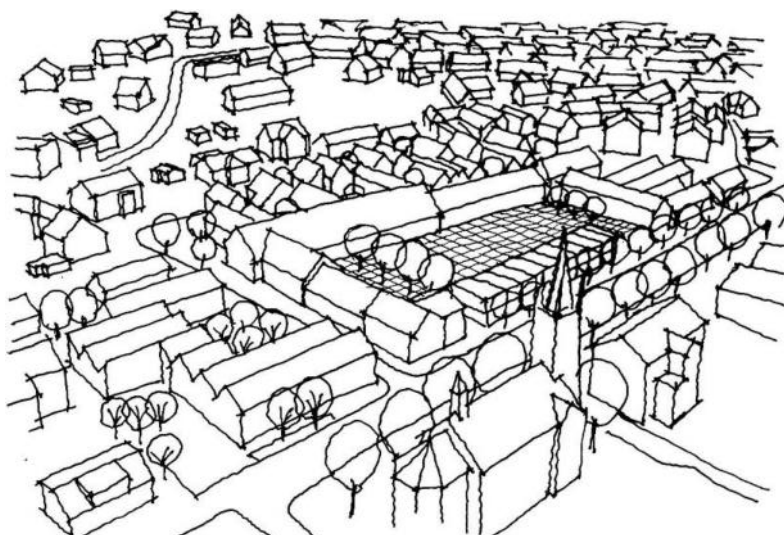
Obr. 17 Zeleň a polohová akcent, ilustrační obrázek (vlastní archiv)

hodin chladí výkonem 7 kW. Jen pro srovnání, klimatizační zařízení v luxusních hotelech mají výkon 2 kW, mrazničky a ledničky o více než řád nižší.“ (Metodika 2021)

⁵¹ Jehličnany nejsou historicky typické pro česká malá sídla a ani nevrhají využitelný stín.

5.2.2.3 Možnosti výběru plochy v rámci stávající struktury obce

V předešlé kapitole zazněl vztah k hustotě osídlení jako jedna z prvních podmínek umístění hlavního veřejného prostranství. Jaké jsou, ale možnosti do již hotové a v zásadě fungující struktury zástavby vytvořit takové prostranství? Je možné najít nějaké příležitosti, kde by to bylo možno zrealizovat? Prozkoumejme, zda tyto struktury zástaveb malých příměstských sídel nabízejí místa pro takový počín. Vytipování polohy nového hlavního veřejného prostranství je pro jeho budoucí funkčnost a udržitelnost velmi důležité. Jeho vitalitu (Šourek 2016) podmiňuje krátká docházková vzdálenost vázaná na nejvyšší hustotu zástavby (Hnilička 2005). Málokdy se v centru obce nabízí prázdný pozemek navíc výhodně ve vlastnictví obce, a tak je tento proces hledání a tipování nelehký. Nicméně jsou některé možnosti, které je třeba vždy prověřit. V obcích a mnohdy v centrálních částech stojí například staré zemědělské objekty a areály (stodoly, hospodářské dvory)⁵², které jsou často na pokraji své stavební i morální životnosti a jsou samozřejmě pro svou dobrou polohu vždy lépe či hůře prozatímně využívány. Tyto objekty či areály jsou tak velkou příležitostí pro vytvoření chybějícího hlavního veřejného prostoru. Příkladem může být městská část Praha-Nebušice, která také řeší absenci hlavního, centrálního prostranství a kde proběhla soutěž na chátrající původně zemědělský komplex budov v těsné blízkosti kostela, stojícího v pomyslném středu obce. Podobný potenciál se nachází v obci nedaleko od Nebušic, v Horoměřicích. Zde je uprostřed obce bez centrálního veřejného prostoru veliký, historický, dvorcový areál. Ten je také neudržovaný a sporadicky využívaný a dává tedy k řešení tohoto tématu příležitost. Podobný příklad najdeme i v malém sídle Květnice za východním okrajem Prahy. I zde je, prakticky ve středu obce, starý Lichtenštejnský statek, již značně devastovaný. Může se ovšem stát, že obec opravdu disponuje volnou plochou ve středu obce, tak, jako je to v městské části Běchovice, nebo v níže uvedených Statenicích⁵³ či Velkých Přílepech.

Obr. 18 Nebušice - soutěž na přestavbu starého zemědělského areálu na nový veřejný prostor (vlastní archiv)

⁵² Historické statky, ze kterých se v minulém režimu staly areály JZD (jednotné zemědělské družstvo). Někdy se tyto areály i necitlivě vestavovaly do struktury obce za cenu bourání původní zástavby.

⁵³ Zde již bylo hlavní veřejné prostranství realizováno v roce 2008 v místě volné podmáčené plochy uprostřed sídla.

Pak je možno ihned začít s procesem vytvoření nového veřejného prostranství. Pokud obec nedisponuje žádným z výše uvedených potenciálů, je možno se zaměřit na rozvojové plochy obce. V rámci nové výstavby (mnohdy developerské) a na základě vlastní vize⁵⁴ pak důsledně požadovat a motivovat investora-developera k vytvoření veřejného prostoru s odpovídající vybaveností. Nevýhodou je samozřejmě poloha většinou mimo centrální stávající zástavbu. Ale přesto je to krok k uspokojení základních potřeb sídla nebo aspoň její části. Příkladem takové situace mohou být již zmíněné Statenice, kde nové náměstí vzniklo jako součást většího developerského projektu. Stejně tak i v níže vytipovaném Zichovci vzniklo takové prostranství v rámci větší rozvojové plochy.

Další v řadě možností je vidět na příkladu Jesenice, kde se vytváří vize nového náměstí revitalizací s dostavbou prostoru hlavní křižovatky uprostřed sídla. Příkladem, jak získat prostor pro nové náměstí či náves může poskytnout i vesnice Černuc nedaleko Kladna, kde zastupitelstvo svižně zareagovalo na možnost koupě staré nemovitosti s velkou parcelou a hospodářskými objekty a získalo plochu pro novou dosud chybějící náves.

5.2.3 Typy veřejných prostranství v malých sídlech

Sídla v blízkosti hlavního města Prahy byla ještě před rokem 1989 povětšinou venkovského charakteru s hospodářským využitím parcel i částí domů (Ouředníček 2003). Veřejná prostranství mnohdy v těchto sídlech neměla, kromě komunikací, zcela jasné určení a byla využívána dle umístění a kapacity prostoru. Mimo jasně vymezená prostranství návší (pokud ovšem byla), to byla spíše malá prostranství zákoutí, památníků či kapliček aj. Mnohdy těmito prostory byly i přírodní útvary skalek, mokřin apod. (Baše 2006). Na okrajích obcí pak vznikaly často větší plochy fotbalových hřišť, u kterých byly, jako součást zázemí, přiřazeny i malé bufety či hospůdky s omezeným provozem, vázané na obecní akce. Velmi příjemným prostranstvím pak byly plochy kolem obecních rybníčků či potoků (říček), které byly více či méně přístupné. Cyklické intenzivnější využívání některých veřejných prostranství bylo v obcích vázáno na významné obecní události. Jako příklad významné a všeobecně velmi oblíbené události bylo a je dodnes před Velikonocemi „pálení čarodějnic“, které se pravidelně účastní větší počet obyvatel obce. Tento fakt vyžaduje i dostatečný prostor, kterým byl mnohdy jen prostor periferního fotbalového hřiště. S příchodem nové doby a migrace nových rezidentů z města se pak začaly budovat samostatné plochy menších dětských hřišť.⁵⁵ Také ostatním typům se dostalo zasloužené pozornosti a byly rekultivovány. Výčet nejběžnějších veřejných prostranství byl proveden na příkladu obce Statenice:

⁵⁴ Strategický plán

⁵⁵ Na tyto typy prostranství byl zaměřeny i dotační programy, které pomohly k rychlé realizaci

Obr. 19 Prostor u autobusové zastávky a malého krámků potravin (vlastní archiv)

Zastávka/ točna příměstské autobusové dopravy – veřejné prostranství vázané na příměstskou hromadnou dopravu – zastávka nebo točka autobusů. V sídle Statenice je tímto prostranstvím točna autobusů (konečná zastávka autobusu). Uvádím tento příklad jako první ve výčtu prostranství, protože to bylo po dlouhá léta v tomto sídle jediné místo v zástavbě, s větší kapacitou plochy, pro shromažďování místních obyvatel při některých obecních akcích. Tehdejší význam tohoto místa zvyšoval malý krámk s potravinami (také jediný v obci). Význam tohoto místa zvyšoval i poblíž stojící Obecní úřad a historický, i když dnes velmi zchátralý a trvale chátrající objekt bývalého zámku. Vzrostlý jehličnan na okraji plochy točny po léta sloužil jako vánoční stromek a asfaltová plocha točny tvořila místo pro shromažďování obyvatel při příležitosti jeho rozsvícení. Nevýhodou pak byla kolize s projíždějícím a zde stojícím autobusem.

Obr. 20 Statenice, náměstí, až po roce 2010 - původně mokřad (vlastní archiv)

Náměstíčko (HVPR) - Nové náměstíčko nahradilo původní nevyhovující prostor před místním obchodem s potravinami na točně autobusů. Svou velikostí a umístěním důstojně reprezentuje centrum obce a umožňuje pořádání většiny významných

obecních akcí. Zároveň představuje také příležitost při procházkách si tady posedět a využít nabídek místní kavárny či pekárny.

Obr. 21 Velké fotbalové hřiště s prostorem pro „pálení čarodějnic“ (vlastní archiv)

Fotbalové hřiště – tato plocha pod správou místní organizace Sokola v západním okraji obce je oblíbená pro velkou plošnou kapacitu tohoto prostoru, která umožňuje pořádání akcí, na které dojíždějí i návštěvníci z okolních vesnic. Příkladem může být již zmíněná akce pálení čarodějnic, spojená s dětskou dobrodružnou stezkou skrz les, s občerstvením a hudební produkcí. Výhodou je i přilehlá zpevněná plocha využívaná jako parkoviště pro auta. Výhodná poloha prostoru v okrajové části vylučuje přílišné hlukové zatížení obytné zástavby obce při společenských akcích.

Obr. 22 Malé ohrazené dětské hřiště (vlastní archiv)

Dětské hřiště – Jako v mnoha jiných obcích, i zde vznikl tento prostor s pomocí dotací (Letiště Václava Havla). Jeho centrální poloha umožňuje krátkou pěší docházku z většiny území obce a nabízí jak herní prvky pro nejmenší děti, tak i univerzální hřiště pro míčové hry. Postupem času byly doplněny i workoutové cvičební prvky.

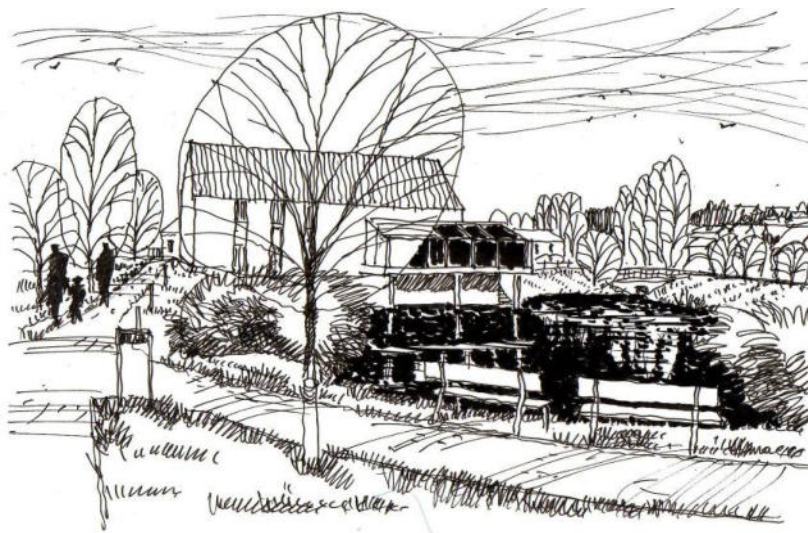
Obr. 23 Prostor památníku obětí 1. a 2. sv. války (vlastní archiv)

Památník obětem II. sv. války – Tento prostor patří ke kulturně památkovým a leží na významné pěší trase vedoucí skrz obec. Bohužel jeho těsná vazba na místní motorovou komunikaci vedoucí celou obcí, znemožňuje lepší využití, třeba pro klidné posezení. Památeční místa patří ke kulturnímu zázemí sídla a zpestřují jeho atraktivitu.

Obr. 24 Prostor památníku sv. Jana Nepomuckého se zvoničkou – až po roce 2015 (vlastní archiv)

Socha sv. Jana Křtitele se zvoničkou – Duchovní a poutní místa jsou nedílnou součástí kulturní krajiny vesnice (Kupka 2009). V tomto případě se jedná o sochu Jana Křtitele s jednoduchou dřevěnou zvoničkou. Oba tyto artefakty byly rekonstruovány a nově osazeny dle dobových fotografií. Význam místa vhodně doplňuje posezení s možností rozjímání. Vše doplňuje informační tabule. Toto prostranství patří v obci k těm více navštěvovaným, i proto, že stejně, jako předešlý památník, leží na pěší trase směrem k centru obce (HVPR)

Obr. 25 Prostor parkové úpravy kolem rybníčku – až po roce 2010 - původně mokřad (vlastní archiv)

Rybníček s restaurací – Prostranství, které díky developerskému záměru vytvořilo i velmi atraktivní, a zcela klasický venkovský rybníček⁵⁶ s přírodními břehy. Nevšední malebnou scénu využívá i místní komerční vybavenost – restaurace. Vodní plocha byla vždy prostorutvornou součástí českého venkova a neodmyslitelně k němu patří. Prostranství opět leží na pěší trase vedoucí přes celé sídlo.

Obr. 26 Statenice, prostranství promenády kolem části Únětického potoka (vlastní archiv)

Cesta podél potoka – I procházka kolem zurčícího potoka je velmi příjemným zážitkem a významně pocitově zkracuje vzdálenosti pěší docházky k ostatním frekventovaným cílům obce, v tomto případě na trase do centra sídla. Funkci zajímavého veřejného prostranství, nikoli jen dopravní propojení, podtrhují osazené lavičky.

⁵⁶ Rybníček je polozatopená retenční nádrž pro záchyt přívalových dešťů z blízké bytové zástavby centra obce. Má přírodní svažité břehy, které podtrhují celkovou malebnost

Obr. 27 Statenice, zelené terasy pod zámek a přilehlá louka – většina louky je v aktivní zóně 100 (vlastní archiv)

Zámecká louka se zahradními terasami – Tento nezastavitelný prostor patřící obci je rezervou pro budoucí využití případných obecních aktivit. Již v současné době se na tomto místě tu a tam konají sezónní akce (letní mobilní kino, stanoviště na dni dětí apod.) Jeho význam umocňuje dominanta starého zámku s původními terasami zahrad. Bohužel, vzhledem ke složitým majetkoprávním vztahům zámek chátrá a svým technickým stavem je na úrovni ruiny. Kapacita plochy je o všem velkorysá a do budoucna skýtá velký potenciál.

5.2.4 Hlavní veřejné prostranství HVPR (náměstí) na malém sídle

Význam hlavního veřejného prostranství sídla (HVPR⁵⁷) bez ohledu na jeho velikost je všeobecně známý – je to prostranství, které umožňuje uspokojit sociálně-kulturní a komerční potřeby místních obyvatel. V rozsáhlé a monotónní zástavbě nových suburbii by měl vytvářet prostorově i symbolicky dominantní prvek s orientačním významem. Mimoto, že jeho plocha nabízí také dostatek kulturně-estetických, obchodních, zábavných a dalších požitků, jak píše Šourek, dochází v něm k tzv. urbánní komunikaci (Šourek 2012), jejímž výsledkem je oblíbenost a zalidněnost – vitálnost, tedy to, co se od takového typu prostoru očekává a co bylo vždy základním smyslem jejich budování, od historie po současnost. Bohužel, mnoho obyvatel těchto malých sídel v těsné blízkosti Prahy uspokojuje výše zmíněné potřeby v hlavním městě, a to především pro absenci nejen k tomu potřebné vybavenosti, ale především hlavních prostranství – náměstí (návsí), které by tuto vybavenost přirozeně koncentrovaly. Mezi požadované aktivity tohoto typu prostranství u takových sídel jsou zejména:

⁵⁷ tento termín je zaveden pro účely této práce

identita obce – image (sebeprezentace)
tržiště a další obchodní aktivity
kulturní aktivity
politická shromáždění
občanská shromáždění
trávení volného času
setkávání a komunikace napříč spektrem vrstev
významné orientační místo
zastavení na trase do práce a domů
zastavení na trase výletu
cíl další pěší a motorové dopravy
denní i občasná setkání obyvatel sídla

Výše uvedený seznam není rozhodně kompletní, ale je z něho patrný význam hlavního veřejné prostranství pro saturaci potřeb rezidentů v rámci veřejného života. Na všechny tyto aktivity je ale třeba nahlížet optikou malého sídla a jeho možností. Tato prostranství nelze srovnávat s podobnými místy ve větších a velkých městech, kde jsou jejich přirozenou součástí. Pro tato sídla je vůbec zásadní úspěch vlastnění takového prostranství. Samozřejmě, že existence prostranství ještě nic nezaručuje, ale je jen prvním krokem. Jaké kroky vedou k dostavbě nového HVPR bude naznačeno dále a ověřováno na vytipovaných obcích, které již toto prostranství dostavěly a dalších, které ho teprve plánují.

5.3 Tvorba a plánování HVPR

5.3.1 Základní předpoklady vzniku nových hlavních veřejných prostranství

Dle metodiky MMR na pořízení a zpracování územní studie veřejného prostranství jsou východiska pro vytváření veřejných prostranství tato:

- legislativní a normativní,
- funkční,
- historická,
- urbanistická, prostorově kompoziční a výtvarně estetická,
- ekologická,
- technická,
- bezpečnostní (Metodika 2018)

Z výše uvedené literární rešerše pro účely této práce lze východiska zjednodušit a vytvořit tři hlavní kroky, jako postup pro vznik (dostavbu) chybějícího hlavního veřejného prostranství:

- 1/ Legislativní rámec:
- 1.1 strategický plán
(Zákon o obcích č. 128/2000 Sb.,)
 - 1.2 - ÚAP – standard dostupnosti VPR
 - územní studie
 - územní plán
 - regulační plán
 (Stavební zákon č. 183/2006 Sb.,)
- 2/ Lokalizační rámec – místo pro nové hlavní veřejné prostranství:
- územní záloha (rezerva)
 - přestavba (nefunkční zemědělské, skladové areály v centru struktury zástavby)
 - nová (developerská) zástavba
 - jiné místo⁵⁸
- 3/ Provozní rámec:
- funkčnost – udržitelnost
 - životnost – místo dějů
 - oblíbenost

5.3.2 Participace obyvatel obce – komunikace urbanisty s občany

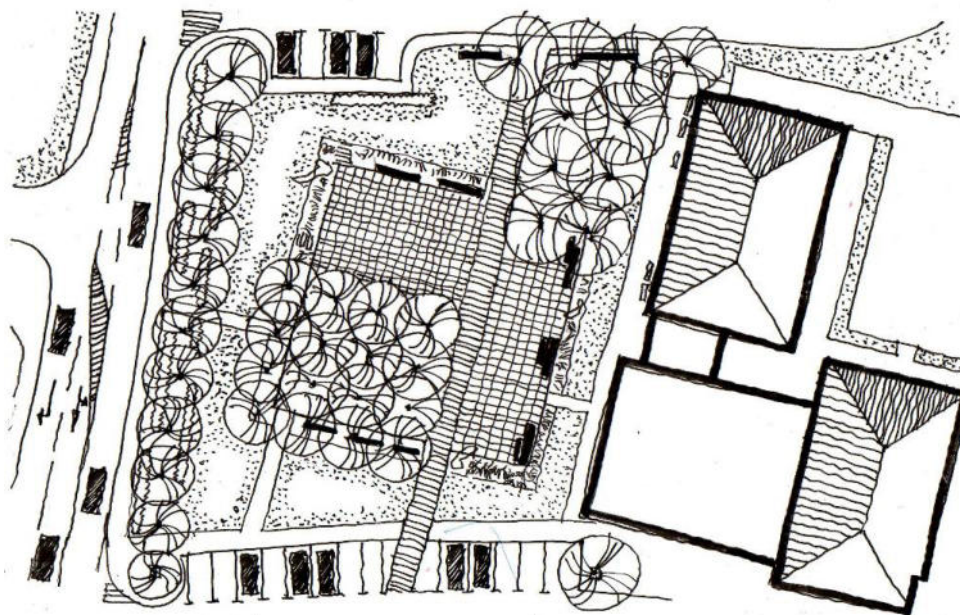
„V případě plánování proměny veřejných prostranství je nutné zapojit veřejnost ve fázi přípravy zadání studie, tedy ještě před tím, než dojde k vypracování konkrétních návrhů (před fází vyhlášení veřejné zakázky nebo soutěže).“ (Metodika 2021)

„S odborníkem na participaci (facilitátorem, sociologem či jiným sociálním vědcem) proberte celý proces zapojení veřejnosti od návrhu postupu až po vedení konkrétních participačních aktivit nebo s ním konzultujte dílčí témata (např. způsob vedení či moderování setkání s veřejností, vhodné participativní aktivity, tvorbu osnovy rozhovoru či dotazníku, nejvhodnější komunikační kanály k oslovení co nejširší veřejnosti atd.).“ (Metodika 2021)

Participace obyvatel při tvorbě nových veřejných prostranství má v dnešní době své velké opodstatnění, protože se podílí na jejich budoucím užívání a oblíbenosti. Je prostředkem k budování komunitního rozvoje a vztahu obyvatel k místu (Manuál 2016). Přes její nesporný potenciál je však potřeba si uvědomit, že jde o složitý a náročný proces, který vyžaduje znalosti a schopnosti v oblasti komunikace. Nevhodně organizovaná participace (v nevhodné fázi tvorby, nebo v nevhodné míře)

⁵⁸ nové prostranství může vzniknout i revitalizací a přestavbou stávajícího prostoru křižovatky (Jesenice u Prahy), nebo rozšířením části stávající ulice či využitím stávající proluky v ulici

může zvýšit nedůvěru obyvatel, a i následné akceptování výsledů tvorby VP zkomplikovat⁵⁹. Na příkladu nového veřejného prostoru v obci Statenice se taková komplikace ukázala, a to v poměrně dlouhé době, než místní obyvatelé přijali nové prostranství náměstí a začali ho intenzivně využívat. To mimo jiné způsobilo právě podcenění významu participace obyvatel. Je obvyklé, že při tvorbě koncepce jakéhokoli architektonického návrhu se vychází z představ a požadavků zadavatele – klienta, případně uživatele, pokud tím není v jedné osobě. V případě tvorby veřejného prostoru je zadavatel (klientem) sídlo – úřad, ale cílovým uživatelem jsou všichni obyvatelé obce. Proto by měli přispět svým hlasem při vytváření budoucí podoby prostoru. To umožní obyvatelům, aby se rychle s tímto prostorem ztotožnili a začali jej užívat, i proto, že na jeho existenci vlastně mají svůj podíl. Participace obyvatel by však měla být především diskusí v podobě mítinků a anket a nikoli hlavním rozhodujícím hlasem. Z vlastní zkušenosti je možné uvést takový nepřilíživý způsob participace na příkladu architektonicko-urbanistické soutěže na nové náměstí v pražské městské části Běchovice⁶⁰. Obec dlouhodobě řeší zkvalitňování stávajících a vznik nových veřejných prostranství.⁶¹ Přes všechno úsilí, ale chybí centrální jasně vymezené hlavní veřejné prostranství – náměstí. Pro takový prostor obec našla, prakticky ve svém středu, volnou travnatou plochu. Zde se záměrem vybudování nového náměstí vyhlásila onu soutěž a vyzvala několik spolupracujících architektů k účasti.

Obr. 28 Vítězný návrh (dle občanů) na nové náměstí v Běchovicích (vlastní archiv)

⁵⁹ Participační procesy se vystavují nebezpečí, že narazí na dobře zorganizované zájmové skupiny, které tohoto procesu zneužijí k prosazení svých partikulárních zájmů (Manuál 2016)

⁶⁰ Přestože jsou městskou částí Prahy vykazují některé podobné všechny parametry jako zmíněná příměstská sídla

⁶¹ V centru obce v historickém komplexu "Staré pošty" se právě realizuje úprava dvoru na veřejný společenský prostor s ambicí náměstí. Bohužel je ale tento prostor kompaktně uzavřen ze všech stran historickými budovami, a tak ho není možno v rámci blízkého okolí příliš dobře nalézt.

Soutěž neměla hodnotit obvyklá komise sestávající se ze zastupitelstva a odborníků, ale pouze místní obyvatelé. Jak se už během hodnocení ukázalo, místní občané mají současnou podobu řešené plochy budoucího náměstí natolik zažitou, že upřednostňovali návrhy, které řešení pojali neinvazivně, jen jako malou dlážděnou plochu s drobnou zelení a lavičkami k odpočinku. Návrhy, které vymezovaly prostor náměstí hmotami domů s občanskou vybaveností byly opomíjeny. Tak došlo k patové situaci, kdy zastupitelstvo mělo úplně jinou představu o náměstí než obyvatelé, které zastupuje. Evidentně měla předcházet tomuto počínání široká diskuse napříč celou městskou částí, s podporou odborníků. Pak by teprve byla laická skupina rezidentů připravena na podobnou akci. Stejně tak byla i nedostatečně zadána soutěž, když umožnila tak rozdílné pojetí ve zpracování dané plochy. Proto je potřeba nejdříve nastudovat dostupné podklady pro tento proces,⁶² případně oslovit odborníky zabývající se přímo participací⁶³. Výsledkem pak může být jeden z pilířů tvorby i hlavního veřejného prostranství, viz. citát níže.

„Participace funguje nejlépe, když lidé cítí, že mohou něco změnit, když mají dostatek času se naplno daným tématem zabývat a když mezi nimi a volenými zástupci panuje vzájemný respekt. Pokud je participace uspěchaná, nedostatečně informovaná a není jasná, jak bude provázaná s formálním rozhodovacím procesem, nebo pokud dovolí, aby ti nejhlasitější dominovali diskusi, pak zkrátka nefunguje.“(Manuál 2016)

⁶² Například „Manuál participace v plánování města, Praha IPR 2016“, nebo „Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy, 2014“

⁶³ facilitátor, sociolog

6 ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Výběr malých příměstských sídel je soustředěn na okolí hlavního města Prahy, kde je možno velmi čitelně sledovat dopady suburbanizačních procesů a snahy o jejich nápravu. V souladu se zaměřením na téma této práce – chybějící hlavní veřejné prostranství – byly vybrány mezi prvními sídla, která již hlavní veřejné prostranství dostavěla a dále obce, které jsou teprve v procesu dostavby tohoto prostranství. Pro zajímavost byla přidána dvě podobná sídla ze suburbánní zóny Bratislavy.⁶⁴

OKOLÍ PRAHY

- STATENICE** Tato obec je typickým příkladem, kde citelně chybělo hlavní veřejné prostranství a která tento nedostatek vyřešila v rámci nové developerské výstavby v centrální části obce.
- ČERNOŠICE – VRÁŽ** Příklad městské části Vráž ukazuje dostavbu hlavního veřejného prostranství i mimo centrální část.
- DOLNÍ BŘEŽANY** Je podobným příkladem jako obec Statenice, s dostavbou hlavního veřejného prostranství v centrální části obce.
- ROZTOKY** Roztoky patří také mezi malá sídla, přestože je městem a dostavba hlavního veřejného prostoru je srovnatelným příkladem s ostatními.
- ZICHOVEC** Tato obec leží na okraji pražské aglomerace a nespadá přímo do jejích suburbanizačních procesů, nicméně i zde proběhla větší developerská výstavba, v rámci, které vzniklo, do té doby v obci chybějící, hlavní veřejné prostranství.
- BĚCHOVICE** Příklad městské části Prahy, která je velikostí a strukturou zástavby velmi podobná předešlým vybraným malým sídlům. Zde v rámci developerského projektu vzniklo malé náměstí v centrální části, přesto ale nefunguje jako hlavní veřejné prostranství. Je to názorný příklad, kde nebyly respektovány základní kritéria pro vytvoření HVPR.
- KVĚTNICE** Příklad obce s masivní rezidentní výstavbou bez jakéhokoli ohledu na veřejná prostranství, která tento stav dlouhodobě řeší i s dostavbou HVPR.
- VELKÉ PŘÍLEPY** Obec se silným potenciálem volného místa v centru obce pro vytvoření hlavního veřejného prostranství.
- HOROMĚŘICE** Obec se silným podílem vybavenosti v centrální části, ale bez hlavního veřejného prostranství.

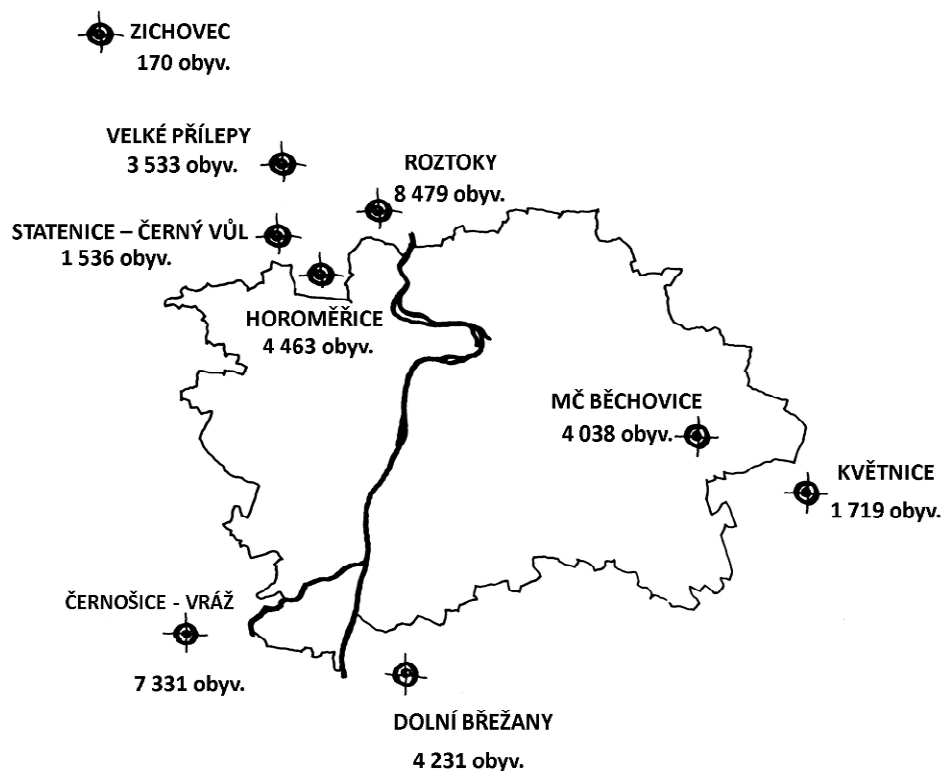
OKOLÍ BRATISLAVY

- CHORVÁTSKY GROB** Zahraniční příklad obce se silnou zástavbou v rámci rezidenční suburbanizace, s plánovanou dostavbou HVPR.

ZÁHORSKÁ BYSTRICA Podobný příklad ze zázemí Bratislavy s revitalizací a dostavbou HVPR

⁶⁴ Hlavního města sousední Slovenské republiky.

PRAHA

Obr. 29 Schéma hlavního města Prahy a lokalizace studijních příkladů vybraných obcí, počet obyvatel k 1.1.2020 (vlastní archiv)

BRATISLAVA

Obr. 30 Schéma Bratislavy a lokalizace zahraničních studijních příkladů vybraných obcí, počet obyvatel k 1.1.2020 (vlastní archiv)

6.1 Kritéria hodnocení HVPR

Na základě literární rešerše byla sestavena hodnotící kritéria dostavby hlavního veřejného prostranství. Tato kritéria budou u vybraných příkladů sídel sledována a vyhodnocována jak jednotlivě, tak i vzájemně mezi sebou.⁶⁵

Mezi vybranými sídly jsou i taková, která ještě nemají dostavěné hlavní veřejné prostranství, a proto jsou hodnotící kritéria rozdělena na dvě části:

- První část – kritéria hodnotící územní podmínky a potenciál pro dostavbu HVP (hodnotí se u všech příkladů)
- Druhá část – kritéria hodnotící fyzickou podobu prostranství (hodnotí se jen u příkladů dostaveb HVPR)

Pozn.: kritéria budou označena zkráceninou významu pro označení v hodnotící tabulce.

1/ **POTENCIÁL:** potenciál umístění HVPR ve stávající struktuře zástavby obce je rozdělen na čtyři varianty označené písmeny A–D:

A – volná (dosud nezastavěná) plocha ve struktuře zástavby sídla

B – konverze plochy starého zemědělského areálu

C – součást nové developerské zástavby

D – jiná

2/ **UMÍSTĚNÍ:** lokalizace plochy pro HVPR vzhledem k celému intravilánu sídla

1 – střed sídla

2 – mimo střed sídla⁶⁶

3 - na okraji sídla

3/ **PĚŠÍ DOPRAVA:** na trase pěší a cyklistické dopravy, aby prostor měl, pokud možno co největší návštěvnost u volitelných aktivit, hodnoceno pouze ano – x, ne - -

4/ **MOTOR. A BUS. DOPRAVA:** přímá vazba motorové dopravy a zastávky autobusu, je těžištěm cílevědomých denních aktivit, hodnoceno pouze ano – x, ne - -

5/ **VYBAVENOST:** přiměřená vybavenost – vybavenost umožňující zastavení, občerstvení, kochání a společenský kontakt, pro naše účely stačí kavárna, nebo obchod s potravinami, či restaurac apod., hodnoceno pouze ano – x, ne - - .

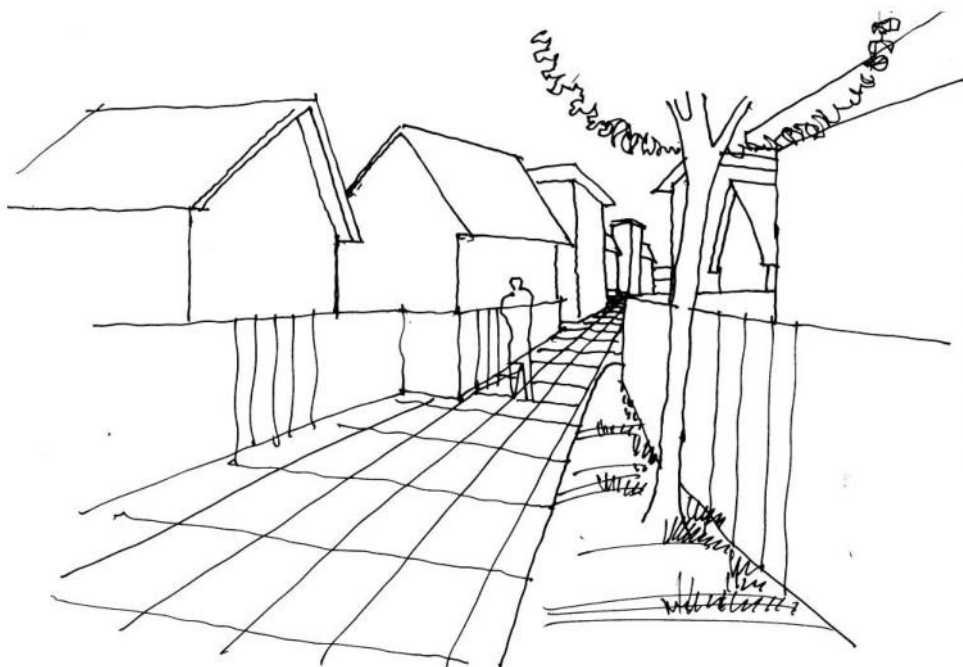
První část

⁶⁵ Kritéria jsou záměrně zjednodušena pro účel této práce a možnost jednoznačného hodnocení ano/ne, jednotlivá hodnocení, ať už vycházejí z jiných hodnocení (Bentley 2005), nebo ne, jsou přizpůsobena měřítku HVPR malých příměstských sídel

⁶⁶ Mezi centrální a periferní částí

- 6/ **ČITELNOST:** čitelnost prostoru, jeho dostatečné ohraničení, jednoznačné vnímání prostoru náměstí (Bently 2005). Hodnoceno pouze ano – x, ne – -.
- 7/ **ROZMANITOST:** rozmanitost prostoru – tvar, střídání více ploch v prostoru, větší nabídka na trávení času – mnohotvárnost (Bently 2005).
Hodnoceno pouze ano – x, ne – -.
- 8/ **DOMINANTA:** výšková nebo jiná dominanta náměstí – zpřehledňuje orientaci v prostoru. Hodnoceno pouze ano – x, ne – -.
- 9/ **VIZUÁLNÍ KONTAKT:** průhled – výhled – pohledové osy z náměstí či naopak na náměstí – vizuální vazba na okolí. Hodnoceno pouze ano – x, ne – -.
- 10/ **MOBILIÁŘ:** dostatečný mobiliář – nejen lavičky, ale i další prvky, stojany na kola, odpadkové koše apod. Hodnoceno pouze ano – x, ne – -.
- 11/ **ZELEŇ:** vhodný poměr mezi zelení a zelenými plochami a zpevněnými, zpevněné by měly vždy převažovat, aby bylo umožněno variabilní využití plochy náměstí, ale s dostatkem stromů kvůli stínění a ochlazování. Hodnoceno pouze ano – x, ne – -.

Druhá část

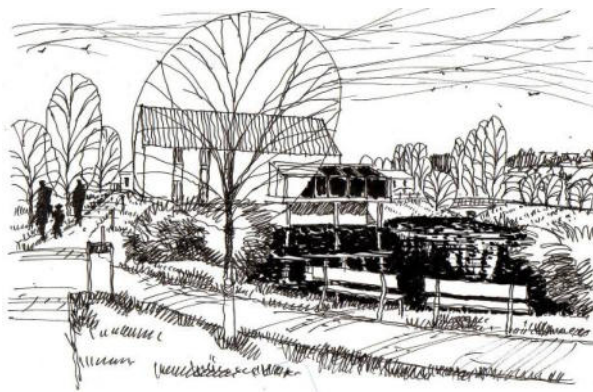

Obr. 31 Průhled na případnou dominantu HVPR přispívá k orientaci v sídle (vlastní archiv)

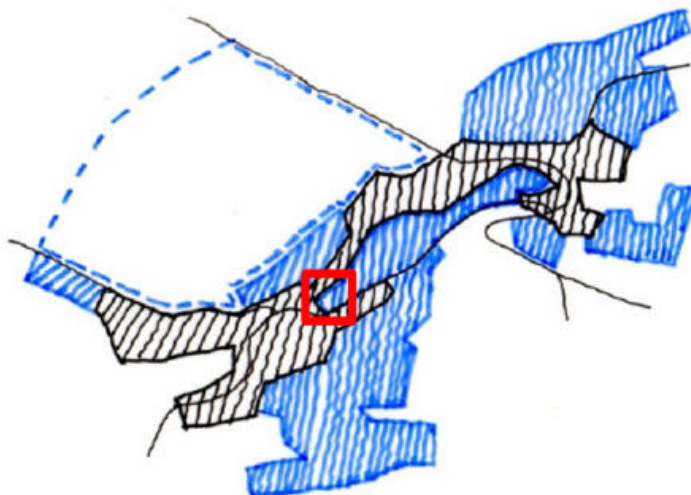
6.2 Hodnocená HVPR

Statenice

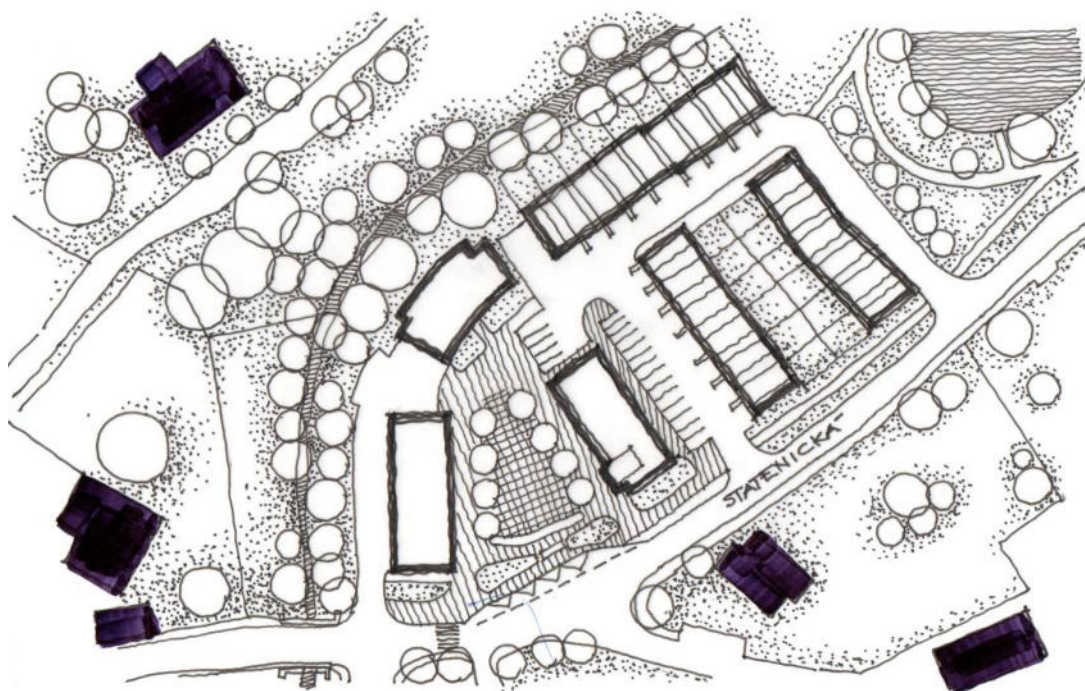
Sídlo Statenice se nachází hned za severo-západním okrajem hlavního města Prahy. Jeho stavební rozvoj po roce 1989 prošel narůstajícím procesem zástavby rodinných domů. V roce 2010 bylo dostavěno, v rámci většího developerského projektu uvnitř zástavby obce, malé náměstí, jako hlavní veřejné prostranství. Výhodou tohoto počínu bylo, že se tento záměr podařilo zrealizovat v pomyslném středu obce, který byl do té doby tvořen velkou volnou plochou podmáčenou od místního Únětického potoka. Tak bylo nové veřejné prostranství umístěno do těžiště tehdejší zástavby, což přispělo k jeho lepšímu využití, vzhledem k menší docházkové vzdálenosti obyvatel. Do té doby fungovalo improvizovaně jako hlavní veřejné prostranství obratiště autobusů PID s malým obchodem se smíšeným zbožím. Nový trojúhelníkovitý prostor byl ohraničen nízkopodlažními bytovými domy, v jejichž přízemí byly většinou pronajímatelné prostory vymezené pro vybavenost s plochami prosklených výloh. Prostor byl vydlážděn a osazen několika listnatými stromy spolu s lavičkami. Toto prostranství – náměstí je z jižní strany lemováno komunikací místního významu a přímo u náměstí je umístěna autobusová zastávka PID. V rámci projektu také vznikla v navazující části řešeného území příjemná restaurace s přilehlou parkovou zelení a malou vodní plochou (napůl zavodněná retenční nádrž). Tím byl prostor náměstí propojen i s velmi atraktivním prostranstvím na trase významného pěšího tahu. Přes všechna tato pozitivní kritéria prošel prostor náměstí dvěma krizovými událostmi. První z nich bylo pomalé akceptování nového prostranství místními obyvateli, což se projevilo při pořádání akcí stále na starém místě obratiště autobusů a to minimálně 2 až 3 roky. Druhou pak byla nesnadná udržitelnost komerční vybavenosti v přízemí bytových domů, která byla také následkem malé návštěvnosti a nerentabilnosti často měněna. Tento neblahý počáteční vývoj byl mimo jiné způsoben z části nedostatečnou participací obyvatel ve fázi projektu, a hlavně před ní. Nedostatečná otevřenost tak vzbudila v místních obyvatelích nedůvěru a pocit pouhého ekonomického vytěžení centrálního území na úkor zájmům obce. (rozhovor se starostou obce) Trvalo velmi dlouho, než se místní lidé naučili tento prostor využívat a s tím pak přišlo i ustálení vybavenosti, která získala klienty pro své přežití. V současné době prostor funguje a stal se zažitým centrem, kde se odehrává velká část jejího veřejného života. Plocha je 1 100 m².

Obr. 32 Statenice – parčík s vodní plochou a restaurací navazující těsně na prostor náměstí (vlastní archiv)

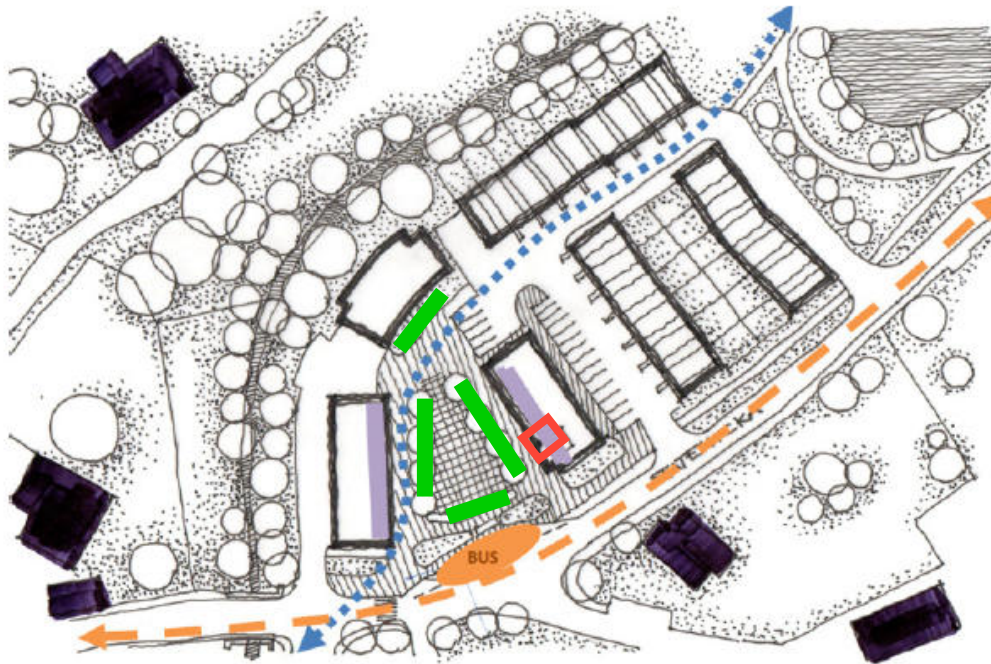

Obr. 33 Statnice – schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec - umístění nového náměstí, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část – zástavba po roce 1989, čárkovaná část již realizovaný další rozvoj zástavby obce (vlastní archiv)

Obr. 34 Statnice – situace malého náměstí ohraničeného nízkopodlažními bytovými domy. Šrafy naznačují různý typ dláždění.

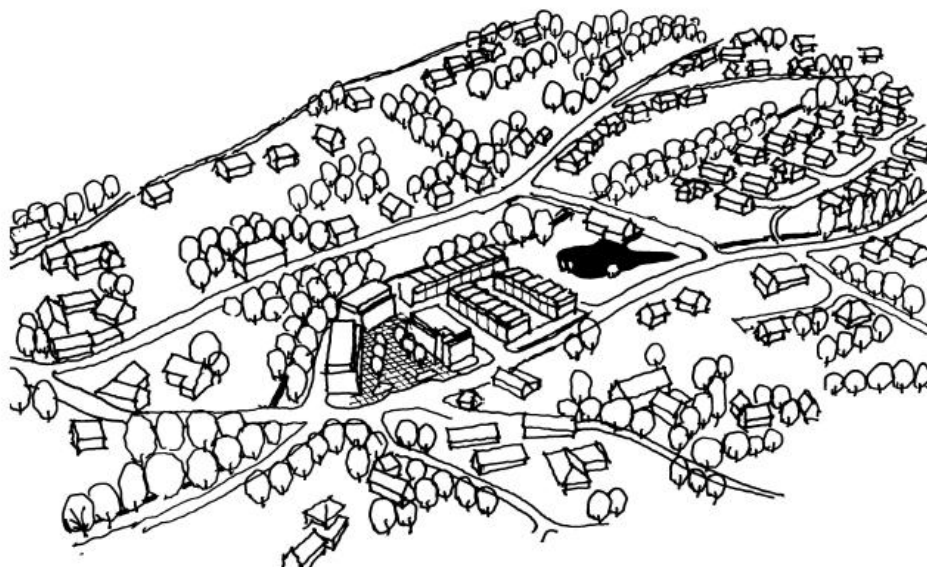
ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Obr. 35 Stavenice – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní obslužná komunikace III. třídy, jediná procházející celou obcí a spojující s okolním územím, oranžové zvýraznění – autobusová zastávka, fialová - pronajímatelný komerční parter v bytových domech (vlastní archiv)

Obr. 36 Stavenice – velikost a tvar náměstí – hlavního veřejného prostranství (vlastní archiv)

Obr. 37 Statnice – nahléd na část obce Statnice s novým malým náměstím (vlastní archiv)

Obr. 38 Statnice – pohled z horizontu chodce na celý prostor dostavěného náměstí přes místní komunikaci, vpředu se zastávkou autobusu, vpravo s hodinovou věží (vlastní archiv)

ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Z analýzy hlavního veřejného prostranství (pochozí průzkum) v obci Statenice vyplynulo několik kritérií, které jsou podstatná pro jeho současný zdárný provoz.

1. Umístění prakticky ve středu obce je velmi výhodné k dobré pěší dostupnosti
2. Prostor náměstí je ve struktuře zástavby čitelný a odlišitelný od ostatních prostranství v obci.
3. Velikost 1 100 m² je dle pozorování dostatečná. Na akcích obce, které se zde pořádají je prostor plně využit bez zjevných problémů z nedostatku místa.
4. Prostranství leží na významné pěší trase vedoucí od fotbalového hřiště na západě až k malé hospodě při východním okraji
5. Výhodou je i těsná vazba na místní obslužnou komunikaci, která neomylně vede každého návštěvníka obce kolem tohoto prostranství. Jako další výhoda je umístění zastávky autobusové dopravy přímo u nejdelší strany prostranství.
6. Aby toto náměstí mohlo sloužit i za cíl návštěvníkům, je zde dnes umístěna drobná vybavenost – kavárna s dětským koutkem, pekárna, květinářství a kadeřnictví
7. Co se týká prostoru náměstí je z větší části ohraničeno, a tak jasně vymezuje svůj prostor
8. Možnost vybrat si místo k sezení je omezená na pár laviček pod vysazenými stromy, ale sezení na zahrádce patřící kavárně tuto volbu rozšiřuje. Nicméně se mobiliář jeví jako dostatečný.
9. Prostor náměstí má výškovou dominantu „hodinové věže“ – zvýšení schodišťové části jednoho bytového domu s hodinami (původně měl být tento objekt administrativní budovou s obecním úřadem a policií).
10. Vzhledem k údolní poloze obce, nemá prostranství výhled a ani průhled na cokoli v okolí, ani ve zpětném směru
11. Prostranství nemá žádný akcent v podobě sochy nebo fontány
12. Nízká zeleň je použita velmi střídmě cca 5 %, což umožňuje variabilní využití pro různé akce, které se zde mohou konat.

Popis parametrů prostranství je následně zapsán do hodnotící tabulky.

POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMANITOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILIÁŘ	ZELEŇ
+	+	x	x	x	x	x	x	-	x	x

Obr. 39 Statenice – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

Černošice – Vráž

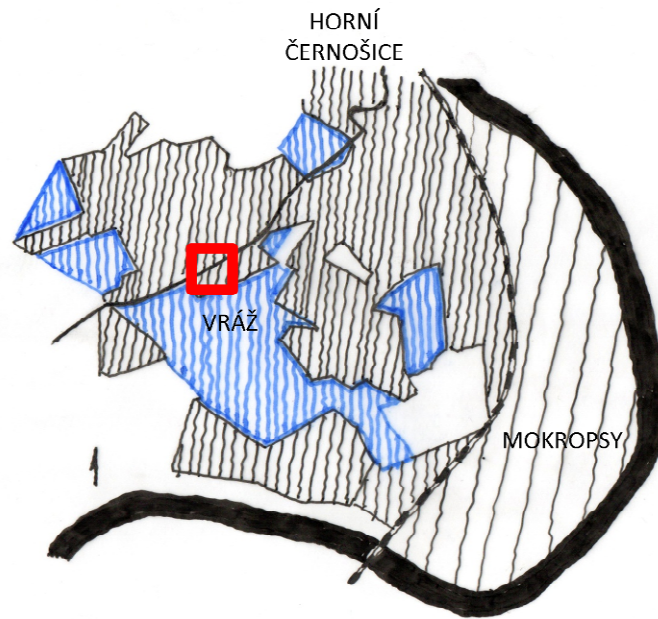
Město Černošice leží při jihozápadním okraji hlavního města. Městská část Vráž, prošla taktéž v devadesátých letech rychlým stavebním rozvojem, který zastavěl prázdná místa stávající struktury. Tím vznikla velmi monotónně se opakující zástavba parcel s rodinnými domy. Černošice historicky byly vždy rekreačně zázemím Prahy v letních měsících, a tak celé dnešní město je zastavěno většinou solitérními domy rodinného typu, mnohdy vilového charakteru.

Samotné město se již dlouho potýká s absencí hlavního veřejného prostranství, kde by byla přehledně soustředěna veřejná i komerční vybavenost. V současné době je tato vybavenost sice v centrální části města umístěna, nicméně natolik rozptýlena, že ji není možno sjednotit do společného prostoru. Tento problém se naskytl k částečnému řešení v části Vráž, kde byl, skoro v centru této části, a navíc u komunikace II. třídy vedoucí na Dobřichovice a Řevnice, k dispozici pozemek s drobnou nevyhovující stavbou. Na základě architektonické soutěže byl postaven nový centrální prostor náměstí s přílehlými objekty nejen bytových domů, v přízemí s vybaveností, ale i kancelářskými a obchodními objekty. Hned vedle náměstí je ještě umístěna modlitebna České církve bratrské s dostatečným parkovištěm i pro potřeby náměstí. Jak funkce objektů, tak i blízkost intenzivní dopravy udržují na tomto prostoru onu potřebnou živost, která podmiňuje i oblíbenost a zájem o návštěvu. Plocha náměstí je 1 600 m².

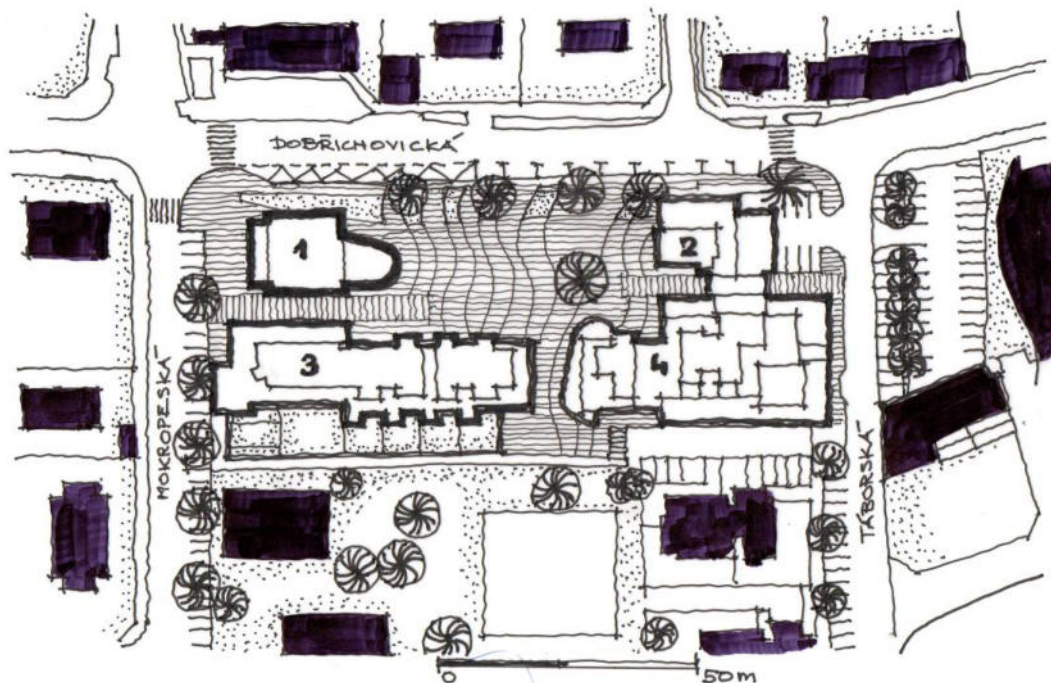
Pro zajímavost je přiložen výňatek z projekčního záměru před samotnou realizaci:

- „*Vlastní prostor náměstí bude navržen pro pěší bez povrchového parkování. Prostor náměstí bude navržen tak, aby na hranách pozemku, mimo vlastní náměstí, mohla být umístěna plocha pro povrchové parkování.*
- *Po obvodě náměstí budou v parteru umístěny takové obchody a komerční prostory, které přispívají k živosti prostoru a nemají „mrtvé“ plochy zdí. Vstupní a rušná část supermarketu bude orientována do náměstí.*
- *Prostor náměstí bude přímo opticky propojen se zelení a plochou hřišť na jihu pozemku a nabídne výhledy i jižním směrem.*
- *Náměstím procházejí jasné pohybové osy vyjádřené také formou parteru*
- *Bytové domy budou situovány do jižní části náměstí tak, aby byly umístěny co nejdále od komunikace Vrážská.“ (Zpravodaj Černošice 2003)*

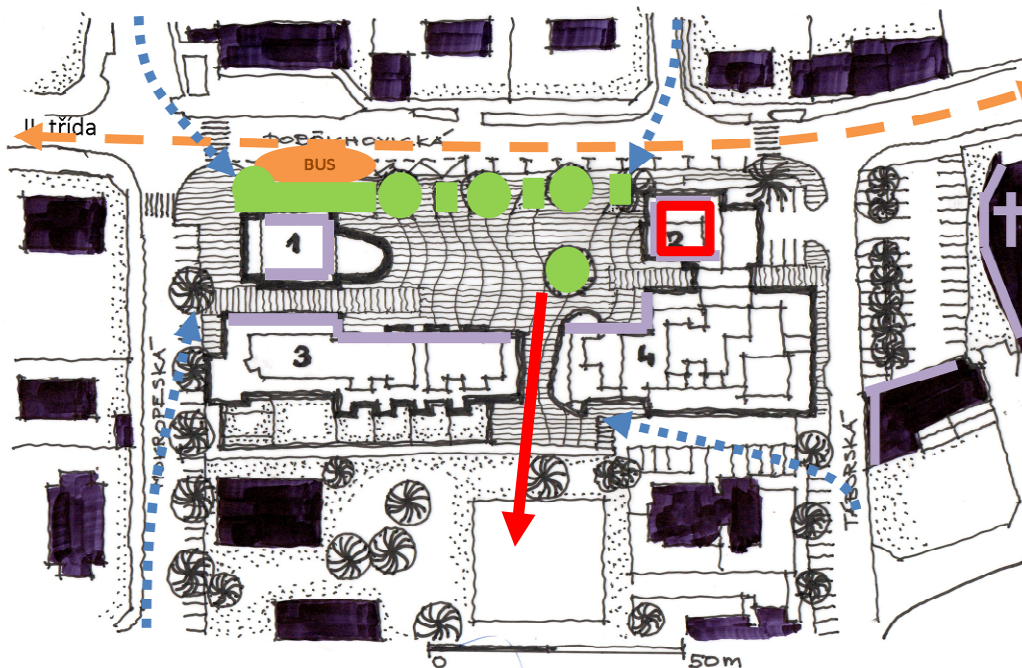
Je potřeba si uvědomit, že toto prostranství slouží jen jako lokální centrum pro danou městskou část, a ne pro celé sídlo. Nicméně svou velikostí i vybavením by se jistě zhostilo i úlohy hlavního veřejného prostranství pro celé Černošice, mít lepší umístění v centru města. Samotná centrální oblast sídla, však zatím neposkytuje příležitost k vytvoření hlavního veřejného prostranství, pro svou vysokou míru zastavěnosti. Nevyskytuje se zde vzhledem k typu sídla (rekreační) ani žádný starý zemědělský či jiný zastaralý objekt, nebo areál. Město ani nevlastní žádné větší objekty v centrální části, jejichž úpravou či demolicí by mohl vzniknout prostor pro HVPR. Takže dnes působí obraz města zvláštním dojmem bez jasného hlavního prostranství v jeho centru a s dislokovaným náměstím, které ovšem postrádá důležité objekty radnice, pošty a dalších.

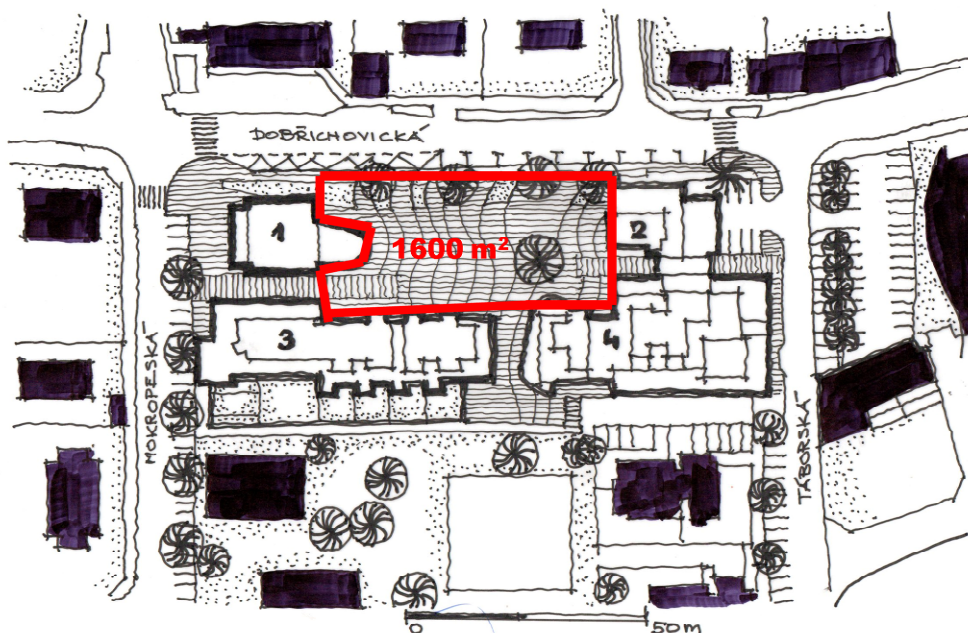
Obr. 40 Černošice/Vráž – schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec – umístění nového náměstí, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část – zástavba po roce 1989, (vlastní archiv)

Obr. 41 Černošice/Vráž – situace malého náměstí ohraničeného nízkopodlažními bytovými domy s pestrou vybaveností: . 1 - polyfunkční dům, 2 - administr. budova, 3,4 - bytový dům s obchodním parterem (vlastní archiv)

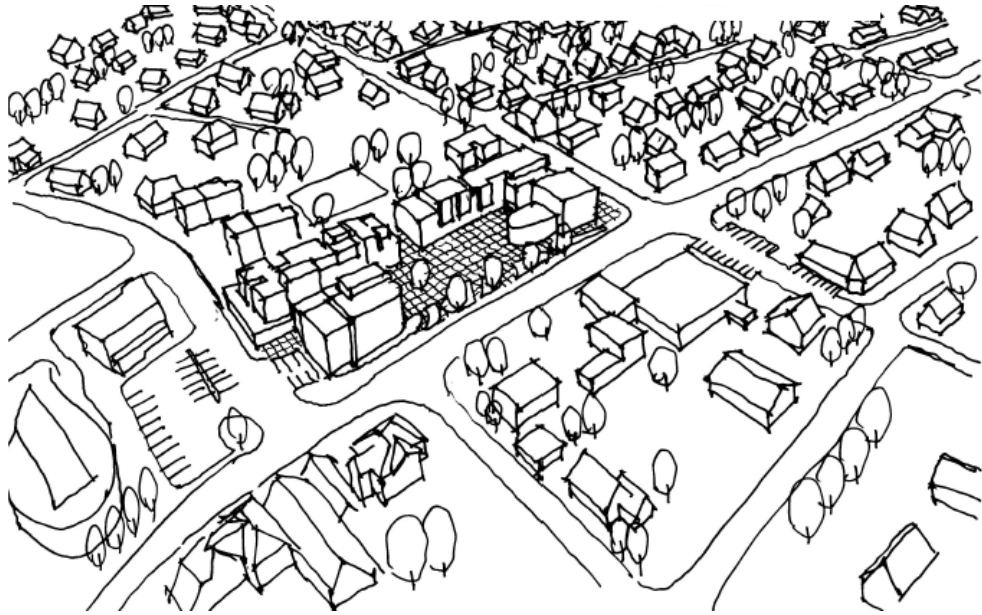

Obr. 42 Černošice/Vráž – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace II. třídy, s vysokou frekvencí dopravy, oranžové zvýraznění – autobusová zastávka, fialová – pronajimatelný komerční parter v bytových domech a ostatních domech náměstí, zelená – stromy v mřížích a travnaté plochy, červená – výšková dominanta, červená šipka – průhled (vlastní archiv)

Obr. 43 Černošice/Vráž – velikost a tvar náměstí – hlavního veřejného prostranství (vlastní archiv)

ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Obr. 44 Černošice/Vráz – nahléd na lokalitu nového náměstí (vlastní archiv)

Obr. 45 Černošice/Vráz – pohled z horizontu chodce (vlastní archiv)

Z analýzy hlavního veřejného prostranství (pochozí průzkum) v obci Černošice – Vráž vyplynulo několik kritérií, které jsou podstatná pro jeho současný zdárný provoz:

1. Umístění v těžišti zástavby části Vráž je velmi výhodné k dobré pěší dostupnosti jeho rezidentů.
2. Prostor náměstí je ve struktuře zástavby jasně čitelný a odlišitelný od ostatních prostranství v obci.
3. Velikost 1 600 m² je dle pozorování dostatečná.
4. Prostranství je napojeno na důležité pěší propojení s ostatními částmi sídla.
5. V těsné blízkosti prochází komunikace II. třídy, dopravně zatížená,⁶⁷ což částečně generuje přílišný hluk, ale na druhou stranu je to silná příležitost pro velký počet příležitostných návštěvníků. Ve výsledku je to dle průzkumu výhodou. Přímo na náměstí je zastávka autobusu PID.
6. Z hlediska vybavenosti je toto prostranství nadprůměrně disponováno, a to nejen vybaveností, ale i kancelářskými plochami v polyfunkčním a administrativním domě, pro pracovní příležitosti⁶⁸
7. Co se týká prostoru náměstí je z větší části ohraničeno, a tak jasně vymezuje svůj prostor (na nejdělsí hraně je umístěna zeleň různých typů pro vizuální oddělení od komunikace II. třídy)
8. Možnost vybrat si místo k sezení je daná dostatkem laviček pod vysazenými stromy, a stejně jako ve Statenicích tuto možnost rozšiřuje sezení na zahrádce místní kavárny/bistra. Takže se mobiliář jeví jako dostatečný.
9. Prostor náměstí má výškovou dominantu opět „hodinové věže“ – zvýšení části administrativního objektu s hodinami.
10. Koncept objektů při jižní straně umožňuje průhled na navazující část hřišť, takže můžeme potvrdit v tomto směru aspoň částečný kontakt s okolím.
11. Prostranství nemá žádný akcent v podobě sochy nebo fontány
12. Nízká zeleň je použita v menším poměru cca 20 % oproti zpevněné ploše náměstí, což stále umožňuje variabilní využití pro různé akce, které se zde mohou konat.

Popis parametrů prostranství je následně zapsán do hodnotící tabulky.

POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMANNOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILIÁŘ	ZELEŇ
⊕	⊕	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	—	⊗	⊗

Obr. 46 Černošice/Vráž – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

⁶⁷ Jihozápadní radiála města

⁶⁸ To přispívá k životnosti i přes pracovní hodiny dne, korztem pracovníků za občerstvením apod.

Dolní Břežany

Sídlo Dolní Břežany leží při jižním okraji města Prahy. Značnou výhodou obce Dolní Břežany byla velká nezastavěná zelená plocha uprostřed obce, kterou bylo možno z části přeměnit na chybějící hlavní veřejné prostranství a ze zbylé části udělat park. Vzniklo tak zde na základě architektonické soutěže (Tichý, Dvořák, AAC servis) v roce 2008 velkoryse založené náměstí, zase jako součást většího developerského záměru výstavby nízkopodlažních bytových domů. Právě ona ideální poloha umožňuje, aby nové veřejné prostranství s vybaveností bylo skutečným centrem, zcela naplňující potřeby všech rezidentů. To umožňuje především dobrou pěší dostupnost ze všech částí obce. Na prostor náměstí navíc navazuje velkorysá atraktivní veřejné prostranství parku nabízející i další možné aktivity, které zvyšují oblíbenost tohoto nového centra. K větší vitálnosti prostoru napomáhá opět autobusová zastávka v čele náměstí a blízké vedení komunikace II. třídy⁶⁹. Plocha náměstí je se svými 4 500 m² opravdu velkorysá, i když ve všední dny působí trochu opuštěně. K tomu přispívá ještě jeden zajímavý fakt: objekty na náměstí mají, stejně jako v předešlých případech, většinou pronajimatelné přízemí určené hlavně pro komerční využití. Tento systém je zachován i u bytových domů, které byly postaveny jako součást projektu za severní hranou náměstních viz obr. 48. Vzhledem k patrně rozdílné ceně pronajímaných komerčních prostor v této části, se sem vymístila vybavenost s větší fluktuací lidí jako například Supermarket Tesco, řeznictví a pošta. Naopak v prostorech na náměstí je sice také vybavenost, ale v typech, které negenerují denní potřebu (butiky, interiérové návrhy, osvětlení, bytové doplňky⁷⁰aj.). Takže dochází někdy k malému paradoxu, kdy je v prostoru náměstí relativně mrtvo, zatímco za náměstím to denně žije čilým ruchem. Prostor náměstí a jeho velkorysá dimenze má sice za následek trochu citelnější pocit opuštění v běžné dny, ale na druhou stranu je rezervou pro další rozvoj sídla a s tím i nárůst počtu obyvatel.

Pro zajímavost citace z hlavních zásad urbanistického řešení centra Dolních Břežan:

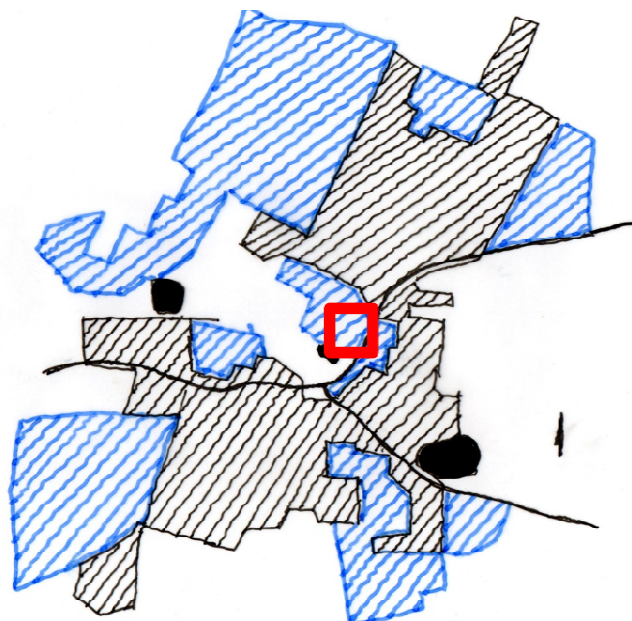
- velikost náměstí cca 50x70 m;
- náměstí je umístěno na kompoziční ose Dělnická ulice – věž zámku;
- podélná osa náměstí je kolmá na ulici Pražskou;
- Pražská ulice je vizuálně propojena s novým náměstím;
- původní atmosféru prostoru připomíná pro Břežany charakteristická vodní plocha navržená v sousedství náměstí;
- park s vazbou na volnou přírodu. (URL1)

Dále i citace jednoho z autorů návrhu HVPR:

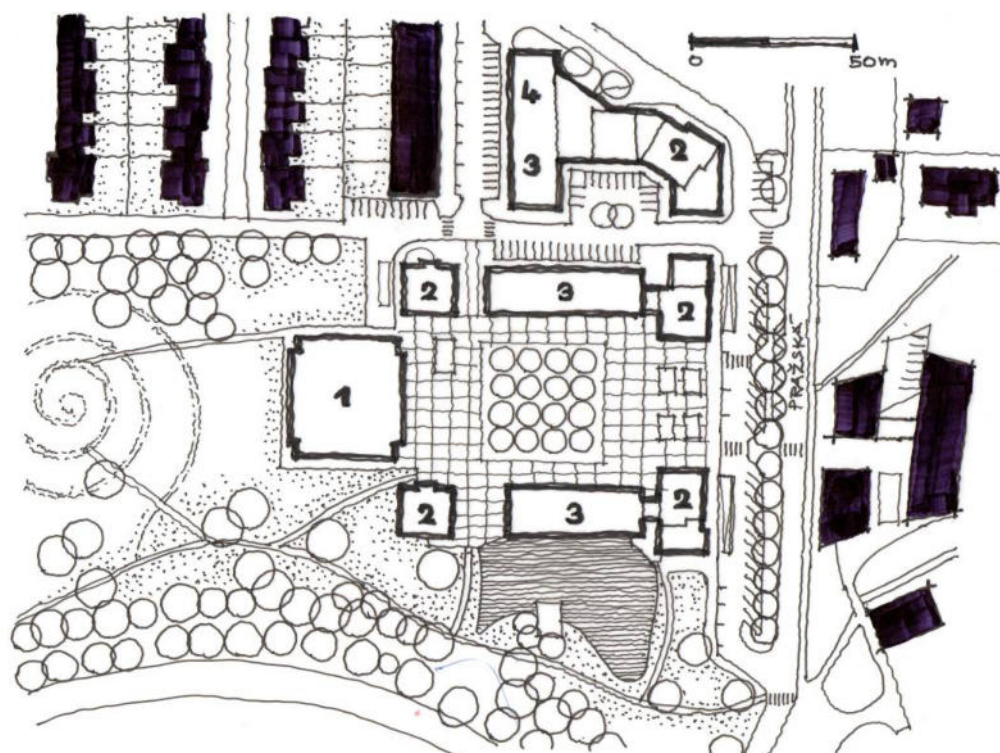
“Pak jsme taky chtěli zapojit pevně do struktury města tím, že jsme vytvořili, nebo objevili tu novou pohledovou osu, která míří přímo na kostel a zámecké stavby.”
(Václav Dvořák, architekt – URL2)

⁶⁹ Samotné náměstí je obsluhováno z místní komunikace III. třídy, která ho lemuje

⁷⁰ Mimo to jsou tam umístěny dvě kavárny a cukrárna

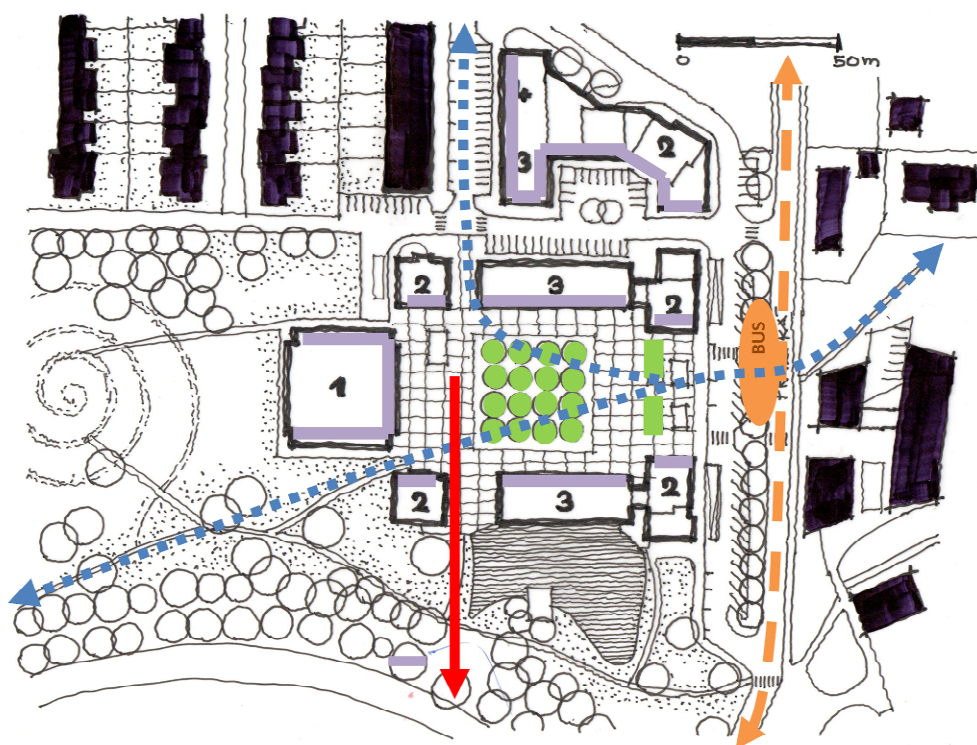

Obr. 47 Dolní Břežany – schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec – umístění nového náměstí, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část – zástavba po roce 1989, (vlastní archiv)

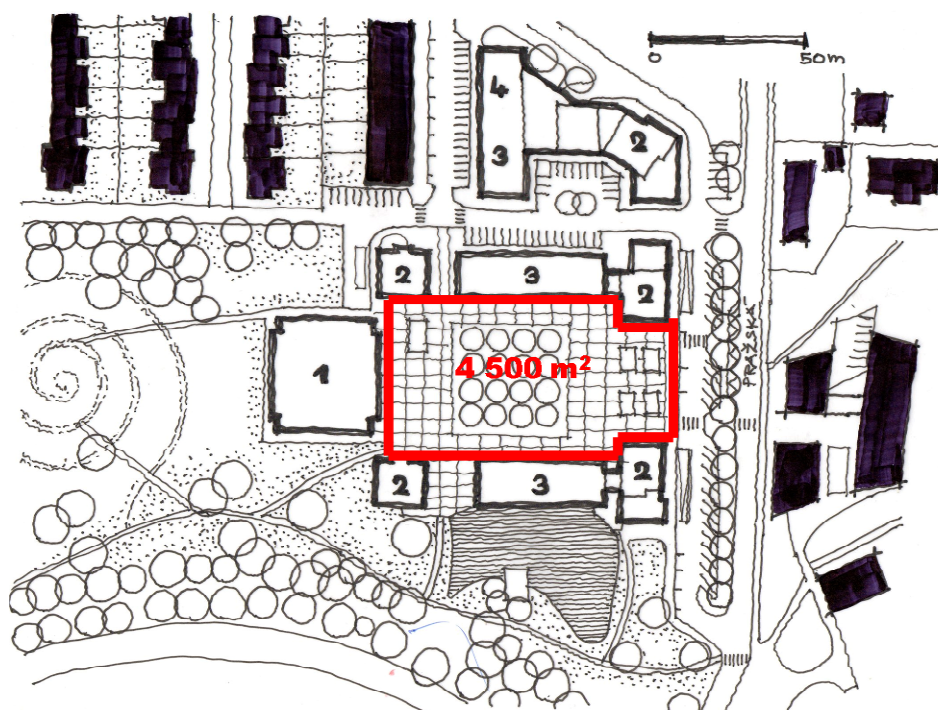

Obr. 48 Dolní Břežany – situace malého náměstí ohraničeného nízkopodlažními bytovými domy také s pestrouty vybaveností: 1 - společenské centrum, 2-3 - bytový dům s obchodním parterem, 4 - pošta (vlastní archiv)

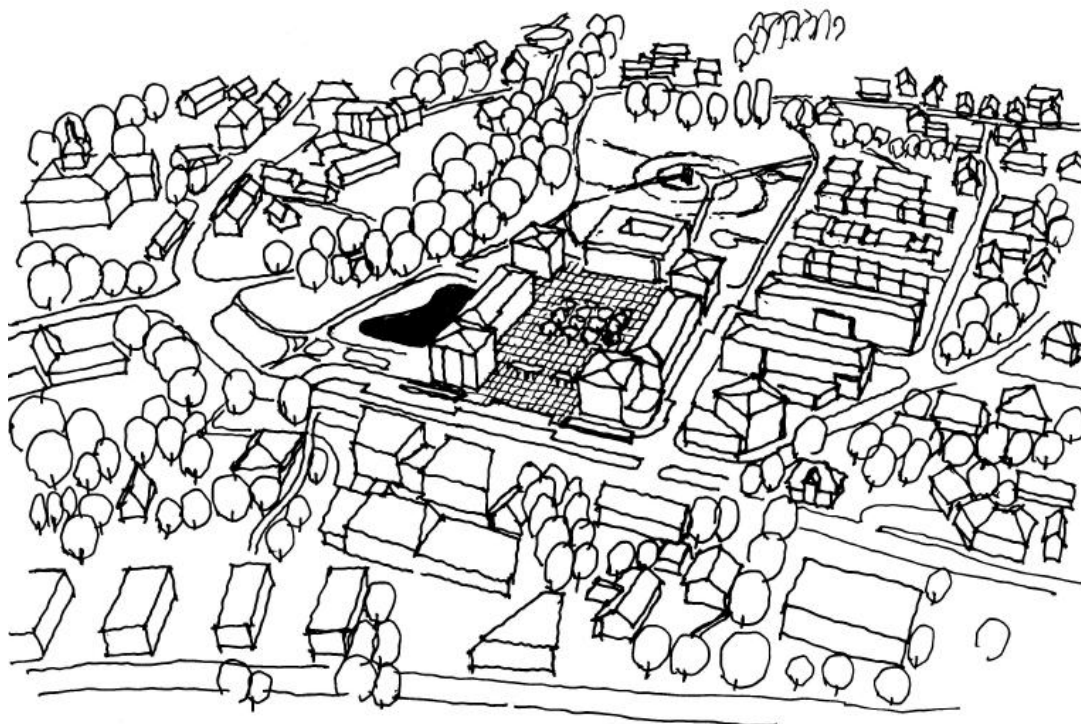
ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Obr. 49 Dolní Břežany – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace III. třídy, oranžové zvýraznění - autobusová zastávka, fialová - pronajimatelný komerční parter v bytových domech, zelená – stromy v mřížích a travnaté plochy, červená šipka - průhled (vlastní archiv)

Obr. 50 Dolní Břežany – velikost a tvar náměstí – hlavního veřejného prostranství (vlastní archiv)

Obr. 51 Dolní Břežany – nadhled na území s novým hlavním veřejným prostranstvím (vlastní archiv)

Obr. 52 Dolní Břežany – pohled do náměstí z horizontu chodce (vlastní archiv)

ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Z analýzy hlavního veřejného prostranství (pochází průzkum) v obci Dolní Břežany vyplynulo několik kritérií, které jsou podstatná pro jeho současný zdárný provoz:

1. Umístění v centru sídla Dolních Břežan je opět velmi výhodné k dobré pěší dostupnosti
2. Prostor náměstí je ve struktuře zástavby jasně čitelný a odlišitelný od ostatních prostranství v obci.
3. Velikost 4 500 m² je velkorysá a v současné době dle pozorování prozatím naddimenzovaná.
4. Prostranství je napojeno na důležité pěší propojení s ostatními částmi sídla.
5. Prostranství je obsluhováno místní komunikací III. třídy, která ho lemuje z východní strany. Zde je v těsném kontaktu s náměstím umístěna i autobusová zastávka PID. V těsné blízkosti však rušivé blízkosti prochází místní komunikace II. třídy.
6. Z hlediska vybavenosti je toto prostranství vybaveno dostatečně i v prostorech těsně za náměstím.
7. Co se týká prostoru náměstí je po celém obvodu ohraničeno mimo odstupy domů a tak jednoznačně vymezuje svůj prostor
8. Možnost vybrat si místo k sezení je daná dostatkem laviček jak pod vysazenými stromy v centrální části, tak i po obvodu prostranství. Tuto nabídku zase rozšiřuje posezení na zahrádkách přítomných kaváren a cukrárny. Takže se mobiliář jeví jako dostatečný.
9. Prostor náměstí nemá výškovou ani jinou čitelnou dominantu.
10. Koncept objektů, mimo průhledy a průchody v uvolněných částech parterů domů, umožňuje průhled – pohledovou osu na kostel a zámecké stavby v nedalekém okolí prostranství
11. Prostranství nemá žádný akcent v podobě sochy nebo fontány
12. Nízká zeleň není v ploše prostranství použita vůbec. Použita je pouze vysoká zeleň nižších kultivarů v mřížích, seskupených ve střední části plochy, což umožňuje široké využití pro různé akce, které se zde mohou konat.

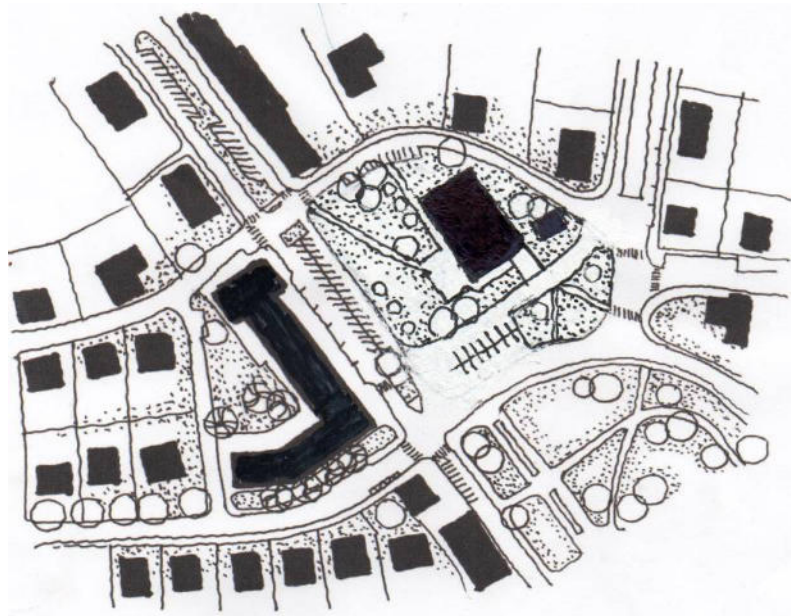
Popis parametrů prostranství je následně zapsán do hodnotící tabulky.

POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMANITOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILIÁŘ	ZELEŇ
↑	↑	×	×	×	×	×	-	×	×	×

Obr. 53 Dolní Břežany – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

Roztoky

Město Roztoky leží při severním okraji hlavního města a bylo vybráno jako příkladové sídlo nejen z důvodu suburbanizačního nárůstu zástavby, ale především pro revitalizaci a výstavbu nového hlavního veřejného prostranství.⁷¹ V místě dnešního náměstí bylo do roku 2004 velké zelené prostranství s dominující soliterní stavbou kina a několika obchody podél ulice protínající tuto plochu. Přestože toto neohrazené prostranství mělo již v té době v názvu náměstí, s opravdovým funkčním náměstím nemělo nic společného. Již od změny režimu po roce 1989 usilovalo vedení města o vybudování skutečného prostoru náměstí, ale neúspěšně. Po roce 2000 město nakonec pověřilo developerskou firmu návrhem a realizací tohoto záměru. Novým budovám a prostranství, tak ve finále muselo ustoupit ztrátové kino a využita byla zbylá neorganizovaná zatravněná plocha (Odras 2006). Nové souvislé ohraničení prostranství bylo zrealizováno na její severní části a vytvořily ho v první fázi bytové domy s obchodním parterem. Ve druhé fázi pak náměstí uzavřela čelní budova prostoru - „kongresové centrum“⁷², s výraznou zvýšenou částí s hodinami, jako dominantou nového prostranství.⁷³ Tak vzniklo dostatečně vymezené hlavní veřejné prostranství s dobrou vybaveností⁷⁴ a zajímavě řešenou vlastní plochou náměstí – kombinace drobných travnatých ploch s různými typy vysoké zeleně. Ve středu zpevněné plochy pak byla umístěna fontána. Přestože prostranstvím prochází místní motorová komunikace III. třídy spojující HVPR s novými plochami zástavby při severozápadním okraji sídla, působí prostor uceleně a jednoznačně.

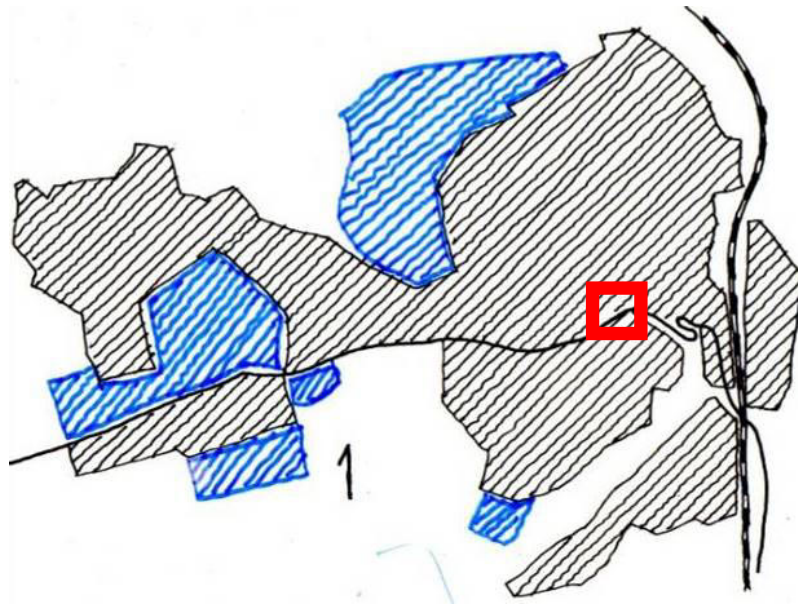
Obr. 54 Roztoky – situace před dostavbou náměstí (vlastní archiv)

⁷¹ Tyršovo náměstí

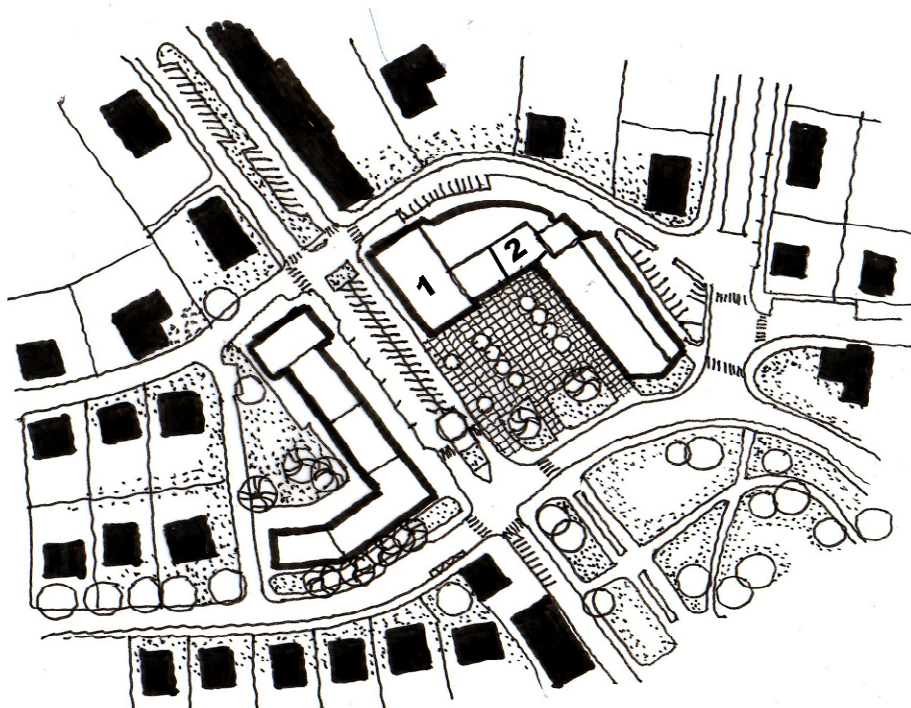
⁷² Hotel s velkým sálem a nočním klubem v suterénu

⁷³ Původním záměrem bylo i umístění radnice do tohoto objektu, od toho však bylo nakonec upuštěno

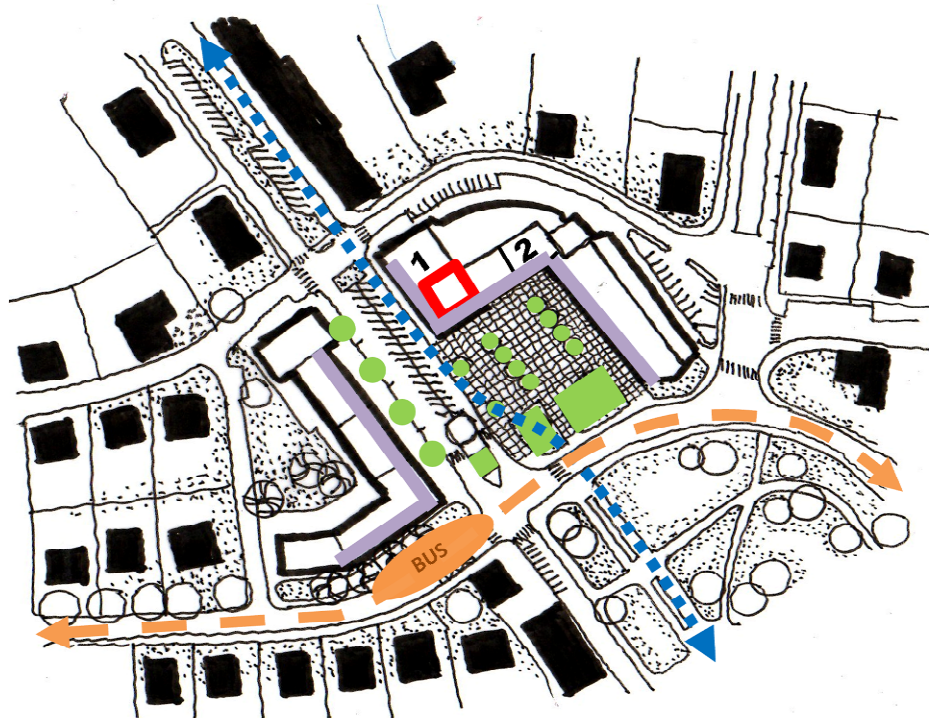
⁷⁴ V parteru nových objektů je supermarket, květinářství, lékárna, pošta a pizzerie. Tuto vybavenost ještě doplňuje obchodní parter domů stojících zde ještě před výstavbou nového HVPR

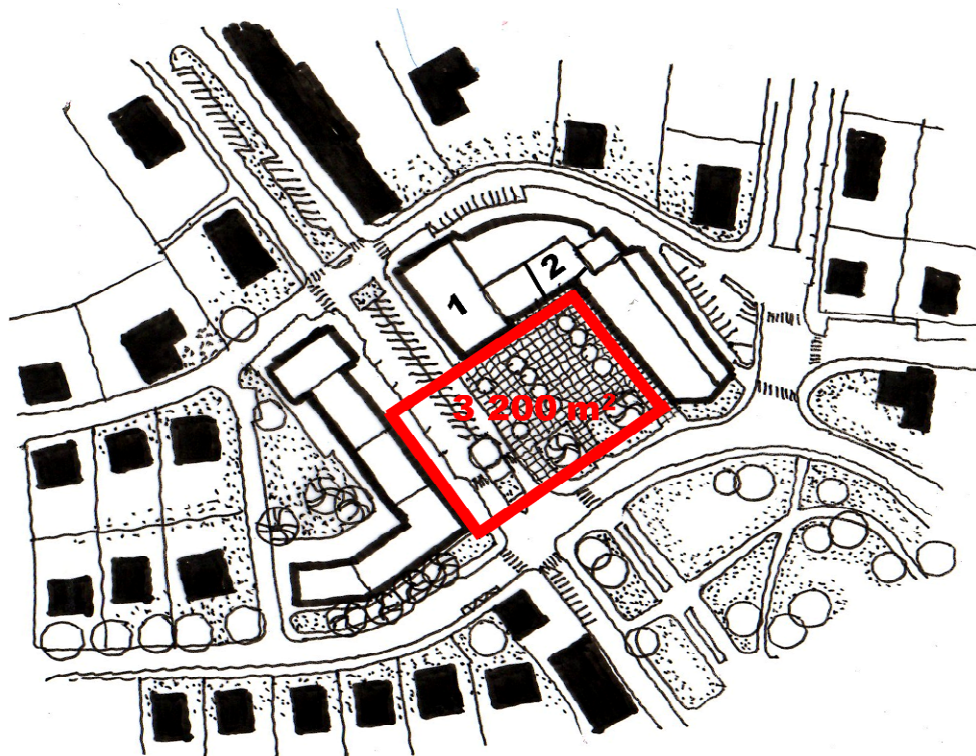
Obr. 55 Roztoky – schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec – umístění nového náměstí, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část – zástavba po roce 1989, (vlastní archiv)

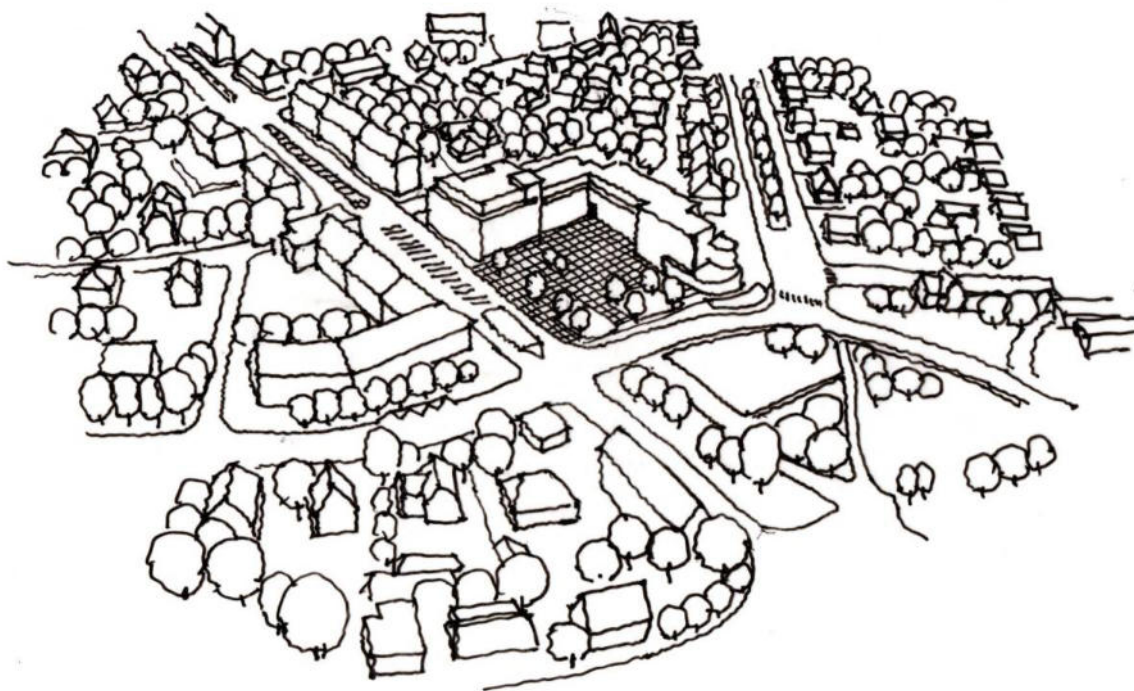
Obr. 56 Roztoky – situace náměstí ohraničeného většinou nízkopodlažních bytových domů: 1 – hotel, 2 – pošta (vlastní archiv)

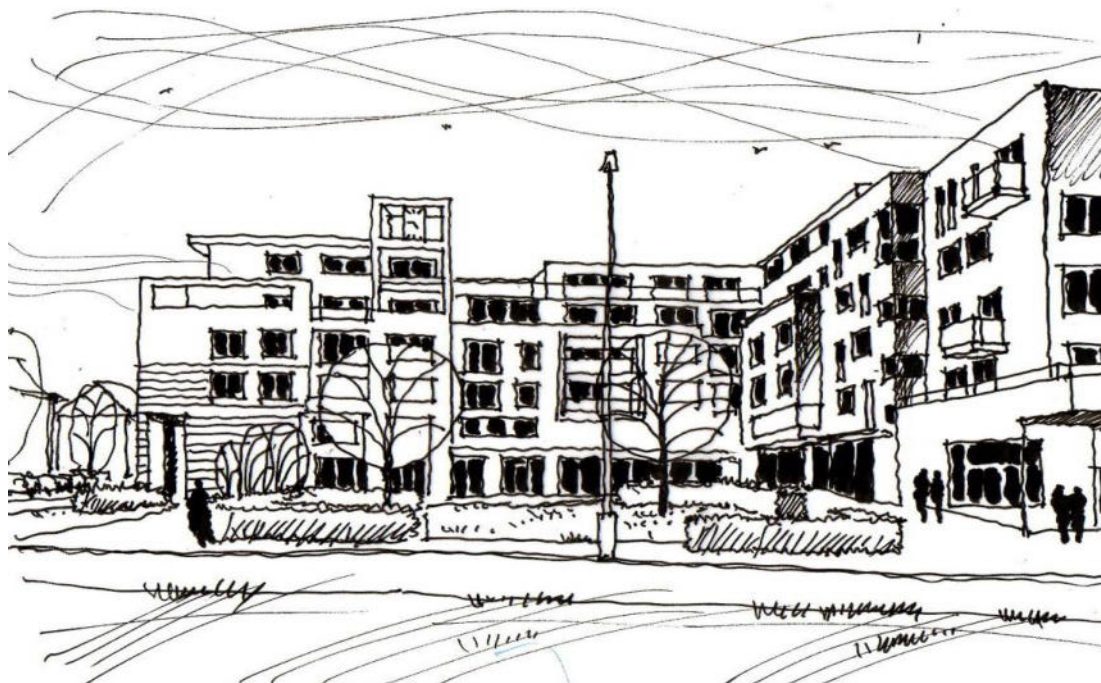
Obr. 57 Roztoky – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace III. třídy, oranžové zvýraznění - autobusová zastávka, fialová - pronajímatelný komerční parter v bytových domech a ostatních domech náměstí, zelená - stromy v mřížích a travnaté plochy, červená - výšková dominanta (vlastní archiv)

Obr. 58 Roztoky – velikost a tvar náměstí – hlavního veřejného prostranství, náměstím prochází obslužná komunikace, o kterou je jeho plocha větší, vlastní pochozí část má 2 200 m² (vlastní archiv)

Obr. 59 Roztoky – nahléd na území s novým hlavním veřejným prostranstvím (vlastní archiv)

Obr. 60 Roztoky – pohled do náměstí z horizontu chodce (vlastní archiv)

Z analýzy hlavního veřejného prostranství (pochozí průzkum) v sídle Roztoky vyplynulo několik kritérií, které jsou podstatná pro jeho současný zdárný provoz:

1. Umístění v těžišti zástavby sídla Roztok je opět velmi výhodné k dobré pěší dostupnosti
2. Prostor náměstí je ve struktuře zástavby jasně čitelný a odlišitelný od ostatních prostranství v obci.
3. Velikost 3 200 m² je plně dostačující.
4. Prostranství je napojeno na důležité pěší propojení s ostatními částmi sídla.
5. Při jižním okraji prostranství prochází hlavní místní komunikace III. třídy, ze které se odpojuje také komunikace III. třídy obsluhující zástavbu rodinných domů na severozápadě města.
6. Z hlediska vybavenosti je toto prostranství vybaveno dostatečně (obchody, pošta, lékárna, hotel).
7. Co se týká prostoru náměstí je z větší části ohraničen domy, které ho dostatečně zřetelně vymezují.
8. Možnost vybrat si místo k sezení je umožněna jak ve volné ploše, tak i v blízkosti vysoké zeleň a fontány.
9. Prostor náměstí má výškovou dominantu – opět „hodinovou věž“ ve zvýšené části objektu hotelu.
10. Prostor náměstí se otevírá směrem na Prahu, nicméně průhledu brání vysoká zeleň v navazující ploše za místní komunikací.
11. Prostranství má polohový akcent fontány.
12. Nízká zeleň je použita spolu se střední a vysokou jako částečná vizuální bariéra místní komunikace. Poměrově se její plocha pohybuje okolo 10 % , to nebrání využití plochy pro různé akce, které se zde mohou konat.

Popis parametrů prostranství je následně zapsán do hodnotící tabulky.

POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMANITOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILITAŘ	ZELEŇ
↗	1	x	x	x	x	x	x	—	x	x

Obr. 61 Roztoky – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

Zichovec

Toto malé sídlo v okrese Kladno ležící severozápadně od Prahy, je oproti ostatním, v této práci uvedeným příkladům, velmi malého rozsahu a leží na hranici přírodního parku Džbán. Nicméně od roku 2008, kdy byl schválen jeho nový územní plán s velkorysou rozvojovou plochou zástavby, se jeho velikost dvakrát zvětšila. Výhodou tohoto sídla bylo, že již od počátku jeho rozvoje se po devadesátých letech minulého století ujal vedení starosta, který měl jasnou vizi o jeho budoucnosti a založil společnost s ručením omezeným (URL5), která zajišťuje realizaci i provoz všech veřejně prospěšných staveb v sídle. Pod jejím vedením tak byla koncepčně založena velká východní rozvojová část s umístěním nového hlavního veřejného prostranství – návsi, s velkou mírou vybavenosti,⁷⁵ která nejen podporuje místní veřejný život, ale současně láká návštěvníky z dalekého okolí. Na prostor nové návsi⁷⁶ uspořádal starosta v roce 2008 malou architektonickou soutěž ze které vyšel návrh, který byl zrealizován 2012 s přísným dohledem na zachování vesnického charakteru centra obce. Stejně tak je hlídán i další rozvoj zástavby rodinnými domy, který nesmí svou přebujelostí oslabovat vesnický výraz. Jak říká sám starosta sídla: *„Nechceme ztratit punc typické vesnice z podlesí, kde se lidé dobře znají, svou obec milují a dělají všechno proto, aby se jim tady dobře bydlelo.“* (URL6). Prostor samotné návsi nemá podobu náměstí, ale drží opravdu venkovský vzhled, který podtrhuje velké procento zatravněné plochy (cca 40 %) a místo dlažby je použit mlat. Plocha návsi je ve svahu, což zvyhodňuje její horní polohu pro výhled do kraje (zde je umístěna restaurace pivovaru). Při hlavním vstupu v jihozápadním rohu prostranství je umístěn objekt obecního úřadu s infocentrem a knihovnou. Jediné, co je trochu zářející, je vymístění objektu kaple, která byla historicky většinou její součástí a zároveň přirozenou dominantou, z prostoru návsi za pivovar. Prostor návsi je napojen pěší osou na nově vzniklý památník letců II. sv. války v jižním nástupovém okraji sídla. Příklad Zichovce je v každém případě dobrou ukázkou dostavby hlavního veřejného prostranství, respektující velikost i charakter sídla. Pro zajímavost, jak vedení přistupuje k vybavenosti sídla, je přiložen ještě citát starosty z místního periodika: *„Stavba společenského centra⁷⁷ je v souladu s územním plánem, který počítá s využitím cca 7,2 ha půdy pro další bytovou výstavbu. Z této výměry bylo 1,2 ha plochy vyčleněno na Společenské centrum obce. Ostatních 6 hektarů půdy bylo rozparcelováno na stavby rodinných domků. Nešlo nám jen o to půdu rozkouskovat na parcely a nasázet tam baráky. Ale i o to, aby ve své obci měli něco, kam by se mohli jít pobavit, zajít třeba na dobrou večeři, zatančit si zasportovat, něco si koupit. Proto Společenské centrum...“*(URL6)

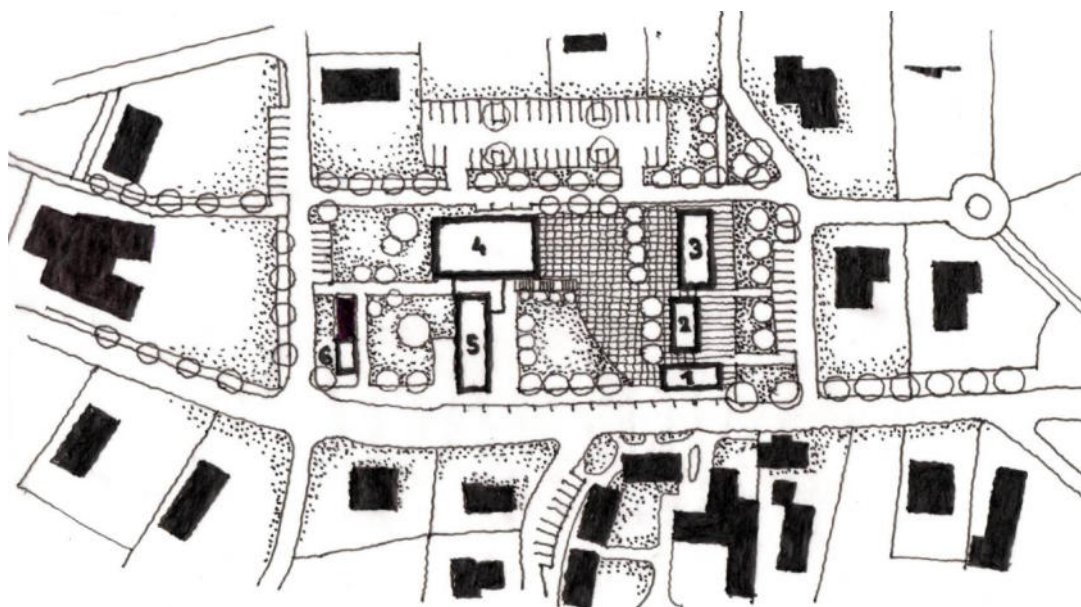
⁷⁵ Rodinný minipivovar s restaurací, kaple s křtícím bazénem, pivovarský penzion a koloniál

⁷⁶ Obecní název návsi je „společenské centrum“ pro její základní funkci

⁷⁷ návsi

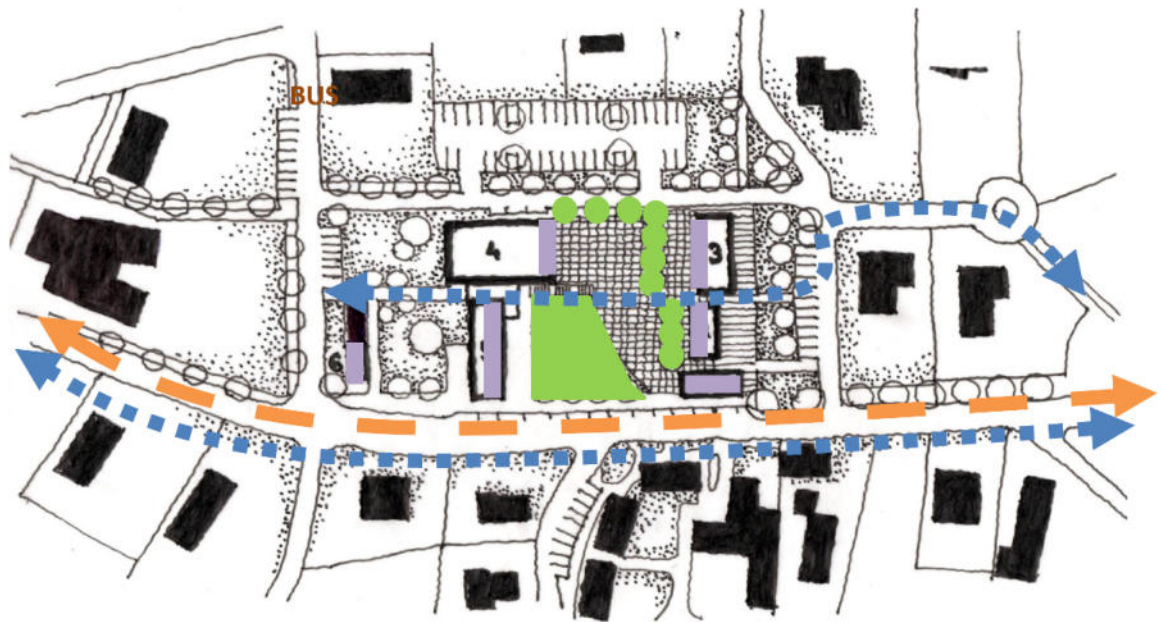

Obr. 62 Zichovec – schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec – umístění nového HVPR, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část po roce 1989, (vlastní archiv)

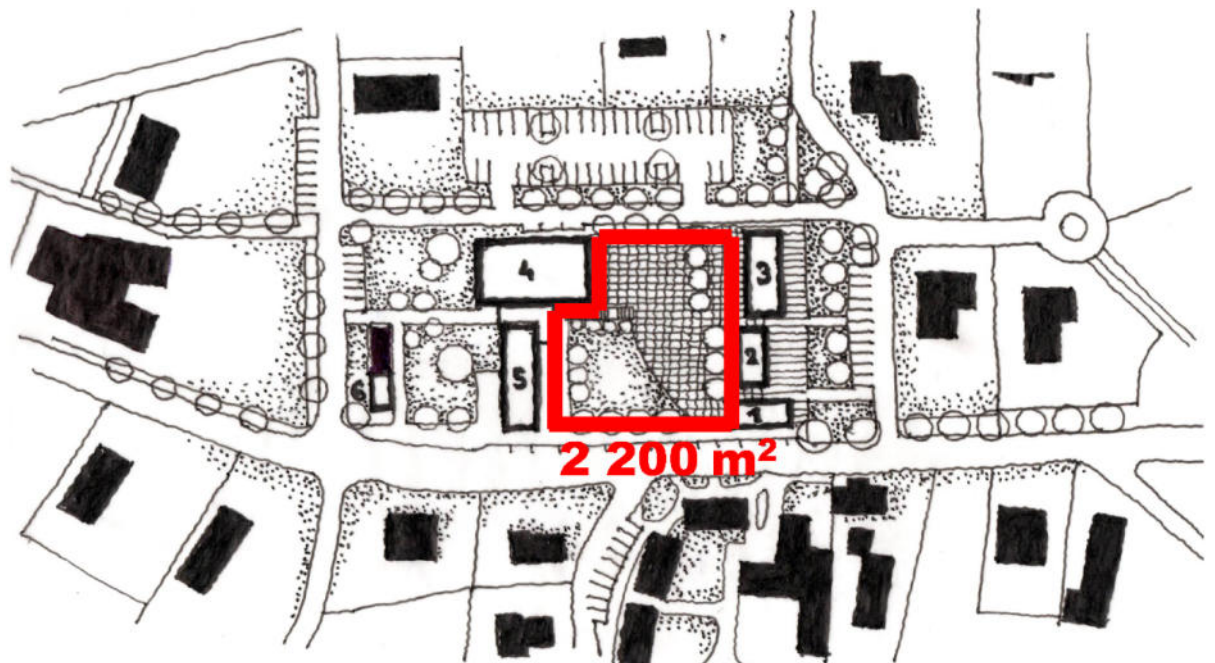

Obr. 63 Zichovec – situace centrální části s vytvořením HVPR. 1 – obecní úřad, 2 – koloniál, 3 – penzion k pivovaru, 4 – společenský sál, pivovár (vlastní archiv)

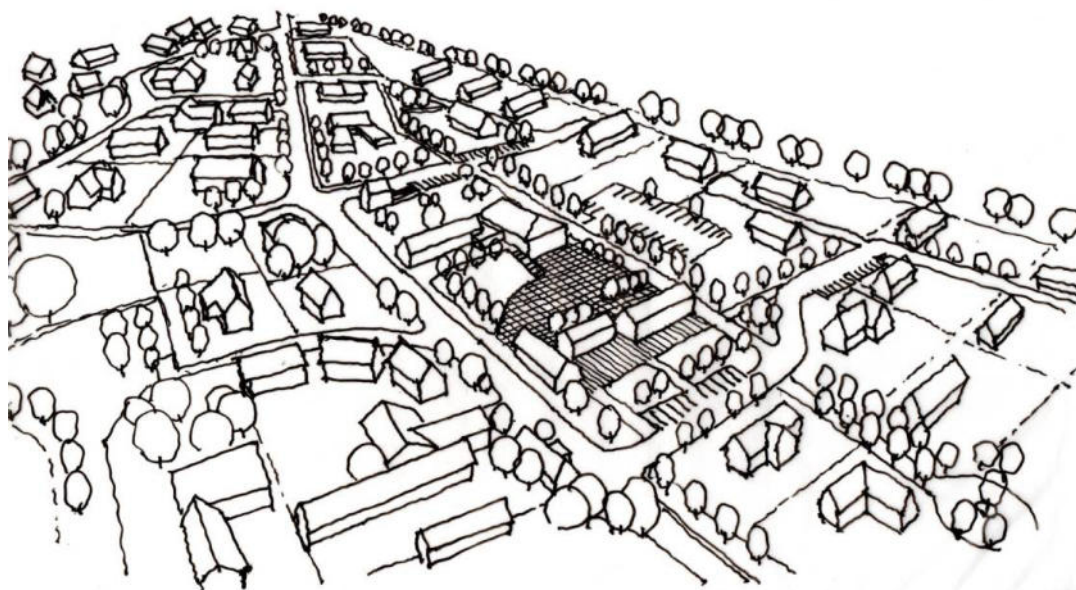
ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Obr. 64 Zichovec – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci (památník, kapli) a cyklostezka, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace III. třídy, fialová – vybavenost, zelená – stromy v mlatu a travnaté plochy (vlastní archiv)

Obr. 65 Zichovec – velikost a tvar návsi – hlavního veřejného prostranství, prostor je po obou stranách lemován obslužnou komunikací, která je vizuálně oddělena vysokou zelení, vlastní pochozí část má 2 200 m² (vlastní archiv)

Obr. 66 Zichovec – nadhled na území s novým hlavním veřejným prostranstvím (vlastní archiv)

Obr. 67 Zichovec – pohled na novou náves z horizontu chodce (vlastní archiv)

ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Z analýzy hlavního veřejného prostranství (pochozí průzkum) v sídle Zichovec vyplynulo několik kritérií, která jsou podstatná pro jeho současný zdárný provoz:

1. Umístění v jižní části nové plochy zástavby na východním okraji sídla Zichovce umožňuje vzhledem k malé ploše sídla přiměřenou pěší dostupnost.
2. Prostor byl navržen jako moderní návěs a je ve struktuře zástavby jasně čitelná a odlišitelná od ostatních prostranství v sídle.
3. Velikost 2 200 m² je vzhledem k velikosti sídla plně dostačující.
4. Prostranství je napojeno na důležité pěší propojení s ostatními částmi sídla. To je podpořené osou z jihu propojeného nového památníku válečných letců a na severu moderní kaplí těsně za prostorem návsi.
5. Při západním okraji prostranství prochází místní komunikace III. třídy.⁷⁸
6. Z hlediska vybavenosti je toto prostranství vybaveno dostatečně – objektem obecního úřadu koloniálem, penzionem, restaurací s minipivovarem.
7. Co se týká prostoru návsi je ohraničen v severní a jižní části objekty stojícími přímo na návsi, další otevřené ohraničení poskytují částečně objekty rodinných domů za místními komunikacemi. Prostorově je návěs zřetelně vymezena.
8. Možnost vybrat si místo je soustředěna pouze na zahrádku restaurace pivovaru ve dvou úrovních, jižní část je zcela bez možnosti sezení, což vzhledem k možnému stínu stromů není úplně dostačující.
9. Prostor návsi nemá výškovou dominantu. Kaple, která by tuto úlohu mohla plnit stojí mimo prostranství návsi.
10. Prostor návsi je realizován ve svahu, takže z horní části prostranství je výhled do kraje.
11. Prostranství nemá polohový akcent⁷⁹
12. Nízká zeleň je použita přibližně ve 40 % plochy⁸⁰, to zachovává ráz klasické návsi a nebrání využití plochy pro různé místní akce, které se zde mohou konat.

POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMĚRNOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILITA	ZELEŇ
C	U	X	X	X	X	-	-	X	-	X

Obr. 68 Zichovec – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

⁷⁸ Při východním je lemováno místní obslužnou komunikací

⁷⁹ Bohužel, zde mohla tuto roli převzít kaple s křtícím bazénkem, která ale stojí za návsi

⁸⁰ což odkazuje na klasické návsi, kde travnatá plocha byla mnohdy v převažující ploše

Běchovice

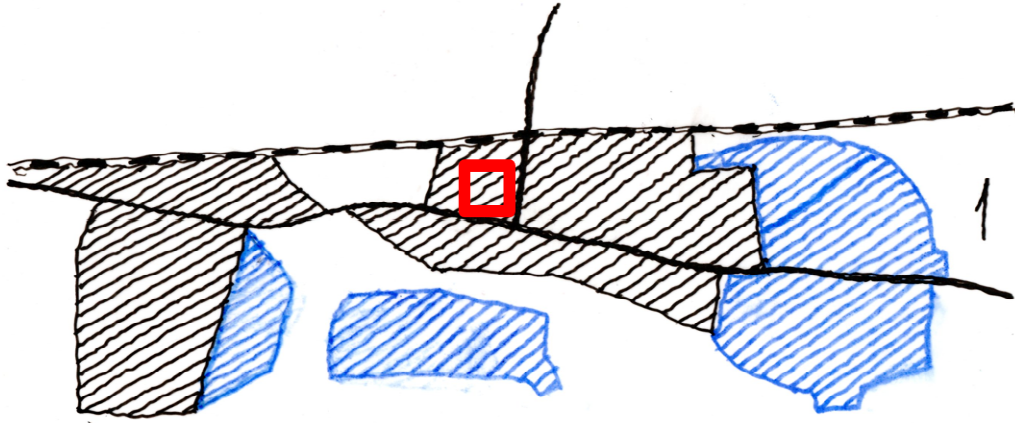
Městská část Praha-Běchovice leží ve při východním vnitřním okraji hlavního města a příkladem realizovaného veřejného prostranství, který nenaplnil příležitost stát se hlavním nebo alespoň fungující veřejným prostranstvím. Jedná se o přestavbu bývalého dvorcového statku. Zde prakticky v centru obce (u významné křižovatky komunikace II. a III. tř.) vzniklo malé náměstíčko, v parteru domů lemované pronajímatelnými prostory pro vybavenost. Byty ohraničujících bytových objektů byly k prodeji od podzimu 2008. Plochu tvořily široké vydlážděné pásy kolem komerčního parteru, uprostřed pak byla provedena travnatá plocha s chodníčkem a lemující po dvou stranách výsadbou vysoké zeleně. V současnosti, po patnácti letech, působí vnitřní veřejný prostor prázdně a opuštěně a pronajímatelné prostory v parteru domů jsou povětšinou neobsazené. Buď byly pronajaté a komerční vybavenost se neudržela nebo ještě vůbec pronajaté nebyly. Prostranství by svým obchodním potenciálem v parteru domu mohlo vytvořit velmi zajímavé místo pro setkávání a společenský život místních obyvatel. K tomu ovšem nedošlo a prostor zeje prázdnotou bez života. Plocha náměstí je dostatečná 1 700 m². Příčinou je několik kritérií, která u předešlých případů byla dodržena a u tohoto prostoru bohužel chybí. Hned na první pohled se jedná o přílišné uzavření svému okolí (působí spíše jako vnitroblok) a přestože leží v blízkosti komunikace II. třídy, z prostoru této komunikace je prostranství naprosto nevnímání. Zastávky intenzivní autobusové dopravy jsou příliš vzdálené a prostorem i když je opatřen průchody skrze hmoty bytových domů, neprochází žádný významný pěší směr. Těchto několik podmínek i s ohledem na nízkou hustotu osídlení Běchovic, znemožnily tomu prostoru efektivní zapojení do veřejného života. Dnes je více jak 3/4 komerčních prostor nevyužitých – prostranství je bez potřebné živosti a chátrá⁸¹.

Toto prostranství na první pohled ukazuje nedostatečné podmínky jak dopravní, tak i vizuální pro vznik efektivně fungujícího veřejného prostranství:

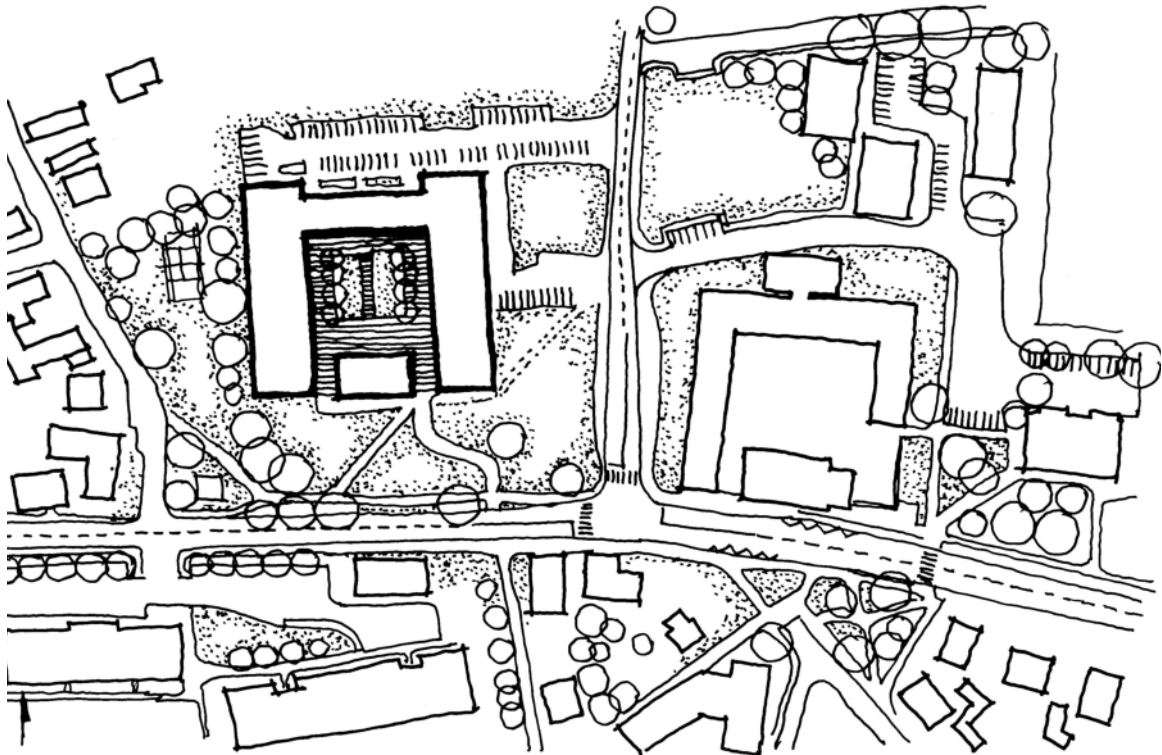
Slabá pěší doprava, nepropojující žádné pěší a cyklistické cíle, a stejně tak prakticky nulová vazba na motorovou dopravu i zastávky autobus zapříčinily nepříjemnou umrtvující izolovanost prostranství. Toto negativum ještě umocňuje chybějící vizuální propojení s blízkým okolím především z hlavní ulice, kde projíždí velký počet potenciálních zájemců-návštěvníků tohoto veř. prostranství. Tento prostor je, ale natolik uzavřen svému okolí, že okruh možných příležitostných návštěvníků je vyloučen. Proto se toto prostranství, byť v centru, ocitá na periferii zájmů lidí v okolí se pohybujících. Bezvýznamné však není vlastní řešení plochy prostranství a de facto minimální nabízená vybavenost⁸². Těchto pár důvodů patrně zapříčinilo, že ambice veřejného prostranství náměstí v Běchovicích sklouzla k pouhému polo-veřejnému prostoru bytového vnitrobloku a investice do obchodního parteru vyzněla naprázdno.

⁸¹ Ve spárách dlažby se bez pěšího zatížení zachytává tráva

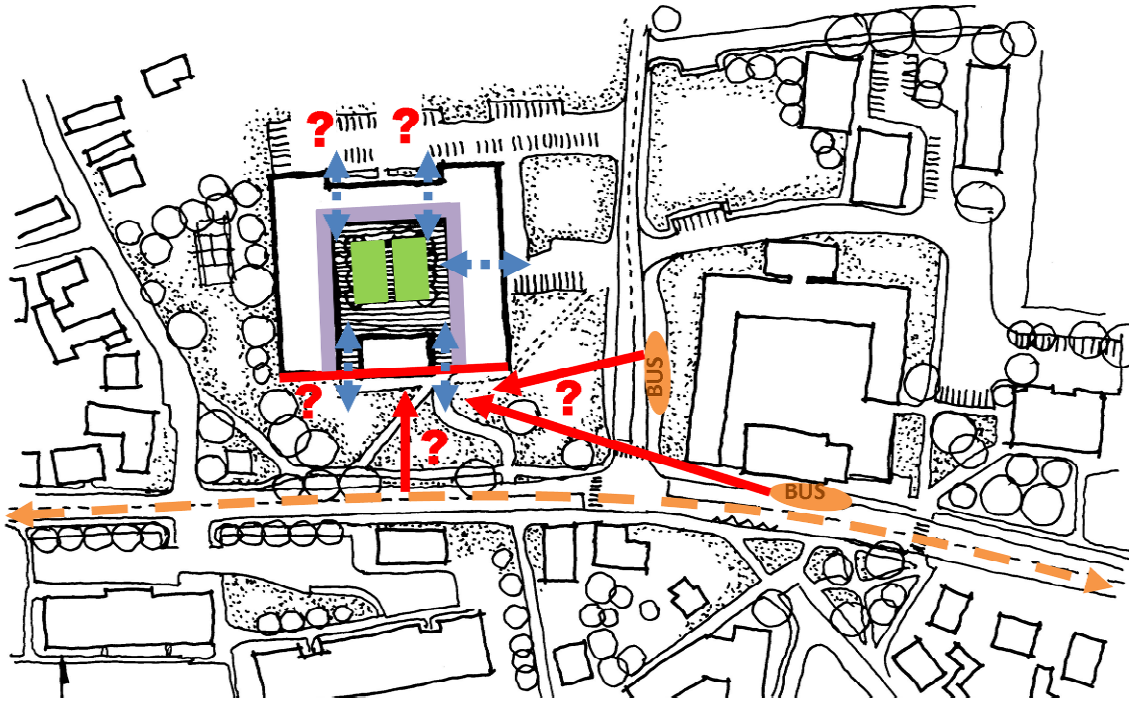
⁸² V době průzkumu fungovala pouze malá provozovna pizza s dovážkou domů

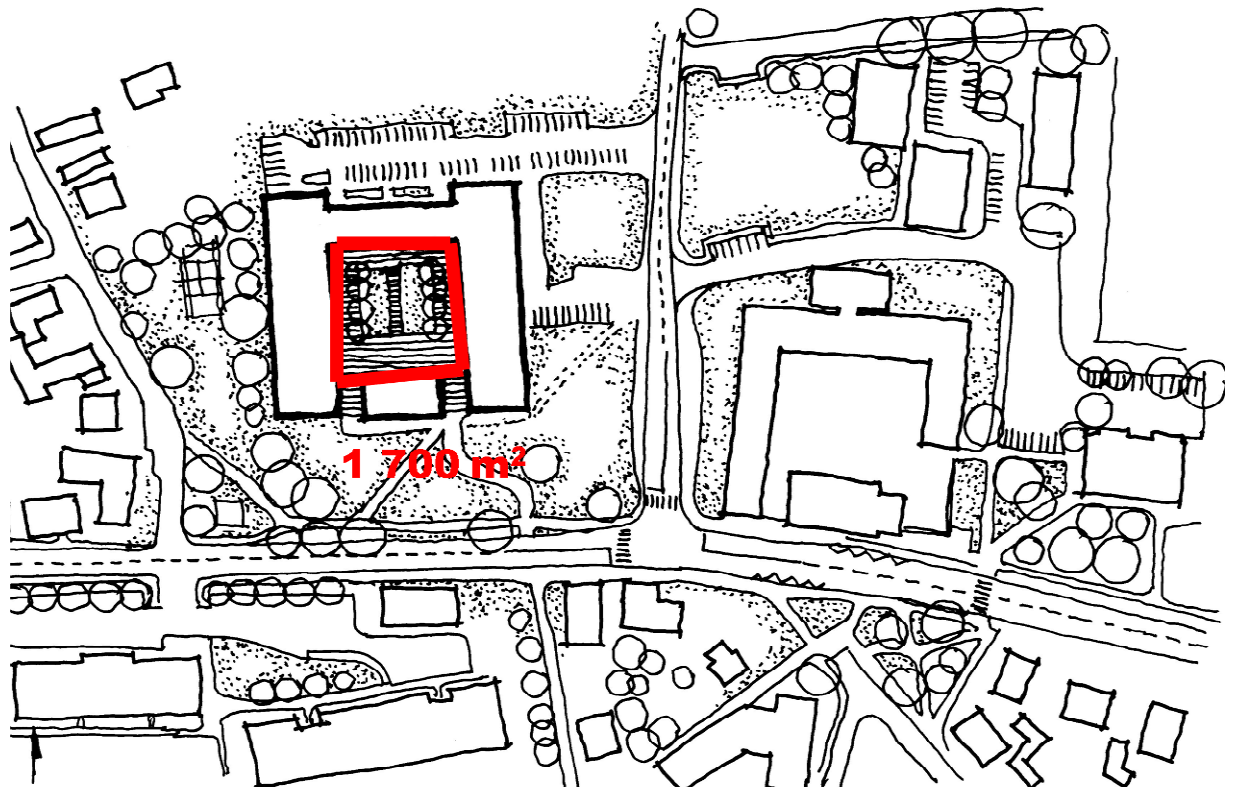
Obr. 69 Běchovice – schéma výhledu nové zástavby, červený čtverec analyzované VPR – černá šrafovaná část – současná zástavba, modrá šrafovaná část – rozvoj dle metropolitního plánu (vlastní archiv)

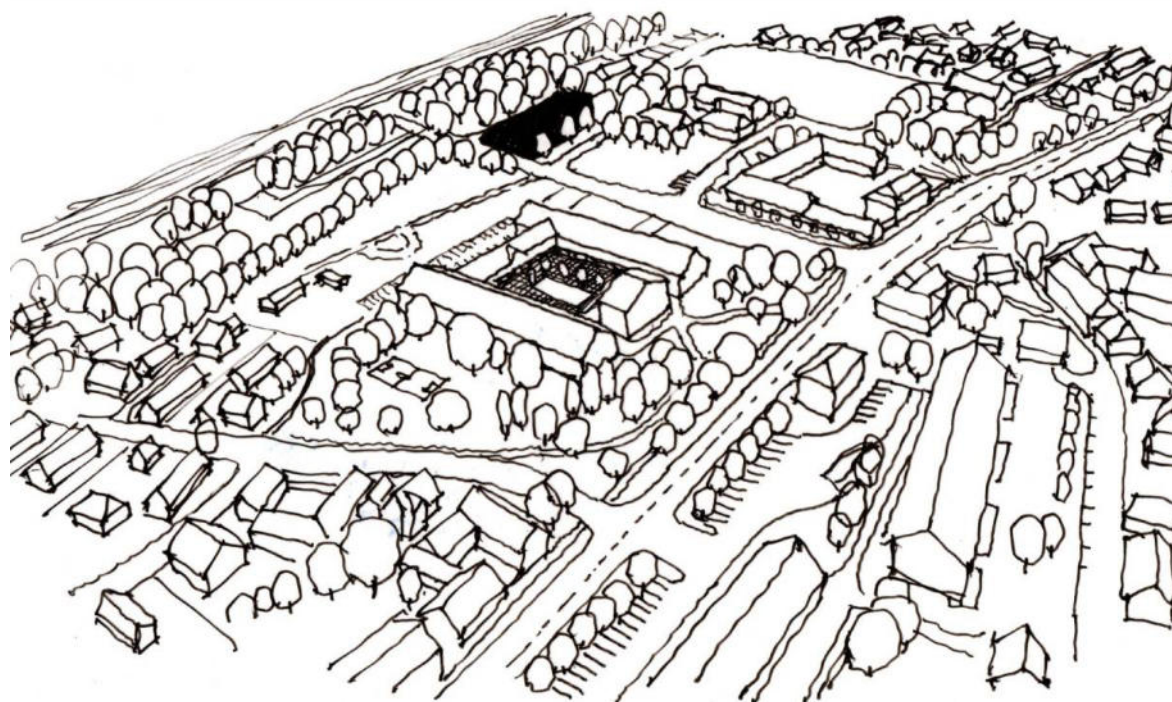
Obr. 70 Běchovice – situace centrální části s prostranstvím, které mohlo být HVPR. (vlastní archiv)

Obr. 71 Běchovice – dopravní a prostorové vazby: oranžová – motorová doprava, frekventovaná komunikace II. třídy a zastávka autobusu, modrá – hlavní pěší přístupy k prostoru, fialová – vybavenost, červená – nedostatečné vazby s okolím (vlastní archiv)

Obr. 72 Běchovice – velikost a tvar náměstí – velikost má 1 700 m² (vlastní archiv)

Obr. 73 Běchovice – nadhled na území s analyzovaným veřejným prostranstvím (vlastní archiv)

Obr. 74 Běchovice – pohled do náměstí z horizontu chodce (vlastní archiv)

Z analýzy veřejného prostranství v centru Běchovic (pochozí průzkum) vyplynulo několik kritérií, která jsou podstatná pro jeho současný neuspokojivý stav :

1. Umístění v těžišti zástavby sídla Běchovic je předpokladem k dobré pěší dostupnosti
2. Prostor náměstí je ve struktuře zástavby jasně čitelný a odlišitelný od ostatních prostranství v sídle. V těsné blízkosti sice stojí podobný dvorcový objekt bývalé Pošty, ale ten je hmotově skoro kompletně uzavřený.
3. Velikost 1 700 m² je dostačující.
4. Prostranství není napojeno na žádné pěší propojení s ostatními částmi sídla. Jeho průchody jsou pouze vstupy a výstupy bez jakékoliv silnější vazby na okolí.
5. Komunikace II. třídy, která v malé vzdálenosti lemují toto prostranství, nemůže pro jeho uzavřenost podpořit jeho návštěvnost.
6. Z hlediska vybavenosti má toto prostranství dostatečný potenciál, který ovšem není naplněn, z důvodu nedostatečné návštěvnosti.
7. Prostranství je ohraničeno v maximální možné míře – dva volné vstupy a tři průchody přízemím domů.
8. Možnost vybrat si místo k sezení je umožněna pouze čtyřmi lavičkami na okrajích středové zelené plochy, které se ještě k této ploše otáčejí zády, což je nedostatečné.
9. Prostor nemá jasně čitelnou výškovou dominantu. Jakousi slabou dominantou je o patru vyšší samostatně stojící objekt s opačnou orientací sedlové střechy než zbytek zástavby.
10. Prostor náměstí nemá průhledy, ani výhledy do okolí.
11. Prostranství nemá polohový akcent. Slabým akcentem je travnatá plocha ve středu prostranství.
12. Nízká zeleň zabírá přibližně 50 % souvislé plochy, a to je u takového typu náměstí komunikační komplikace.

Popis parametrů prostranství je následně zapsán do hodnotící tabulky.

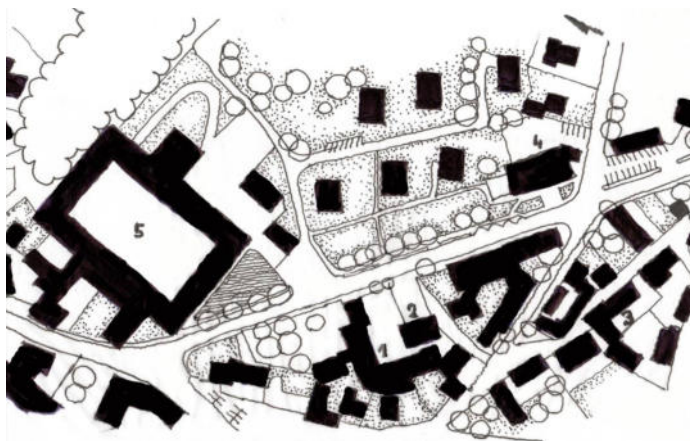
POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMANITOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILITAŘ	ZELEŇ
●	↑	●	●	✕	●	●	●	●	●	●

Obr. 75 Běchovice – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

Horoměřice

Toto sídlo se nachází hned za severozápadní hranicí hlavního města a vede skrze něj komunikace II. třídy se silným provozem ve směru na letiště a Kralupy nad Vltavou. Od devadesátých let minulého století zde probíhá čilý stavební ruch, který má v posledních letech svou bytovou výstavbou již zcela městský charakter. Na severním okraji je zástavba již tak daleko, že hrozí srůst se sousedními Statenicemi. Přes veškerý rozvoj toto sídlo stále nemá jasně vymezené hlavní veřejné prostranství, které by ho důstojně reprezentovalo a jednoznačně vymezovalo jeho centrum. Sídlo má dnes jakési pomyslné centrum vymezené především funkčně, a to stavbou historického hospodářského dvora, v čele se zámeckým křídlem z první poloviny 18. století⁸³ a o přibližně sto metrů dál stojícím dvoupodlažním objektem služeb a obchodu vzniklým v sedmdesátých letech minulého století. K této budově je bočně připojen prostor parkoviště, který lemují drobné krámký. Celou centrální osu lemují výše zmíněná komunikace a uzavírá ji budova místní sokolovny⁸⁴. Druhá strana komunikace je lemována taktéž drobnými krámký ukončenými naproti historickému dvoru objektem obecního úřadu a základní školou. Hlavní část prostranství tohoto centra v současnosti tvoří prakticky pouze předprostor nevzhledného domu služeb a obchodu. Centrum má jistý potenciál v prostoru mezi domem služeb a historickým dvorem zámku, kde stojí nízkopodlažní bytové domy se štitovou orientací v dostatečné vzdálenosti od hlavní komunikace. Dále pak také v prostoru zmíněného bývalého hospodářského dvora zámku, kde většina objektů není v ideálním technickém stavu a jejich využití je provizorní. Zájem vedení sídla v tomto směru podpory centra je, jak naznačuje i výrok místního starosty: „*Jsmo na pomezí Prahy a Středočeského kraje, takže máme takovou myšlenku, že by to mohlo být setkávání jak lidí z Prahy, tak lidí ze středních Čech.*“⁸⁵

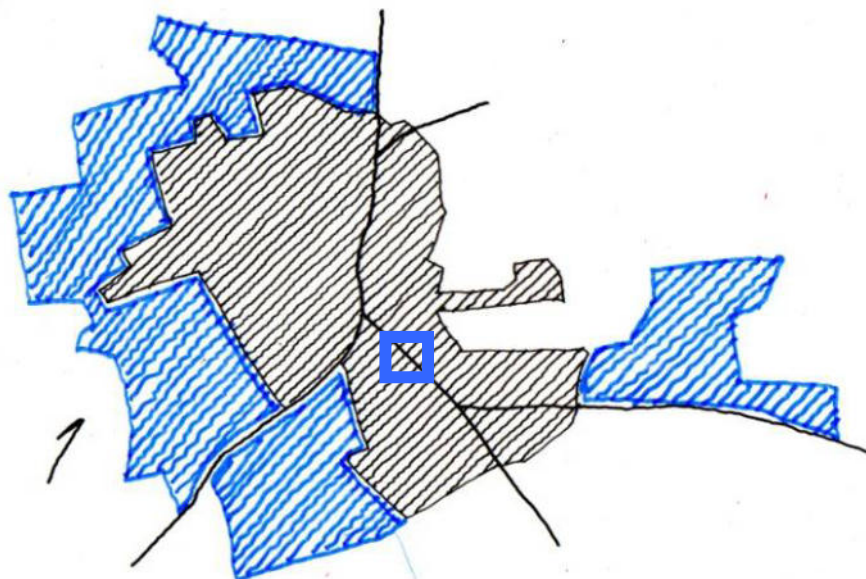
Sídlo chybí jednoznačné fyzické vymezení hlavního veřejného prostranství pomocí kompaktnějšího ohraničení a sjednocením v úrovni pochozí plochy.

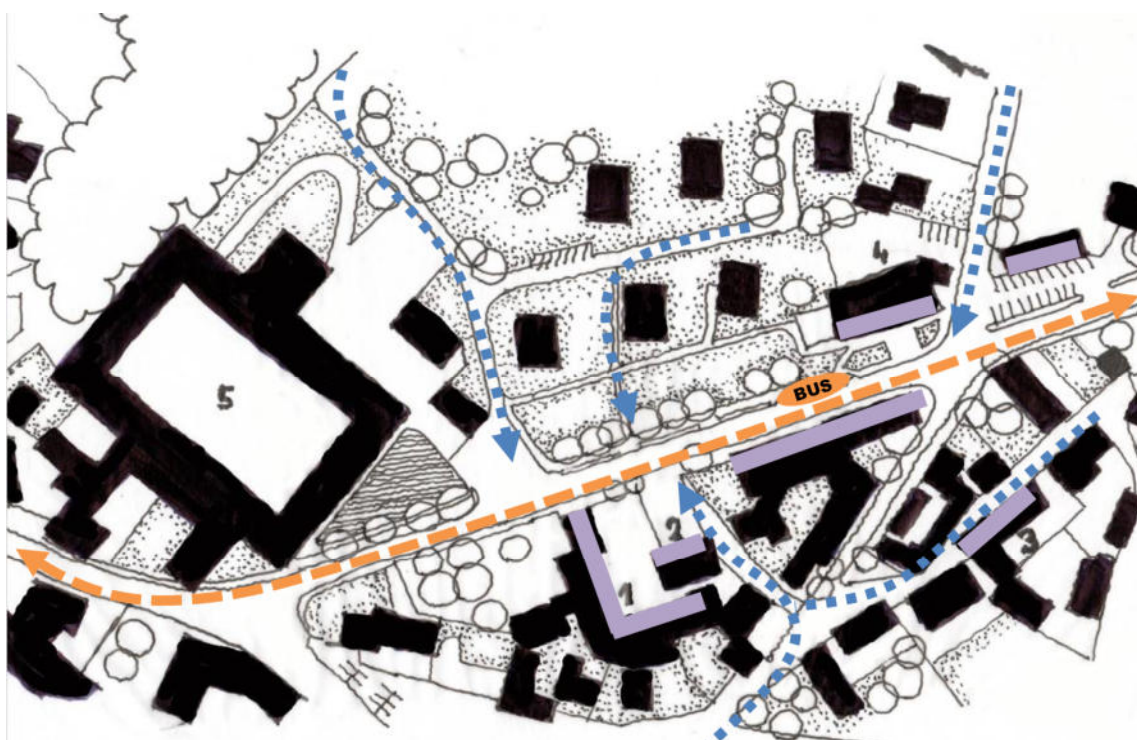
Obr. 76 Horoměřice – situace centrální části s potenciálem na vytvoření HVPR: 1 – základní škola, 2 – obecní úřad, obecní policie, 3 – pošta, 4 – dům služeb a obchodu, 5 – areál zámku (vlastní archiv)

⁸³ Předmětem ochrany památkové péče je zámecké křídlo s kaplí čp.1 na vymezeném pozemku. Před vstupem do areálu bývalého hospodářského dvora je malý rybníček, bohužel s betonovými lemujícími břehy, degradující tento příjemný prvek parteru na požární nádrž.

⁸⁵ Horoměřický Zpravodaj 2022, https://www.horomerice.cz/modules/file_storage/download.php?file=010942ae%7C152&inline=1

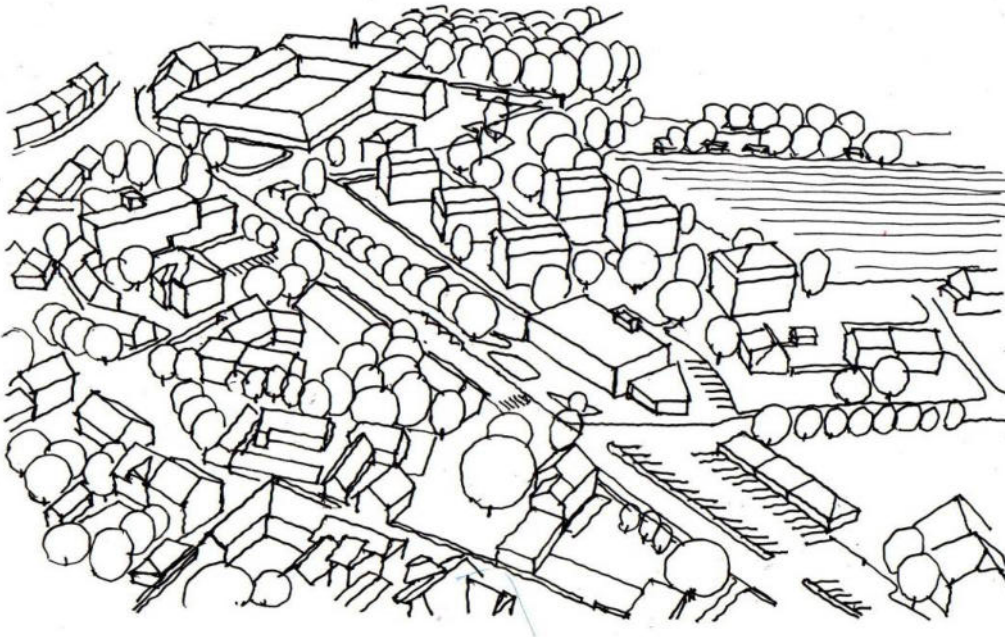

Obr. 77 Horoměřice – schéma přírůstku nové zástavby, modrý čtverec – potenciál v centrální oblasti, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část po roce 1989, (vlastní archiv)

Obr. 78 Horoměřice – dopravní a prostorové vazby současného stavu prostranství: oranžová – motorová doprava, frekventovaná komunikace II. třídy a zastávka autobusu, modrá – hlavní pěší přístupy do prostoru, fialová – vybavenost (vlastní archiv)

ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Obr. 79 Horoměřice – nadhled na území osy vybavenosti s potenciálem dostavby hlavního veřejného prostranství. V horní části bývalý hospodářský dvůr se zámeckým křídlem, ve spodní části dům služeb s přílehlým parkovištěm. (vlastní archiv)

Obr. 80 Horoměřice – pohled na prostor s potenciálem dostavby HVPR z horizontu chodce (vlastní archiv)

Z analýzy potenciálu na dotvoření hlavního veřejného prostranství v centru Horoměřic (pochozí průzkum) vyplynulo několik kritérií, která jsou podstatná pro jeho budoucí úspěšný provoz :

1. Umístění v těžišti zástavby sídla Horoměřice je dobrým výchozím činitelem vzhledem k pěší dostupnosti
2. Dnes je centrum rozdrobené a nemá čitelné ohraničení, ani ve své ploše, tak aby byl odlišitelný od ostatních prostranství v sídle.
3. Potenciál pro jeho budoucí velikost je dostačující. Částečně na volné ploše mezi domem služeb a historickým dvorem a v areálu historického dvora.
4. Současné centrum je nejen ke své poloze, ale hlavně pro silné zastoupení široké škály vybavenosti křížovatkou většiny pěších a cyklistických směrů.
5. Komunikace II. třídy, která tímto prostorem prochází je velmi rušnou a zajišťuje jeho vysokou životnost, i když s některými negativními dopady.⁸⁶ Zároveň je zde umístěna zastávka autobusů PID.
6. Z hlediska vybavenosti je stávající centrální část plně saturována.
7. Stávající prostranství je prakticky nevymezeno, působí zcela otevřeně a nejednoznačně jsou tak vnímatelné jeho hranice
8. Možnost setrvání v prostoru je minimální, a to jen u domu služeb, který má v přízemí z boku vývažovnu s venkovním sezením.
9. Prostoru dnes dominuje nevzhledná hmota domu služeb a obchodu, z důvodu široké otevřenosti prostoru.
10. Prostor stávajícího centra nemá průhledy, ani výhledy do okolí.
11. Prostranství nemá polohový akcent.
12. Nízká zeleň zabírá velkou část plochy, takže pro pěší jsou vymezeny jen chodníky.

Popis parametrů prostranství je následně zapsán do hodnotící tabulky.

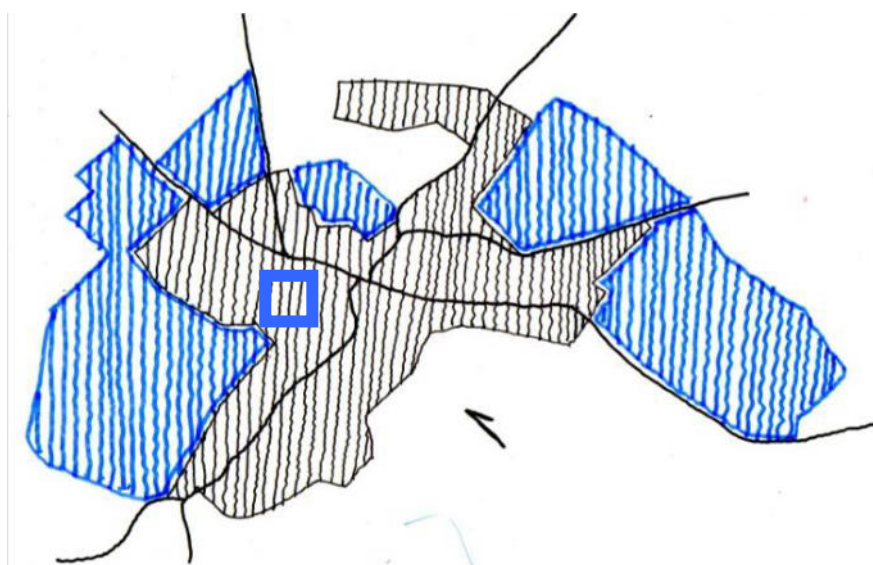
POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMANITOST	DOMINANTY	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILITAŘ	ZELEŇ
A, B	1	X	X	X						

Obr. 81 Horoměřice – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

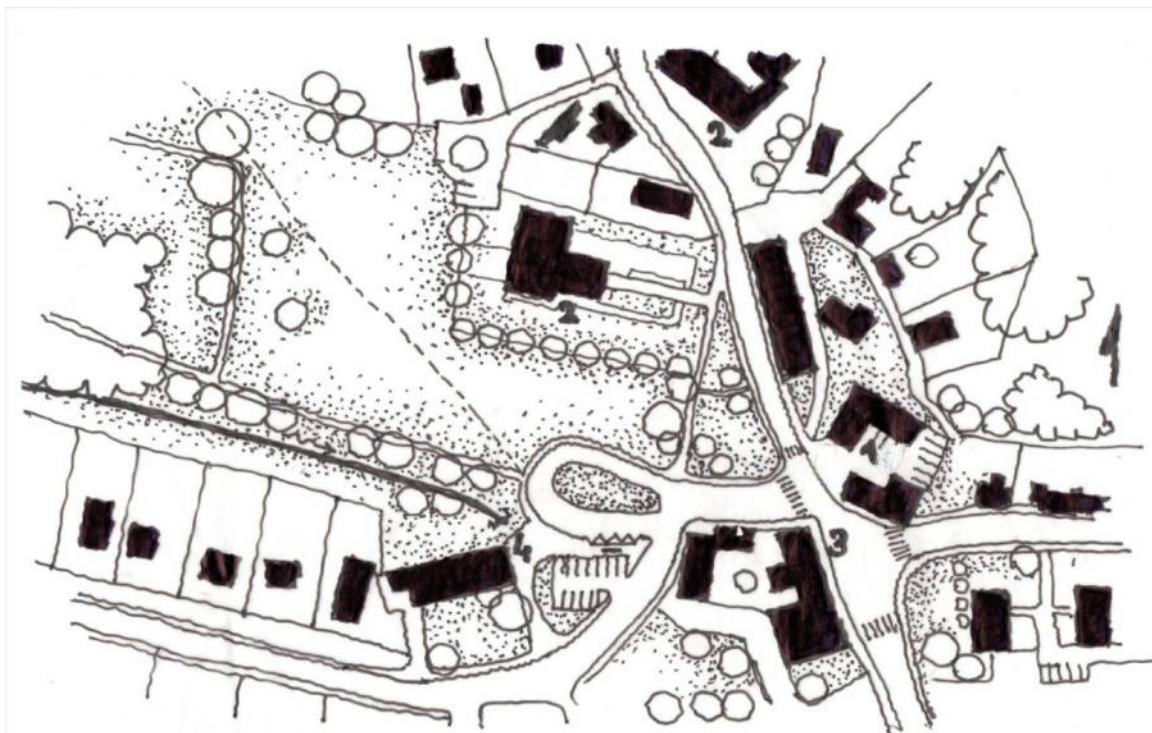
⁸⁶ Zatížení této komunikace by mělo oslabit s realizací severozápadní obchvatové trasy Prahy, která by měla vést nedaleko sídla

Velké Přílepy

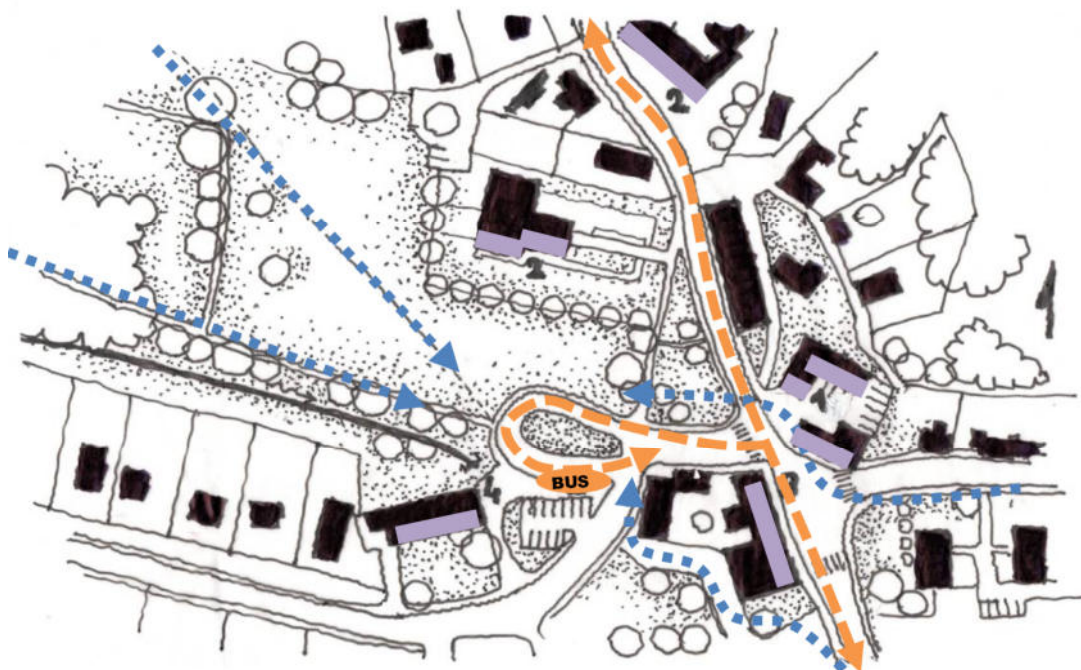
Sídlo Velké Přílepy leží ve směru od Prahy za Horoměřicemi a Statenicemi a je sídlem s rozšířenou působností. Jeho stavební rozvoj probíhal bouřlivě v 90. letech min. stol., kdy vznikly rozsáhlé plochy řadových domů v jeho jihovýchodní části. V současné době je rozvoj realizován především při jeho severozápadním okraji. Velké Přílepy podobně jako Horoměřice mají většinou výhodně seskupené objekty vybavenosti v centrální části (obecní úřad, stavební úřad, hostinec, základní škola, cukrárna aj.). Opravdu velkou výhodou sídla je, že má v této centrální části velkou nezastavěnou plochu, která je silným potenciálem pro vytvoření nového hlavního veřejného prostranství. Tato plocha je navíc v těsném kontaktu komunikace II. tř. směr Praha, Kralupy, což vzhledem k silné dopravě a jejím dopadům je z části negativum, nicméně zajišťující velmi rušný provoz a z části i podporující význam sídla. Další nespornou výhodou je pak v jižní části tohoto volného prostranství umístěna točna autobusů příměstské dopravy. Centrální plocha dnes slouží pro volnočasové aktivity obyvatel a je natolik velká, že tyto aktivity nenaruší ani pravidelně se opakující umístění pouťových atrakcí. Díky tomu je tato plocha i křížením všech významných směrů pěší a cyklistické dopravy. Na centrum sídla byla již uskutečněna architektonicko-urbanistická soutěž viz obr. 86. To, že je vybudování HVPR v cíleném zájmu sídla prokazuje i níže uvedená citace z jeho nového návrhu územního plánu: „Centrum Velkých Přílep je vnímáno na křížení ulic Pražská a Kladenská. Kolem tohoto křížení se nachází řada budov občanského vybavení a také přístup do parku rozkládajícího se po levé straně toku v údolní nivě potoka. V centru se nachází také točka pro autobusy s autobusovou zastávkou, což představuje velkou urbanistickou závalu – vjem tohoto místa jako dopravního uzlu, nikoliv jako plnohodnotného veřejného prostranství. Centrum obce v současné době není jasně vymezeno. Adekvátní vymezení a celková úprava centra s vytvořením náměstí a jeho propojením s významnými veřejnými prostory je úkolem regulačního plánu RP 1.“(návrh územního plánu – textová část)

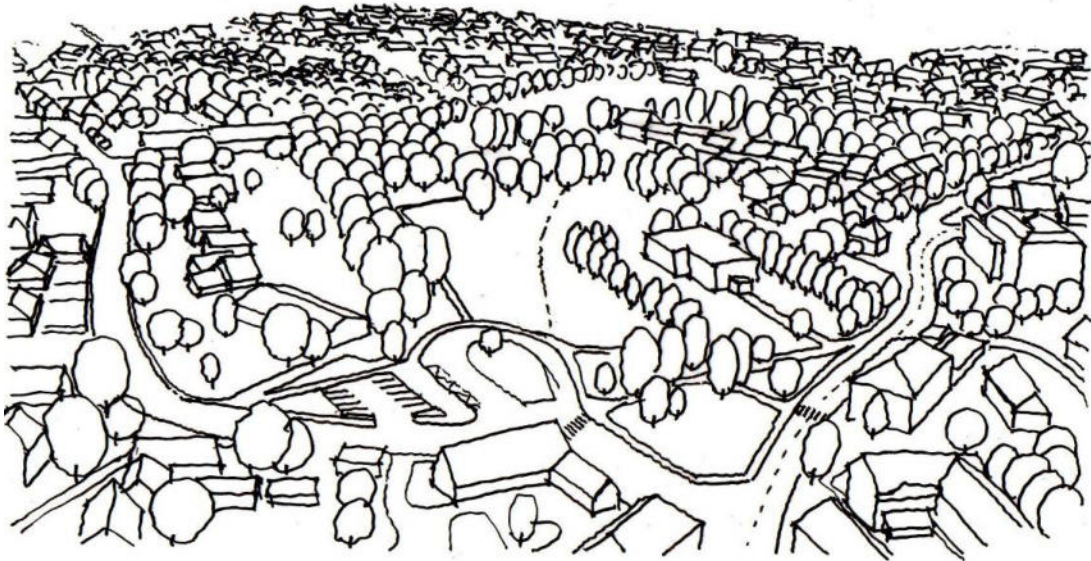
Obr. 82 Velké Přílepy – schéma přírůstku nové zástavby, modrý čtverec – potenciál v centrální oblasti, černá šrafování část – zástavba do roku 1989, modrá šrafování část po roce 1989, (vlastní archiv)

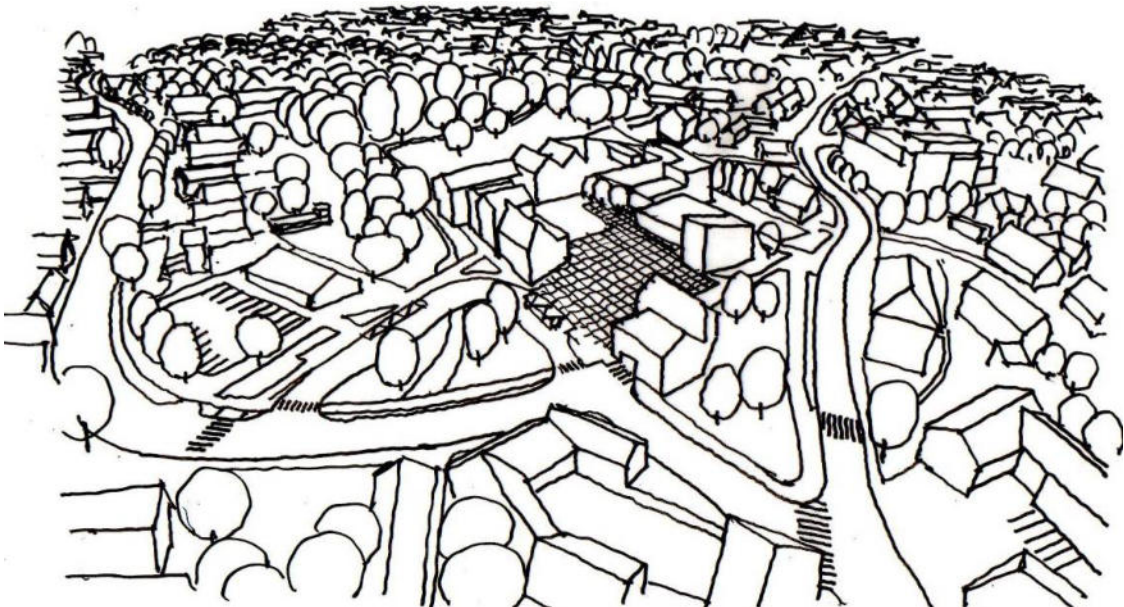
Obr. 83 Velké Přílepy – situace centrální části obce s potenciálem vytvoření HVPR: 1- obecní úřad, 2 – základní škola, 3 – obecní policie, 4 - potraviny (vlastní archiv)

Obr. 84 Velké Přílepy – dopravní a prostorové vazby současného stavu prostranství: oranžová – motorová doprava, frekventovaná komunikace II. třídy, zast. a točna autobusu, modrá – hlavní pěší přístupy do prostoru, fialová – vybavenost (vlastní archiv)

Obr. 85 Velké Přílepy – nahléd na území s potenciálem dostavby hlavního veřejného prostranství (vlastní archiv)

Obr. 86 Velké Přílepy – nahléd na území s návrhem dostavby HVPR dle architektonické soutěže z roku 2018 (vlastní archiv)

Z analýzy potenciálu na dotvoření hlavního veřejného prostranství v centru Velkých Přílep (pochází průzkum) vyplynulo několik kritérií, která jsou podstatná pro jeho budoucí úspěšný provoz :

1. Umístění v těžišti zástavby sídla velké Přílepy je dobrý předpoklad vzhledem k větší dostupnosti
2. Dnes je centrum sídla jen prázdná travnatá plocha a nemá čitelné ohraničení.
3. Prostor svou velkou travnatou plochou lemovanou z části vysokou zelení je dnes prakticky parkem.
4. Potenciál pro jeho adekvátní budoucí velikost je dostačující.
5. Centrální plocha je ke své poloze a silně zastoupené vybavenosti křižovatkou většiny pěších a cyklistických směrů.
6. Komunikace II. třídy, která tento prostor tanguje je velmi rušnou a zajišťuje jeho vysokou životnost, i když s některými negativními dopady.⁸⁷
7. Z hlediska vybavenosti kolem stávající centrální plochy jej již dnes její zastoupení dostatečné .
8. Stávající prostranství je fyzicky vymezeno svou velkorysou travnatou plochou.
9. Možnost setrvání v prostoru je řešena adekvátně stávající funkcí zeleně v centru obce, bez výraznějšího mobiliáře.
10. Prostoru dnes dominuje podlažnější budova základní školy
11. Prostor nemá průhledy, ani výhledy do okolí.
12. Prostranství nemá polohový akcent.
13. Nízká zeleň vyplňuje většinu plochy, skrze níž prochází jeden chodník.

POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMARNOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILIÁŘ	ZELEŇ
✓	✓	✗	✗	✗						

Obr. 87 Velké Přílepy – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

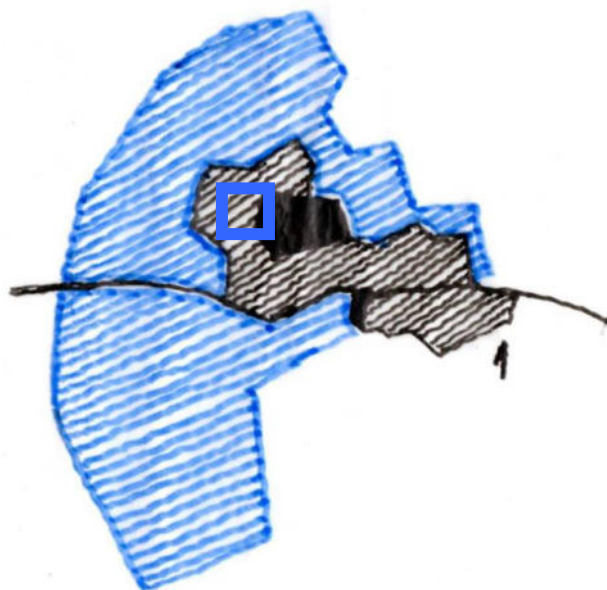
⁸⁷ Zatížení této komunikace by mělo oslabit s realizací plánované dopravní spojky D7 směrem na Kralupy, která by měla vést nedaleko sídla

Květnice

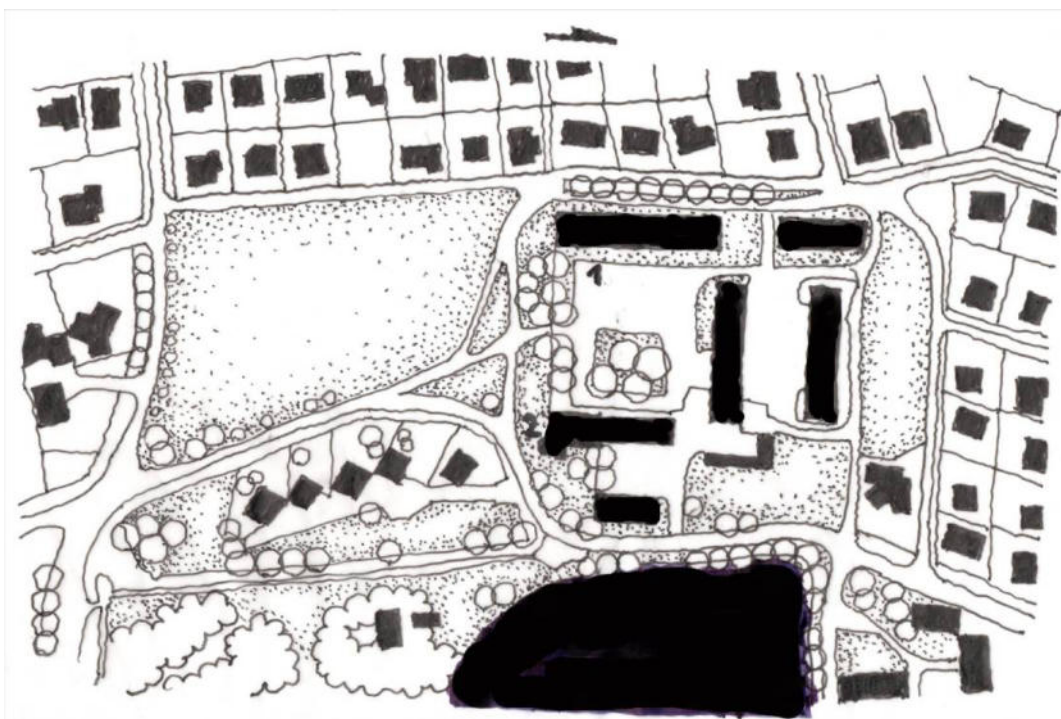
Obec Květnice, ležící při východním okraji hlavního města, je typickým příkladem obce, jejíž masivní stavební rozvoj zcela opomenul jakoukoli souběžnou výstavbu veřejných prostorů, včetně hlavního.⁸⁸ Svoji zastavěnou plochu obec zvětšila od devadesátých let do současnosti téměř dvanáctkrát. O to citelněji se projevuje dlouhodobá absence adekvátních veřejných prostranství. Sídlu a jeho zastupitelé v současnosti řeší naplno zkvalitnění a revitalizaci stávajících prostranství a budování nových. V devadesátých letech došlo k neefektivnímu hospodaření s příspěvkem na infrastrukturu od developerů, což následně zapříčinilo velmi vstřícnou politiku tehdejšího vedení k neomezenému rozvoji obce.⁸⁹ Tak došlo k enormnímu nárůstu nové zástavby bez jakéhokoli souběhu s budováním potřebných veřejných prostranství. Tento jev má setrvačnost až do dnešních dnů, kdy vedení stále zápasí s další novou výstavbou, jako následkem vlády minulého vedení. Jednou z priorit současného vedení je pak vybudování centrálního (hlavního) veřejného prostranství. K tomuto záměru je v centrální oblasti sídla vhodná volná plocha ve východní části s historickým hospodářským Lichtenštejnským dvorem. Tato plocha je navíc z jižní strany lemována místním malebným rybníkem. Plocha je v soukromém majetku developera, který má zájem lokalitu zastavět, ale měl z počátku odlišné představy o její náplni. Hlavní neshoda s vedením obce je v záměru developera kompletně demolovat celý historický areál hospodářského dvora, který, byť zatím ještě bez ochrany památkové péče, má minimálně dvě vizuálně cenné stavby, které dávají místu „genia loci“ s jasným odkazem na historii obce. Minimálně na zachování těchto dvou staveb vedení obce trvá. Další komplikací je snaha vedení sídla protlačit do projekčního záměru veřejně prospěšné hlavního prostranství, které má v této ploše poslední příležitost vzniknout. Developer předložil upravený návrh, který naznačuje jisté veřejné prostranství, dokonce i s určitou vybaveností v parteru ohraničujících domů. Nicméně je to počín na půli cesty a cesta k finálnímu výrazu prostranství bude ještě dlouhá. Pro více informací je možno nahlédnout do rozhovoru se zpracovatelem ÚPD v závěrečné části této práce.

⁸⁸ počet obyvatel 1990/115obyv., 2018/1606 obyv.

⁸⁹ Viz rozhovor se zpracovatelem územně plánovací dokumentace Květnice v příloze této práce

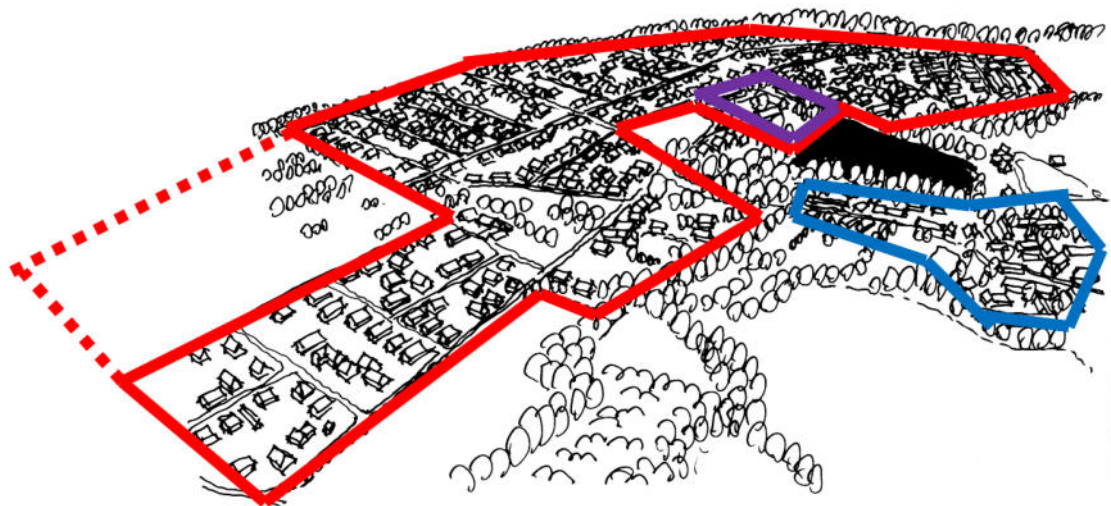

Obr. 88 Květnice – schéma přírůstku nové zástavby, modrý čtverec – potenciál v centrální oblasti pro HVPR, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část po roce 1989 (vlastní archiv)

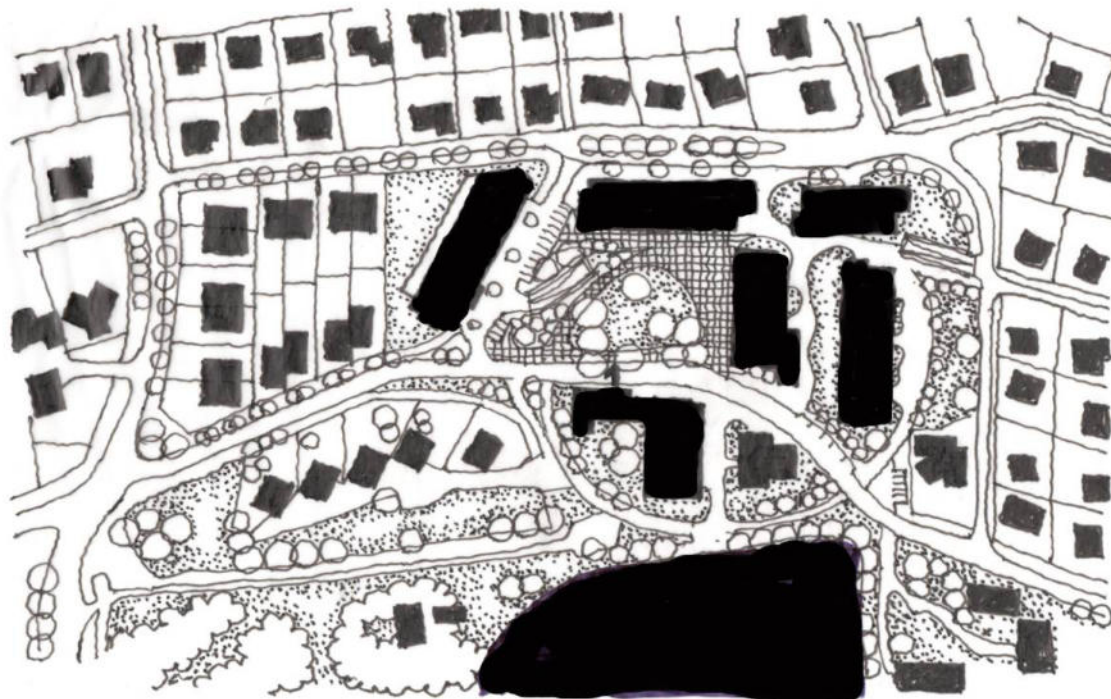

Obr. 89 Květnice – situace centrální části obce v těsné blízkosti Mlýnského rybníka s potenciálem vytvoření HVPR v místě historického areálu Lichtenštejnského dvora: 1 – nejhodnotnější hospodářská budova bývalého Lichtenštejnského dvora, 2 – památkově chráněná prvorepubliková vila dr. A. Krýsy (vlastní archiv)

ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

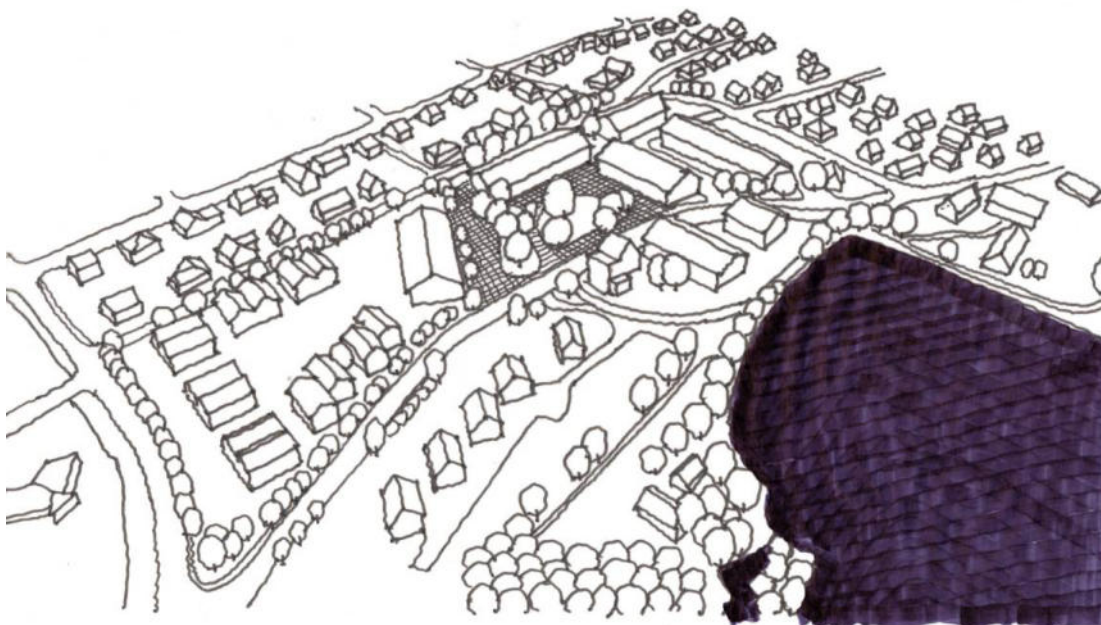
Obr. 90 Květnice – nahléd současný stav, modře – původní zástavba před rokem 1989, červená – přírůstek nové zástavby po roce 1989 a další rozvoj, fialová – potenciál pro nové HVPR v přestavbě zchátralých objektů ve středě obce – fialová (vlastní archiv)

Obr. 91 Květnice – situace návrhu developerského záměru na zástavbu v centrální části obce s vytvořením HVPR. (vlastní archiv)

Obr. 92 Květnice – návrh nového HVPR, dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace III. třídy, fialová – pronajimatelný komerční parter v bytových domech, zelená – stromy a travnaté plochy (vlastní archiv)

Obr. 93 Květnice – nadhled na území s návrhem dostavby HVPR jako součást developerské zástavby v centrální části obce (vlastní archiv)

Obr. 94 Květnice – pohled novou náves z horizontu chodce (vlastní archiv)

Z analýzy potenciálu na dotvoření hlavního veřejného prostranství v centrální části sídla Květnice (pochozí průzkum) vyplynulo několik kritérií, která jsou podstatná pro jeho budoucí úspěšný provoz (pro zajímavost je kurzívou zhodnocen současný návrh na řešení této lokality :

1. Umístění v centrální oblasti sídla je správné vzhledem k pěší dostupnosti
2. Budoucí prostranství má potenciál vzniku prostranství jasně odlišitelného od okolní zástavby, zvláště při využití stávajícího areálu bývalého hospodářského dvora. *Prostor návsi je dostatečně odlišitelný od okolní zástavby.*
3. Potenciál pro jeho dostatečnou budoucí velikost je dostačující. *Velikost nově navrhované návsi je 5 000 m².*
4. Centrální plocha je ke své poloze, podpořené místním rybníkem a historickým areálem bývalého hospodářského dvora cílem mnoha pěších a cyklistických tras. *Návrh nové návsi počítá s přeložením stávající obslužné komunikace od rybníka za první řadu zástavby, jako podpora pěší dopravy v atraktivním prostoru.*
5. Sledovaný prostor lemují komunikace III. tř. s autobusovou dopravou (zastávka je mimo tento prostor)
6. Z hlediska vybavenosti je toto prostranství zatím bez vybavenosti . *Návrh počítá s pronajímatelnými prostory pro vybavenost v nízkopodlažních bytových domech lemujících prostranství.*
7. Stávající prostranství není fyzicky vymezeno a je pouze neudržovanou plochou včetně bývalého hospodář. dvora. *Nově navržené prostranství návsi je ohraničeno dostatečným způsobem.*
8. Možnost setrvání v prostoru se nabízí jen na břehu přilehlého rybníka. *Dle dostupných vizualizací prostranství nabízí dostatek míst k sezení v různých částech plochy.*
9. Prostoru dnes dominuje vyšší hmota vily, která je součástí hospodář. dvora. *Tato hmota bude jedinou dominantou, i když ne příliš výraznou navržené návsi. Nové hmoty výškovou dominantu nenabízí.*
10. Prostor nemá průhledy, ani výhledy do okolí. *To zůstává i u návrhu.*
11. Prostranství nemá polohový akcent. *Ani návrh nenabízí výrazný polohový akcent.*
12. Jedná se zatím o neudržovanou zeleň. *Nízká zeleň návrhu doplněná stromy zabírá asi čtvrtinu zpevněné plochy, což u návsi je přiměřené.*

Popis parametrů prostranství je následně zapsán do hodnotící tabulky.

POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMĚRNOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILITA	ZELEŇ
B	1	X	X	X	X	X	-	-	X	X

Obr. 95 Květnice – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)

6.3 Výsledek hodnocení HVPR

	STATEKICE	VRAŽ	BDLHÍ BŘEZANY	ROZTOKY	BĚCHOVICE	ZICHOVEC	HOROMĚŘ	VELKÉ PŘÍLEPY	KVĚTNICE
POTENCIÁL	A	B	A	A	B	C	A,B	A	B
UMÍSTĚNÍ	1	2	1	1	1	3	1	1	1
PĚŠÍ DOPRAVA	x	x	x	x	-	x	x	x	x
MOTOR. BUS. DOPR.	x	x	x	x	-	x-	x	x	x
VYBAVENOST	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ČITELNOST	x	x	x	x	-	x			x
ROZMANITOST	x	x	x	x	-	-			x
DOMINANTA	x	x	-	x	-	-			-
VIZUÁLNÍ KONT.	-	-	x	-	-	x			-
MOBILIÁŘ	x	x	x	x	-	-			x
ZELEŇ	x	x	x	x	-	x			x
VELIKOST HVPR	1100	1600	4500	3200	1700	2200			5000
POČET OBYVATEL	1536	7331	4231	8473	4038	170	4463	3533	1713

Obr. 96 Tabulka porovnání sledovaných parametrů u jednotlivých obcí s již vytvořeným HVPR, nebo s jeho potenciálem (vlastní zpracování)

Ve výše uvedené tabulce je srovnáním parametrů HVPR v jednotlivých sídlech možno odvodit jistou souvislost mezi jejich uplatněním a následným efektivnějším fungováním tohoto prostranství. Na vybraných příkladech je zastoupena většinou lokalizace na volné ploše sídla a umístění v centru sídla. To je prakticky ideální rozvržení, které je ale podmíněno dispozicí sídla. Ve valné míře se bude u ostatních sídel spíše nabízet konverze stávajícího areálu či jednotlivé stavby, anebo vytvoření nového HVPR v rámci nové plošnější zástavby.⁹⁰ Z ostatních základních parametrů je vidět, že pro efektivní provoz hlavního veřejného prostranství je pěší (cyklo), motorová doprava se zastávkou autobusu a přiměřená (minimální) vybavenost nezbytností. Další parametry fyzické podoby prostranství zajisté hrají také důležitou roli, a není možno je jakkoli podceňovat.

Srovnání obcí s potenciálem vzniku HVPR dává tušit, že v obcích Horoměřice, Velké Přílepy i Květnice jsou předpoklady pro vznik kvalitní hlavních veřejných prostranství a záleží již na zastupitelstvech jakým způsobem tento záměr naplní.

⁹⁰ Je otázkou, zda již dnes nebude problémem plošnější „developerská zástavba“, neboť se tato malá sídla dalšímu rozvoji vehementně brání a soustřeďují se na dotvoření vnitřní infrastruktury.

6.4 Zahraniční příklady

Slovensko

Pro širší pohled na problematiku tvorby HVPR jsou jako doplnění vybrány i zahraniční příklady ze Slovenska, a to z okolí Bratislavy, ze třetí vlny suburbanizace po roce 2003. Vybrána jsou sídla Chorvátsky Grob a její část Čierna Voda (nárůstem obdoba naší Květnice – trojnásobný nárůst obyvatel mezi lety 2006 až 2017) a Záhorská Bystrica. Typickými znaky těchto suburbí Bratislavy jsou malé parcely, vysoká zastavěnost pozemků, nepropojená uliční síť, absence základní občanské vybavenosti, nutící rezidenty ke každodenní dojíždě do jádrového města, chybějící veřejná prostranství, prostorová oddělenost nové výstavby znemožňující sociální interakci novousedlíků

Chorvátsky Grob - Čierna Voda

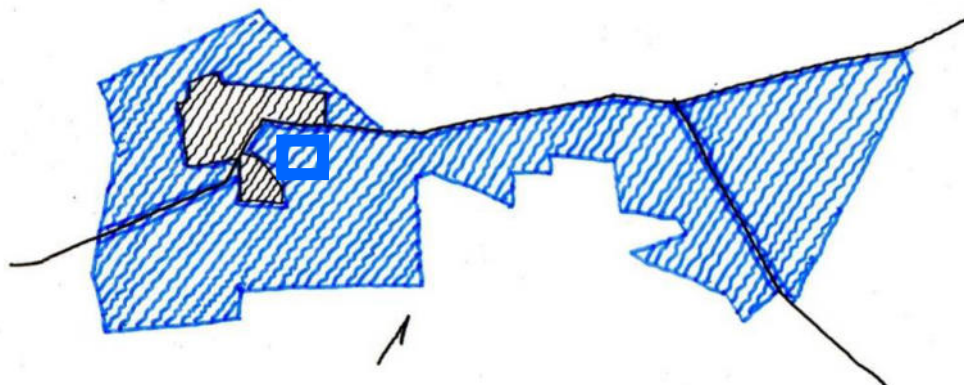
Toto malé sídlo bojuje již dlouhá léta s následky neřízené zástavby po roce 2000. Na základě potřeby doplnit nejen chybějící veřejná prostranství, včetně hlavního, ale i vybavenost, vznikl projekt řešící centrální oblast sídla viz obr. 98. Bohužel tento poměrně ambiciózní projekt pojal zadaný úkol až příliš „městsky“ a stejnou tvář tak dal výrazu prostranství a domů. To vyvolalo u rezidentů velký odpor, protože to bylo silné nerespektování vesnického rázu, pro který si většina rezidentů postavila svůj rodinný dům. Tento spontánní nesouhlas nakonec zastavil celý projekt a centrální území není dodnes koncepčně zorganizováno.⁹¹ Investor ponechal v projektu jen několik objektů vybavenosti s bytovými domy bez jasně vymezeného HVPR. Jako podklad je uveden výňatek z průvodní zprávy projektu a následně reakce na blogu místních obyvatel

„Důležitým prostorovým prvem Čiernej Vody je veřejný prostor náměstí, který je ohraničen objekty určenými pro občanskou vybavenost a administrativu, kapacitními parkovišti a upravenými plochami zeleně.

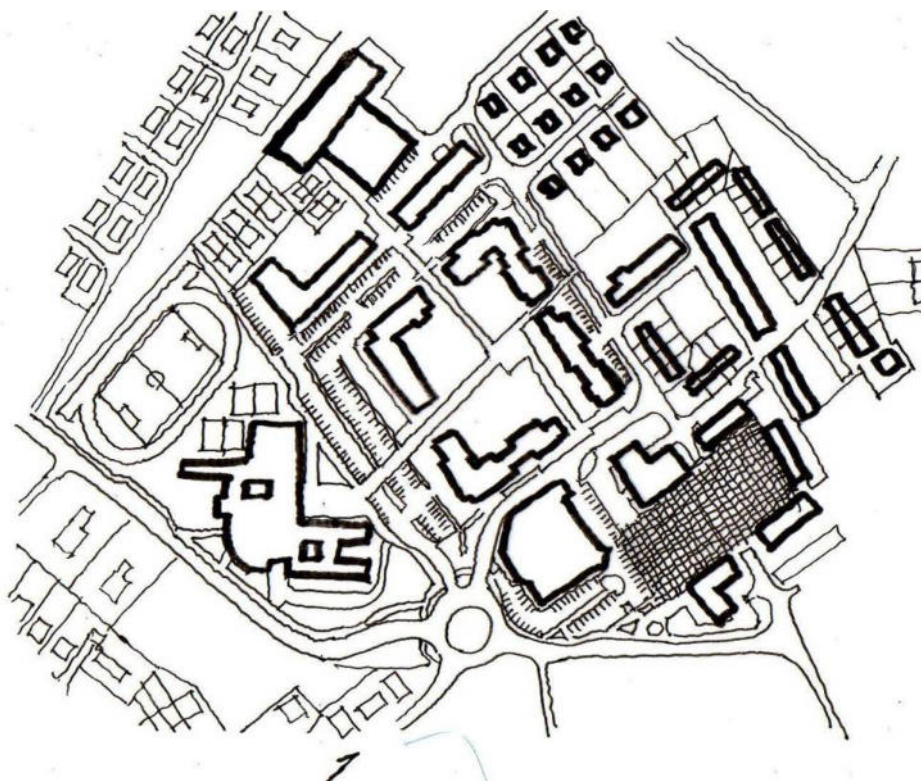
Projekt zahrnuje návrh sportovního areálu s univerzální sportovní halou, domy pro veřejné ubytování – školní kolej nebo dům pro seniory, architektonicky atraktivní nízkopodlažní bytové domy s bytovou vybaveností, zelení, dostatečným parkováním a také řešení obtížné kruhové křižovatky, která by měla výrazně zlepšit současnou dopravní situaci na křižovatce zmíněných ulic...“(URL3)

Považuji za nutné připojit své tvrzení k tomu, že, cituji: „...pokud jde o náměstí, obyvatelé ho zde v podstatě nechtěli“. Tedy v podobě, v jaké je nakreslena na těchto pěkných obrázcích z UŠ PROMCEN – V2. Jak jsem dále uvedl na FB, resp. oznámil, nyní v bodu 2. „Předkládám důkazy, že obyvatelé (kteří pro mě představují vesnici) tam náměstí nechtěli...“(URL4)

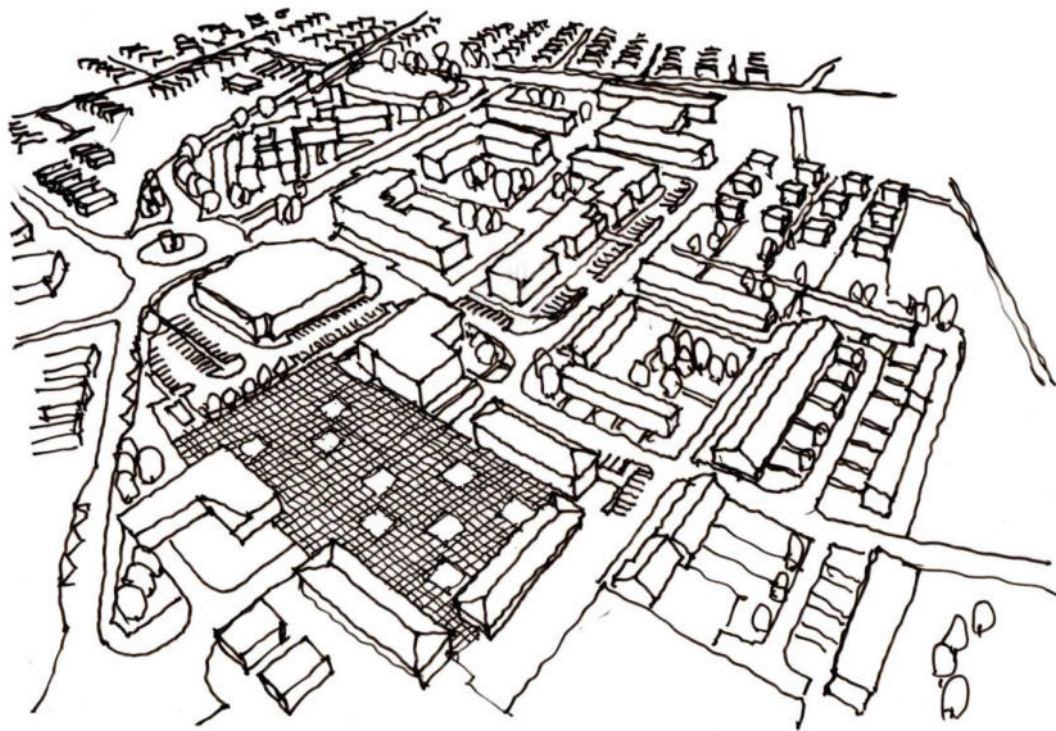
⁹¹ Dle nabídky místní realitní kanceláře se území pomalu zastavuje dalšími rodinnými domy a možnost koncepčně řešit hlavní veřejné prostranství s vybaveností se pomalu vytrácí (<http://www.centro.sk/>)

Obr. 97 Chorvátsky Grob/Čierna Voda – schéma přírůstku nové zástavby po roce 2003, modře vyznačeno umístění návrhu nového náměstí (vlastní archiv)

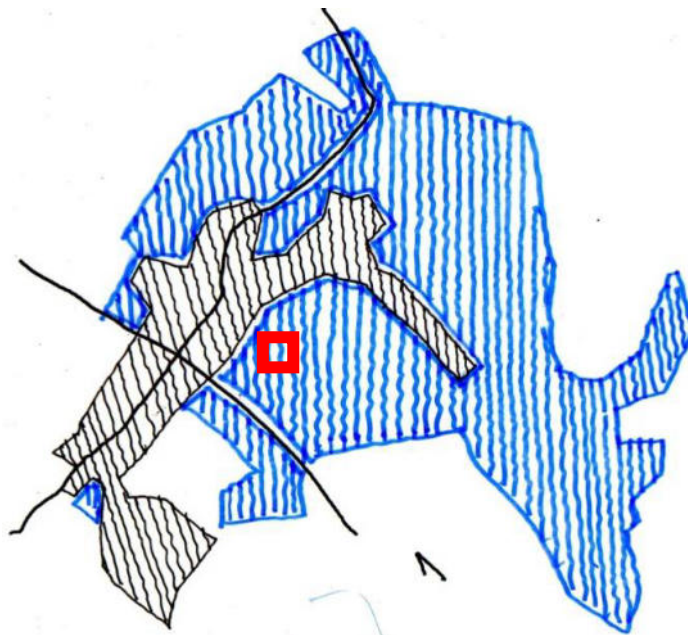
Obr. 98 Chorvátsky Grob/Čierna Voda – situace návrhu nového centra (vlastní archiv)

Obr. 99 Chorvátsky Grob/Čierna Voda – nahléd na území s návrhem dostavby HVPR jako součást developerské zástavby v centrální části obce (vlastní archiv)

Záhorská Bystrica

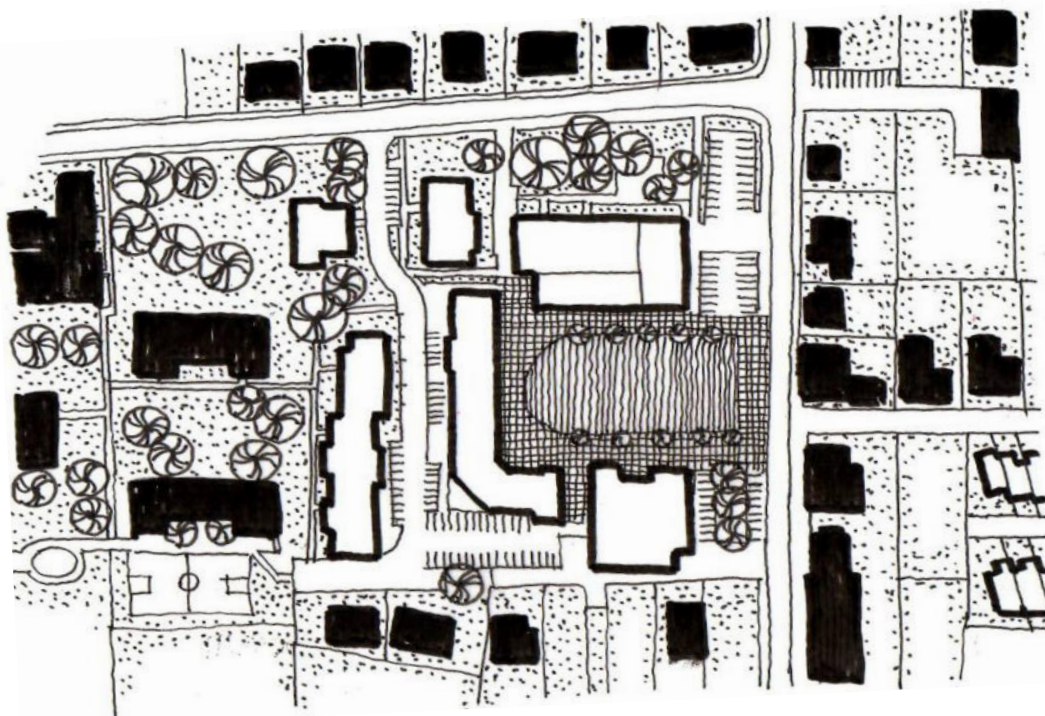
Toto sídlo je městskou částí Bratislavy, při jejím okraji (podobně jako Běchovice). Záhorská Bystrica prošla po přelomu století také silným nárůstem zástavby a se stejným následným nedostatkem veřejných prostranství.

Obr. 100 Obec Záhorská Bystrica – schéma přírůstku nové zástavby po roce 1996, červěně vyznačeno nové náměstí, situace nového centra, nahléd (vlastní archiv)

ANALÝZA VYBRANÝCH SÍDEL

Centrum sídla prošlo po roce 2000 rozsáhlou přestavbou, jejímž výsledkem je plnohodnotné hlavní veřejné prostranství. Bohužel se nepodařilo získat informace, jak vypadalo centrum před stavební změnou a stejně tak nebylo možné přesně zjistit dopravní vazby, především pěší a dále míru vybavenosti nového prostranství. Pro tyto nedostatky a neprovedený pěší průzkum nelze oba zahraniční příklady spolehlivě ohodnotit parametry této práce.

Obr. 101 Záhorská Bystrica – situace náměstí renovovaného, dostavěného centra (vlastní archiv)

Obr. 102 Záhorská Bystrica – pohled z horizontu chodce do prostoru renovovaného a dostavěného centra (vlastní archiv)

7 ZÁVĚRY

V úvodu práce byly stanoveny tři hypotézy, jejichž správnost byla ověřována jak literární rešerší k dané problematice, tak i na několika vybraných referenčních malých sídlech, ležících většinou v těsné blízkosti hlavního města Prahy.

Hypotéza č. 1: **Po první fázi živelné suburbánní zástavby, kdy nebyla akcentována, se postupně veřejná prostranství stala důležitým tématem pro další rozvoj jednotlivých malých sídel. Stěžejním tématem se v současné době stává velmi často chybějící hlavní veřejné prostranství nebo lokální centrum.** Z výsledků literární rešerše, která se zabývala i suburbanizačním procesem nejen u nás, ale i v zahraničí, vyplývá, že jedním z negativních důsledků tohoto procesu byla absence či nedostatečná míra veřejných prostranství v nově vznikajících lokalitách rodinných domů malých sídel na okrajích velkých měst. Dále je zjevné, že to má na svědomí především způsob suburbanizační zástavby ve velkých plochách, velmi často v režii developera. Právě tyto plochy, mnohdy s jasnou motivací zisku, se vyznačovaly nekonceptností, s maximálním důrazem na zhodnocení území. Veřejná prostranství pak byla opomíjena a prakticky developery vnímána jako zbytečný prvek snižující jejich zisk. Takový vývoj byl umožněn nedostatečným podílem nástrojů územního plánování, a také, a to především u nás, nepřípravou a nezkušeností tehdejších vedení malých sídel, kdy za vidinou vyšších daňových příjmů⁹², šly developerům v jejich záměrech maximálně vstříc. S následným nárůstem obyvatel, přicházejících především z blízkého města, byl nedostatek veřejných prostranství stále více negativně vnímán, a to hlavně těmito novými rezidenty, zvyklými na širokou nabídku veřejných prostranství ve městě. To vyvolalo tlak na zastupitelstva, aby tento nedostatek řešila. Postupně se tak veřejné prostranství stalo jedním z hlavních priorit v rámci rozvoje jednotlivých malých sídel. Tento fakt dokládá i vznik různých metodik a studií na budování chybějících veřejných prostranství a samozřejmě i dotací, které mají za úkol zmiňovaný proces podpořit a urychlit. Výsledkem je v současné době široká škála nově vniklých veřejných prostranství v malých sídlech, ať jsou to hojně realizované různé typy hřišť, dětská, fotbalová, tenisová, univerzální, workoutová, s posilovacími stroji aj. Dále jde o úpravy okolí různých kapliček, památníků, či potůčku, rybníků a zeleně obecně. Jsou samozřejmě sídla, která se veřejnému prostranství věnují dlouho a s kvalitním výsledkem (Statenice, Dolní Břežany, Zichovec aj.), dále pak sídla, která tento trend velmi dlouho opomíjela, a o to víc dnes nedostatek veřejných prostranství pociťují (Květnice). **Tato část hypotézy byla tedy potvrzena.** U některých těchto malých příměstských sídel není součástí struktury zástavby náves či náměstí, a tak tato sídla mnohdy řeší otázku chybějícího centrálního nebo hlavního veřejného prostranství, kde by mohly být pořádány různé reprezentativní, kulturní a jiné společenské akce. Přestože se některým sídlům podařilo dostavět chybějící náměstí či náves, dostupná literatura nijak zvlášť proces dostavby takového veřejného prostranství na malých sídlech neřeší a je tedy zřejmé, že tato disciplína není tak stěžejní, jak hypotéza

⁹² Sdílené daně tvoří větší část daňových příjmů. Jsou stanoveny zákonem jako podíl na celostátně vybíraných daních. Tento podíl poté opět plyne do rozpočtu obce. Podíl se lze určit podle počtu obyvatel či podle počtu vybíraných daní. (Peková 2004) Bohužel tato vidina nebyla zcela naplněna, neboť noví rezidenti si mnohdy nechávali svá trvalá bydliště ve městě odkud přišli a nepřehlašovali se k trvalému pobytu do nového místa bydliště.

předpokládala. Tento fakt možná souvisí i s nadměrnou obtížností, jak takové prostranství do stávající struktury prostorově zapracovat a zvládnout situaci i z ekonomického hlediska. Navíc mnoho sídel, jak můžeme všude kolem nás vidět, se bez hlavního veřejného prostranství obejde a zdárně to kompenzuje mozaikou méně náročných veřejných prostranství. **Tato část hypotézy tedy potvrzena nebyla.**

Hypotéza č. 2: **I silně urbanizovaná příměstská venkovská sídla v suburbánní oblasti mají potenciál k doplnění hlavního veřejného prostranství (lokálního centra).** Pokud je v sídle snaha o dostavbu hlavního veřejného prostranství, jsou určité možnosti jak a kde tento záměr zrealizovat. Na zkoumaných příkladech sídel, která taková prostranství už dostavěla, a i na sídlech, která takový záměr mají, se jeví několik možností, kde pro to najít ve stávající struktuře sídla místo. První možností, a tou nejjednodušší je volný prostor uprostřed sídla, který byl z nějakého důvodu nezastavěn viz. příklad Statenic a Velkých Přílep. Samozřejmě to nelze brát jako jednu z běžných možností, neboť takovou výhodu většina sídel nemá. Druhou možností je využití nějaké stavby či areálu staveb, které jsou již morálně zastaralé a nefunkční, a které se většinou nacházejí uvnitř původní struktury zástavby sídla – např. staré hospodářské dvory nebo výroby. Zde je pak jejich konverzí, případně demolicí, umožněno realizovat výše zmíněné prostranství. Příkladem jsou Černošice – Vráž, Roztoky, Běchovice,⁹³ anebo Horoměřice. V případě, že se nenabízí ani jedna z dvou předešlých možností, existuje ještě možnost vybudovat hlavní veřejné prostranství v rámci nové větší (developerské) zástavby. Příkladem jsou opět Statenice nebo Zichovec. Tato možnost má ale hned několik nevýhod. Předně je to fakt, že budoucí hlavní veřejné prostranství nebude v centru obce, neboť tento typ zástavby se většinou pro svou plošnou velikost realizuje na okraji stávající zástavby. Tuto nevýhodu lze částečně kompenzovat umístěním prostranství co nejbližší původní zástavbě. Další nevýhodou je nutnost efektivně motivovat investora – developera k zahrnutí takového prostranství do svého projektu. Zde je třeba podotknout, že zastupitelstva sídel dnes mají účinné nástroje, jak na investory vyvinout tlak v tomto směru (plánovací smlouva, kontribuce aj.).⁹⁴ Poslední nevýhodou, která se ukazuje až v poslední době, je dnes již značná neochota zastupitelstev sídel k povolení velkých rozvojových ploch. Tento trend je dnes ve většině malých sídel výrazný. Zastupitelstva se po bouřlivých devadesátých letech poučila, že zbrklý rozvoj není všespásný, a následný nedostatek kapacit veřejné i technické infrastruktury je řešením na dlouhá leta dopředu. Jak je možno shlédnout na strategických plánech výše zmíněných sídel, hlavní prioritou je rozvoj dovnitř sídla, nikoli ven. Rozvoj mimo stávající hranice zástavby sídla buď úplně vylučují, anebo omezují na individuální projekty. Mimo těchto tří, nejspíše základních možností, jsou i jiná řešení, jak ukazuje třeba příklad Jesenice u Prahy. Zde se hlavní veřejné prostranství připravuje k dostavbě ze stávajícího prostoru křižovatky.⁹⁵ Je ovšem také možné, že některé sídlo nedisponuje ani jednou z výše uvedených možností a takový prostor pak vybudovat nelze. Jistou hypotetickou možností je třeba příležitostné vykoupení vhodného pozemku či objektu pro daný záměr. To je,

⁹³ Zde se jednalo o demolici starého objektu kina

⁹⁴ Viz. rozhovor se zpracovatelem ÚP Květnice na konci celé práce

⁹⁵ Dostupné na <https://jesenice.cityupgrade.cz/>

ale podmíněno časem a také finančními možnostmi sídla. Shrnuto můžeme konstatovat, že tato **hypotéza byla potvrzena, ale jen za určitých podmínek**, které se u každého sídla mohou významně lišit. Je tedy vhodné označit tvrzení hypotézy jen jako doporučující, nikoli jako jednoznačně určující. Pro podporu této hypotézy byla zpracována případová studie dostavby HVPR v již zmíněných Horoměřicích. Zde se jednalo o kombinaci prvních dvou vytipovaných možností, tedy využití volného prostoru ve středu sídla a konverzi areálu starého hospodářského dvora.

Hypotéza č. 3: **Lze stanovit obecná kritéria, jejichž naplnění dává předpoklady k vytvoření funkčního hlavního veřejného prostranství (lokálního centra).** Na základě literární rešerše, vlastní projekční a pedagogické zkušenosti byly vytipovány důležité parametry pro fungování hlavního veřejného prostranství na úrovni malého příměstského sídla. Tyto parametry byly následně ověřovány na sídlech, která mají dostavěná a prokazatelně fungující prostranství a na sídlech, kde tomu tak není. Do posuzovaných sídel byla přiřazena i sídla, která toto prostranství nemají a zde byl stejnou metodou ověřován pouze potenciál pro jeho vznik a úspěšný provoz. Za úspěšné příklady byly po průzkumu na místě označeny sídla Statenice, Černošice – Vráž, Dolní Břežany, Roztoky a Zichovec. Příklad nefungujícího prostranství byl vzat z Běchovic. Výsledky hodnocení jednotlivých parametrů byly zaneseny do srovnávací tabulky, ze které je zřejmé, že úspěšná neboli fungující prostranství naplňují většinu zvolených parametrů. Naopak u příkladu neúspěšného (nefungujícího) hlavního veřejného prostranství, většina parametrů chybí.

	STATENICE	VŘÁŽ	DOLNÍ BŘEŽANY	ROZTOKY	BĚCHOVIC	ZICHOVEC	HOROMĚŘI	VELKÉ PÁLEŠTY	KVĚTČICE
POTENCIÁL	A	B	A	A	B	C	A,B	A	B
UMÍSTĚNÍ	1	2	1	1	1	3	1	1	1
PĚŠÍ DOPRAVA	x	x	x	x	-	x	x	x	x
MOTOR. BUS. DOPR.	x	x	x	x	-	x	x	x	x
VYBAVENOST	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ČITELNOST	x	x	x	x	-	x			x
ROZMANITOST	x	x	x	x	-	-			x
DOMINANTA	x	x	-	x	-	-			-
VIZUÁLNÍ KONT.	-	-	x	-	-	x			-
MOBILIÁŘ	x	x	x	x	-	-			x
ZELEŇ	x	x	x	x	-	x			x
VELIKOST HVPR	1100	1600	4500	3200	1700	2200			5000
POČET OBYVATEL	1536	7331	4251	8479	4038	170	4463	3533	1719

Obr. 103 Tabulka srovnávací hodnocené parametry u vybraných sídel (vlastní zpracování)

Dané parametry jsou v tabulce rozděleny na hlavní nebo podmiňující (umístění, pěší, motorová doprava, bus a vybavenost), bonusové, které zvyšují atraktivitu a tím i návštěvnost (čitelnost, rozmanitost, dominantu, vizuální kontakt s okolím, mobiliář a zeleň) a informační (velikost a počet obyvatel).

Autor si je samozřejmě vědom určitého zjednodušení hodnocení daných prostranství, které má za účel přehledně naznačit možnou přímou úměru naplnění parametrů HVPR k jeho následné míře efektivního provozu, tedy úspěšnému

fungování. Hlavní veřejná prostranství v těchto malých sídlech jsou při velmi nízkých hustotách osídlení zcela závislá na tom, aby se v nich střetávalo, pokud možno co nejvíce těchto parametrů, které pomohou zajistit neočekávanější projev veřejného prostranství, kterým je jeho živost, vyplývající z četné návštěvnosti, a zájmu na tomto prostranství nějakou dobu setrvat. Jak píše Géhl „lidi tam chodí, protože tam chodí lidi“, nebo „děje se tam něco, protože se tam něco děje“ (Gehl 2012). Mezi hlavní parametry HVPR na malém sídle tedy z výše uvedeného průzkumu můžeme zařadit umístění ve struktuře zástavby v souvislosti s jeho pěší dostupností (vzdálenost a čas), dále pěší propojení s ostatními veřejnými prostranstvími, významnými místy, nebo objekty sídla, případně s širším okolím a krajinou vůbec. Na návštěvnosti se pak významně podílí i motorová doprava, zejména pak doprava autobusová se zastávkou, jako generátorem pěších v daném místě. Návštěvnost významně posiluje také vybavenost a zároveň je na ní mnohdy i existenčně závislá (komerční vybavenost). Tyto čtyři parametry můžeme nazvat jistými „pilíři úspěšného provozu“ hlavního veřejného prostranství na malém příměstském sídle. Lze tedy předpokládat, že tyto čtyři „pilíře“ dávají dobrý předpoklad pro plnění funkce HVPR. Ostatní parametry, kterými jsou čitelnost prostoru v míře jeho ohraničení, rozmanitost ploch pro možnost výběru místa k setrvání v prostoru, výšková dominanta hierarchující hmoty prostranství (případně s přesahem do okolí⁹⁶), vizuální kontakt s okolím v obou směrech, dostatečný mobiliář (umožňující a vybízející v místě pohodlně setrvat) a vhodná míra zeleně (jak trávnickových ploch tak i stromů, či keřů), významně podporují základní pilíře a rozhodně by měly být vždy v jisté míře zastoupeny. Srovnáním uplatněných parametrů u fungujících a nefungujících prostranství je tato **třetí hypotéza potvrzena**. Jako doklad tohoto tvrzení je provedeno hodnocení potenciálu HVPR u sídel Horoměřice a Velké Přílepy, kde je již dnes i bez dotvoření HVPR ve všech parametrech čilý život a stávající prostranství se těší určité míře oblíbenosti místních obyvatel. Parametry stanovené touto prací pro fungování HVPR byly použity i na případové studii dostavby HVPR v Horoměřicích, která je součástí této práce.

8 DISKUSE

V rámci této kapitoly je na místě podotknout, že problematika fungování hlavních veřejných prostranství je velmi široká a potýkají se s ní i města, která mají velmi reálný předpoklad k zdárnému a plnohodnotnému fungování těchto prostranství. Tímto se rozumí vysoká hustota osídlení a tím pádem i vysoká míra možné návštěvnosti prostranství. Hustota osídlení samozřejmě sama o sobě nezaručuje návštěvnost (Hnilička 2012), a proto vstupují do hry další důležité podmínky, které jsou neustále zdrojem zkoumání a diskusí. V tomto ohledu je třeba si uvědomit, oč je složitější zajistit dobré fungování HVPR na malém příměstském sídle, které základní předpoklad hustoty osídlení nespĺňuje. Tato práce se pokouší najít cestu nejen k doplnění HVPR jako přirozené části struktury zástavby sídla, ale i k zajištění jeho správné funkce a k výsledné spokojenosti jeho uživatelů. Otázkou je, zda použitý vzorek příkladů sídel uvedených v této práci je dostatečný k ověření stanovených parametrů a zda vůbec tyto parametry skutečně zaručují požadovaný

⁹⁶ Výšková dominanta uplatňující se v dálkových průhledech, podílející se významně na orientaci v územní

výsledek. O tom lze v jistém ohledu pochybovat. Nicméně tato práce se nesnaží být metodikou jak na to, ale ukazuje způsob, který ve vybraných příkladech funguje, alespoň v základních urbánních vztazích. Určitě by do zkoumaných parametrů šlo zahrnout i další aspekty, například estetické, sociologické, demografické, ekonomické, majetkoprávní a mnohé jiné. Stále však je to jen přibližování se pomyslnému ideálu, a tím je u HVPR obliba jeho uživatelů a následné chuti ho navštívit a setrvat v něm. Odůvodněně lze také diskutovat o hodnocení stanovených parametrů, které tato práce pouze klasifikuje, zda jsou či nejsou přítomné a opomíjí jejich míru intenzity. Třeba u pěších tras v sídle není posouzeno, jak významné body v sídle spojují a zda se jedná o cíle denní potřeby nebo jen příležitostné nebo rekreační, což má rozhodně vliv na intenzitu jejich uživatelů. Stejně tak není u motorové dopravy řešena její intenzita, která může mít u opravdu zatížených komunikací, především nákladní dopravou, oslabující účinek, vzhledem silnému zatížení hlukem a případnými emisemi.⁹⁷ U vybavenosti pak není zmínka, jaký typ podporuje návštěvnost nejvíce, i když je logické, že ideální je její vyváženost (veřejná, komerční). Ale nemůže návštěvnost zajistit i třeba jen jedna kavárna s vyhlášeným sortimentem?⁹⁸ Za námět k diskusi také stojí, zda je vůbec nutné posuzovat velikost plochy HVPR vzhledem k počtu rezidentů. Je asi nepravděpodobné, že by se v tomto prostoru mohli sejít všichni najednou. Předimenzování plochy pak vede k pocitu prázdného prostoru, opuštěnosti, nevlídnosti v denním režimu. Není pak tedy jeho poddimenzování cesta k útulnosti a naplněnosti, i při malém počtu návštěvníků? Takto lze polemizovat s každým výše zmíněným a použitým parametrem. Další otázkou do diskuse je, zda je HVPR (jak jeho význam tato práce popisuje) pro tato malá sídla natolik existenčně potřebná. Rovnou si tak můžeme odpovědět, že nikoli⁹⁹. Mnoho takových malých sídel, příměstských i jiných, nemá náměstí, či náves, a přesto mohou dobře fungovat se systémem jiných, méně náročných typů veřejných prostranství.¹⁰⁰ To ovšem nepopírá fakt, že HVPR má velký význam pro identitu obce, její „značku“ a pro mnoho dalších aspektů, především veřejného života v sídle. Tato sídla mohou funkce HVPR rozdělit na více stávajících veřejných prostranství, kterými disponují.¹⁰¹ Lze tedy konstatovat, že přes jednoznačný význam HVPR pro sídlo, nemá tento typ prostranství zásadní existenční roli v rámci veřejného života. A pokud je v sídle příležitost – možnost, jak toto prostranství doplnit nebo vytvořit, rozhodně to lze pro zkvalitnění veřejného života v sídle doporučit.

Závěrem lze shrnout, že hlavní veřejné prostranství v malém příměstském sídle hraje významnou roli a napomáhá nejen organizování veřejného života, ale může být i „značkou“ sídla a hrát tak důležitou roli pro její obyvatele v procesu identity s místem – domovem. Pokud má tento význam pro dané sídlo prioritu, může absenci tohoto prostranství řešit jeho dostavbou. Je několik možností, kde tento záměr ve stávající struktuře realizovat. Důležité pro budoucí úspěšný provoz HVPR je uplatnit co nejvíce doporučujících parametrů, a to jak základních, tak i dalších, které tato práce popisuje. Výsledkem pak může být oblíbené prostranství, plné života, zhodnocující vklad ducha i nezbytných finančních prostředků.

⁹⁷ U příkladu Černošic – Vráže, je takové zatížení reálné

⁹⁸ V Horoměřicích je vyhlášené řeznictví s jídelnou a sjíždí se sem klientela ze širokého okolí, včetně Prahy

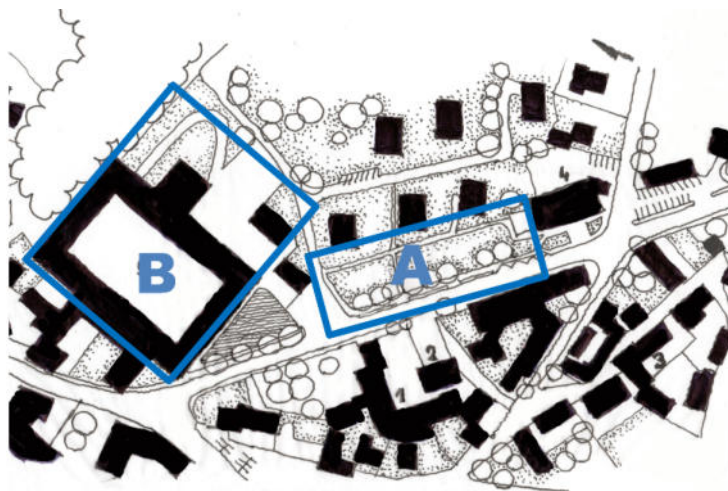
⁹⁹ Mnoho sídel o toto veřejné prostranství ve svých Strategických plánech ani neusiluje

¹⁰⁰ Viz kapitola typy veřejných prostranství v malých sídlech

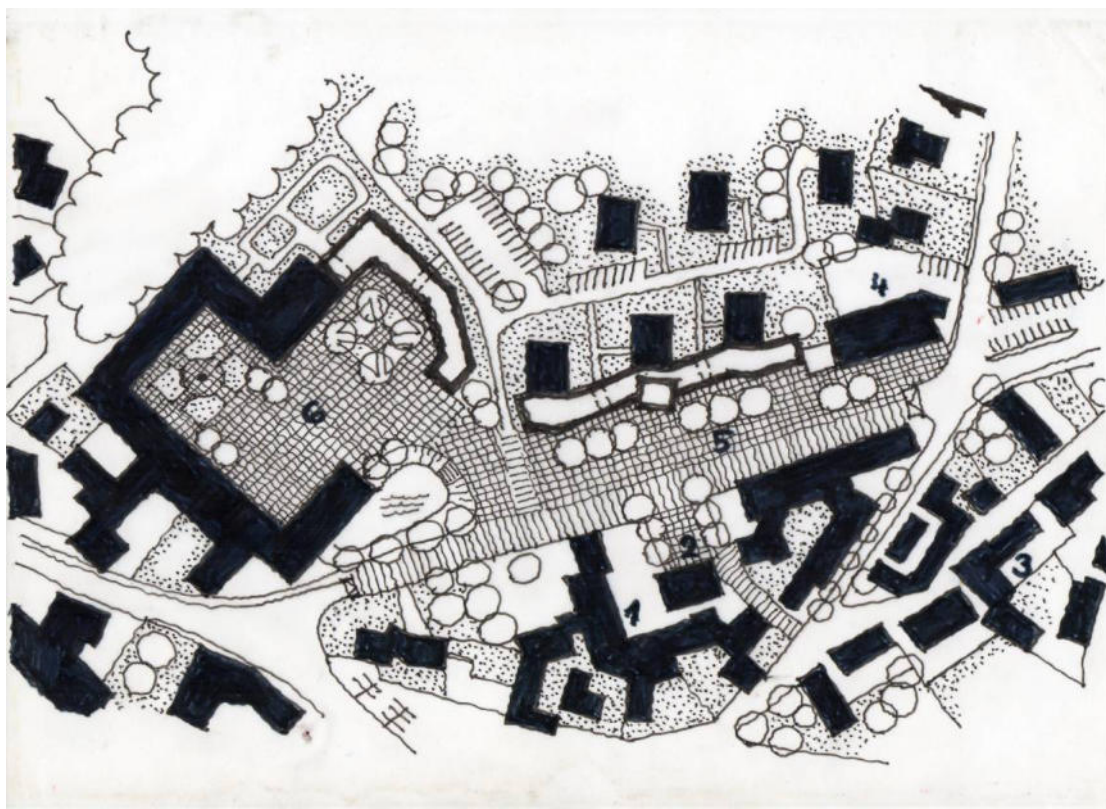
¹⁰¹ Rozsvěcení vánočního stromu v místě kde takový ve VP roste, oslava masopustu zase jinde apod.

9 PŘÍPADOVÁ STUDIE DOSTAVBY HLAVNÍHO VEŘEJNÉHO PROSTRANSTVÍ V OBCI HOROMĚŘICE

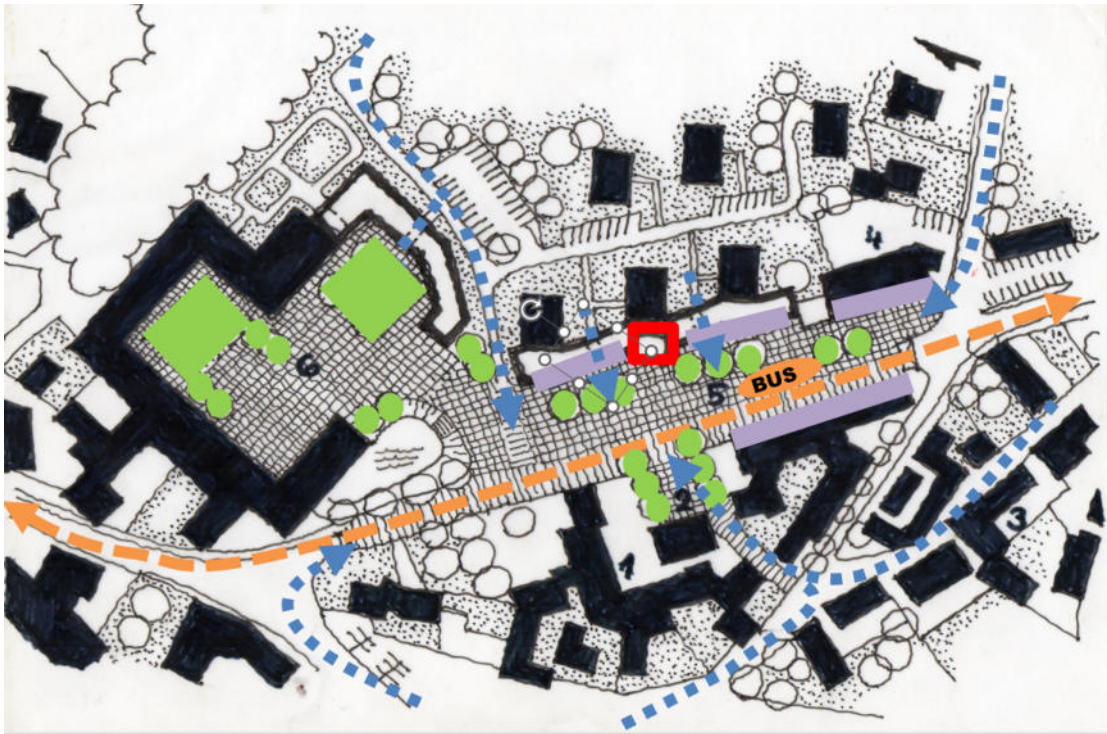
Na závěr této práce je zpracována případová studie návrhu dostavby hlavního veřejného prostranství v obci Horoměřice. Studie řeší dostavbu HVPR na dvou místech, která se u tohoto sídla nabízejí (volné prostranství a vysloužilý hospodářský dvůr). Obě tato nově vzniklá prostranství propojuje v jeden celek. Nakonec je provedeno hodnocení na principech uvedených v této práci.

Obr. 104 Situace v Horoměřicích nabízí dvě místa pro HVPR: lokalita A - volný prostor před solitérními bytovými domy, lokalita B - morálně zastaralý hospodářský dvůr (vlastní archiv)

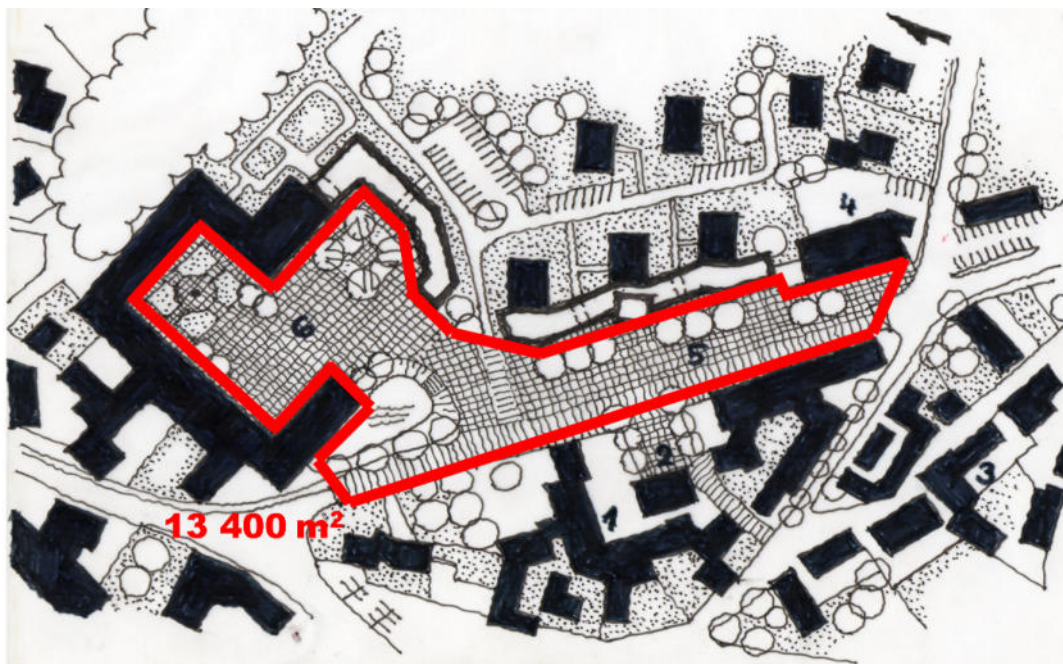

Obr. 105 Situace návrhu dostavby HVPR v lokalitě A i B: 1 - Základní škola; 2 - Obecní úřad; 3 - pošta; 4 - dům služeb a obchodu; 5 - nové náměstí, část intenzivní, rušná; 6 - nové náměstí, část klidová (vlastní archiv)

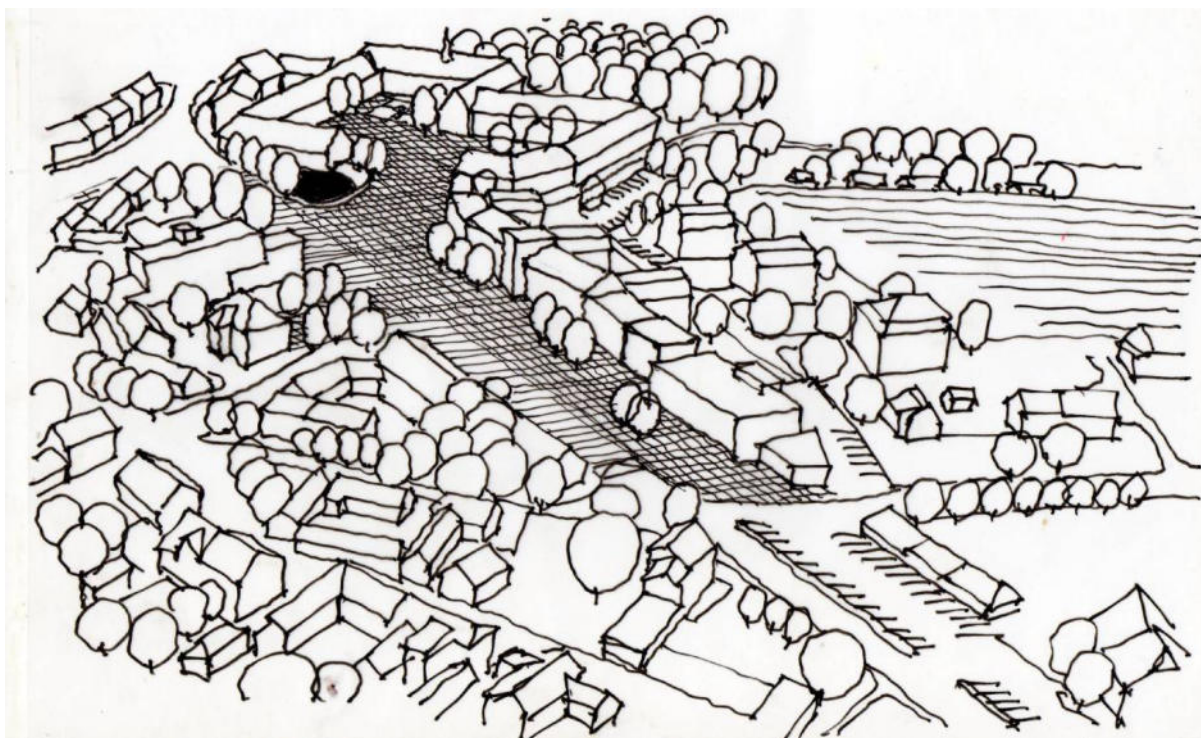
Obr. 106 Analýza parametrů HVPR: červená – výšková dominanta, fialová – vybavenost, zelená – plochy zeleně, modrá – pěší propojení, oranžová – motorová doprava, oranžová zvýraznění –autobusová zastávka (vlastní archiv)

Studie využívá v lokalitě A ustoupenou řadu nízkopodlažních bytových domů. Pro účely této práce budeme předpokládat, že jsou tyto bytové domy k uliční straně natočeny štítovou stěnou bez oken. Proto může návrh osadit k těmto štítovým stěnám souvislý pás liniového objektu, který má fasádu několikrát zlomenou v reakci na směr bytových domů a uliční čáry. Tím se zajistí větší členění objektu, propisující se i do jeho parteru. Umístěním tohoto objektu tak vznikne ohraničení budoucího prostranství, které v tomto místě chybělo. Stávající bytové domy na druhou stranu získají polouzavřené obytné prostory mezi sebou, které jsou novým objektem chráněny před vlivy motorové dopravy. Ve střední části je vytvořena výšková dominanta o jedno navyšující podlaží. Umístění dominanty je zvoleno naproti stávajícímu Obecnímu úřadu. Nově vzniklé prostranství má liniovou proporci a je prostorem s intenzivním pěším provozem a vysokou mírou vybavenosti (i v novém navrhovaném objektu). Dopravně je celá plocha prostranství vyvýšena na úroveň chodníku s jasnou předností chodce. Tato úprava vychází z faktu, že v blízké budoucnosti bude doprava přes Horoměřice výrazně umenšena plánovanou dostavbou pražského okruhu za jižní hranici sídla a taktéž plánovanou stavbou propojení D7 na Kralupy v místě Středokluky – Velké Přílepy – Tursko. Návrh tedy počítá s vytvořením přejezdu přes nové prostranství v úrovni chodce (zóna 30), vymezeného typem dlažby a směrovými sloupky. V prostoru nově vzniklého náměstí studie zachovává zastávku autobusu na původním místě. Studie dále řeší druhou část prostranství v lokalitě B, úpravou stávajícího hospodářského dvora. Návrh vychází ze současného stavu, kdy je památkově chráněno jen severní zámecké křídlo. Do stávající dvorcové hmoty je vytvořen průlom, který propojí oba prostory nového náměstí a umožní z jeho frekventované části vizuální kontakt na zámecké křídlo s věžičkou. Dostavbou ohraničující dnešní volnou plochu před vstupem

Obr. 107 Ohraničení a celková plocha HVPR, plocha je velká a nabízí mnoho možností, jak ji členit a vizuálně optimalizovat, prostranství má velký potenciál

do dvora, vznikne jakési dvoj-prostranství s novou záhonovou plochou před zámeckým křídlem a v druhé části trávnickovou plochou se vzrostlými stromy nabízející relaxaci a odpočinek v rámci celého nového HVPR. Součástí úprav bude stávající nádrž s betonovými břehy opatřena břehy přírodními svažitými. Prostupnost pěších tras je zachována v maximální míře i s průchody v parteru nových objektů

Obr. 108 Náhled na nově vytvořené hlavní veřejné prostranství, zde je dobře vnímatelné ohraničení v lokalitě A při východní straně prostoru

Jak je z nahlédu vidět jedná se o poměrně velkou plochu, kterou je možno přivít v místě napojení obou lokalit, anebo využít pro HVPR jen třeba lokalitu A a lokalitu B ponechat jako rezervu do budoucna. V případě opačném (jen lokalita B) by došlo k velkému odtržení, dnes velmi frekventovaného domu služeb a obchodu od prostranství u zámku, což by nevyhnutelně vyvolalo nechtěné „umrtvení“ této nové části centra sídla.

Obr. 109 Perspektiva prostoru z horizontu chodce – současný stav

Obr. 110 Perspektiva prostoru z horizontu chodce – návrh

PŘÍPADOVÁ STUDIE

Pro hodnocení výsledného stavu návrhu dostavby HVPR v Horoměřicích byly použity parametry a kritéria stanovená touto prací. Byl využit potenciál jak volného prostranství u bytových domů, tak ne plně funkční areál hospodářského dvora zámku. Výhodou tohoto řešení je umístění v centru nejstarší zástavby sídla, a i v centru jeho současného dění. Do tohoto prostoru logicky míří mnoho pěších tras, které návrh v maximální míře zachovává a některé i přidává (dostavba areálu zámeckého hospodářského dvora). Motorová a autobusová doprava je zachována, jen je u motorové dopravy, vzhledem k posílení vnější dopravní infrastruktury Prahy, počítáno s menší zátěží, než je dnes. Vybavenost je již v současnosti na velmi vysoké úrovni poskytovaných služeb a návrh ještě v parteru minimálně objektu v lokalitě A počítá s dalšími pronajímatelnými prostory. Ohraničenost, a tedy čitelnost prostranství je více než 80%, tedy vysoká a dostačující. Tvar i úprava plochy HVPR nabízí širokou škálu možností a nabídek, kde trávit čas (frekventovaná část, klidová část, zámecká část). Návrh vytvořil naproti Obecnímu úřadu, který je zapuštěn do stávající zástavby vystupující výškovou dominantu, jako signál k podpoře významu tohoto místa. Z prostoru mezi dominantou a úřadem by mělo být vidět i průčelí zámku a věžičkou, jako malý bonus za prolomení hmoty hospodářského dvora. Průhledy ven nebo dovnitř prostoru nejsou (vzhledem k jednoduchosti provedení studie) zcela ověřitelné. Je jistý předpoklad pro průhled z cesty kolem úřadu na výškovou dominantu. Mobilář není pro malý detail řešení návrhu jeho součástí, ale lze předpokládat, že není důvod, proč by v reálu tento parametr nebyl dostatečně naplněn.

POTENCIÁL	UMÍSTĚNÍ	PĚŠÍ DOPRAVA	MOTOR A BUS DOPRAVA	VYBAVENOST	ČITELNOST	ROZMANITOST	DOMINANTA	VIZUÁLNÍ KONTAKT	MOBILIÁŘ	ZELEŇ
A, B	↑	X	X	X	X	X	X	-	X	X

Obr. 111 Hodnotící tabulka návrhu HVPR Horoměřice (vlastní zpracování)

Zeleň je v návrhu použita jako stromy v mřížích ve frekventované části – lokalita A. V lokalitě B je vytvořen klidový prostor s trávnickovou plochou a vysokými stínícími stromy. Před zámeckým křídlem je ze záhonové plochy vytvořen adekvátní ochranný předprostor, neumožňující tak univerzální využití této plochy v těsné blízkosti kulturní památky. Souhrnem můžeme konstatovat, že studie dostavby HVPR v Horoměřicích by za daných okolností mohla vytvořit velmi atraktivní a tedy fungující, oblíbené náměstí. K tomuto výroku jako doklad je použito hodnocení stanovené touto prací. Na závěr je pak třeba podotknout, že studie je opravdu hypotetická a velmi zjednodušená pro účely této práce. Nejsou v ní zohledněny majetkoprávní vztahy, názor památkové péče, a i názor rezidentů bytových domů, ke kterým studie přistavuje část objektů. To by mělo patrně na vývoj a konečný výsledek studie ve skutečnosti razantní vliv.

10 PŘÍLOHA – ROZHOVOR S OBYVATELI OBCE STATENICE NA TÉMA HVPR A DALŠÍMI RESPONDENTY

10.1 Záznam rozhovorů

Žena 51 let, rezident obce Statenice

Moderátor: Jak dlouho v obci žijete, nebo kdy jste se přistěhovala

Žena: V obci částečně od roku 1984 (rodiče stavěli dům) a v podstatě trvale tady bydlíme od roku 1991.

M: V roce 2002 jste byla čerstvou maminkou narozeného dítěte. Měla jste možnost s ním někam v obci chodit na procházky? Vnímala jste tenkrát ten stav, že vlastně v obci nebyla nějaká příležitost k posezení? Někáká příležitost si někde koupit k tomu kafe a posedět s maminkami? Vnímala jste tenhle stav nepříznivě?

Ž: Určitě jsem vnímala nepříznivě, že jsme se s maminkami nemohly sejít. Měly jsme malé děti a chodily na tehdejší dětské hřiště, které bylo vybaveno velmi jednoduše, takže bylo tam pískoviště a stará houpačka a stará rezavá prolézačka. Pro děti bylo důležité, aby byly venku. A tak se maminky scházely právě tady a trávily tam často třeba půl dne. Ale abychom si došly třeba na kávu a posedět tak, jako dnešní maminky, dát si kávu nebo zmrzlinu, dítě pak třeba limonádu, tak to nebylo v té době možné, protože tady vlastně kromě obecní hospody, která fungovala jako hospoda, ne jako kavárna, tak kromě ní tady vlastně nic jiného nebylo.

M: Když bylo postaveno náměstí, jak to lidé vnímali?

Ž: Já si myslím, že je spousta lidí tady žijících i já, začala vnímat to, že tady vzniklo náměstíčko vlastně jako novou věc, která jim nebyla až tak příliš po chuti. Důvod byl prostý: do té původní zástavby sem přišla nová zástavba, celkově vzato modernější a spousta občanů, respektive třeba maminek, s kterými jsem se v tu dobu stýkala, měla pocit, že tady vzniká nová komunita, která se nebude chtít začleňovat mezi ty starousedlíky. Mnoho lidí to vnímalo tak, že se obec rozdělí na dvě poloviny. Zpočátku jsme se tam chodili dívat spíš jen ze zvědavosti, zajímalo nás, jak to tam vypadá. Později jsme s dětmi chodili k k nově vzniklému rybníčku, protože tam byly kachny, a to děti bavilo. Posléze se tam začaly konat různé oslavy a obecní akce. Postupně se náměstíčko stávalo místem setkávání i starousedlíků i s těmi nově nastěhovanými lidmi.

M: Co se vám na tom novém náměstí líbí a případně co se vám nelíbí? Jak to na vás působí celkově?

Ž: Architektonicky se to sem možná moc nehodilo, vzhledem k zástavbě, která tady byla taková vyloženě vesnická, protože to bylo moderní. Zpočátku se mi zdálo, že se sem nehodí. Postupně jsme se na to už samozřejmě zvykli, ale co se mě líbilo, že tam opravdu vzniklo to prostranství, kde se lidi mohli

sejít, protože do té chvíle tady takové místo vlastně nebylo. Líbilo se mi, že to bylo nové a čisté a bylo tam pár obchodů, které vznikly v nekomerčních prostorech. Sice fungovaly chvíli, ale byly to pro obec, a hlavně pro občany nové možnosti. Upřímně řečeno, měli jsme určitě vidinu, že tam bude té občanské vybavenosti víc.

M: Jaké akce se na tom náměstí konají a účastníte se jich?

Ž: Konají se tam všeho druhu, třeba rozsvícení vánočního stromu, které se dosud konalo na staré autobusové točce u obchodu. Postupně se začala tahle akce přesouvat na náměstíčko, i když to spousta lidí, převážně starousedlíků, nesouhlasně. Necháпали, proč naše původní místo zaniklo a proč se to má stěhovat někam na nějaké nové místo, ale myslím si, že postupně si všichni zvykli na to, že je to místo důstojnější. Dá se tam postavit betlém i pódium, jsou tam lavičky, je to prostě hezčí, a hlavně větší prostor. Takový myslím, že kulturnější, přesně pro tyhle akce. V létě tu hrály nějaké kapely, byl tu masopust a také nějaké psí soutěže.

M: Myslíte si, že tohle místo se stalo středem obce? Oproti tomu dřívějšímu stavu? Bylo by možné vnímat jej jako centrum obce?

Ž: Nevím, jestli se stalo centrem, ale myslím, že má velkou šanci jím být.

M: Myslíte si, že je dobře dostupné pro chodce?

Ž: Určitě ano. Z okolních domů je to kousek, obyvatelé od potoka to mají taky nedaleko, jsou tam dobré cestičky, je to místo dobře přístupné ze všech směrů. Vlastně hned u náměstí je autobusová zastávka, takže je tu dobrá dopravní obslužnost.

M: A co motorová doprava, jaká je dostupnost?

Ž: To si myslím, že je dobrá. Náměstí je hned u silnice, která vede celou obcí.

M: A měla byste nějaký pohled na budoucnost? Co by se třeba na náměstí mohlo zlepšit? Nebo co byste uvítala ke zlepšení fungování? Co vám tam možná dneska chybí a co by tam mohlo do budoucna vzniknout?

Ž: Náměstí by si zasloužilo asi lepší vybavenost pro občany, určitě nějaké obchody, protože tady je vlastně už dlouhé roky jen jeden obchod (původní obchod na točce autobusů mimo centrum obce; pozn. autora) a ten obsluhuje jak Statenice, tak Černý Vůl. Vzhledem k tomu, že sem vedení obce nechce pustit vietnamské obchodníky, je tady pan Sadil jediný. Co se mě týká, jsem za to rozhodnutí jen ráda. Pak bych uvítala víc laviček a zeleně na náměstí. Ale já mám ráda jednoduchost, takže mi tahle podoba, kdy to není takový přeplácáný, vyhovuje. Taky bych tady uvítala lékárnu.

M: Kdybyste měla popsat cizímu člověku, který v obci nikdy nebyl, centrum obce, jak byste ho popsala?

Ž: Určitě je dobře, že je u autobusové zastávky, když jsem pojedla někdo cizí a řeknu mu, aby přijel do Statenic na náměstí, tak mu řeknu, vystoupíš tam na autobusové zastávce, je tam dům s hodinami. To by mohl být dobrý orientační bod, a nedaleko rybník. Ale myslím si, že ty hodiny budou asi stěžejní.

M: Tak to by bylo všechno. Děkuji za rozhovor.

Hoch 15 let, rezident obce Statenice

Moderátor: Můžu Ti vzhledem k tvému věku tykat?

Hoch: Ano jistě.

M: Děkuji. Jak dlouho v obci žiješ?

H: Žiju tady od narození v roce 2007

M: Kdyby ses zamyslel, co je pro tebe centrum obce, ten hlavní středobod, kde by to bylo?

H: Tak určitě náměstí, které je vedle bytovek a uzavírá tam takový hezký prostor a vedle toho je hned hezký parčík, ale jako hlavní střed v obce bych určitě dal náměstí.

M: Na tom náměstí se konají nějaké obecní akce. Chodíš na nějaké, účastníš se některých?

H: Každoročně jsem na rozsvěcení stromku. A občas i na masopustu.

M: Když se zamyslíš, kde obecně v obci rád trávíš čas.

H: Tak buď někde u lesa, kde je klid a chlad ze stromů anebo v tom parčíku vedle toho náměstí u rybníka u Detailla (restaurace), protože tam je krásně a dýchá to tam přírodou. Je to tam příjemný.

M: Takže na náměstí netrávíš rád čas?

H: Na náměstí nemám tak trochu co dělat, protože je to tam moc betonový, vydlážděný, je tam trochu málo života a není tam ani krám, kde bych si mohl něco koupit. Je tam jenom kavárna a pekárna, která je na mě moc drahá, takže náměstí mě moc nebere.

M: Takže bys tam uvítal větší nabídku obchodů?

H: Stoprocentně, protože v obci máme jenom jeden obchod, který je o zastávku vedle a myslím si, že správný náměstí by mělo mít krám s potravinami pro lidi, aby si tam mohli jít nakoupit.

M: Když se zamyslíš, co bys řekl, že je na náměstí dobrého?

H: Líbí se mi, že tam mají stojany na kola cyklisti. Můžeš si tam zajet na kole. Líbí se mi, že tam mají hodiny na jedné bytovce, takže si můžu zjistit čas a ta kavárna je fajn, protože je to tam takový lehký občerstvení, ale jak jsem říkal, na mě je moc drahá.

M: Je ještě něco, co se ti nelíbí, a teď nemyslím jenom ve smyslu vybavení? Když jsi tam a podíváš se kolem sebe, je něco, co ti na tom náměstí vadí?

H: Přejde mi, že na náměstí není vůbec zeleň. Je tam jen pár stromů.

M: Kdybys měl někomu to místo popsat a navést ho, aby se dobře orientoval a našel to náměstí, nebo aby věděl, že ho našel, jak bys náměstí popsal?

H: Je to prostor s pár lavičkami, uprostřed je jiné zbarvení vydláždění a na kraji je autobusová zastávka a jsou tam hodiny na bytovce.

M: Když tam chodíš pěšky, myslíš si, že se dá na náměstí dobře dojít, jako že je dobře dostupné?

ŘÍZENÉ ROZHOVORY

- H: Určitě je dobře dostupné a taky výhodné kvůli tomu, že když jedete z Prahy, tak se tam rovnou dá vystoupit? Je tam zastávka hned na tom náměstí, ale jinak se tam dá dojít vlastně ze tří stran a je to dobře přístupný.
- M: Vnímáš nějaký problém, když jdeš na to náměstí? Něco, co ti vadí?
- H: Asi ne, přijde mi to v pohodě.
- M: A co když jedeš na kole? Dá se tam dobře dojet a dá se to náměstí přejet v pořádku? Přijde ti to bezproblémové při jízdě na kole?
- H: Při jízdě na kole mi to přijde v pohodě. Většinou to náměstí přejedu, když se chci dostat na druhou stranu vesnice, než bych jel po hlavní silnici. Na náměstí mají taky stojany na kola, takže si tam můžu kolo odložit a zajít do kavárny.
- M: Přijde ti, že i autem je to dobře dostupné místo?
- H: Autem je to dobře dostupné, pokud tam není moc lidí, protože sice je hned vedle náměstí místo na zaparkování, ale určitě by se tam těch aut tolik nevešlo. Není tam žádné parkoviště.
- M: Kdybys mohl v tom centru, a nemusí to být teď jenom náměstí, ale celé centrum obce, mohl něco zlepšit do budoucna, měl bys nějaký námět, co by se tam mohlo zlepšit?
- H: Měl bych. Stoprocentně bych tam dal tu zeleň. Nějaké buď popínavky, nebo já nevím, nějaké kytky, aby to tam trošku žilo. Přijde mi to moc betonové a vydlážděné a nemá to tam moc život. Dál ty krámy, stoprocentně bych tam chtěl nějaký krám s potravinami.
- M: Tak to je všechno, děkuju za rozhovor.

Žena 71 let, rezident obce Statenice

Moderátor: Takže já se vás nejdřív zeptám, jak dlouho v obci žijete?

- Ž: V obci žijeme od roku 1991, takže 32 let.
- M: Pamatujete toho hodně. Probíhaly už tenkrát tady v obci nějaké kulturní akce, nějaké venkovní shromáždění a tak dál?
- Ž: Ano, protože tady byl původně kulturní dům (sokolovna), kde byly zábavy, chodilo se na plesy, ale to po roce 1989 sokolové pronajali a nová firma to trochu přestavěla na výrobu plastových oken. A už se tady něco takového nekonalo, akorát na hřišti čarodějnice a nějaká shromáždění a menší akce se ještě dělaly taky na točně autobusů.
- M: Jak jste to vnímala? To dění na točně autobusů, když se tam odehrávala nějaká akce a přijel tam autobus a tak dál. Jak to na vás působilo?
- Ž: Bylo to tam celkem hezké, ale malé a ten autobus tam překážel. Většinou to bylo o víkendu, kdy autobusů tolik nejezdilo.

- M: Pak v rámci té nové výstavby městečka vzniklo to náměstí. A já se chci zeptat, jak to náměstí vnímáte? Myslíte si, že to je prostor odpovídající pro vesnici, jestli to funguje, jak by to mělo fungovat, nebo jak to na vás působí?
- Ž: No, celkem se tu nic neděje, akorát rozsvícení stromu se tam teď dělá. Původně tam dřív nebyla ani ta kavárnička, jinak je to tam hezké, hlavně pro děti, že mají kde běhat.
- M: Myslíte si, že to náměstí by se dalo nazvat centrem obce, právě díky tomu prostoru pro shromažďování
- Ž: Asi určitě, i když to nebude za čas asi dostačující, protože se tady pořád staví, ale obec by potřebovala hlavně taky chodníky podél té hlavní silnice a podobně.
- M: Když se zamyslíte. je tam něco, co je třeba problém, nebo co by se mohlo vylepšit? Co by tam mohlo být ještě navíc v budoucnu, než je dneska?
- Ž: Momentálně tam třeba nejsou žádné krámy, je tam jenom kavárnička, kadeřnictví a květiny, nic jiného. Takže by tam toho mohlo být víc, protože teď je tady jenom jedna prodejnička na točně.
- M: Jak se vám ten prostor líbí jako takový?
- Ž: Celkem ano.
- M: Je tam třeba podle Vás dostatek stromů?
- Ž: Pár stromů tam je, asi jich je dost. Víceméně bych řekla, že to ale využívají lidé jenom z těch domů okolo toho náměstíčka, protože pak by to bylo asi malé.
- M: Je tam něco, čím byste to náměstí mohla popsat, aby každý věděl, když tam přijde, že je to ono?
- Ž: Jo, to je, vlastně centrum obce Statenice a je tam zastávka autobusu U kovární, a to náměstíčko je vlastně na té zastávce vidět.
- M: Ještě otázka ohledně pěší dostupnosti? Myslíte, že ten prostor je dobře propojený s obcí, že se k němu dá dobře dojít z různých stran obce?
- Ž: No, v obci chybí chodníky, děti nemají kde jezdit na kole, leda by musely po silnici, kde je provoz a jezdí autobusy, takže určitě by obec potřebovala spoustu věcí vylepšit.
- M: Zeptám se trochu obecněji, obec má spoustu jiných prostorů. Jsou některé, které se vám vyloženě líbí, nebo byste uvítala nějaké zlepšení?

ŘÍZENÉ ROZHOVORY

- Ž: Hezká je ta louka pod zámek a příjemná procházka podél potoka. Pod zámek to teď začali vylepšovat, chtějí tam udělat park.
- M: A ještě něco?
- Ž: Okolo rybníka je to útulné, myslím, když ten rybníček v městečku, jak se tady říká. A ještě pár míst by se našlo, ale moc jich není, anebo pak do lesa.
- M: Ještě k tomu náměstí, mohlo by se tam něco vylepšit?
- Ž: No nevím, teď kavárnička má i herničku, takže pár dětí se tam vejde, ale to je tak všechno, ale ta vznikla až za nějakou dobu. Dřív tam byla trafika, byla tam i Žabka, to bylo dobré, protože byla větší možnost nákupu a lidi nemuseli tak daleko. Teď musí až vlastně na konečnou autobusu a pro ty staré lidi je to docela problém. Takže víc krámů, nebo aspoň jeden s potravinami.
- M: A prostor náměstí se Vám líbí?
- Ž: Ale jo, a když se tam konají akce, jako rozsvěcení vánočního stromku, tak je to milé a hezké. Určitě lepší než na té točce. Někdy tam zajdu s vnoučaty, ta si dají zmrzlinu a já sedím na lavičce a koukám, jak dovádějí. Možná, kdyby tam bylo víc těch krámů, že by to bylo živější, někdy je tam dost mrtvo. Hlavně přes všední dny.
- M: Myslíte si, že je náměstí ostatními považováno za centrum obce?
- Ž: Určitě, nic jiného podobného tu není, a při procházkách si tu můžete dát kafe a projít se k rybníčku, posedět a tak. V létě se tu zastavují hodně cyklisti na občerstvení, takže je to asi známý.
- M: Děkuju za rozhovor

Pán 80 let, rezident obce Statenice

Moderátor: Dobrý den, já bych se vás nejdřív zeptal, jak dlouho ve Statenicích žijete?

Pán: My jsme my jsme koupili stavební parcelu v roce 1983. Takže než jste sehnali plány a já nevím co všechno, no tak se začalo stavět asi tak zhruba v roce 1984. (39 let. pozn. autora)

M: Jak jste ve Statenicích začínal?

P: No, tady v podstatě vůbec nic nebylo. My jsme byli poslední v řadě ke hřišti, co je silnice. Začali jsme to pomalu hrabat, tu stavbu svépomocí, s manželkou.

M: A to tady vlastně vůbec nic nebylo?

- P: V podstatě tady nebyl ani pořádně krám. Zastávka byla na konečné, to je tady vedle obecního úřadu. No a jediné co tady bylo z kultury a takového nějakého toho kulturního vyžití bylo to, že sokolové měli sokolovnu a pořádali v ní zábavy. To jsme ještě stačili, asi tři sezony si i zatancovat, a to bylo v podstatě všechno.
- M: Dnes sokolovna nefunguje, jak to? Proдалa se?
- P: To ne, ona se snad ani neprodala. Ono to pořád patří těm sokolům. Ale oni to potom pronajali na výrobu oken a dveří, a i teď to vlastně má nějaká úplně jiná firma. Kde teda taky snad vyrábí zase nějaký okna a já nevím, co všechno. Takže vlastně do té doby se veškerá ta kulturní činnost odehrávala v sokolovně a potom prakticky už tady nebylo nic, kde by se to mohlo odehrát. Až teprve po letech se začalo něco dít, když se vybuřovalo to městečko vzadu.
- M: Já ještě s dovolením se vrátím k té době, kdy se začala pořádat rozsvěcení vánočního stromku na té autobusové točně.
- P: Ale to se nedělalo hned od začátku, co jsme tu byli. To se dělalo až po nějakých letech. To já si to takhle z hlavy nepamatuju, kdy to bylo, je teda pravda, že se ten obecní úřad snažil o zavedení aspoň trošičku té kultury tady ve vsi. Takže se vždycky ozdobil ten stromek, který tam je, ta jedle nebo to co to je, borovice, rozsvítit se, zazpívala se nějaká písnička. Ale to už tam byl i ten krám. A tam se vařil grog. Zazpívali jsme si nějakou koledu, ale blbý bylo to, že tím, že tam byla ta točna, tak občas přijel autobus, a protože ten plac tam není zrovna veliký, museli jsme všichni jít stranou, což teda narušilo veškerý to hezký, co tam bylo. No ale i tak jsme to všichni brali jako hezký zážitek.
- M: A dělalo se tam ještě něco jiného než rozsvěcení stromků?
- P: No myslím, že ne. Tady nebyla pořádně ani hospoda. Jestli teda můžu hovořit i o hospodě. To byla ještě taková špeluňka, jak se říká, nebo taková obyčejná vesnická hospoda. Kde si teda člověk dal akorát to pivo s kamarádem, pokecal, ale to bylo všechno, tady nikdy nic nebylo. A pak teda v rámci té výstavby v centru obce vzniklo to nové náměstí. A ten prostor nějakým způsobem obsahoval nějaký krámeček, nějaký sezení a tak dále.
- M: Můžu se zeptat, jak na vás to náměstí působí, přijde vám to dobré?
- P: No, určitě, je to lepší, jak tady, protože tam nás vlastně nikdo neruší. To náměstí je tady v podstatě pro lidi jak ze vsi, tak vlastně i z toho Černého Vola. Jestli teda můžu hovořit jmenovitě o vesnici jako takový?
- M: Samozřejmě!

ŘÍZENÉ ROZHOVORY

- P: To náměstí mě přijde jako dostačující, protože je větší a dalo, už se tam udělat pódium, kde se zase zpívaly ty vánoční písničky, recitovalo se tam, to už bylo daleko lepší, a to rozsvícení stromku tam bylo samosebou taky lepší než to tady na točně, můžu říct, že tam je to daleko lepší.
- M: Je možný dneska to náměstí vnímat jako takový střed obce nebo centrum?
- P: No určitě, než jsme si zase zvykli, protože ze začátku jsme byli zvyklí tady na té točně toho autobusu. Ale pak, když se to přestěhovalo tam, tak lidi byli ze začátku proti, moc se jim to nelíbilo, protože ti, co to měli vedle v baráku, tak to měli kousek, ostatní museli jít kus pěšky. I když ta cestička podél potoka k tomu náměstí není tak daleká, je to hezká procházka, takže v tom vlastně nebyl problém, nebo aspoň z mojí strany nebyl problém tam dojít.
- M: Vnímáte na tom náměstí nějaký problém? Něco nedostatečného?
- P: Myslím, že ne. Jsou tam nějaký ty občůdky, je tam kavárnička. Byla tam kdysi Žabka, ale to se už zrušilo. Takže já myslím, že zase pro lidi okolo, který tam bydlí, je to lepší a jsou spokojení. Nakonec si myslím, že se to dneska líbí všem lidem. Jak bych to řekl, no sejdou se tam lidi, což je důležitý a popovídají si. že jo?
- M: Můžu se ještě zeptat, kdybyste třeba někoho měl na to náměstí nasměrovat, nebo ho popsát? Jak byste popsál to náměstí, abych ho našel? Třeba, jestli je něčím výrazné?
- P: No, jezdí tam autobus, takže je tam u toho stanice autobusu, takže každého napadne to, že když je to tam rozsvícený a je tam plno lidí, takže by měl asi vystoupit a jít se tam podívat. Ale kdybych měl někoho vést nebo ho nasměrovat... Je to vlastně po hlavní silnici do Tuchoměřic. Tak by šel pořád po hlavní a došel by až tam, protože to náměstí vlastně sousedí s hlavní silnicí.
- M: Myslíte si, že je náměstí pěšky dobře dostupné z celé vesnice?
- P: Pro statenické, si myslím, e to pro ně asi není žádný problém. Horší je problém pro Černý Vůl, tam to mají trošičku z ruky, ti by se prošli, ale já ani nevím a do dneška jsem se potom nějak nepídil, jestli třeba v tu dobu tam taky nemají nějaký stromeček. A to mě nenapadlo se někoho zeptat?
- M: Ještě se zeptám všeobecně na různá veřejná místa v obci. Máte nějaká oblíbená? Je místo, kam rád chodíte, nebo místo, kde se vám vyloženě líbí?
- P: Líbí se mi samo sebou v lese, protože jsme tady obklíčený z polovičky lesama, takže ta procházka lesem je krásná, hledáme houby a tak. No a pak pro děti je teď nově udělané hezké hřiště, kde ty maminky s těma dětma se můžou posadit. Pro velký samosebou fotbalové hřiště za vsí, není tak moc daleko. Takže, je tady pár míst, který teda jsou pěkný a dá se tam posadit.

Taky podél potoka je pár laviček a je hezký si sednout a slyšet, jak tam teče voda. Takže není to špatný.

M: Zeptám se úplně naposled, je nějaká věc, která by se dala ještě v obci z hlediska těch prostor, nebo i toho náměstí zlepšit? Měl byste nějaký nápad?

P: Víc určitě těch chodníků dát dohromady tak, aby třeba konkrétně, když jde člověk od obecního úřadu ke hřišti, tak jde jen po silnici a jít tam s kočárkem, ty maminky mají dost problém, protože tady začalo jezdit moc aut, což by se mělo omezit, protože nám se to teda moc nelíbí. Tady ze začátku byl úžasnej klid, ale teď je to hrůza, i s nákladáky. Tak to je teda chyba. A hlavně okolo té silnice není žádný chodník, takže se chodí po silnici a je to nebezpečný.

M: Děkuju za rozhovor

Starosta Statenic 62 let

Moderátor: Dobrý den pane starosto, já bych se vás nejdřív zeptal, jaký byl stav obce vzhledem k veřejným prostranstvím předtím, než se začalo budovat to nové náměstí?

Starosta: Takže já vám to řeknu úplně od začátku, jak vlastně tenhle projekt vznikl. Celý ten pozemek dnešní nové zástavby projektu firmy Ballimoor vznikl v devadesátých letech. Pozemky nejdřív koupila firma H-systém, to bylo v roce 1997. Ta krom této lokality měla tady ještě jednu a v roce 1997 zaplatila náklady na pořízení územního plánu. Dle územního plánu tam měla být zástavba rodinnými domy s řadovými domy včetně mateřské školky. Ten projekt měl vypadat úplně jinak, než je současná podoba. Bylo na to vydané územní rozhodnutí na firmu H-systém, které bylo naplněno tím, že se provedly terénní úpravy celého prostoru, proběhla skrývka zeminy a měly pokračovat další práce. Firma H-systém, jak všichni víme, šla do úpadku a soud tam řešil spory ohledně rozkrádání majetku klientů. Pozemek pak získala firma Ballimoor v rámci správce konkurzní podstaty pana Monsporta. Ta celý projekt přepracovala a měly tam být nově dvě zóny. Jedna měla být zóna zástavby rodinnými domy, kde jsou dnes tři druhy těchto domů a druhá zóna měla být městského charakteru, to znamená, měli tam být bytové domy s tím, že v přízemí měly být komerční prostory. Těch bytových domů tam mělo být řádově pět, ale došlo ke změně projektu a potom zůstaly jenom tři bytové domy a zbývající dva byly nahrazeny řadovými domy, což je z mého pohledu dobře, protože ten projekt z městské části zástavby přecházel pozvolna do té rodinný. Tyhle dvě zóny byly odděleny jezírkem, což byla nádrž na zachytávání dešťových vod a u toho byla restaurace plus komunikace napříč, která to od sebe vzájemně oddělovala. Takže ten projekt je udělaný dobře .

M: Jaký byl důvod nebo motivace tento pozemek uprostřed obce zastavět?

- S: Touto loukou, kde se za minulého režimu pěstovala kukuřice, vlastně došlo opticky ke spojení dvou částí obce Statenice a Černý Vůl. Součástí projektu bylo rovnou prostranství náměstíčka, které tam je dnes. Na něm byl obchod. Určitou dobu tam působila i prodejna Žabka. V současné době je tam kavárna, prodejna květin a kadeřnictví. Naproti, místo té Žabky je dneska pekárna. Veřejné prostranství ale není ve vlastnictví obce, ale sdružení všech vlastníků, kteří vlastní svou určitou nemovitost, ať už řadovku anebo rodinný dům v této lokalitě a tím pádem mají svého správce. Zároveň si to celé si to celý udržují. Obec tam převzala pouze komunikaci, tedy ulici včetně chodníků, převzala i inženýrské sítě kanalizaci, vodovod a veřejné osvětlení.
- M: Ten návrh náměstí byl nějakým způsobem iniciován vedením obce, nebo to bylo rovnou dané projektantem jako jeho invence?
- S: Investor přišel s návrhem tohoto území takhle finálně. Jen je jediná změna u těch dvou bytových domů za řadový domek. Jediná věc, která by se dala vytknout, je nedostatek parkovacích míst. Bohužel je to v centru obce a někdy i lidi ze Statenic si tam dojedou autem, než aby tam došli pěšky.
- M: Po dostavbě náměstí vím, že místní obyvatelé ho nějak moc nepřijímali a nějaký čas se rozsvícení stromku konalo v původním místě na točce autobusů, přestože ten prostor už tam byl. Vnímali jste nějakou nedůvěru obyvatel k novému náměstí?
- S: Když vezmu třeba to rozsvícení stromu, a vlastně zahájení adventu, vznikla iniciativa od bývalé provozovatelky nebo nájemkyně místního obchodu. V tu dobu byl obchod vlastně v centru obce. Tohle všechno začínalo v roce 2003, kdy byl ještě ten projekt úplně zelená louka, takže se rozsvícení stromů dělalo v tomto prostoru. Bylo to spojené s prodejem kaprů a svařeného vína, takže to mělo takový ten svůj vánoční náboj. Ten kolorit, že vlastně z adventu jsme pomalinku přecházeli k vánočním svátkům. Začínalo to být ale neudržitelné v tom, že to bylo na konečné autobusy, který tam v určité době lidi ohrožoval. Tak se přistoupilo k tomu, že na novém náměstí to bude bezpečnější, což je pravda, ale nevýhoda v tom, že tam musíme každý rok dodávat strom, kdežto tady jsme stromy měli. Je fakt, že lidi to náměstí začali používat postupně a možná nějaká nedůvěra nebo zvyk tam i byl. Chci k tomu dodat ještě jednu věc: investor chtěl sám o sobě ještě udělat úpravy koryta potoka, který vede za náměstím – Únětického potoka, to znamená vyčistit břehy, veškeré kořenové systémy, které zasahují do potoka, aby voda mohla plynule protékat a nedělaly se nánosy, které to přinášejí z lesa a snižují tak průtok vody. Bohužel odbor životního prostředí s tím měl velký problém, protože si myslel, že se zničí veškerá fauna a flóra žijící v korytě potoka. Čas ukázal, že to bylo z pohledu životního prostředí krátkozraké, protože se do toho prostoru vrátily kachny a život. Ale koryto zůstalo neošetřené a zachytávají se tam pořád větve, což způsobuje snížený průtok. V meandrech dochází k vymílání jednotlivých břehů, kdežto takhle by to krásně mohlo protékat a ta voda by tam měla svoji udržitelnou trasu.

M: Než se přistoupilo k realizaci tohoto prostranství, jak probíhala nějaká participace obyvatel, nějaký představení či diskuse s obyvateli a podobně?

S: Představení toho projektu bylo pouze při zasedání zastupitelstva, kdy se tam obhajoval územní rozvoj, vydání územního rozhodnutí nebo stavebního povolení. Takže ty aktivity nebyly v tomhle směru žádné. Je pravda, že to, samozřejmě, zasáhlo do života občanů během realizace. Obec měla v té době podmínku, že se musí podél Statenické ulice vybudovat chodník, aby ty lidi na autobus chodili bezpečně a v čistém prostředí. Samozřejmě, že zástavba v centru obce přináší určité nedostatky, omezení pohybu, prašnost, bláto, hluk a tak dále. A v neposlední řadě zvýšenou intenzitu nákladní dopravy. Takže obyvatelé v okolí té stavby si svým způsobem dost vytrpěli. Na okolí to mělo negativní vliv, ale odpůrci, kteří, byli proti téhle zástavbě a byla jim trnem v oku, pak v klidu využívali i služeb náměstí, a blízké restaurace. To znamená, že nějaká příprava směrem k občanům nebo případná i nějaká diskuse a nějaký názorový střet před samotným začátkem, nebo ve fázi projektu, neproběhly. Pouze místní aktivistická organizace Magna, která samozřejmě tyhle věci tlačí a dlouhodobě útočí, podávala námítky. Některé nebyly relevantní, některým bylo vyhověno. Ale vesměs byly zamítnuty, protože to bylo v souladu s územním plánem. Proto kdyby došlo ke změně územního plánu v roce 2004, tak se to stavělo podle změny územního plánu. Dnes si myslím, že tahle zástavba pýchou obce, protože je to území, které má kontinuitu, že do tohoto prostoru zapadá, ať už to vezmeme projektem zeleně, opravou vodního koryta, které tam podél silnice a tak dále. Dneska vidíme, že ty rodinné i bytové domy jsou naprosto perfektně zapracované do toho centra obce a můžeme říct, že ano, my máme dneska centrum obce, které bylo nově vybudované.

M: Můžu se zeptat, jestli obec v současné době má nějaký koncept údržby a budování veřejných prostranství?

S: Údržbu veřejných prostranství, která jsou naše, provádíme. To znamená, že tam provádíme zametání, stříhání, sekání, trávy a tak dále. A co se týká nových veřejných prostor, tak samozřejmě se ty pozemky těžko hledají, protože vesměs nejsou ve vlastnictví obce. Dneska jediný velký potenciál máme v parku Parádnice, kde se připravuje školka se zázeminím a kde, díky terasám a poloze tohoto území, je možno provádět kulturní akce, které de facto mají hlediště v těch terasách, když to takhle laicky řeknu. Ten pohled na to i na účinkující, případně na to pódium a na to všechno plus do toho areálu údolí Únětického potoka, ten je teda úplně fantastický. Dělal se tam už promítání filmů, to znamená letní kino, konaly se tam Svatováclavské slavnosti, které už bohužel skončily, protože minulé vedení už není u moci, tak se to nedělá. Oni to dělali, ale jenom pro určitou skupinu, která na to v současné době rezignovala, což je teda mého pohledu zavrženíhodné, protože ta kultura se dělá pro lidi, a ne pro určité skupiny. Takže tam si myslím, že ten potenciál je. A pokud se opraví i zámek tak by tam byla ideální venkovní kavárna s posezením s výhledem do prostoru. Další veřejné

prostory vlastně budou spojené s developerem, který tady na severní části obce bude provádět rozsáhlou zástavbu rodinných domů.

M: Děkuji za rozhovor

Žena 52 let rezident obce Horoměřice

Moderátor: Můžu se vás zeptat, jak dlouho v Horoměřicích žijete?

Ž: Žiju v Horoměřicích od dětství.

M: Když se zamyslíte ohledně centra Horoměřic, jak na vás ten prostor v centru působí? Působí na vás jako ucelený prostor návsi nebo náměstí, nebo jak ten prostor vlastně vnímáte?

Ž: Já to vnímám, jako že si tam zařídím věci. Je tam Obecní úřad, nakoupím si tam, ale jako takové náměstí, kde by byla třeba fontána nebo nějaké posezení s lavičkami, to tak necítím, ani omylem.

M: Ptám se na to, protože ve Strategickém plánu obce je uvedeno, že centrum je ucelené a v zásadě hotové. Ani zmínka o potřebě vytvoření souvislého prostranství, odpovídající centru obce.

Ž: Hmm, to je zajímavé....

M: Hlavní komunikace vede skrze tento prozatímní prostor. Vnímáte ji jako rušivou?

Ž: Určitě, je tam někdy děsný provoz, až je někdy problém skoro přejít.

M: A co se týká vybavení obchodů, úřadu a tak dál. Máte pocit, že to je dostatečné?

Ž: Myslím si, že když nepotřebuji něco opravdu speciálního, tak je to dostačující.

M: Uvítala byste, kdyby v centru Horoměřic vznikl prostor, který by se podobal nebo blížil náměstím? Takový ten centrální klasický prostor, reprezentativní a tak dál.

Ž: Jo uvítala bych to. Líbilo by se mi, kdybych tam mohla posedět a s někým popovídat, vypít kafe a tak.

- M: Ještě bych se zeptal, jak je na tom centrum z hlediska pěší dostupnosti? Dá se tam dobře dojít?
- Ž: Já myslím, že je dobře dostupné pěšky ze všech částí. Když lidé bydlí na konci Horoměřic, tak to už je trochu problém. Ale jsou tam dvě tři autobusové zastávky, takže třeba se dá jet jednu zastávku do centra, nebo pak na druhou stranu až k Lidlu. Protože třeba do centra do horních Horoměřic, kde je i obecní úřad, tak tam je to vlastně do kopečka. Tak to pro starší lidi, si myslím, není už tak snadné.
- M: Součástí centra je i historický objekt hospodářského dvora se zámeckým křídlem. Myslíte si, že by to zasloužilo i vzhledem k historii objektu, toto místo víc zvýraznit a přiblížit lidem, třeba formou náměstí?
- Ž: To teda určitě, protože teď je to vlastně dost, tak jakoby prakticky zastrčené. Nikdo o tom moc neví, jen ten, kdo se o to zajímá.
- M: Horoměřice na svých webových stránkách ve svém Strategickém plánu, jak jsem už říkal, uvádí, že Horoměřice mají ucelené centrum bez jakýchkoli nároků na nějakou změnu. Vy byste teda uvítala změnu vzhledem k tomu, aby se z toho stal opravdu prostor jasně vnímatelný?
- Ž: Jasně, chtělo by to změnu na kráse.
- M: Vnímáte v tom centrálním prostoru nějaké negativum, a to myslím z jakéhokoli hlediska?
- Ž: Určitě, ta hlavní silnice, a to velké parkoviště jsou nepříjemné. Jinak nic tam vlastně nechybí, jen chybí ten prostor pro normální posezení. Ale sednout si dneska obchodu a koukat na parkoviště, to není moc příjemné. Takže bych tam uvítala i víc třeba zeleně. Ta vždycky působí dobře na Relax, a vůbec na okolí.
- M: Když se zeptám opačně, vypíchla byste v tom prostoru hodnoty, který tam dneska jsou?
- Ž: Líbí se mi, že vlastně v těch potravinách a masně, i v drogerii dneska seženu všechno, co potřebuji a nemusím pro to nikam daleko. Jsou to dobře zásobené obchody.
- M: A třeba z hlediska estetického?
- Ž: Asi takhle: je to budova, která tam stojí čtyřicet let. Takhle je to taková kostka a asi se měnit nebude. Ale esteticky nic moc. Asi by si Horoměřice zasloužily nějaký takový centrální prostor, který by trošku víc reprezentoval než tak, jak je to dneska.
- M: Děkuju za rozhovor

Zpracovatel ÚPD Květnice

Moderátor: Květnice, i přes velký nárůst zástavby rodinných domů od devadesátých let, pořád nemá nějaký hlavní nebo centrální prostor jako náměstí. Jakým způsobem vykrytalizoval problém nedostatku veřejných prostranství včetně toho hlavního? Vznikalo to postupně? Vzešlo to od vedení obce, nebo od lidí, že to chtějí? A jak to dneska?

Zpracovatel ÚP: Do Květnice jsem se dostal v době, kdy už byla totálně zastavěná. Tehdy, v těch devadesátých letech, tam starosta obce vlastně povolil masivní rozvoj díky územním plánům tak, jak se tenkrát dělaly. Ta výstavba vznikla vlastně skoro na celém katastru nemovitosti. Někdy na přelomu tisíciletí, myslím, že to bylo tak 2004. Já jsem k tomu přišel až někdy kolem roku 2010 s tím, že ještě jsem zažil toho původního starostu Rathouského, že chtěli ještě rozšiřovat nějaké zastavitelné plochy, ale pak to vyhrálo zastupitelstvo a lidi, kteří chtěli zastavit tenhle rozvoj. Když jsem tam začal dělat územní plán, tak už jsem musel převzít i některé rozvojové plochy, které už byly předjednané, protože tehdejší starosta podepsal nevýhodné smlouvy s developery a už si od nich vzal i peníze. Takže oni z obavy, že by museli ty peníze vrátet s velkým úrokem, se snaží de facto tam držet ty zastavitelné plochy a nějakým způsobem dokončit ten masivní rozvoj. Samozřejmě tenkrát nebyly žádné vyhlášky na veřejná prostranství, takže všichni developeři to řešili tak, jak to bylo geometricky co nejracionálnější. Jako kouzlo nechtěného bylo, že přes to území šel vysokotlaký plynovod, takže jedna z devíti nových ulic je trošičku širší díky tomu, že je tam ochranné a bezpečnostní pásma. Protože ta jediná komunikace je širší. Já, když jsem tam vstoupil, tak vlastně nebyly ani hotová veřejná prostranství ulic, neměli tam chodníky, neměli kapacitní infrastrukturu, takže jsou závislí de facto na ostatních sídlech, protože tam neudělali v posledních letech nic. Před asi třemi, čtyřmi roky se jim podařilo otevřít mateřskou školu, takže to je takový první impuls k rozvoji obce dovnitř. Už tak můžou nabízet nějaké hodnoty. Jinak to byla noclehárna. A co se týká třeba vývoje veřejných prostranství, tak nikdy tam nebyla cílená snaha na nějaké centrální větší veřejné prostranství. S výjimkou toho, že tam kolem bývalé tvrzi Květnice historicky nějaké bylo. A pod tou tvrzí je takové malinké veřejné prostranství, ale oni ho zkazili tím, že tam postavili nohejbalové hřiště, a ještě k tomu asfaltové, u takového rybníčku. Je to vlastně taková stará bývalá náves, která je bohužel dneska nohejbalové hřiště, takže nemůže plnit funkci významnějšího veřejného prostoru.

Už od doby, kdy jsem tam začal dělat územní plán, plánují, že hlavní veřejné prostranství jako pseudo náves, protože dneska už to nebude náves, ale bude to náměstíčko, protože už sama Květnice postrádá venkovský ráz a je to městská, nebo příměstská zástavba. Mělo by to vzniknout v areálu bývalého zemědělského statku, který je dokonce chráněný jako kulturní nemovitá památka, je to Lichtenštejnský dvůr, na kterém je i podmínka využití území zpracování regulačního plánu. A ta podmínka je taková, že by

se měla zachovat jeho historická stopa, s tím, že vnitřek toho statku by měl tvořit právě nové náměstíčko. Je k tomu zpracovaných víc projektů, spousta vizualizací, a to nejen teď, ale i v rámci komunálních voleb na podzim. Udělali na to i místní referendum. Takže dneska má obec šanci, že by tam mohl vzniknout plnohodnotné centrum, už ne náves. Celé náměstíčko, bude obklopené asi bytovými domy év té historické stopě statku. Je to i šance pro místní komunitu, která se dneska nemá vlastně pořádně kde scházet a scházejí se v jen v parku pod mlýnským rybníkem. Říká se tomu Proutnice a je tam i taková dřevěná chatka, tak to dneska vlastně funguje jako takový komunitní centrum, kde se lidi jsou schopní sejít na nějakým prostoru. Pokud se nebudeme o prostoru u obecního úřadu u mateřský školky, to je spíš parkoviště a netvoří to nějaký veřejný prostor. Je to spíš z nouze ctnost. Je to parkoviště a třeba když jsme tam měli pracovní zastupitelstvo, tak jsme ho měli venku na tom parkovišti před školkou a obecním úřadem. Takže místo setkávání supluje parkoviště před úřadem. Co se týká vývoje veřejných prostranství, jsou tam ještě velké zastavitelné plochy. Problém je, že i díky Květnici je postižená i obec Sibřina. Najednou se ta identita vlastně ztrácí díky tomu slepení Sibřiny a Květnice a sama Sibřina taky nemá nic jako centrální veřejný prostor. Ona je to taková podlouhlá ulicovka, takže taky nemají žádnou pořádnou náves. Na severu je sice takový statek, jako transformační potenciál, že se tam taky bavíme s majitelem, že kdyby z toho tam vznikla nějaká tržnice, nějaké centrální prostor, že bychom mu to třeba povolili.

- M: Vy jste na začátku zmínil, že starosta podepsal nevýhodné smlouvy s developerem. V těch prvních letech se tohle moc nedělalo, až později plánovací smlouvy.
- Z: Oni plánovali čistírnu odpadních vod a nějakou infrastrukturu. Developeři dali obci asi osm až devět milionů a vlastně do teď nemůžou stavět, protože je to dokonce na 1. třídách ochrany ZPF. Takže oni se bojí toho, že kdyby ten rozvoj zmizel z územního plánu, že po nich ty peníze budou chtít zpátky. Takže to bylo na infrastrukturu a podepsali něco jako plánovací smlouvu, ale bohužel je asi neutratili na tu infrastrukturu, ale v rámci provozu obce. Asi se by se to už nedohledalo. Byla to divoká doba, a dokonce pak ministerstvo vnitra i nějaké smlouvy zrušilo, protože nerespektovali zákon o obcích. Já jsem tam ani tu změnu nechtěl dělat, mě přemluvila tenkrát pořizovatelka Bradová. Já jsem dělal změnu v Sibřině, a přes ni jsem se dostal ke Květnici, ale nelíbilo se mi to chování zastupitelů. Byli opravdu prodevelopeřští, a že dokázali způsobit na území Květnice takový problém? Někdy od toho roku 2012 už tam jsou zastupitelé, kteří ale tento rozvoj brzdí.
- M: Takže to první zastupitelstvo bylo hodně prodevelopeřské?
- Z: Ano, dost, úplně to rozprodali a roztrhali území, hodně jim šli na ruku. Podle mě i majitelům pozemků, no asi z toho něco měli. Samozřejmě to byla hrozně divoká léta, ty devadesátky, to byl klondajk tady v Čechách, každý územní plán byl pročervenalý rozvojem, a dneska je vidět, že ani nejsou schopní ty pozemky zastavět, protože není infrastruktura, nejsou vyřešeny

vlastnické vztahy. Já dělám třeba Vodochody, tam už dokonce zastupitelstvo řeší nadměrné zastavitelné plochy, protože některé byly nesmyslné, ale už se to rozparcelovalo. A mají třeba mezi parcelami pruh čtyřmetrový na komunikaci, což dneska nejde naprojektovat a už se nedomluví mezi sebou. Je mi i líto těch lidí, že koupí pozemek, který prostě nebude možný ani pak zastavět.

M: Oni viděli asi dřív v tom rozvoji taky přínos pro obec, ne?

Z: Těžko říct. Přínos pro tu obec, ty peníze, asi ano, ale ono to nakonec končí tím, že ti lidi tam nemají ani trvalý pobyt. Ty baráky byly neprodejné. Moje kamarádka, když se rozváděla, tak díky té špatné vybavenosti v těch letech 2010 až 2012 nebyla schopná ten barák prodat, protože všechno bylo závislé na Praze, všechny služby, prostě nesmysl. Dneska je samozřejmě jiná doba, dneska se hned všechno prodá, ale v té době, jak byla krize hypoték to bylo jinak.

M: Takže Květnice je ukázkový odstrašující příklad?

Z: Sídlíště naležato. Třeba oproti Bradleci u Mladé Boleslavi. To je stejný případ. Zastavili celé území, ale udělali velkorysé veřejné prostory, lampy, zeleň a povrchy a všechno funguje. Prostě bylo vidět, že si tam dali jako záležet s tím veřejným prostorem, ano jako odstrašující případ ta Květnice je.

M: Zase je aspoň vidět ty chyby takhle uceleně, i když jsou rezidenti samozřejmě chudáci, že to na ně zrovna padlo.

Z: Hlavně přebírali stavby, které neměli přebírat, třeba nedokončená kanalizace. Tam měla být odlehčovací komora, kterou neudělali, takže jim tam lítají při deštích poklopy, z té jednotné kanalizace, prostě šílenosti, co se tam děje.

M: A jak to vypadá dnes?

Z: No a teď vedle Květnice-Gardens je tam ještě nějaký růst směrem k Sibřině. To už se tam teď staví a myslím si, že to vypadá docela dobře, že to není tradiční vesnice. Oni si sice odhlasovali v referendu, že chtějí mít všichni šikmé střechy, a že chtějí žít jako na venkově, že se stěhovali na venkov, a já jim říkám, ale vždyť vy nežijete venkovským způsobem života. Vy nejste venkov, vy nejste vesnice. Vždyť vy máte 600 m² pozemky na tom máte bungalovy a jste nalepení na sebe. Prostě to není venkov. Tohle není venkovský způsob, takže já jsem je tam trošku asi i urážel. Mysleli si to a říkám ne, já vám jenom vysvětluji pojmy, vy tady chráníte šikmou střechou, nnějaký ráz obce, ale nejste venkov, jste příměstská oblast a já osobně bych tam byl pro nějakou kombinaci s plochými střechami, jako víc moderní zástavbu.

M: Tohle mě taky zajímá to dilema příměstských obcí, kde chtějí být jako vesnice, ale vlastně nikdo v té vesnici už vesnický nežije, už jsou to všechno měšťáci, kteří chtějí rodinný domek a cítit se jako na vesnici, ale vůbec nevědí, co to znamená vesnický život. Pak si někdo vedle nich vezme koně a všichni jsou na prášky, protože to smrdí, řehtá a tak. Nechápu, že to je

přirozená součást vesnice.

Z: Přesně, přesně.

M: Teď se má prý udělat nové veřejné prostranství jako náves nebo náměstí?

Z: Ten dělal architekt Hlaváček dokonce z fakulty architektury. Ale hodně se teď setkávám s problémem, že hodně projektují zahraniční architekti, třeba na Květnici –Gardens. Tam nás dokonce chtěli odvézt do Británie, a ukázat nám, jak vypadají ty jejich domečky? Teď v jiné části jsou zase Španělové! Takže španělstí architekti navrhují takovou architekturu, která není úplně slučitelná s naším prostředím.

M: A jaký mají důvod? Že to jsou cizí developeři?

Z: Ano, jsou to i dost často cizí developeři.

M: A tahají si sem cizí architektky ...

Z: Ano, dost často. Teď už zjistili, že je potřeba i ty české architektky. Ale dost často to byly problémy, protože měli tu jižanskou představu. No a tady narazili trošičku i na administrativu, na úřady a na regulace v územním plánování.

M: Z mojí zkušenosti ve Statenicích taky celé to nové městečko projektovala nějaká holandská architektonická kancelář. Jsou to takové, svým způsobem, cizorodé baráky, ale to je holt prostě to kouzlo příměstský zástavby, že vlastně projde skoro všechno. Někáká plochá střecha se neřeší, pokud není územní plán s prvky regulace, kde by to mohlo být omezeno.

Z: Zajímavý je opačný princip. Postup, co uplatnil starosta v Zichovci. Prostě mít jasnou představu a pak si vybírat klienty. Je to trošku sociální inženýrství, ale nedopustí se pak takových zásadních přešlapů. Stojí to v kontrastu, opravdu regulérní plánování, že zastupitelé vědí, do čeho jdou a mají jasno a vybírají si klienty a na druhou stranu někteří to prostě nechají napospas investorům. V Zichovci to má výhodu, že starosta je velmi zámožný a mohl to tam všechno podepřít a tím pádem si mohl vybírat a řídit si to po svém.

M: A co třeba kontribuce? Jaký mají vliv?

Z: To je velká otázka, kontribuce, protože přesně jak jsem říkal, Květnice nechala vyplatit peníze, a to byly peníze opravdu na infrastrukturu, ale promrhali to na chod obce a pak z obavy šli těm developerům na ruku. Dřív se třeba vůbec nevybíralo. A dneska si to ti starostové uvědomují a obce, které dosud nevybíraly, tak si říkají o velké peníze od developerů. Takže už vědí, jak na ně.

M: Kolik to třeba dělá?

Z: V Brandýse chtějí dvě stě šedesát tisíc na barák.

M: To teda už není zanedbatelný.

Z: Tak oni si spočítají, že takový barák developer prodá třeba za patnáct milionů. Takže prostě pořád je to nic v procentech nákladů. No a třeba radnice v Brandýse si spočítala, že na tu veřejnou infrastrukturu potřebuje dvě miliardy. Vydělili to zastavitelnými plochami a řekli prostě budeme chtít za velký byt a za rodinný domek dvě stě šedesát tisíc. A pokud vím v

Říčanech jsou ještě dražší a spousta obcí už začíná taky kontribuční poplatky zavádět, a přitom je to skoro vydírání, výpalné!

M: Zase ta obec musí hradit náklady i jen na údržbu třeba veřejných prostranstvích

Z: Ano začínají si uvědomovat, že ty peníze potřebují. Mně se i líbí ekonomický přístup k veřejným prostorům, třeba Hudeček z IPRu udělal pro magistrát Prahy metodiku investičních výdajů na veřejná prostranství. A kolik stojí výdaje na údržbu a že to jsou fakt velké částky a že je potřeba je nějakým způsobem získávat od rezidentů. Prostě to nemůže platit stát, a když tam rezidenti třeba ani nemají trvalé bydliště, tak holt si takhle řeknou na začátku o nějaký výraznější poplatek.

M: A je to plně legální, byť pochopitelný?

Z: Není, je to pololegální. Taky tomu říkáme výpalné, ale jsou to taková pravidla pro jednání se stavebníky. Je možné se podívat na web Brandýse, to je prostě v rámci nějaké dohody o výstavbě. No není ta plánovací smlouva, ale je to prostě příspěvek na infrastrukturu a oni ti, když odmítneš můžou dělat velký problémy.

M: Rozumím, protože bude následovat nesouhlas obce s výstavbou a podobně.

Z: Ano, protože potřebuješ souhlas na napojení na infrastrukturu a oni řeknou, že mají limit třeba v ČOVce. Nebo v něčem jiném, a pak má stavebník utrum.

M: A pak seš nahraný, když tě nepřipojí, já vím, znám to z příkladu v Tuchoměřicích. Tam bylo něco podobného. Developeři tady chtěli postavit nějakou lokalitu a vůbec se nedohodli s obcí a ta jim pak schválně bránila připojení do čističky. Deset let to tady leželo úplně ladem, než se teda konečně nějak domluvili.

Z: Jo, to je přesně ono.

M: To je z mé strany vše. Děkuju za přínosný rozhovor.

Z: Rádo se stalo.

10.2 Závěr z rozhovorů

V úvodu je nutno podotknout, že komunikace s lidmi formou řízeného rozhovoru je celkem těžká a vyžaduje určitou zkušenost, neboť ne vždy respondenti pochopili otázku a odpovídali trochu na něco jiného. Nicméně na závěr pořízených rozhovorů lze shrnout, že všichni respondenti ze Statenic vnímají veřejná prostranství jako důležitou součást jejich sídla, která rozšiřuje možnosti jak a kde v prostoru obce trávit čas. Vnímají i to, jak je možno se na dané prostranství dostat, a to nejen ve smyslu za jak dlouho, ale i jakou cestou, jak příjemnou nebo naopak. Je zajímavé, že otázku centra sídla a jeho potřeby pro veřejný život zase tolik silně nevnímají a spíše hodnotí jednotlivé aktivity, které dané prostranství přináší. Někteří, a to spíše mladší, si všímají i objektů na HVPR a jsou schopni je popsat. Důležité je, že všichni vidí hlavní veřejné prostranství jako prospěšné, přinášející určité kvality pro život v tomto malém příměstském sídle. Rozhovor se starostou obce ukázal skutečnost, jaké štěstí měly Statenice, že investor i projektant byli natolik osvíceni, když rovnou do svého záměru promítli potřebu obce ve vytvoření HVPR, aniž by zastupitelstvo

tuto věc iniciovalo. V původním projektu H-systému šlo zjevně jen o vytěžení území souvislou parcelací rodinných domů. Krátký rozhovor s rezidentkou Horoměřic, žijící v tomto sídle od dětství, potvrdil vnímaný současný stav centra sídla jako prostorově nejednoznačný a roztržitý do předprostorů jednotlivých typů objektů vybavenosti. To dokládá i pozitivní reakce respondentky na představu dotvořeného souvislého a uceleného prostoru náměstí. Rozhovor se zpracovatelem ÚPD Květnice dává nahlédnout do spletité problematiky rozvoje sídla, kde určitá nezkušenost a chyby v postupu zastupitelstva mohou přinést břímě špatného nasměrování vývoje na dlouhá leta do předu.

11 SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

11.1 Literatura

- [1] **ALEXANDER, Ch, Sara, I, Murray, S., 1977.** *A pattern language: towns, buildings, construction.* New York: Oxford University Press, 1977. ISBN 0-19-501919-9.
- [2] **BAŠE, M., 2006.** *Struktura venkovského osídlení.* In: Vorel, I. (ed.) et al.: *Krajinný ráz a východiska jeho hodnocení.* Praha, pp. 75-81. ISBN 80-903206-2-7.
- [3] **BAŠE, Miroslav., 2006.** *Sídla a stavby na venkově.* Praha: Česká technika - nakladatelství ČVUT, 2006. ISBN 80-01-03390-2.
- [4] **BAUMAN, Z., 2006.** *Úvahy o postmoderní době.* Praha: SLON. ISBN 80-86429-11-3
- [5] **BECK, H., 1972.** *Neue Siedlungsstrukturen im Grossstadtumland aufgezeigt auf dem Beispiel von Nurnberg-Furth.* In: *Nurberger Wirtschafts und Sozialgeographische Arbeiten, Sv.15, s. 124-143, 1972*
- [6] **BENTLY, I., 2005,** *Responsive environments, A manual for designers,* 11. vyd. Oxford Elsevier, ISBN 0 7506 0566 9
- [7] **BRUNN, S.D., WILLIAMS, J.F., 1972.** *Cities of World.* World Regional Urban Development, NewYork, 1983
- [8] **CORBUSIER, Le.,** *Za novou architekturu.* Praha: Petr Rezek, 2005. ISBN 80-860-2723-6.
- [9] **ČABLOVÁ, M., 2014.** *Prostory: Průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství,* Nadace Partnerství, 2014, ISBN 978-80-904918-6-1
- [10] **DOUHLÍK, L., 1989.** *Zonální struktury: Urbanistická typologie.* Praha: ČVUT, 1989. ISBN 80-01-00167-9.
- [11] **GALČANOVÁ, L., VACKOVÁ, B., 2008.** *Rezidenční suburbanizace v postkomunistické České republice, její kořeny, tradice a současnost.,* Případová studie brněnských suburbií, Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, IVRIS Papers, FSS MU, 2008, ISSN 1803 - 0343
- [12] **GEHL, J., 2012.** *Města pro lidi.* Brno: Partnerství, c2012. ISBN 978-80-260-2080-6.
- [13] **HÁJEK, P., 2009.** *Kombinace více funkcí v architektuře: Habilitační přednáška.* Praha: ČVUT, 2009
- [14] **HENDRYCH, J., KUPKA, J., STOJAN, D., KLINGOROVÁ, I., KUBÁTOVÁ, Š., ALTUKHOVA., A., 2018.** *Struktury urbanizované zeleně.* Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2018. ISBN 978-80-01-06517-4.
- [15] **HEXNER, M., NOVÁK, J., 1996.** *Urbanistická kompozice.* Praha: ČVUT, 1996.
- [16] **HNILIČKA, P., 2012.** *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů : urbanismus do kapsy. 2., dopl. vyd. Brno: Host, ISBN 978-80-7294-592-4.*
- [17] **Hnilička, P., 2013.** *Veřejná prostranství v době rozmachu sídelní kaše,* in. Ouředníček, M., Špačková, P., Novák, J., (eds.), SUB URBS, Sídla, Krajina, Lidé, 2013, Praha 2013, ISBN 978-80-200-2226-4, str. 256
- [18] **HONZÍK, K., 1946,** *Tvorba životního slohu, stati o architektuře a užitkové tvorbě,* Praha 1946.
- [19] **HOWARD, E., 1924,** *Zahradní města budoucnosti.* V Praze: Vesmír, 1924.
- [20] **HRŮZA, J., 1977.** *Slovník soudobého urbanismu.* 1. vyd. Praha: Odeon, 1977, 341 s.
- [21] **HRŮZA, J. 1973,** *Hledání soudobého města.* Praha Obelisk 1973
- [22] **HRŮZA, J., ZAJÍC, J., (1995),** *Vývoj urbanismu I,* Praha ČVUT, ISBN 80-01-01342-1

- [23] **CHUMAN, T., ROMPORTL, D., 2013**, *Změny krajinného pokryvu a struktury krajiny v České republice vlivem suburbanizace*, in: Ouředníček, M., Špačková, P., Novák, J., (eds.), SUB URBS, Sídla, Krajina, Lidé, 2013, Praha 2013, ISBN 978-80-200-2226-4, str. 119
- [24] **JACKSON, K. T., 1978**. *Crabgrass Frontier: The Suburbanization of the United States*. New York: Oxford University Press, 1987. ISBN 13 978-0-19-503610-7.
- [25] **Klápšťová, E., Klápště, P., Říha, M., 2013**, *Vnímání a využití krajiny staro- a novousedlíky v suburbánní zóně Prahy: případová studie Zlatníky-Hodkovice*, in: Ouředníček, M., Špačková, P., Novák, J., (eds.), SUB URBS, Sídla, Krajina, Lidé, 2013, Praha 2013, ISBN 978-80-200-2226-4, str. 175
- [26] **KOCH, W., 2012**, *Evropská architektura*, Encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost, Praha: Knižní klub, ISBN 978-80-242-3657-5
- [27] **KRATOCHVÍL, P., 2015**. *Městský veřejný prostor*. Praha: Zlatý řez, ISBN 9788088033004.
- [28] **KRATOCHVÍL, P., 2013**. *Veřejný prostor současného města*, in: Městský veřejný prostor, veřejná prostranství: sborník z konference AUÚP, Znojmo 21.-22.11.2013. Brno: Ústav územního rozvoje, 2013. ISBN 978-80-87318-27-0.
- [29] **KRÁSNÝ, J., 1962**. *Základy urbanismu*, Praha, státní nakladatelství tech. literatury, ČVUT, 1962.
- [30] **KRÁSNÝ, J. a kol., 1981**. *Rekonstrukce sídel*, Praha, Ediční středisko ČVUT, 1981.
- [31] **KUČA, K., 2009**. *Půdorysné typy sídel*. In: Hrnčiarová, T., Mackovičín, P., Zvara, I., et al: Atlas krajiny České republiky / Landscape Atlas of the Czech Republic. Ministerstvo životního prostředí Praha, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v.v.i., Průhonice, oddíl 3.2., mapa č.51: s. 82-83.
- [32] **KUPKA, J., 2006**. *Zeleň v historii města*. Praha: ČVUT. ISBN 80-01-03443-7
- [33] **KUPKA, J., 2009**. *Duchovní význam místa jako hodnota území*. Urbanismus a územní rozvoj, 2009/3, pp. 46-50.
- [34] **KUPKA, J., 2015**, *Zeleň veřejných prostranství*, in: Perspektivy území III: Veřejné prostory a prostranství, Praha, ČVUT, 2015, ISBN 978-80-01-05710-0
- [35] **KUPKA, J., 2020**. *Veřejná prostranství na vesnici*, in: BRYNDA, F, VETEŠNÍKOVÁ, K, KLINGOROVÁ, I, KUGL, J., 2020.. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2020. ISBN 978-80-01-06745-1
- [36] **Kupková, L., Ouředníček, M., 2013**, *Hodnocení intenzity, prostorového rozložení a dopadů suburbanizace v zázemí Prahy s využitím dat dálkového průzkumu země*, in: Ouředníček, M., Špačková, P., Novák, J., (eds.), SUB URBS, Sídla, Krajina, Lidé, 2013, Praha 2013, ISBN 978-80-200-2226-4, str. 119
- [37] **LYNCH, K., 2004** *Obraz města*. The Image of the City. Praha: BOVA POLYGON, 2004, ISBN 80-7273-094-0
- [38] **LE CORBUSIER., 2005**. *Za novou architekturu*. Praha: Petr Rezek, ISBN 80-860-2723-6.
- [39] **MARHOLD, K., 1991**. *Sídla. Urbanistická typologie II*. Praha: ČVUT, 1991. ISBN 80-01-00549-6.
- [40] **MARHOLD, K., 1992**. *Obnova sídel*. Praha: ČVUT, 1992. ISBN 80-01-00771-5.
- [41] **MARTINOVSKÁ, D., 2014**. *Vyjednávání starostů suburbánních obcí s developery na příkladu území ORP Brandýs nad Labem - Stará Boleslav*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- [42] **MAŠTÁLKA, M., ROBOVÁ, N., 2016**. *Kvalita života obyvatel nových developerských oblastí*, in: Člověk, stavba a územní plánování 9: sborník abstraktů z konference =

- Man, Building and Urban Planning ... : book of abstracts. Praha: Fakulta stavební ČVUT v Praze, katedra sídel a regionů, 2016. ISBN 978-80-01-06002-5.
- [43] **MOCOVÁ, A., 2014.** *Veřejné prostory v nových obytných souborech*: disertační práce = Les espaces publics dans des lotissements résidentiels récents. Praha, 2014. Disertační práce. České vysoké učení technické v Praze. Ústav urbanismu.
- [44] **NEDVĚD, M., 2016.** *Revitalizace kulturně-spoločenských center malých obcí*, Disertační práce. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická Univerzita Ostrava, 2016
- [45] **NEWMANN, P, KENWORTHY, J. 1989.** *Cities and Automobile Dependence: An International Sourcebook*, Gower, Aldershot, UK, ISBN: 9780566070402, 0566070405
- [46] **NĚMEC, J a KOLEKTIV., 1983.** *Urbanismus zonální, sídelní, regionální struktury a jejich územní plánování*. Dotisk. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 1983.
- [47] **NORBERG-SCHULZ, Ch., 2010.** *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Praha: Dokořán, ISBN 978-80-7363-303-5.
- [48] **NOVOTNÝ, V a HÁJEK, K., 2023.** *Zóna setkávání: nástroj rozvoje veřejného prostoru*. Praha: Česká technika - nakladatelství ČVUT, 2023. ISBN 978-80-01-07056-7.
- [49] **OUŘEDNÍČEK, M, ŠPAČKOVÁ, P, NOVÁK, J. (eds.), 2013.** *Sub urbs: krajina, sídla a lidé / Praha: Academia, 2013, ISBN 978-80-200-2226-4*
- [50] **Ouředníček, M., 2013.** *Výzkum suburbanizace v České republice: současné tendence vývoje a možné aplikace*, in. Ouředníček, M., Špačková, P., Novák, J., (eds.), SUB URBS, Sídla, Krajina, Lidé, 2013, Praha 2013, ISBN 978-80-200-2226-4, str. 61
- [51] **PEKOVÁ, J., 2004.** *Hospodaření a finance územní samosprávy*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2004. 375 s. ISBN 8072610864,
- [52] **PERLÍN, R., 2010.** *Typologie venkovského prostoru*. Obec a finance 2/2010, pp.46-49, ISSN 1211-4189.
- [53] **ŠOUREK, M., 2015.** *Od funkčních ploch ke struktuře veřejného prostoru: udržitelný rozvoj města v kontextu komunikace společensko-kulturních hodnot*, in *Perspektivy území*, 2015. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2015. ISBN 9788001057100.
- [54] **POCHE, E., et al., 1977,** *Umělecké památky Čech*. 1. vyd. Sv. 1. Praha: Academia, 1977, s. 423
- [55] **PTÁČEK, P., 2002.** *Suburbanizace v USA a v Německu: zdroj inspirace a poučení*. In *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Sýkora, L(ed), vyd. 1., Ústav pro ekopolitiku, Praha 2002
- [56] **RAPOPORT, A., 1977.** *Human Aspects of Urban Form: Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design*. Pergamon Press, 1977. ISBN 978-0-08-017974-2.
- [57] **SAKTOROVÁ, D., 2015.** *Územní plán jako nástroj tvorby veřejného prostoru*, in *Perspektivy území III*, České vysoké učení technické v Praze, ISBN: 978-80-01-05710-0
- [58] **SALINGAROS, Nikos A., 2017.** *Sjednocená teorie architektury: forma, jazyk, komplexita*. Editor Martin HORÁČEK, přeložil Hana LOGAN. Brno: Vysoké učení technické v Brně - VUTIUM ve spolupráci s Barrister & Principal Publishing, 2017. ISBN 978-80-214-5345-6.
- [59] **SITTE, C., 1995.** *Stavba měst podle uměleckých zásad*. Praha, ABF. ISBN 8-901608-1-6
- [60] **SOPIROVÁ, A a BRADOVÁ, I., 2018.** *Verejná scéna v suburbánných vidieckých sídlach*, in *Člověk, stavba a územní plánování 11: sborník abstraktů z konference = Man, Building and Urban Planning ... : book of abstracts*. Praha: Fakulta stavební ČVUT v Praze, katedra sídel a regionů, 2018. ISBN 978-80-01-06482-5. ISSN 2336-7687.
- [61] **STOJAN, D., 2016.** *Rozvoj veřejných prostor v obcích okolo Prahy*. 1. Praha: Grada, 2016.

- [62] **STOJAN, D., 2018.** *Problematika centrálních veřejných prostorů obcí v těsném sousedství velkých měst*, in Člověk, stavba a územní plánování 11: sborník abstraktů z konference = Man, Building and Urban Planning ... : book of abstracts. Praha: Fakulta stavební ČVUT v Praze, katedra sídel a regionů, 2018. ISBN 978-80--01-06482-5. ISSN 2336-7687.
- [63] **STOJAN, D., 2020.** *Veřejná prostranství v procesu suburbanizace*, in BRYNDA, F, VETEŠNÍKOVÁ, K, KLINGOROVÁ, I, KUGL, J., 2020. *Vývoj a potenciál veřejných prostranství: Development and potential of public spaces*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2020. ISBN 978-80-01-06745-1
- [64] **SÝKORA, J., 2002,** *Územní plánování vesnic a krajiny: Urbanismus 2. Vyd. 2. přeprac.* Praha: ČVUT, 2002. ISBN 80-01-02641-8.
- [65] **SÝKORA, J., 2009,** *Urbanismus 2: uspořádání vesnic a krajiny*. Vyd. 3. V Praze: ČVUT, 2009. ISBN 978-80-01-04479-7.
- [66] **SÝKORA, L., 2002.** *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Editor Luděk SÝKORA. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002. ISBN 80-901914-9-5.
- [67] **SYROVÝ, B., 1961.** *Architektura - naučný slovník*. Praha 1: Státní nakladatelství technické literatury, 1961.
- [68] **ŠILHÁNKOVÁ, V., 2007.** *Suburbanizace - hrozba fungování malých sídel*. Hradec Králové: Civitas per Populi, 2007. ISBN 978-80-903813-3-9.
- [69] **ŠINDLEROVÁ, V., 2013.** *Systém veřejných prostorů: teorie, vymezení, aplikace* : disertační práce = System of public spaces. 2013.
- [70] **ŠOUREK, M., 2014.** *Od funkčních ploch k metropolitní struktuře: veřejný prostor v kontextu udržitelného rozvoje*, V Praze : ČVUT, 2014, ISBN - 978-80-01-05582-3
- [71] **TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kolektiv., 2008,** *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4. S. 124–125.
- [72] **TRIEB, M., 1974.** *Stadtgestaltung Theorie und Praxis*. Düsseldorf: Bertelsmann, 1974.
- [73] **VOREL, I. et al., 2009a.** *Landscape character assessment at the regional level*. In: Journal of Landscape Studies 2.,no.1, vol. 1, pp. 17-25, ISSN 1802-4416.
- [74] **Štěpán, v., Tůma, M., 2013.** *Veřejný prostor malých sídel v dokumentaci a v realizaci*, in *Veřejný prostor, veřejná prostranství.*, sborník z konference AUÚP, Znojmo 21.-22.11.2013. Brno: Ústav územního rozvoje, 2013. ISBN 978-80-87318-27-0.
- [75] **ZUCKER, P., 1944.** *New architecture and city planning*.1944, Philosophical Library New York
- [76] **Zucker, P. 1959.** *Town and Square*. New York: Columbia University, 1959.
- [77] **ŽÁK, L., 1947.** *Obytná krajina*, Praha Mánes - Svoboda, 1947

11.2 Internetové zdroje

- [78] **Česko-rakousko-slovenská příručka územně plánovací terminologie**. Hannover: Akademie für Raumforschung und Landesplanung, 2000. -Českou část zpracoval ÚÚR Brno -Zásady a pravidla územního plánování: Názvosloví. Brno: VÚVA, 1983
- [79] **Dětské skupiny**: <https://www.mpsv.cz/detske-skupiny>
- [80] **EEA. 2006.,** *Urban sprawl in Europe: The ignored challenge*. copenhagen: european environment agency.
https://www.eea.europa.eu/publications/report_2006_0707_150910
- [81] **Green paper** on the urban environment
http://aei.pitt.edu/1205/1/urban_environment_gp_COM_90_218.pdf

- [82] **Horoměřický zpravodaj 2022:**
https://www.horomerice.cz/modules/file_storage/download.php?file=010942ae%7C152&inline=1
- [83] **Informační list – Zpravodaj města Černošice**, čl. K centru Vráž, str.10-12, Langšádlova H. Květen 2003,
https://www.mestocernosice.cz/e_download.php?file=data/editor/121cs_48.pdf&original=kv%C4%9Bten.pdf
- [84] **KAPLAN, I.**, *Interiér města a urbanistický detail* - přednášky pro studenty.
<https://uzemi.eu/pro-studenty/bakalarske-studium/127uob1/>
- [85] **Mapa tříd motorových komunikací:**
https://geoportal.rsd.cz/apps/silnicni_a_dalnicni_sit_cr_veřejna/
- [86] **Návrh centra Chorvatský Grob- Čierna Voda**,
<http://www.team-t.sk/--5-34-promcen-cierna-voda---chorvatsky-grob>
- [87] **Obec Statenice, historický přehled.** Dostupné z: <http://www.statenice.cz/informace-pro-obcany/historicky-prehled/>
- [88] **Odraz, měsíčník Roztok a žalova, 02/2006**, str.21,
<https://www.roztoky.cz/userfiles/file/odraz/odraz-06-02.pdf>
- [89] **OUŘEDNÍČEK, M., 2003.** *Suburbanizace Prahy*, Sociologický časopis / Czech Sociological Review 2003, 39(2): 217-234 | DOI: 10.13060/00380288.2003.39.2.05,
<https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2003/02/05.pdf>
- [90] **ŠPAČKOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M., NEMEŠKAL, J., 2015,** *Zóny rezidenční suburbanizace v zázemí Prahy 2012.* Specializovaná mapa. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. <https://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/zony-rezidenčni-suburbanizace-v-zazemi-prahy-2012>
- [91] **ŠAMŠULOVÁ HRUBANOVÁ, D.**, *Principy formování zeleně jako součásti městského interiéru* [online]. Brno, 2013 [cit. 2023-07-13]. Dostupné z: <https://dspace.vutbr.cz/bitstream/handle/11012/24842/thesis-1.pdf?sequence=-1>. ZKRÁCENÁ VERZE PH.D. THESIS. VÚT Brno. Vedoucí práce Doc. Ing. arch. MAXMILIÁN WITTMANN, Ph.D.
- [92] **Rozkvět, Dolní Břežany, Informační buletin**, str. 10.
https://dolnibrezany.cz/assets/File.ashx?id_org=2879&id_dokumenty=1061
- [93] **SANKT AUGUSTIN**, https://www.sankt-augustin.de/wp-content/uploads/2022/07/Hangelar_1.Buergerforum.pdf
- [94] **Soutěž Velké Přílepy:** <https://www.cka.cz/souteze/databaze/plan-vyuziti-centra-obce-velke-prilepy-1>
- [95] **URL0**, <https://cs.wikipedia.org>
- [96] **URL1**, https://dolnibrezany.cz/assets/File.ashx?id_org=2879&id_dokumenty=1635
- [97] **URL2**, <https://www.dolnibrezany.cz/namesti-na-sadkach/d-19035/p1=16603>
- [98] **URL3**, <http://www.team-t.sk/--5-34-promcen-cierna-voda---chorvatsky-grob>
- [99] **URL4**, <http://chorvatania.sk/profiles/blogs/vysvetlenie-odmietnutia-namestia-v-centralnej-zone-c-v>
- [100] **URL5**, <https://rejstrik-firem.kurzy.cz/28434684/1-zichovecka-sro/>
- [101] **URL6**, <https://www.zichovec.cz/obec/zichovecky-zpravodaj/?page=2>, Slánské listy – Zichovec str.
- [102] **URL 7**, <http://www.suburbanizace.cz/slovnicek.htm>

- [103] **URL 8**, Slovník územního rozvoje: <https://www.uur.cz/uzemni-planovani/slovník-uzemniho-rozvoje/slovník-ur/?page=1&search=s%C3%ADdlo>
- [104] **URL 9**, <http://www.uzemi.eu/pojmy/verejny-prostor>
- [105] **URL 10**, https://wikisofia.cz/wiki/Ve%C5%99ejn%C3%BD_prostor"Wikisofia
- [106] **URL 11**, Asociace pro urbanismus a územní plánování <http://www.urbanismus.cz/>
- [107] **URL 12, Politika územního rozvoje 2008**. https://www.mmr.cz/getmedia/e3d9f1b8-0aba-4985-97c4-0159b4e8a1ec/politika-rozvoje_cr_2008_brozura.pdf?ext=.pdf
- [108] **URL 13**, iprpraha.cz/uploads/assets/digitalni-mapy/m_uzemni_plan_su_prahy.pdf

11.3 Legislativa

- [109] **Zákon č. 183/2006 Sb., Zákon o územním plánování a stavebním řádu a jeho prováděcí předpisy** (Ochrana krajiny a cíle a úkoly územního plánování, Ochrana krajiny a krajinného rázu a nástroje územního plánování).
- [110] **Zákon č. 128/2000 Sb., Zákon o obcích** (obecní zřízení)
- [111] **Zákon č. 258/2000 Sb., Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů**, ve znění pozdějších předpisů, § 81 písm. a).
- [112] **Vyhláška č. 501/2006 Sb., Vyhláška o obecných požadavcích na využívání území**
- [113] **Politika územního rozvoje 2008**: https://www.mmr.cz/getmedia/d6c409ab-d65c-414c-b2bd-3a4aed146bf3/Politika_uzemniho_rozvoje_CR_2008.pdf?ext=.pdf
- [114] **Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury, 2020**, TAČR Beta – TB050MMR001, MMR, TB050MMR01-Standardy-dostupnosti-verejne-infrastruktury-aktualizace-2020-03.pdf.aspx
- [115] **Metodický návod na pořízení a zpracování Územní studie veřejného prostranství, 2018**, (uur.cz) MMR, ISBN 978-80-7538-201-6

11.4 Prameny

- [116] **Ambrožová, Z., 2016**, *Metodika hodnocení hlavních náměstí malých měst pro potřeby krajinářské architektury a rozvoje městského prostředí*, Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, https://web2.mendelu.cz/zf_563_krarch/1.1.3_METODIKA-hodnoceni-hlavnich-namesti-malych-mest/Certifikovana_Metodika-hodnoceni-hlavnich-namesti-malych-mest_komplet.pdf
- [117] **CARMONA, M., 2018**. *Principles for public space design, planning to do better*. SpringerLink. 2018. Dostupné z: doi:10.1057/s41289-018-0070-3
- [118] **FERENC, J., 2016**. *Proměna příměstských venkovských sídel* [online]. Brno, 2016 [cit. 2023-07-13]. Dostupné z: https://www.vut.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=123730. Disertační práce. VÚT Brno. Vedoucí práce Prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.
- [119] **KRÁTKÁ ADÁMKOVÁ, B., MAGNI, A., 2016**. *Metodika navrhování veřejných prostorů nově zakládaných obytných souborů s důrazem na zahradní a krajinářskou architekturu*, Mendelova univerzita v Brně, https://web2.mendelu.cz/zf_563_krarch/1.1.2_METODIKA_navrhovani-verejnych-prostoru/Certifikovana-Metodika-navrhovani-verejnych-prostoru_komplet.pdf
- [120] **Manuál participace v plánování města, 2016**, *Nástin struktury*, IPR Praha 2016, https://iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/Manual_Participace/Nstin_struktury.pdf

- [121] **Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy, 2014**, Kancelář veřejného prostoru, Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy Sekce detailu města:
<https://iprpraha.cz/assets/files/files/b956942f2d4563de94d21c8c97679009.pdf>
- [122] **Metodika plánování veřejných prostranství malých obcí** [online]. Praha: ČVUT, 2021 [cit. 2023-07-13]. ISBN 978-80-01-06818-2. Dostupné z:
<file:///C:/Users/User/Downloads/Methodika%20planovani%20verejnych%20prostranstvi%20malych%20obci.pdf>
- [123] **Metropolitní plán Prahy 2022**. Zpracovatel: IPR Praha, pořizovatel: MHMP, (<https://plan.praha.eu/>)
- [124] **OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., 2014. Metodika sledování rozsahu rezidenční suburbanizace v České republice**,
http://www.suburbanizace.cz/odborne/metodikaRS_verze5.pdf
- [125] **ŠVEDA, M., 2011. Časové a priestorové aspekty bytovej zástavby v zázemí Bratislavy v kontexte suburbanizácie**, článek v časopise Urbanismus a územní rozvoj - ročník XIV - číslo 3/2011
- [126] **Územní plán Statenice, 2013.**, Zpracovatel: Urbanistický ateliér UP24, 02/2013, pořizovatel: OÚ Statenice. <https://www.statenice.cz/nase-obec/uzemni-plan/novy-uzemni-plan-statenice-1375.html?kshow=17>
- [127] **Územní plán Dolní Břežany, 2009**. Zpracovatel: AURS, spol. s r. o., 02/2009, pořizovatel: OÚ Dolní Břežany,
https://dolnibrezany.cz/vismo/zobraz_dok.asp?n=vykresy&id_ktg=1115&p1=4190&sz=zmena_formalni&sz=nazev
- [128] **Územní plán Černošice, 2023**. Zpracovatel: Šindlerová, Felcman, 04/2023, pořizovatel: MěÚ Černošice, <https://www.mestocernosice.cz/mesto/uzemni-planovani/up-rp-a-us-mesta-cernosice/platne-1/>
- [129] **Územní plán Horoměřice, 2021**. Zpracovatel: Ing.arch. Maryška Milič 2021, pořizovatel: OÚ Horoměřice, <https://www.horomerice.cz/obecni-urad/dokumenty/uzemni-plan-1/uzemni-plan-2-navrh-ke-spolecnemu-jednani-2021-1463.html?kshow=37>
- [130] **Územní plán Květnice, 2017**. Zpracovatel: Ing. Jetel Václav PhD., 2017, pořizovatel: OÚ Květnice, <https://www.kvetnice.eu/uzemni-plan-542>
- [131] **Územní plán Velké Přílepy, 2017**. Zpracovatel: Foglar Architekts, 01/2017, pořizovatel: MěÚ Černošice.
https://www.velkeprilepy.cz/e_download.php?file=data/editor/303cs_19.pdf&original=02_HLV_Velk%C3%A9%20P%C5%99%C3%ADlepy_poz_1.pdf
- [132] **Velký naučný slovník m/ž**. Český Těšín: Diderot, 1999. ISBN 80-902723-1-2.

12 SEZNAM ZKRATEK

AID	automobilová individuální doprava
aj.	a jiné
apod.	a podobně
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HVPR	Hlavní veřejné prostranství
IPR	Institut plánování a rozvoje
MČ	městská část
MHD	městská hromadná doprava
MHMP	Magistrát hlavního města Prahy
MMR	Ministerstvo místního rozvoje
např.	například
ORP	Obec s rozšířenou působností
Obr.	obrázek
PID	Pražská integrovaná doprava
popř.	popřípadě
PÚR	Politika územního rozvoje
RP	Regulační plán
Sb.	Sbírka zákonů
SRN	Spolková republika Německo
ÚAP	Územně analytické podklady
ÚP	Územní plán
ÚPD	Územně plánovací dokumentace
ÚSPV	Územní studie veřejných prostranství
VPR	Veřejné prostranství
VP	Veřejný prostor
USA	Spojené státy americké
VKP	Významný krajinný prvek
ZÚR	Zásady územního rozvoje

13 SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1 Suburbanizace v USA 60. až 70. léta: vzorec individuálního bydlení pokrývající krajinu s komerčními pásy podél hlavních komunikací (vlastní archiv)</i>	21
<i>Obr. 2 Příklad nově vzniklého „suburbálního města“ Sankt Augustin, na základě územní reformy ze sedmdesátých let</i>	22
<i>Obr. 3 Graf vývoje výstavby bytů v 90. letech (vlastní archiv)</i>	24
<i>Obr. 4 Výňatek z plánu Strategie rozvoje obce Statenice (www.statenice.cz)</i>	29
<i>Obr. 5 Výňatek ze Strategického plánu obce Velké Přílepy a části SWOT analýzy (www.velke-prilepy.cz)</i>	30
<i>Obr. 6 Ilustrativní obrázek odpovídající velikosti HVPR (vlastní archiv)</i>	34
<i>Obr. 7 Vizuelní hranice vnímání děje na herní ploše stadiónu (Gehl 2012, vlastní archiv)</i>	36
<i>Obr. 8 Vizuelní i sluchová hranice vnímání děje na herní ploše stadiónu (Gehl 2012, vlastní archiv)</i>	36
<i>Obr. 9 Oční a sluchové rozeznávání detailů s ohledem na vzdálenost (Gehl 2012, vlastní archiv)</i>	37
<i>Obr. 10 Umístění v těžišti struktury zástavby, ilustrativní obrázek (vlastní archiv)</i>	37
<i>Obr. 11 Vertikální úhel vnímání ve vztahu k podlažnosti objektů lemujících VP (Gehl 2012, vlastní archiv)</i>	39
<i>Obr. 12 Čitelnost – uzavřenost a polohový akcent HVPR, ilustrativní obrázek (vlastní archiv)</i>	40
<i>Obr. 13 Vertikální členění parteru (vlastní archiv)</i>	42
<i>Obr. 14 Cyklostezka na náměstí v Copenhágu v Dánsku (vlastní archiv)</i>	42
<i>Obr. 15 Na významných pěších a cyklistických trasách, ilustrativní obrázek (vlastní archiv)</i>	43
<i>Obr. 16 Přiměřená občanská vybavenost, ilustrativní obrázek (vlastní archiv)</i>	45
<i>Obr. 17 Zeleň a polohová akcent, ilustrační obrázek (vlastní archiv)</i>	47
<i>Obr. 18 Nebušice - soutěž na přestavbu starého zemědělského areálu na nový veřejný prostor (vlastní archiv)</i> ..	48
<i>Obr. 19 Prostor u autobusové zastávky a malého krámkův potravin (vlastní archiv)</i>	50
<i>Obr. 20 Statenice, náměstí, až po roce 2010 - původně mokřad (vlastní archiv)</i>	50
<i>Obr. 21 Velké fotbalové hřiště s prostorem pro „pálení čarodějnic“ (vlastní archiv)</i>	51
<i>Obr. 22 Malé ohrazené dětské hřiště (vlastní archiv)</i>	51
<i>Obr. 23 Prostor památníku obětí 1. a 2. sv. války (vlastní archiv)</i>	52
<i>Obr. 24 Prostor památníku sv. Jana Nepomuckého se zvoničkou – až po roce 2015 (vlastní archiv)</i>	52
<i>Obr. 25 Prostor parkové úpravy kolem rybníčku – až po roce 2010 - původně mokřad (vlastní archiv)</i>	53
<i>Obr. 26 Statenice, prostranství promenády kolem části Únětického potoka (vlastní archiv)</i>	53
<i>Obr. 27 Statenice, zelené terasy pod zámekem a přilehlá louka – většina louky je v aktivní zóně 100 (vlastní archiv)</i>	54
<i>Obr. 28 Vítězný návrh (dle občanů) na nové náměstí v Běchovicích (vlastní archiv)</i>	57
<i>Obr. 29 Schéma hlavního města Prahy a lokalizace studijních příkladů vybraných obcí, počet obyvatel k 1.1.2020 (vlastní archiv)</i>	60
<i>Obr. 30 Schema Bratislavy a lokalizace zahraničních studijních příkladů vybraných obcí, počet obyvatel k 1.1.2020 (vlastní archiv)</i>	60
<i>Obr. 31 Průhled na případnou dominantu HVPR přispívá k orientaci v sídle (vlastní archiv)</i>	62
<i>Obr. 32 Statenice, parčík s vodní plochou a restaurací navazující těsně na prostor náměstí (vlastní archiv)</i>	63
<i>Obr. 33 Statenice – schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec - umístění nového náměstí, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část – zástavba po roce 1989, čárkovaná část již realizovaný další rozvoj zástavby obce (vlastní archiv)</i>	64
<i>Obr. 34 Statenice – situace malého náměstí ohraničeného nízkopodlažními bytovými domy. Šrafy naznačují různý typ dláždění.</i>	64
<i>Obr. 35 Statenice – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní obslužná komunikace III. třídy, jediná procházející celou obcí a spojující s okolním územím, oranžové zvýraznění – autobusová zastávka, fialová - pronajimatelný komerční parter v bytových domech (vlastní archiv)</i>	65
<i>Obr. 36 Statenice – velikost a tvar náměstí – hlavního veřejného prostranství (vlastní archiv)</i>	65
<i>Obr. 37 Statenice – nadhled na část obce Statenice s novým malým náměstím (vlastní archiv)</i>	66

<i>Obr. 38 Statenice – pohled z horizontu chodce na celý prostor dostavěného náměstí přes místní komunikaci, vpředu se zastávkou autobusu, vpravo s hodinovou věží (vlastní archiv)</i>	66
<i>Obr. 39 Statenice – hodnotící tabulka (vlastní zpracování).....</i>	67
<i>Obr. 40 Černošice – Vráž, schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec – umístění nového náměstí, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část – zástavba po roce 1989, (vlastní archiv).....</i>	69
<i>Obr. 41 Černošice–Vráž – situace malého náměstí ohraničeného nízkopodlažními bytovými domy s pestrou vybaveností: . 1 - polyfunkční dům, 2 - administr. budova, 3,4 - bytový dům s obchodním parterem (vlastní archiv)</i>	69
Obr. 42 Černošice–Vráž – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace II. třídy, s vysokou frekvencí dopravy, oranžové zvýraznění - autobusová zastávka, fialová - pronajimatelný komerční parter v bytových domech a ostatních domech náměstí, zelená - stromy v mířích a travnaté plochy, červená - výšková dominanta, červená šipka - průhled (vlastní archiv).....	70
<i>Obr. 43 Černošice–Vráž – velikost a tvar náměstí – hlavního veřejného prostranství (vlastní archiv).....</i>	70
<i>Obr. 44 Černošice–Vráž – nadhled na lokalitu nového náměstí (vlastní archiv)</i>	71
<i>Obr. 45 Černošice–Vráž – pohled z horizontu chodce (vlastní archiv).....</i>	71
<i>Obr. 46 Černošice–Vráž – hodnotící tabulka (vlastní zpracování).....</i>	72
<i>Obr. 47 Dolní Břežany, schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec – umístění nového náměstí, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část – zástavba po roce 1989, (vlastní archiv).....</i>	74
<i>Obr. 48 Dolní Břežany – situace malého náměstí ohraničeného nízkopodlažními bytovými domy také s pestrou vybaveností: . 1 - společenské centrum, 2-3 - bytový dům s obchodním parterem, 4 - pošta (vlastní archiv)</i>	74
<i>Obr. 49 Dolní Břežany – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace III. třídy, oranžové zvýraznění - autobusová zastávka, fialová - pronajimatelný komerční parter v bytových domech, zelená – stromy v mířích a travnaté plochy, červená šipka - průhled (vlastní archiv).....</i>	75
<i>Obr. 50 Dolní Břežany – velikost a tvar náměstí – hlavního veřejného prostranství (vlastní archiv).....</i>	75
<i>Obr. 51 Dolní Břežany – nadhled na území s novým hlavním veřejným prostranstvím (vlastní archiv).....</i>	76
<i>Obr. 52 Dolní Břežany – pohled do náměstí z horizontu chodce (vlastní archiv).....</i>	76
<i>Obr. 53 Dolní Břežany – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)</i>	77
<i>Obr. 54 Roztoky – situace před dostavbou náměstí (vlastní archiv)</i>	78
<i>Obr. 55 Roztoky – schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec – umístění nového náměstí, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část – zástavba po roce 1989, (vlastní archiv).....</i>	79
<i>Obr. 56 Roztoky – situace náměstí ohraničeného většinou nízkopodlažních bytových domů: 1 –hotel, 2 – pošta (vlastní archiv)</i>	79
<i>Obr. 57 Roztoky – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace III. třídy, oranžové zvýraznění - autobusová zastávka, fialová - pronajimatelný komerční parter v bytových domech a ostatních domech náměstí, zelená - stromy v mířích a travnaté plochy, červená - výšková dominanta (vlastní archiv).....</i>	80
<i>Obr. 58 Roztoky – velikost a tvar náměstí – hlavního veřejného prostranství, náměstím prochází obslužná komunikace, o kterou je jeho plocha větší, vlastní pochozí část má 2 200 m² (vlastní archiv).....</i>	80
<i>Obr. 59 Roztoky – nadhled na území s novým hlavním veřejným prostranstvím (vlastní archiv)</i>	81
<i>Obr. 60 Roztoky – pohled do náměstí z horizontu chodce (vlastní archiv).....</i>	81
<i>Obr. 61 Roztoky – hodnotící tabulka (vlastní zpracování).....</i>	82
<i>Obr. 62 Zichovec – schéma přírůstku nové zástavby, červený čtverec – umístění nového HVPR, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část po roce 1989, (vlastní archiv).....</i>	84
<i>Obr. 63 Zichovec – situace centrální části s vytvořením HVPR. 1 – obecní úřad, 2 – koloniál, 3 – penzion k pivovaru, 4 – společenský sál, pivovar (vlastní archiv).....</i>	84
<i>Obr. 64 Zichovec – dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci (památník, kapli) a cyklostezka, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace III. třídy, fialová – vybavenost, zelená – stromy v mlatu a travnaté plochy (vlastní archiv)</i>	85
<i>Obr. 65 Zichovec – velikost a tvar návsi – hlavního veřejného prostranství, prostor je po obou stranách lemován obslužnou komunikací, která je vizuálně oddělena vysokou zelení, vlastní pochozí část má 2 200 m² (vlastní archiv).....</i>	85
<i>Obr. 66 Zichovec – nadhled na území s novým hlavním veřejným prostranstvím (vlastní archiv)</i>	86
<i>Obr. 67 Zichovec – pohled na novou návěs z horizontu chodce (vlastní archiv).....</i>	86

Obr. 68 Zichovec – hodnotící tabulka (vlastní zpracování).....	87
Obr. 69 Běchovice – schéma výhledu nové zástavby, červený čtverec analyzované VPR – černá šrafovaná část – současná zástavba, modrá šrafovaná část – rozvoj dle metropolitního plánu (vlastní archiv).....	89
Obr. 70 Běchovice – situace centrální části s prostranstvím, které mohlo být HVPR. (vlastní archiv).....	89
Obr. 71 Běchovice – dopravní a prostorové vazby: oranžová – motorová doprava, frekventovaná komunikace II. třídy a zastávka autobusu, modrá – hlavní pěší přístupy k prostoru, fialová – vybavenost, červená – nedostatečné vazby s okolím (vlastní archiv).....	90
Obr. 72 Běchovice – velikost a tvar náměstí – velikost má 1 700 m ² (vlastní archiv).....	90
Obr. 73 Běchovice – nadhled na území s analyzovaným veřejným prostranstvím (vlastní archiv)	91
Obr. 74 Běchovice – pohled do náměstí z horizontu chodce (vlastní archiv).....	91
Obr. 75 Běchovice – hodnotící tabulka (vlastní zpracování)	92
Obr. 76 Horoměřice – situace centrální části s potenciálem na vytvoření HVPR: 1 – základní škola, 2 – obecní úřad, obecní policie, 3 – pošta, 4 – dům služeb a obchodu, 5 – areál zámku (vlastní archiv)	93
Obr. 77 Horoměřice – schéma přírůstku nové zástavby, modrý čtverec – potenciál v centrální oblasti, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část po roce 1989, (vlastní archiv).....	94
Obr. 78 Horoměřice – dopravní a prostorové vazby současného stavu prostranství: oranžová – motorová doprava, frekventovaná komunikace II. třídy a zastávka autobusu, modrá – hlavní pěší přístupy do prostoru, fialová – vybavenost (vlastní archiv).....	94
Obr. 79 Horoměřice – nadhled na území osy vybavenosti s potenciálem dostavby hlavního veřejného prostranství. V horní části bývalý hospodářský dvůr se zámeckým křídlem, ve spodní části dům služeb s přilehlým parkovištěm. (vlastní archiv).....	95
Obr. 80 Horoměřice – pohled na prostor s potenciálem dostavby HVPR z horizontu chodce (vlastní archiv)	95
Obr. 81 Horoměřice – hodnotící tabulka (vlastní zpracování).....	96
Obr. 82 Velké Přílepy – schéma přírůstku nové zástavby, modrý čtverec – potenciál v centrální oblasti, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část po roce 1989, (vlastní archiv).....	97
Obr. 83 Velké Přílepy – situace centrální části obce s potenciálem vytvoření HVPR: 1- obecní úřad, 2 – základní škola, 3 – obecní policie, 4 - potraviny (vlastní archiv).....	98
Obr. 84 Velké Přílepy – dopravní a prostorové vazby současného stavu prostranství: oranžová – motorová doprava, frekventovaná komunikace II. třídy, zast. a točna autobusu, modrá – hlavní pěší přístupy do prostoru, fialová – vybavenost (vlastní archiv).....	98
Obr. 85 Velké Přílepy – nadhled na území s potenciálem dostavby hlavního veřejného prostranství (vlastní archiv)	99
Obr. 86 Velké Přílepy – nadhled na území s návrhem dostavby HVPR dle architektonické soutěže z roku 2018 (vlastní archiv)	99
Obr. 87 Velké Přílepy – hodnotící tabulka (vlastní zpracování).....	100
Obr. 88 Květnice – schéma přírůstku nové zástavby, modrý čtverec – potenciál v centrální oblasti pro HVPR, černá šrafovaná část – zástavba do roku 1989, modrá šrafovaná část po roce 1989 (vlastní archiv).....	102
Obr. 89 Květnice – situace centrální části obce v těsné blízkosti Mlýnského rybníka s potenciálem vytvoření HVPR v místě historického areálu Lichtenštejnského dvora: 1 – nejhodnotnější hospodářská budova bývalého Lichtenštejnského dvora, 2 – památkově chráněná prvorepubliková vila dr. A. Krýsy (vlastní archiv).....	102
Obr. 90 Květnice – nadhled současný stav, modře – původní zástavba před rokem 1989, červená – přírůstek nové zástavby po roce 1989 a další rozvoj, fialová – potenciál pro nové HVPR v přestavbě zchátralých objektů ve středu obce – fialová (vlastní archiv)	103
Obr. 91 Květnice – situace návrhu developerského záměru na zástavbu v centrální části obce s vytvořením HVPR. (vlastní archiv)	104
Obr. 92 Květnice – návrh nového HVPR, dopravní vazby, modrá tečkovaná – hlavní pěší tah propojující významná místa v obci, oranžová čárkovaná – místní motorová komunikace III. třídy, fialová – pronajimatelný komerční parter v bytových domech, zelená – stromy a travnaté plochy (vlastní archiv).....	104
Obr. 93 Květnice – nadhled na území s návrhem dostavby HVPR jako součást developerské zástavby v centrální části obce (vlastní archiv)	105
Obr. 94 Květnice – pohled novou náves z horizontu chodce (vlastní archiv).....	105
Obr. 95 Květnice – hodnotící tabulka (vlastní zpracování).....	106
Obr. 96 Tabulka porovnání sledovaných parametrů u jednotlivých obcí s již vytvořeným HVPR, nebo s jeho potenciálem (vlastní zpracování).....	107

<i>Obr. 97 Chorvátsky Grob-Čierna Voda – schéma přírůstku nové zástavby po roce 2003, modře vyznačeno umístění návrhu nového náměstí (vlastní archiv)</i>	<i>109</i>
<i>Obr. 98 Chorvátsky Grob-Čierna Voda – situace návrhu nového centra (vlastní archiv)</i>	<i>109</i>
<i>Obr. 99 Chorvátsky Grob-Čierna Voda – nadhled na území s návrhem dostavby HVPR jako součást developerské zástavby v centrální části obce (vlastní archiv).....</i>	<i>110</i>
<i>Obr. 100 Obec Záhorská Bystrica – schéma přírůstku nové zástavby po roce 1996, červeně vyznačeno nové náměstí, situace nového centra, nadhled (vlastní archiv).....</i>	<i>110</i>
<i>Obr. 101 Záhorská Bystrica – situace náměstí renovovaného, dostavěného centra (vlastní archiv)</i>	<i>111</i>
<i>Obr. 102 Záhorská Bystrica – pohled z horizontu chodce do prostoru renovovaného a dostavěného centra (vlastní archiv).....</i>	<i>111</i>
<i>Obr. 103 Tabulka srovnávající hodnocené parametry u vybraných sídel (vlastní zpracování).....</i>	<i>114</i>
<i>Obr. 104 Situace v Horoměřicích nabízí dvě místa pro HVPR: lokalita A - volný prostor před solitárními bytovými domy, lokalita B - morálně zastaralý hospodářský dvůr (vlastní archiv).....</i>	<i>117</i>
<i>Obr. 105 Situace návrhu dostavby HVPR v lokalitě A i B: 1 - Základní škola; 2 - Obecní úřad; 3 - pošta; 4 - dům služeb a obchodu; 5 - nové náměstí, část intenzivní, rušná; 6 - nové náměstí, část klidová (vlastní archiv).....</i>	<i>117</i>
<i>Obr. 106 Analýza parametrů HVPR: červená – výšková dominanta, fialová – vybavenost, zelená – plochy zeleně, modrá – pěší propojení, oranžová – motorová doprava, oranžová zvýraznění –autobusová zastávka (vlastní archiv).....</i>	<i>118</i>
<i>Obr. 107 Ohraničení a celková plocha HVPR, plocha je velká a nabízí mnoho možností, jak ji členit a vizuálně optimalizovat, prostranství má velký potenciál.....</i>	<i>119</i>
<i>Obr. 108 Náhled na nově vytvořené hlavní veřejné prostranství, zde je dobře vnímatelné ohraničení v lokalitě A při východní straně prostoru.....</i>	<i>119</i>
<i>Obr. 109 Perspektiva prostoru z horizontu chodce – současný stav</i>	<i>120</i>
<i>Obr. 110 Perspektiva prostoru z horizontu chodce – návrh</i>	<i>120</i>
<i>Obr. 111 Hodnotící tabulka návrhu HVPR Horoměřice (vlastní zpracování)</i>	<i>121</i>

